

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA

PODRĘCZNIK. STUDIA PRZYPADKÓW

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA

**Część pierwsza
Podręcznik**

Włodzimierz Martyniuk

Lublin 2021

Autor:

Włodzimierz Martyniuk
ORCID: 0000-0003-4139-0554

Recenzenci:

prof. Tomasz Wołowiec
dr Sylwia Skrzypek-Ahmed

Korekta:

Eliza Orman

Skład, łamanie:

Marta Krysińska-Kudlak

Projekt okładki:

Patrycja Kaczmarek

Grafika na okładce:

AndKze/Pixabay.com
nattanan23/Pixabay.com

@Copyright by

Innovatio Press, Lublin 2021

Wszelkie prawa zastrzeżone. W sprawie kopiowania lub rozpowszechniania fragmentów
albo całości niniejszej pracy należy kontaktować się z wydawcą.

Publikacja oraz recenzje zrealizowano w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja
Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Proces wydawniczy (korekta, skład) sfinansowano z dotacji na zadania związane z zapew-
nieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia.

Printed in Poland

Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe

Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji

20-209 Lublin, ul. Projektowa 4

tel.: +48 81 749 17 77, fax: + 48 81 749 32 13

www.wsei.lublin.pl

ISBN – wersja elektroniczna: 978-83-66159-93-8

Spis treści

Wstęp	5
1. Istota i definicja rachunkowości finansowej	7
1.1. Pojęcie rachunkowości finansowej	8
1.2. Regulacje prawne rachunkowości	18
1.3. Cele, zadania, zasady i funkcje rachunkowości	25
1.4. Cechy informacji tworzonych przez rachunkowość	28
1.5. Pytania testowe	36
2. Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie	40
2.1. Istota organizacji rachunkowości	41
2.2. Otwarcie, prowadzenie i zamknięcie ksiąg rachunkowych	48
2.3. Konta księgowe	62
2.3.1. Operacje gospodarcze i ich klasyfikacja	62
2.3.2. Konto księgowe	65
2.3.3. Podziały i łączenie kont	76
2.4. Dowody księgowe	84
2.5. Pytania testowe	101
3. Sprawozdawczość finansowa	107
3.1. Ogólne zasady tworzenia sprawozdań i ich cechy	108
3.2. Bilans przedsiębiorstwa	111
3.3. Rachunek zysków i strat	113
3.4. Pytania testowe	127
4. Zapasy	133
4.1. Materiały	134
4.1.1. Ogólna charakterystyka materiałów	134
4.1.2. Ewidencja materiałów	142

4.2. Towary	148
4.2.1. Charakterystyka towarów	148
4.2.2. Gospodarowanie towarami	150
4.3. Produkty pracy	159
4.4. Wycena zapasów	161
4.5. Pytania testowe	173
 5. Środki trwałe	179
5.1. Istota i podział środków trwałych	180
5.2. Wycena środków trwałych	182
5.3. Zmiany w wartości środków trwałych	184
5.4. Pytania testowe	194
 Podsumowanie	199
Bibliografia	200
Spis tabel	208
Spis rysunków	209
Spis schematów	210
Odpowiedzi do pytań testowych	211

Wstęp

Rachunkowość jest nauką społeczną, która umożliwia praktyczne ujęcie zdarzeń i operacji gospodarczych zachodzących w jednostce gospodarczej. Dostarcza szeregu informacji m.in.: o wielkości majątku, źródłach jego pochodzenia, kosztach i przychodach oraz wyniku, a także innych informacji, które są przydatne wielu użytkownikom. **Rachunkowość ulega ciągłym zmianom**, ponieważ stale dopasowuje się do rosnących wymagań użytkowników: właścicieli, zarządów, pracowników, kredytodawców i pożyczkodawców, instytucji takich jak Główny Urząd Statystyczny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i wielu innych. Rachunkowość opiera się na przepisach prawa, ustawie z dnia 29 września o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217).

Celem rachunkowości jest dostarczanie informacji do podejmowania różnych decyzji, w tym zarządczych. Podręcznik ten jest poświęcony głównie zagadnieniom dotyczącym podstaw rachunkowości. Jego układ jest podyktowany programem nauczania przedmiotu rachunkowość finansowa na pierwszym stopniu studiów ekonomicznych prowadzonych w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie.

Opracowanie składa się z pięciu rozdziałów opatrzonych wstępem. Do każdego rozdziału dołączone są pytania testowe. Rozdział pierwszy został poświęcony omówieniu istoty rachunkowości finansowej z uwzględnieniem przepisów prawnych, zasad, funkcji i zadań, jakie pełni. Wskazano także użytkowników informacji pochodzących z systemu rachunkowości. Ważną funkcję pełni organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie, w tym zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, zasady ewidencji operacji gospodarczych na kontach księgowych zaprezentowane w rozdziale drugim. Ewidencja nie jest możliwa bez dysponowania dowodami księgowymi, które również w tym rozdziale zaprezentowano. Istotą rozdziału trzeciego jest sprawa

wozdawczość finansowa. Ukazano zatem zasady tworzenia sprawozdań, wskazano funkcje, jakie pełnią sprawozdania, przedstawiono charakterystykę bilansu oraz rachunku zysków i strat. Kolejny, czwarty rozdział zawiera omówienie zagadnień zapasów, charakterystykę materiałów, towarów oraz produktów pracy, a także temat ewidencji tych składników i ich wyceny. Ostatni, piąty rozdział dotyczy środków trwałych, w tym sposobu ewidencji oraz wyceny. W zakończeniu przedstawiono podsumowanie treści. Na końcu podręcznika umieszczono odpowiedzi do testów.

1

2

3

4

5

1. Istota i definicja rachunkowości finansowej

1.1. Pojęcie rachunkowości finansowej

Rachunkowość jest nauką społeczną, ma wiele definicji tłumaczących jej charakter i zakres działania. Umożliwia praktyczne ujęcie zdarzeń i operacji gospodarczych zachodzących w jednostce gospodarczej. Tworzy bogaty i złożony system informacyjny jednostki, m.in. ukazujący jej źródła i stan majątku. Według L. Poniatowskiej ma charakter wieloaspektowy, dlatego różnie jest ujmowana i definiowana.

WAŻNE

Interpretuje się ją jako teorię pomiaru ekonomicznego (pomiaru wartości) i system tego pomiaru w jednostkach gospodarczych¹.

Na przełomie wieków rachunkowość ulega ciągłym zmianom i stale dopasowuje się do rosnących wobec niej wymagań. Rozwój technologiczny i społeczny, wraz z postępującą globalizacją, jest czynnikiem, który oddziałuje na rachunkowość normatywną, opierającą się na przepisach prawa.

Pierwszymi terminami z dziedziny rachunkowości posługiwano się już w okresie Renesansu². Klasyczny podział rachunkowości pochodzący z XVI i XVII w. na księgowość, kalkulację, czyli rachunek kosztów, oraz sprawozdawczość finansową – mimo częstej krytyki nadal jest zasadniczy w teorii przedmiotu. Stanisław

¹ L. Poniatowska, Wpływ wyceny bilansowej na definiowanie i pomiar wyniku finansowego, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów” 2013, nr 130, s. 113–130.

² E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, Teoria rachunkowości, PWN, Warszawa 2002, s. 56.

Skrzywan, **definiując pojęcie rachunkowości jako systemu**, zwraca uwagę na jej trzy podstawowe funkcje:

- planowanie,
- sprawozdawczość,
- kontrolę.

Autor ten określił rachunkowość jako „szczególny rodzaj jednostkowej ewidencji gospodarczej stanowiącej system ciągłego w czasie ujmowania, grupowania, prezentowania i interpretowania wyrażonych w pieniądzu i bilansujących się ogólnych i szczegółowych danych liczbowych o działalności gospodarczej i sytuacji majątkowej jednostki gospodarczej”³. Zwraca się uwagę na pomiar wielkości ekonomicznych.

Rachunkowość składa się z dwóch integralnych części:

1. rachunkowości zewnętrznej, utożsamianej z księgowością, odnosi się ona do przeszłości,
2. rachunkowości wewnętrznej (poprzez rachunek kosztów i wyników zorientowana podmiotowo wartościowa interpretacja działalności podmiotu gospodarczego, statystyka jako ilościowy rachunek interpretujący przeszłość oraz rachunek planistyczny)⁴.

³ S. Skrzywan, Podstawy rachunkowości, Warszawa 1968.

⁴ W. Muller, A. Kardasz, Koncepcja czterech kręgów w rachunkowości, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 30 (86), Warszawa 2005, s. 92.

UWAGA

Zmiany w praktyce gospodarczej w wielu krajach oraz zmiany w społeczno-ekonomicznych warunkach gospodarowania wskazują na podział rachunkowości na:

- 1. rachunkowość finansową,**
- 2. rachunkowość zarządczą⁵.**

Zaprezentowany podział rachunkowości wywodzi się z funkcji, jakie pełnią wymienione podgrupy. Rachunkowość finansowa odgrywa rolę dostarczyciela informacji głównie dla użytkowników zewnętrznych, zaś zarządcza jest wykorzystywana głównie przez odbiorców wewnętrznych (m.in. zarząd, właścicieli, kadre zarządzającą). Wyodróżniona struktura zaciera się, poszczególne człony rachunkowości przenikają się i uzupełniają⁶. Różnice między rachunkowością zarządczą a finansową prezentuje tabela 1.1.

⁵ W literaturze można spotkać także inne określenia rachunkowości: budżetowa, rolna, ubezpieczycieli, bankowa, podatkowa, odpowiedzialności społecznej i in. T. Gabrusewicz wskazuje na rachunkowość odpowiedzialności (związaną z pomiarem i publikowaniem informacji o wpływie działalności przedsiębiorstwa na społeczeństwo jako całość) w: Współczesne podejścia do teorii rachunkowości i rachunkowość odpowiedzialności społecznej, [w:] W. Gabrusewicz (red.), Rachunkowość w teorii i praktyce, t. 1, Rachunkowość finansowa, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007.

⁶ Z. Luty (red.), Rachunkowość finansowa, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1992, s. 8.

Tabela 1.1. Różnice pomiędzy rachunkowością zarządczą a finansową

Kryterium porównań	Rachunkowość finansowa	Rachunkowość zarządcza
Potrzeby informacyjne	zaspokajanie potrzeb informacyjnych odbiorców zewnętrznych	zaspokajanie potrzeb informacyjnych odbiorców wewnętrznych
Odbiorcy informacji	spoza jednostki (inwestorzy, kontrahenci, kredyto- i pożyczkodawcy, urzędy skarbowe, społeczności lokalne, pracownicy)	właściciele, kierownicy działów, wydziałów itd.
Cechy informacji	wiarygodność, rzetelność, dokładność, sprawdzalność	istotność, szybkość, kryterium „prawdy względnej”
Wymiar czasowy	informacje dotyczą przeszłości	informacje dotyczą przeszłości i przyszłości
Zakres uregulowań i charakter	obligatoryjny, regulowany przepisami prawa bilansowego i podatkowego, inne akty prawne	brak regulacji prawnych
Metody i zasady prowadzenia	metody specyficzne, np. bilansowa, podwójnego zapisu; stabilność, jednolitość	w zależności od potrzeb różne metody, brak ujednoliconych zasad
Postać sprawozdań	ściśle określone sprawozdania, urządzenia ewidencyjne zgodne z planem kont	dowolna postać – raporty, wydruki kont, tabele
Rodzaj kontroli	rewizja księgowa i kontrola finansowa zewnętrzna (przez biegłych rewidentów) i wewnętrzna	sama stanowi organ kierowniczej kontroli efektywności i skuteczności, stosując kryteria i mierniki motywujące
Częstotliwość	ściśła periodyzacja: rok obrotowy, kwartał, miesiąc	cykle sprawozdawcze dostosowane do konkretnych potrzeb

Źródło: opracowanie własne.

Rachunkowość finansowa stanowi zespół reguł i zasad postępowania użytecznych wewnątrz i na zewnątrz podmiotu gospodarczego. Zasady, którymi system się kieruje, wynikają z teorii rachunkowości, a także praktyki gospodarczej, a więc potrzeb informacyjnych zarządu jednostki i jej otoczenia. Potrzeby te wywierają istotny wpływ na rodzaj funkcji, jakie ma do spełnienia rachunkowość.

WAŻNE

Oczekiwania użytkowników zewnętrznych i wewnętrznych sprawiają, iż od rachunkowości oczekuje się identyfikacji szczególnie istotnych czynników wpływających na rezultaty działalności przedsiębiorstwa, opracowania zbioru mierników finansowych i niefinansowych dla oceny założonych strategii i celów, wypracowania sposobów pomiaru aktywów niematerialnych czy stworzenia bardziej przydatnych do zarządzania form sprawozdawczości w postaci raportów⁷.

Spśród nurtów badawczych rachunkowości można wyróżnić⁸:

- teorię rachunkowości,
- historię rachunkowości,
- rachunkowość finansową,
- sprawozdawczość finansową,
- analizę finansową,
- rachunkowość podatkową,
- auditing,
- rachunkowość zarządczą/controlling,
- rachunkowość środowiskową i społeczną,
- ład korporacyjny,
- inne problemy rachunkowości (np. etykę rachunkowości, rachunkowość w kontekście upadłości przedsiębiorstw).

⁷ M. Gmytrasiewicz, Dylematy współczesnej rachunkowości. Artykuł dyskusyjny, Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej, t. 32 (88), Warszawa 2006, s. 89–90.

⁸ J. Dobroszek, J. Michalak, Nurty i metody badawcze w nauce rachunkowości w Polsce i na świecie, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 2013, nr 71 (127).

Współczesna rachunkowość opiera się na wypracowanej przez lata teorii, ale wychodzi naprzeciw nowym potrzebom związanym z dostarczaniem informacji podmiotom gospodarczym nie tylko ex post, ale także ex ante.

Przeciwieństwem rachunkowości normatywnej jest rachunkowość kreatywna, która może mieć charakter pozytywny i negatywny. W tym drugim przypadku negatywne działanie rachunkowości jest niezgodne z obowiązującymi przepisami. Efektem jest tworzenie sprawozdań nieodzwierciedlających rzeczywistości, wprowadzanie inwestorów i innych interesariuszy w błąd i spadek zaufania społeczeństwa do jednostek nadzoru finansowego.

Z tego względu należy uznać, że **etyka w rachunkowości** odgrywa kluczową rolę w rachunkowości. Postępowanie zgodnie z zasadami etyki warunkuje wiarygodność sprawozdań finansowych. W negatywnej konotacji kreatywność oznaczać będzie pomiar i prezentowanie danych niezgodnie ze stanem realnym czy też wprowadzanie do sprawozdań nierzetelnych danych.

UWAGA

Z łaciny jednak „*creatio*” oznacza tworzenie, ustanawianie⁹, więc należy odróżnić rachunkowość kreatywną od agresywnej (o zabarwieniu negatywnym)¹⁰.

Rachunkowość kreatywna powinna być kojarzona z twórczym wykorzystaniem przez księgowego dostępnych metod i technik w celu sporządzenia wiarygodnego sprawozdania finansowego, czyli takiego, które jest konstruowane zgodnie z intencją właściciela, a jednocześnie zgodnego ze stanem faktycznym. Rachunkowość kreatywna

⁹ W. Kopaliński, Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989, s. 282.

¹⁰ M. Wiatr, Rachunkowość kreatywna a normatywna, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 34 (90), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Rada Naukowa, Warszawa 2006, s. 124.

pojawia się tam, gdzie **obowiązujące standardy rachunkowości dopuszczają wybór zasad i reguł**, a zastosowanie jednego z alternatywnych rozwiązań leży w gestii subiektywnej oceny zarządu¹¹.

Panuje przekonanie, że rachunkowość ma solidne podstawy, w tym prawne, wypracowaną przez wieki teorię, która ma zastosowanie w stale zmieniającej się praktyce przedsiębiorstw. Jest zatem nauką, choć ma zastosowanie w praktyce.

WAŻNE

Definiując rachunkowość, należy uznać, że stanowi ona „[...] uniwersalny, elastyczny, podmiotowy system informacyjno-kontrolny, [...] zdeterminowany metodą bilansową, która jest nierozdzielnie z nim związaną metodą poznawczą, umożliwiającą tworzenie liczbowego obrazu powstawania, podziału i przepływu wartości oraz wynikających stąd rozrachunków między podmiotami gospodarczymi”¹².

Rachunkowość finansowa ma wielu użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych zaprezentowanych w tabeli 1.2.

¹¹ K. Kowalczyk, Kreowanie wyniku finansowego, „Prawo Przedsiębiorcy” 2002, nr 3/02, s. 18.

¹² E. Burzym, Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1980, s. 13.

Tabela 1.2. Użytkownicy i zakres informacji pochodzących z rachunkowości finansowej

Użytkownicy	Zakres informacji pochodzących z rachunkowości finansowej
Właściciele	Wartość kapitału Wartość firmy Dywidendy
Zarząd	Efektywność zarządzania
Pracownicy i związki zawodowe	Poziom wynagrodzenia Możliwość kontynuacji pracy
Kredytodawcy i pożyczkodawcy	Możliwość zwrotu kredytów i pożyczek potwierdzenie istnienia wierzytelności
Kontrahenci	Ocena ryzyka handlowego możliwości spłaty zobowiązań i należności
Instytucje centralne	Polityka podatkowa Statystyka
Lokalna społeczność	Możliwości zatrudnienia Podatki lokalne Ochrona środowiska naturalnego

Źródło: opracowanie własne.

Wskazani w tabeli 1.2 użytkownicy w różnym stopniu korzystają z informacji, jakie dostarcza rachunkowość. Jej zakres został zaprezentowany na rysunku 1.1.

UWAGA

Należy podkreślić, że wymagania użytkowników informacji pochodzących z systemu rachunkowości stale rosną.

Oczekuje się zatem od pracowników działów finansowo-księgowych, że będą nabywać nowe kompetencje, korzystać ze szkoleń, by zdobywać nową wiedzę.

Wszystko to może przyczynić się do tego, że np. przedsiębiorstwo ewidencjonujące koszty tylko w układzie rodzajowym **rozszerzy zakres ewidencji o konta w zespole piątym planu kont**. Te przedsiębiorstwa, które nie prowadziły kalkulacji kosztów wytworzenia produktów, zaczną to robić.

Można wskazać wiele innych przykładów zmian w systemie rachunkowości, np. wprowadzenie:

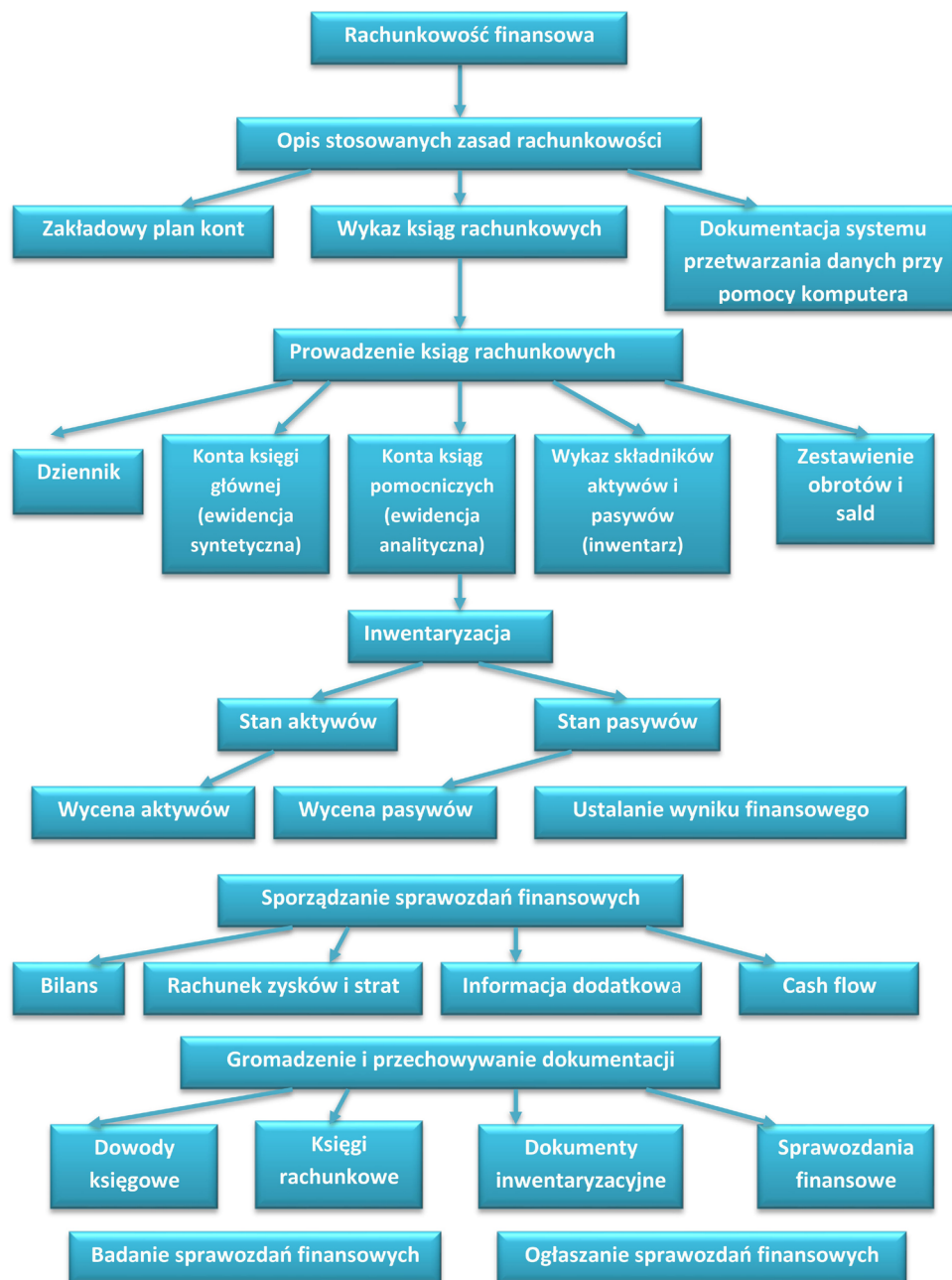
- systemu rachunku kosztów działań,
- rachunku kosztów docelowych,
- rachunku kosztów jakości,
- rachunku kosztów ochrony środowiska.

Użytkownicy zewnętrzni będą coraz bardziej zainteresowani raportowaniem niefinansowym. Dlatego od przedsiębiorstw notowanych na giełdzie oczekuje się informacji, jaki jest wpływ podmiotu gospodarczego na społeczność, w której funkcjonuje, jak radzi sobie on z wykorzystywaniem zasobów naturalnych.

Raport powinien zawierać informacje m.in. o:

- substancjach niebezpiecznych,
- środkach wpływających na środowisko i zdrowie ludzi,
- zanieczyszczeniach uwalnianych do atmosfery,
- sposobach przeciwdziałania korupcji.

Rysunek 1.1. Zakres przedmiotowy rachunkowości finansowej

1.2. Regulacje prawne rachunkowości

Dla harmonizacji i standaryzacji rachunkowości w Europie i na świecie zasadnicze znaczenie mają:

1. założenia koncepcyjne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych,
2. dyrektywy Unii Europejskiej,
3. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości,
4. Międzynarodowe Wytyczne Rewizji Finansowej.

WAŻNE

W Polsce najważniejszym aktem prawnym jest ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹³.

Ustawa obejmuje następujące obszary rachunkowości:

- prowadzenie ksiąg rachunkowych,
- inwentaryzację,
- wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego,
- łączenie się spółek,
- sprawozdawczość finansową,
- zasady badania i ogłaszania sprawozdań finansowych,
- ochronę danych,
- odpowiedzialność karną.

¹³ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2021 r., poz. 217.

UWAGA

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSR/MSSF) odnoszą się jedynie do jednego z obszarów, mianowicie sporządzania sprawozdań finansowych.

Nie regulują zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych czy sposobu dokumentacji operacji gospodarczych.

W porównaniu z ustawą o rachunkowości MSR/MSSF są zdecydowanie bardziej szczegółowe, ponieważ dotyczą wybranych składników sprawozdania finansowego, np. MSR 2 „Zapasy” czy MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne”, lub wybranych branż działalności (MSR 41 „Rolnictwo”, MSR 12 „Umowy o usługi budowlane”).

Cechą wspólną standardów jest ich struktura, na którą zazwyczaj składają się:

- cel,
- zakres,
- definicje,
- zasady wyceny,
- prezentacja w sprawozdaniu finansowym,
- zasady ujawniania dodatkowych informacji i objaśnień.

Różnicą między ustawą o rachunkowości a Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSR/MSSF) jest szczegółowość. W ustawie o rachunkowości zasady wyceny wszystkich aktywów i zobowiązań oraz zasady ustalania wyniku finansowego zostały ujęte w rozdziale czwartym ustawy o rachunkowości (art. 28–44).

Każdy MSR/MSSF zawiera szczegółowe regulacje dotyczące wyceny. Innym przykładem mogą być rezerwy, którym ustawa o rachunkowości poświęca w zasadzie jeden artykuł, a w regulacjach międzynarodowych został wyodrębniony MSR nr 37 „Rezerwy, zo-

bowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”. Mimo że kolejne nowelizacje ustawy o rachunkowości zbliżają polskie przepisy do MSR/MSSF, wciąż występują niewielkie rozbieżności, których przykłady prezentuje tabela 1.3.

Tabela 1.3. Przykładowe różnice między ustawą o rachunkowości a Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej

Pozycja bilansowa	Różnica	Numer MSR/MSSF
Rzeczowe aktywa trwałe	Zgodnie z UoR do kosztu wytworzenia rzeczowych aktywów trwałych zaliczamy odsetki od kredytów inwestycyjnych opłacone do momentu przyjęcia środka trwałego do używania. W świetle MSR nr 23 koszty finansowania zewnętrznego powinny zostać odniesione na wynik finansowy w okresie, w którym zostały poniesione	MSR 16, MSR 23
Rzeczowe aktywa trwałe	Zgodnie z UoR przy ustalaniu wartości początkowej środków trwałych nie uwzględnia się przewidywanych kosztów likwidacji i montażu po zakończeniu użytkowania. Natomiast zgodnie z MSR 16 na cenę nabycia lub koszt wytworzenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych składają się również szacunkowe koszty demontażu i usunięcia składnika aktywów oraz koszty renowacji miejsca, w którym się on znajdował i do których jednostka jest zobowiązana w związku z nabyciem tego składnika	MSR 16

1. Istota i definicja rachunkowości finansowej

Pozycja bilansowa	Różnica	Numer MSR/ MSSF
Rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne	Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne zgodnie z UoR wycenia się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne oraz o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. MSR/MSSF przewidują zbliżone zasady wyceny, z tą różnicą, że w świetle rozwiązań międzynarodowych istnieje możliwość wyboru pomiędzy modelem wyceny opartym na cenie nabycia lub koszcie wytworzenia a modelem opartym na wartości przeszacowanej, którego podstawą wyceny jest wartość godziwa	MSR 16, MSR 38
Koszty prac badawczych i rozwojowych	Zgodnie z UoR do kosztów prac rozwojowych są zaliczane koszty poniesione przez jednostkę na własne potrzeby, powstałe przed podjęciem produkcji lub zastosowaniem technologii, jeżeli spełnione są warunki określone w art. 33 ust. 2 UoR. Zgodnie z MSR nr 38 „Wartości niematerialne” w sprawozdaniach finansowych odmiennie ujmuje się prace badawcze i rozwojowe. Koszty prac badawczych są zaplanowanym poszukiwaniem rozwiązań podjętym z zamiarem zdobycia i przyswojenia nowej wiedzy naukowej i technicznej i obciążają wynik finansowy w momencie ich poniesienia. Natomiast nakłady poniesione na prace rozwojowe są składnikiem wartości niematerialnych	MSR nr 38
Nieruchomości inwestycyjne	Zgodnie z UoR nieruchomości oraz wartości niematerialne i prawne zaliczane do inwestycji wycenia się na dzień bilansowy według zasad przewidzianych dla środków trwałych, wartości rynkowej lub inaczej określonej wartości godziwej. Tymczasem MSR 40 zaleca wycenę nieruchomości według wartości godziwej	MSR 40

Pozycja bilansowa	Różnica	Numer MSR/ MSSF
Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia	UoR nie przewiduje wydzielenia w bilansie środków trwałych przeznaczonych do zbycia. Według MSSF nr 5 należy wydzielić składnik aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży. Wycena składników przeznaczonych do zbycia następuje przez porównanie niższej z kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia	MSSF 5
Części zapasowe	Części zapasowe oraz wyposażenie związane z serwisem zgodnie z UoR jest traktowane jak składnik zapasów. MSR 16 zaleca wykazywanie istotnych części zamiennych oraz awaryjnego wyposażenia jako rzeczowych aktywów trwałych, jeżeli jest prawdopodobne, że składniki te będą wykorzystywane przez czas dłuższy niż jeden okres. W sytuacji, gdy części zamienne mogą być wykorzystane dla poszczególnych środków trwałych, powinny być ujmowane jako rzeczowe aktywa trwałe. W związku z zaleceniami MSR 16 aktywa obrotowe nie obejmują części zamiennych, które będą wykorzystywane dłużej niż 12 miesięcy	MSR 16
Zapasy	UoR dopuszcza wycenę rozchodu zapasów z zastosowaniem metod: FIFO (pierwsze przyszło – pierwsze wyszło), LIFO (ostatnie przyszło – pierwsze wyszło), cen przeciętnych oraz szczegółowej identyfikacji cen. Natomiast MSR nr 2 „Zapasy” nie przewiduje zastosowania metody LIFO, ze względu na możliwość zwiększenia kosztów w warunkach inflacyjnych	MSR 2

Pozycja bilansowa	Różnica	Numer MSR/MSSF
Należności i zobowiązania	Zgodnie z UoR należności w bilansie ujmowane są w kwocie wymaganej zapłaty z zachowaniem ostrożności, czyli po pomniejszeniu o odpisy aktualizujące. Zobowiązania ujmowane są w kwocie wymagającej zapłaty. Mimo że MSR/MSSF nie określają zasad wyceny należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług, w niektórych wypadkach (należności o okresie wymagalności powyżej 180 dni) są korygowane o skumulowaną kwotę zdyskontowanej różnicy między wartością początkową a ich wartością w terminie wymagalności, wyliczoną za pomocą efektywnej stopy procentowej, określonej jako stopa WIBOR 6M	
Ujemna wartość firmy	Zgodnie z UoR ujemna wartość firmy, czyli nadwyżka przejętych aktywów netto wycenionych według wartości godziwej nad ceną nabycia określonej jednostki gospodarczej lub zorganizowanej części, jest ujmowana w rozliczeniach międzyokresowych. MSR/MSSF nie dopuszczają niewykazywania w bilansie ujemnej wartości firmy	MSR 40
Instrumenty finansowe	UoR dopuszcza wycenę papierów wartościowych w wartości historycznej lub według wartości godziwej. MSR 39 nakazuje, co do zasady, wycenę papierów wartościowych z prawem do kapitału według wartości godziwej	MSR 39

Źródło: opracowanie na podstawie: W. Gos, Podstawowe różnice między bilansem sporządzonym wg ustawy o rachunkowości a bilansem zgodnie z MSR, Polska Akademia Rachunkowości, Newsletter „Rachunkowość” 2007, nr 9.

Przedstawione wyżej różnice nie wyczerpują tematu, jednak umożliwiają ocenę zakresu rozbieżności. Należy spodziewać się stopniowego dostosowywania polskiego prawa bilansowego do regulacji międzynarodowych, o czym świadczą np. standardy opracowane przez Polski Komitet Standardów Rachunkowości.

Krajowe Standardy Rachunkowości są następujące:

- Krajowy Standard Rachunkowości Nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych”,
- Krajowy Standard Rachunkowości Nr 2 „Podatek dochodowy”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 3 „Niezakończone usługi budowlane”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 4 „Utrata wartości aktywów”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 6 „Zmiana zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 7 „Działalność deweloperska”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 10 „Umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym oraz umowy koncesji na roboty budowlane lub usługi”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 11 „Środki trwałe”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 12 „Działalność rolnicza”,
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 13 „Koszt wytworzenia jako podstawa wyceny produktów”.

W Dzienniku Urzędowym Ministra Finansów z dnia 7 sierpnia 2019 r. opublikowany został komunikat Ministra Finansów z dnia 1 sierpnia 2019 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie rozrachunków z kontrahentami (Dz.U. MF z 2019 r. poz. 83).

W tym samym roku ukazał się także Komunikat Ministra Finansów z dnia 11 lutego 2019 r. w sprawie przyjęcia stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie ujęcia, wyceny i prezentacji gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste w sprawozdaniach finansowych jednostek samorządu terytorialnego, a także w sprawie przekształcenia prawa wieczystego użytkowania tych gruntów w prawo własności.

1.3. Cele, zadania, zasady i funkcje rachunkowości

Ważne miejsce we współczesnej rachunkowości zajmuje funkcja informacyjna. Rachunkowość jest zwykle definiowana przez pryzmat tej funkcji.

WAŻNE

Według Rady Standardów Rachunkowości Finansowej (IASB) „podstawowym celem rachunkowości jest dostarczanie inwestorom i innym grupom użytkowników informacji potrzebnych do określania kwot, terminowości i stopnia niepewności wystąpienia przyszłych przepływów pieniężnych.

Zakłada się, że przepływy te są przydatne do oszacowania rynkowej wartości zobowiązań finansowych, kapitału i innych instrumentów wyemitowanych przez przedsiębiorstwo¹⁴. Wspomniana funkcja uwidacznia się w dostarczaniu informacji o:

- stanie i o zmianach aktywów oraz pasywów,
- kształtowaniu się przychodów oraz kosztów,
- a także o wyniku finansowym.

Dane są podstawą dokonywania analizy i oceny zdarzeń i procesów zachodzących w danej jednostce gospodarczej. Realizacja **funkcji informacyjnej** pozwala również na tworzenie zbiorów informacji o wynikach działalności jednostki gospodarczej i o sytuacji finansowej, a także umożliwia optymalizację decyzji gospodarczych).

¹⁴ E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, op. cit., s. 313.

UWAGA

Obok nadrzędnej funkcji – informacyjnej – wyróżnić można także inne: funkcję kontrolną, analityczną i statystyczną.

Funkcja kontrolna realizowana jest za pomocą określonych środków i reguł postępowania, wyraża się m.in. obowiązkiem dokumentowania operacji gospodarczych.

Funkcja sprawozdawczo-analityczna polega na sporządzaniu zestawień liczbowych przekazywanych odbiorcom zewnętrznym oraz analizie tych zestawień¹⁵.

Kazimierz Sawicki wymienia jeszcze jedną funkcję obok wyżej wymienionych, mianowicie **dowodową**, znajdującą swój wyraz w gromadzeniu i archiwizowaniu dokumentacji księgowej¹⁶.

Niezwykle ważną funkcją jest **funkcja stymulacyjna**. Jej istota tkwi w wyprzedzaniu w czasie działalności gospodarczej, co umożliwia jednocześnie powstanie działania pożądanego.

Z funkcjami rachunkowości wiążą się jej zadania. Należą do nich:

1. tworzenie i przekazywanie informacji dla wewnętrznych użytkowników systemu,
2. tworzenie i przekazywanie informacji odpowiadających potrzebom zewnętrznym,
3. dostarczanie rozwiązań dla budowania metodologicznych systemów planistycznych oraz systemów ewidencyjnych prowadzonych w skali makro,
4. tworzenie podstaw liczbowych dla oceny i doskonalenia zasad systemu finansowego, systemu cen i zasad funkcjonowania gospodarki narodowej,

¹⁵ K. Sawicki, Podstawy rachunkowości, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997, s. 15.

¹⁶ Ibidem.

5. ujawnianie przejawów niegospodarności i wszelkiego rodzaju rezerw gospodarczych powstających w podmiocie gospodarczym,
6. współdziałanie w dostarczaniu danych ekonomicznych do różnych szczebli zarządzania,
7. zabezpieczenie i przechowywanie informacji,
8. likwidacja barier ograniczających rozwój rachunkowości,
9. oddziaływanie motywacyjne na zatrudnionych w celu pogodzenia interesów przedsiębiorstwa, pracowników i otoczenia¹⁷.

Przedstawione zadania świadczą o tym, że rachunkowość jako system sprawdza się nie tylko w skali mikro, ale także w skali makro.

WAŻNE

Rachunkowość stanowi zespół reguł i zasad postępowania użytecznych wewnątrz i na zewnątrz podmiotu gospodarczego.

Zasady, którymi system się kieruje, wynikają z teorii rachunkowości, a także praktyki gospodarczej, a więc potrzeb informacyjnych zarządu jednostki i jej otoczenia.

Potrzeby te wywierają istotny wpływ **na rodzaj funkcji**, jakie ma do spełnienia rachunkowość. Oczekiwania użytkowników zewnętrznych i wewnętrznych sprawiają, iż **od rachunkowości oczekuje się** identyfikacji szczególnie istotnych czynników wpływających na rezultaty działalności przedsiębiorstwa, opracowania zbioru mierników finansowych i niefinansowych dla oceny założonych strategii i celów, wypracowania sposobów pomiaru aktywów niematerialnych czy stworzenia bardziej przydatnych do zarządzania form sprawozdawczości¹⁸.

¹⁷ B. Micherda, *Analityczna funkcja rachunkowości w okresie przejściowym do gospodarki rynkowej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1998, s. 26–27.

¹⁸ M. Gmytrasiewicz, op. cit., s. 89–90.

1.4. Cechy informacji tworzonych przez rachunkowość

Informacje pochodzące z systemu rachunkowości powinny odpowiadać oczekiwaniom użytkowników, w tym także kadrze zarządzającej.

WAŻNE

Kadra zarządzająca powinna uczestniczyć w kreowaniu systemu informacyjnego rachunkowości, a więc mieć udział w tworzeniu decyzji dotyczących zapewnienia sprawności i prawidłowości funkcjonowania systemu zarządzania podmiotu gospodarczego.

Tworzenie informacji służy dwóm celom:

- podejmowaniu decyzji gospodarczych dotyczących kierunków rozwoju,
- efektywnemu wykorzystaniu majątku firmy¹⁹.

Na podstawie informacji z systemu rachunkowości podejmowane mogą być decyzje mające wpływ na następujące obszary:

- kalkulację i decyzje cenowe,
- sterowanie kosztami,
- zapewnienie płynności finansowej w przedsiębiorstwie,
- kształtowanie polityki produkcji i sprzedaży,
- skuteczny system planowania i kontroli,
- rozwiązywanie wybranych problemów decyzyjnych,
- sterowanie obiegiem środków obrotowych i trwałych.

Właściwe decyzje wynikające z opracowanych prawidłowo i w sposób dokładny informacji powodują wzrost efektywności gospodarowania majątkiem.

¹⁹ D.E. Giętkowska, System informacyjny rachunkowości w procesie zarządzania podmiotami gospodarczymi, Materiały Konferencji Naukowej pt. Rachunkowość podmiotów gospodarczych XXI wieku, Łódź, wrzesień 2000, s. 328.

UWAGA

Warunkiem jest jednak, by system informacyjny zarządzania został prawidłowo skonstruowany.

Konieczne jest zatem ustalenie informacji co do rodzaju, przekroju, częstotliwości dostarczania, może dotyczyć to np. informacji o kosztach.

Należy określić wykaz komórek, w których informacje będą użytkowane, ponadto wskazać formy prezentacji oraz stopień dokładności i szczegółowości informacji.

Działalność przedsiębiorstwa i jego rozwój jest w dużej mierze uzależniony od dopływu informacji do organów decyzyjnych w celu sprawowania kontroli nad systemem jak również szybkiego reagowania na nieprzewidziane i nieprawidłowe lub problematyczne zdarzenia. Podstawą podejmowania optymalnych decyzji powinna być **szybkość obiegu, rzetelność i dokładność informacji**. Należy podkreślić, że ważną rolę odgrywa kontrola wewnętrzna. Informacje muszą być kompletne i przydatne.

Informacja uważana za przydatną w procesie zarządzania musi **spełniać co najmniej dwa warunki**:

1. dotyczyć prowadzonego lub zamierzonego procesu gospodarczego interesującego kierownictwo,
2. uwzględniać ilościowe, jakościowe, wartościowe oraz inne mierzalne cechy tego procesu,
3. być zrozumiała, aktualna i łatwo dostępna²⁰.

Na podobne cechy informacji zwraca uwagę również D. Misińska, przypisując następujące **zalety danych generowanych przez system rachunkowości**:

²⁰ B. Siwoń, Współczesne tendencje rozwoju rachunku kosztów i wyników, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1972, s. 33.

- istotność,
- sprawdzalność,
- rzetelność
- oraz wymierność²¹.

WAŻNE

Wiele informacji jest ujętych w sprawozdaniach finansowych.

O ich jakości decydują także wiarygodność oraz terminowość publikowanych danych.

Ważną cechą rachunkowości jest użyteczność. Ta cecha oznacza umiejętność pozyskania danych, które będą:

- istotne,
- sprawdzalne,
- rzetelne,
- wymierne.

System informacyjny przedsiębiorstwa musi być kompleksowy oraz spójny. Informacje pozyskiwane z niego powinny charakteryzować się właściwą treścią, terminowością, formą. Rozważania na temat jakości informacji prowadził w publikacji B. Micherda. Według niego „[...] jakość informacji ekonomicznych tworzonych przez rachunkowość interpretować można jako zespół cech stanowiących o zdolności tej informacji do spełnienia wymagań wynikających z pełnionych przez rachunkowość funkcji. Stopień spełnienia tych wymagań uważać można konsekwentnie za poziom jakości tych informacji”²².

²¹ D. Misińska, Podstawy rachunkowości, PWN, Warszawa 1994, s. 12.

²² B. Micherda, op. cit., s. 43.

WAŻNE

Dane pochodzące z systemu rachunkowości powinny cechować się wobec przedstawionego stanowiska jako realne, mające wartość poznawczą, operatywne i ekonomiczne.

Realność informacji postrzegać należy jako zgodność ich treści ekonomicznej z rzeczywistością. Pomocne tutaj może okazać się stosowanie koncepcji *true and fair view* mającej odzwierciedlenie zarówno w teorii rachunkowości, jak i w praktyce. Istota tej zasady tkwi w **dążeniu przedsiębiorstw do uzyskania prawdziwości informacji finansowych, do zaprezentowania interesariuszom rzetelnej oraz jasnej sytuacji majątkowej i finansowej jednostki**. Działalność przedsiębiorstw musi przebiegać także zgodnie z innymi zasadami rachunkowości, zasadą wiernego odzwierciedlenia zdarzeń, zasadą rzetelności sporządzania i prezentowania sprawozdań, zasadą wiarygodności oraz obiektywizmu.

Rachunkowość powinna kreować poprawny obraz przebiegu i rezultatów procesów gospodarczych, jakie zachodzą w jednostkach gospodarczych. Cel ten powinien być spełniony właśnie dzięki dobrej jakości informacji²³. Sporządzanie rzetelnych sprawozdań finansowych będzie wymagać współdziałania wielu osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie, ale także otoczenia zapewniającego dostęp do dobrej jakości danych oraz istotnych informacji dla danej jednostki gospodarczej.

²³ Ibidem.

UWAGA

Kierownik jednostki jako osoba odpowiedzialna za rachunkowość, jak również główny księgowy powinni stale się kształcić, być osobami reprezentującymi wartości etyczne, mieć wiedzę z zakresu prawa, socjologii i polityki rozwoju gospodarczego.

Należy podkreślić, że **Międzynarodowa Federacja Księgowych (IFAC) dąży do światowego rozwoju rachunkowości i uwypuklenia roli i znaczenia zawodu księgowego** w związku z harmonizacją standardów oraz świadczeniem usług o niezmiernie wysokiej jakości w interesie publicznym²⁴. Komitet Edukacyjny ma za zadanie rozprzecznić idee kształcenia i rozwoju profesjonalnych księgowych.

W **Międzynarodowych Standardach Edukacyjnych** wskazano m.in. na profesjonalne umiejętności (zrozumienie ewolucji myśli ludzkiej, biegu wydarzeń w historii rozmaitych kultur oraz perspektyw międzynarodowych, posiadanie podstawowej wiedzy o zachowaniu ludzkim, docenianie sztuki, literatury i nauki, doświadczenie w ocenie wartości i wiele innych), wartości, etykę oraz postawy, jakie powinien posiadać księgowy.

Prawidłowe funkcjonowanie instrumentów zarządzania zależne jest w dużym stopniu od systemu informacyjnego rachunkowości. Jest ona bowiem źródłem danych pozwalającym na formułowanie opisu zdarzeń przeszłych, służy także podejmowaniu optymalnych decyzji przez użytkowników informacji.

²⁴ K. Czubakowska, Profesjonalizm księgowego według Międzynarodowych Standardów Edukacyjnych, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 23 (79), Warszawa 2004, s. 7.

WAŻNE

W ciągle zmieniających się warunkach funkcjonowania przedsiębiorstw rachunkowość określić można jako system identyfikacji, pomiaru, przetwarzania i komunikowania informacji o działalności podmiotu gospodarczego koniecznych do podejmowania decyzji.

Rachunkowość jest systemem, który opiera się nie tylko na danych przeszłych, ale coraz powszechniej na danych prognozowanych. Chodzi o **integrację rachunkowości finansowej z rachunkowością zarządczą**. Taki system rachunkowości będzie przyczyniał się do podejmowania przez menedżerów przedsiębiorstwa racjonalnych decyzji.

Można zatem zauważyć, że rachunkowość w coraz większym zakresie wspomaga system sterowania przedsiębiorstwem. Mimo że istnieje pokusa stosowania nieuczciwych praktyk rachunkowości wykorzystywanych do kreowania „nowego” obrazu rzeczywistości, to jednak **rachunkowość powinna służyć prezentacji danych zgodnie z ich treścią ekonomiczną i odzwierciedlać prawidłowy obraz zdarzeń gospodarczych**. Czynnikiem, które mają wpływ na jakość informacji tworzonych przez rachunkowość, są cechy tej informacji spełniające funkcje rachunkowości, ale także **postawy etyczne** i wysokie morale służb finansowo-księgowych.

W Polsce podmioty, które są obowiązane prowadzić rachunkowość zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, są określone w art. 2. W tym względzie przepisy ustawy odnoszą się do:

1. spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;

2. osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich oraz przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro; przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe;
3. jednostek organizacyjnych działających na podstawie ustawy – Prawo bankowe, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
4. gmin, powiatów, województw i ich związków, a także: a) państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych, b) gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych;
5. jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa w pkt 1 i 2;
6. oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1252);
7. jednostek niewymienionych w pkt 1–6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu pań-

stwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych – od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

Ustawa o rachunkowości wskazuje na odpowiedzialność za rachunkowość. Odpowiedzialność tę ponosi kierownik jednostki, w tym z tytułu nadzoru, również w przypadku, gdy określone obowiązki w zakresie rachunkowości – z wyłączeniem odpowiedzialności za przeprowadzenie inwentaryzacji w formie spisu z natury – zostaną powierzone innej osobie lub przedsiębiorcy, za ich zgodą.

WAŻNE

Przyjęcie odpowiedzialności przez inną osobę lub przedsiębiorcę powinno być stwierdzone w formie pisemnej.

W przypadku gdy kierownikiem jednostki jest organ wieloosobowy, a nie została wskazana osoba odpowiedzialna, odpowiedzialność ponoszą wszyscy członkowie tego organu.

Podsumowując, należy stwierdzić, że **rachunkowość jest systemem informacyjnym** o szczególnym charakterze, gdyż dotyczy skomplikowanej materii, jaką jest **prowadzenie działalności gospodarczej**. Jej cechą charakterystyczną jest pomiar zdarzeń gospodarczych i dostarczanie informacji użytkownikom zewnętrznym oraz wewnętrznym. **Rachunkowość umożliwia realizację celów gospodarczych i ma jednocześnie charakter naukowy.** Posiada własną metodę poznawczą – metodę bilansową – oraz wypracowane na bazie praktyki własne teorie, koncepcje oraz zasady pomiaru rzeczywistości gospodarczej.

1.5. Pytania testowe

1. **Prawdą jest, że rachunkowość jest:**
 - A. nauką społeczną
 - B. nauką prawną
 - C. nauką o zarządzaniu przedsiębiorstwem
2. **Prawdą jest, że rachunkowość ma charakter:**
 - A. wieloaspektowy
 - B. wielowątkowy
 - C. rozliczeniowy
3. **Klasyczny podział rachunkowości pochodzący z XVI i XVII w. na księgowość, kalkulację, czyli rachunek kosztów, oraz sprawozdawczość finansową:**
 - A. nie jest już stosowany
 - B. jest w dalszym ciągu stosowany
 - C. stosowany jest podział tylko na księgowość i rachunek kosztów
4. **Ten autor określił rachunkowość jako: „szczególny rodzaj jednostkowej ewidencji gospodarczej stanowiącej system ciągłego w czasie ujmowania, grupowania, prezentowania i interpretowania”. Jest nim:**
 - A. E. Nowak
 - B. S. Skrzywan
 - C. K. Kiziukiewicz
5. **Wskaż zdanie prawdziwe:**
 - A. Rachunkowość wewnętrzna to poprzez rachunek kosztów i wyników zorientowana podmiotowo wartościowa interpretacja działalności podmiotu gospodarczego, statystyka jako ilościowy rachunek interpretujący przeszłość oraz rachunek planistyczny.
 - B. Rachunkowość zewnętrzna to poprzez rachunek kosztów i wyników zorientowana podmiotowo wartościowa interpretacja działalności podmiotu gospodarczego, statystyka jako ilościowy rachunek interpretujący przeszłość oraz rachunek planistyczny.
 - C. Zdania powyżej nie są prawdziwe.

6. **Spośród nurtów badawczych rachunkowości można wyróżnić m.in.:**
- A. zarządzanie produkcją
 - B. zarządzanie logistyczne
 - C. rachunkowość finansową i sprawozdawczość finansową
7. **Ład korporacyjny należy do nurtów badawczych rachunkowości:**
- A. tak
 - B. nie
8. **Do użytkowników zewnętrznych systemu rachunkowości można zaliczyć m.in.:**
- A. pracowników przedsiębiorstwa
 - B. właścicieli
 - C. Główny Urząd Statystyczny
9. **Dla harmonizacji i standaryzacji rachunkowości w Europie i na świecie zasadnicze znaczenie mają:**
- A. założenia koncepcyjne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych
 - B. ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych
 - C. ustawa o finansach publicznych
10. **Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości obejmuje m.in. takie obszary jak:**
- A. prowadzenie ksiąg rachunkowych
 - B. ustalanie podatku dochodowego
 - C. ustalanie dochodu do opodatkowania
11. **Wskaż prawidłową odpowiedź: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSR/MSSF):**
- A. nie regulują zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych czy sposobu dokumentacji operacji gospodarczych
 - B. regulują zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych
 - C. regulują sposób dokumentacji operacji gospodarczych

- 12. Krajowy Standard Rachunkowości nr 11 dotyczy:**
- A. materiałów
 - B. środków trwałych
 - C. środków pieniężnych
- 13. Użytkownikiem wewnętrznym systemu rachunkowości jest:**
- A. ZUS
 - B. GUS
 - C. właściciel jednostki gospodarczej
- 14. Funkcja kontrolna realizowana jest za pomocą określonych środków i reguł postępowania, wyraża się m.in.:**
- A. obowiązkiem dokumentowania zatrudniania pracowników
 - B. obowiązkiem dokumentowania różnych zestawień liczbowych
 - C. obowiązkiem dokumentowania operacji gospodarczych
- 15. Prawdą jest, że realizacja funkcji informacyjnej:**
- A. pozwala na tworzenie zbiorów informacji o wynikach działalności jednostki gospodarczej i o sytuacji finansowej, a także umożliwia optymalizację decyzji gospodarczych
 - B. pozwala na dokumentowanie zdarzeń
 - C. umożliwia analizowanie operacji gospodarczych
- 16. Funkcja dowodowa to jest funkcja, która:**
- A. znajduje swój wyraz w gromadzeniu i archiwizowaniu dokumentacji księgowej
 - B. analizuje dowody
 - C. nie umożliwia rejestracji operacji gospodarczych na kontach
- 17. Funkcja stymulacyjna oznacza, że:**
- A. jej istota tkwi w wyprzedzaniu w czasie działalności gospodarczej, umożliwiając jednocześnie powstanie działania pożądanego
 - B. jej istota tkwi w analizowaniu działalności gospodarczej, umożliwiając jednocześnie powstanie działania pożądanego
 - C. jej istota sprowadza się do kontroli stanu majątku przedsiębiorstwa

18. Jednym z zadań rachunkowości jest:

- A. realizacja gospodarki finansowej przedsiębiorstwa
- B. ujawnianie przejawów niegospodarności i wszelkiego rodzaju rezerw gospodarczych powstających w podmiocie gospodarczym
- C. nie ma poprawnej odpowiedzi

19. Zasady, którymi kieruje się rachunkowość, wynikają z:

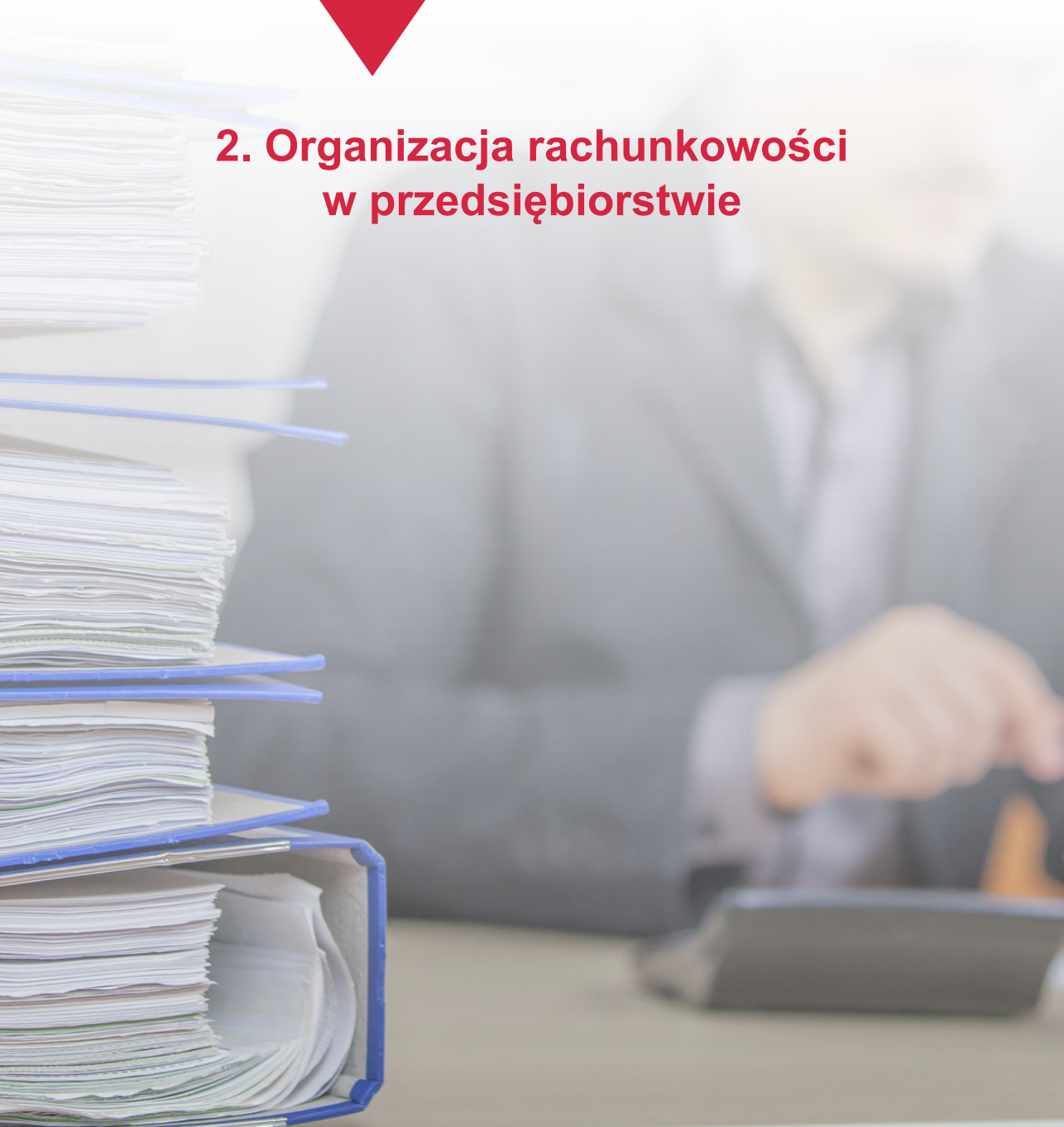
- A. teorii systemów zarządzania
- B. teorii neoklasycznej
- C. teorii rachunkowości, a także praktyki gospodarczej

20. Informacja uważana za przydatną w procesie zarządzania musi spełniać:

- A. co najmniej dwa warunki: dotyczyć prowadzonego lub zamierzonego procesu gospodarczego interesującego kierownictwo, uwzględniać ilościowe, jakościowe, wartościowe oraz inne mierzalne cechy tego procesu, być zrozumiała aktualna i łatwo dostępna
- B. trzy warunki: dotyczyć prowadzonego lub zamierzonego procesu gospodarczego interesującego kierownictwo, uwzględniać ilościowe, jakościowe, wartościowe oraz inne mierzalne cechy tego procesu, być zrozumiała, aktualna i łatwo dostępna
- C. jeden warunek: dotyczyć prowadzonego lub zamierzonego procesu gospodarczego interesującego kierownictwo lub uwzględniać ilościowe, jakościowe, wartościowe oraz inne mierzalne cechy tego procesu lub być zrozumiała, aktualna i łatwo dostępna.

2. Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie

2.1. Istota organizacji rachunkowości

Organizacja rachunkowości łączy w sobie dwa pojęcia: organizowanie i rachunkowość. Z uwagi na wyjaśnienie pojęcia rachunkowości w rozdziale pierwszym uwaga zostanie tutaj skupiona na opisie terminu „organizowanie”. Organizowanie polega na porządkowaniu pracy i rozdzielaniu np. obowiązków i zadań, zasobów pomiędzy uczestników organizacji²⁵.

WAŻNE

Organizacja rachunkowości pozwala na powiązanie ze sobą w sposób uporządkowany czynności i urządzeń koniecznych do wykonania procesu informacyjnego. Ma to na celu zapewnienie prowadzenia rachunkowości w sposób prawidłowy, m.in. przy uwzględnieniu predyspozycji technicznych oraz kadrowych²⁶.

Organizacja rachunkowości dotyczy organizacji procesu informacyjnego, a więc uporządkowania zagadnień odnoszących się do: dokumentacji księgowej, ewidencji księgowej, inwentaryzacji, kontroli wewnętrznej oraz organizacji działu rachunkowości.

W organizacji działu rachunkowości uwagę skupia się na:

- położeniu tego działu,
- strukturze organizacyjnej wewnątrz działu,
- podziale obowiązków między pracowników komórki księgowości,
- technicznym wyposażeniu przedsiębiorstwa²⁷.

²⁵ K. Winiarska, Organizacja rachunkowości, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, s. 11.

²⁶ T. Kiziukiewicz, Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012, s. 10.

²⁷ K. Winiarska, Organizacja rachunkowości..., s. 14.

Wśród zasad organizacji rachunkowości wyróżnia się zasady:

- planowania i kontroli (wytyczne prowadzenia rachunkowości, obieg i kontrola dokumentów, sposoby przeprowadzania inwentaryzacji, organizacja prac sprawozdawczych),
- zasady racjonalnego podziału pracy (utworzenie schematu organizacyjnego działu księgowości, dobór należycie wykwalifikowanych pracowników, stworzenie odpowiednich stanowisk pracy i przyporządkowanie im zakresów czynności)²⁸.

UWAGA

Prawidłowo zorganizowana rachunkowość determinuje jakość informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym i poprawność stosowania prawa bilansowego²⁹.

Według T. Kiziukiewicz racjonalna organizacja rachunkowości wymaga³⁰:

- uwzględnienia zasad prawidłowej rachunkowości,
- przestrzegania obowiązujących przepisów,
- znajomości form i technik księgowości,
- dostosowania do specyficznych cech jednostki gospodarczej,
- określenia zewnętrznych i wewnętrznych potrzeb informacyjnych,
- zdefiniowania przedmiotu ewidencji,
- zastosowania odpowiednich narzędzi organizacyjnych.

²⁸ Ibidem.

²⁹ E.W. Babuśka, Organizacja prac sprawozdawczych, kontrolno-analitycznych i rewizyjnych przesłanką jakości informacji finansowych, „Studia Ekonomiczne” 2016, nr 307, s. 22–33.

³⁰ T. Kiziukiewicz, Przesłanki prawidłowej organizacji rachunkowości, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Prace Katedry Rachunkowości” 2003, nr 23, s. 109–120.

Organizacja rachunkowości w jednostce gospodarczej wymaga ponadto³¹:

- ustalenia zasad rachunkowości, w tym zakładowego planu kont,
- opracowania i wdrożenia instrukcji sporządzania, obiegu i przechowywania dokumentacji księgowej,
- stosowania programu finansowo-księgowego,
- realizowania kontroli wewnętrznej w rachunkowości,
- prowadzenia inwentaryzacji,
- sporządzania, badania i ogłaszania sprawozdań finansowych,
- podzielenia pracy pomiędzy komórki i pracowników pionu rachunkowości,
- dobierania i szkolenia pracowników,
- chronienia danych i ich zbiorów.

WAŻNE

Ważnym elementem organizacji rachunkowości i jednocześnie pracą kończącą rok obrotowy jest wykonywanie sprawozdań finansowych.

Sprawozdania te powinny w sposób rzetelny i prawidłowy ukazywać sytuację majątkową i finansową przedsiębiorstwa, w tym informacje o wyniku finansowym jednostki.

Wśród prac sprawozdawczych należy wymienić:

- tzw. prace przedbilansowe, które przygotowują do sporządzenia sprawozdania finansowego,
- czynności sprawozdawcze,
- prace, które zamykają okres sprawozdawczy.

Do prac tych należy także **inwentaryzacja**, która odgrywa ważną rolę. Służy ona weryfikacji stanu aktywów i pasywów przed ich ujęciem w sprawozdaniu finansowym jednostki. Dzięki rzetelnej i prawidłowo przeprowadzonej inwentaryzacji dane księgowe są ak-

³¹ E.W. Babuśka, op. cit.

tualizowane, stwierdzone są stany faktyczne oraz zweryfikowane, rozliczone różnice w przypadku niedoborów i nadwyżek.

UWAGA

Inwentaryzacja ma wpływ na wycenę składników majątku i ustalenie wyniku finansowego.

Do tych czynności można zaliczyć:

- ustalenie prawdziwego stanu aktywów i pasywów za pomocą właściwych metod inwentaryzacji,
- ustalenie stwierdzonych różnic między stanem rzeczywistym a księgowym składników majątku,
- udokumentowanie inwentaryzacji oraz jej wyników i wycenę składników, jeśli mają wyraz ilościowy,
- wyjaśnienie różnic inwentaryzacyjnych z podaniem przyczyn,
- dostosowanie danych, które wynikają z ewidencji księgowej, do zgodnych z danymi rzeczywistymi,
- rozliczenie osób odpowiedzialnych za powierzone im mienie,
- ocenę przydatności składników inwentaryzowanych i realności ich stanu księgowego,
- decyzję w sprawie stwierdzonych różnic pomiędzy stanem księgowym a faktycznym oraz wyeliminowanie przyczyn je powodujących,
- rozliczenie różnic inwentaryzacyjnych w księgach rachunkowych w celu doprowadzenia do zgodnych zapisów księgowych³².

Wiarygodna inwentaryzacja wymaga stosowania szeregu zasad:

- zasady kompletności,
- dokładności,
- zamkniętych drzwi,

³² K. Winiarska, Inwentaryzacja w firmach prowadzących księgi podatkowe i księgi rachunkowe, Difin, Warszawa 2006, s. 11.

- jednokrotności,
- uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych,
- ograniczonego zaufania.

Zasada kompletności stanowi, że każdy składnik majątku musi być ujęty w dokumentacji inwentaryzacyjnej.

Zasada dokładności polega na ustaleniu stanu faktycznego składników inwentaryzowanych poprzez identyfikowanie nazwy, symbolu, ceny, ilości w jednostkach naturalnych.

Zasada zamkniętych drzwi oznacza, że nie należy umożliwiać zmiany stanu przedmiotu ewidencji w trakcie trwania inwentaryzacji.

Zasada jednokrotności stanowi, że dany zasób majątku powinien być ujęty w dokumentach inwentaryzacyjnych tylko raz.

W zasadzie uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych chodzi o obecność osób przy wszystkich czynnościach inwentaryzacyjnych.

Zasada ograniczonego zaufania oznacza, że stan składników majątku winien być porównywany ze stanem wynikającym z zapisów księgowych³³.

Inwentaryzacji podlegają wówczas wszystkie składniki majątku. **Może być ona przeprowadzona trzema metodami, jakie są wskazane w ustawie o rachunkowości:**

- **drogą spisu ilości z natury** (wycenienie ilości, przeliczenie, zważenie, zmierzenie i porównanie wartości z danymi ksiąg rachunkowych oraz wyjaśnienie i rozliczenie różnic);
- **metodą uzgodnienia sald** – polega na otrzymaniu od banków i kontrahentów potwierdzeń prawidłowości wykazanych w księgach rachunkowych stanów aktywów oraz wyjaśnieniu i rozliczeniu ewentualnych różnic;
- **metodą porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami** i weryfikacji realnej wartości aktywów i pasywów.

³³ B. Padurek, Rachunkowość handlowa, rozrachunki, obrót towarowy, inwentaryzacja, koszty handlowe, cz. 2, Wydawnictwo Bożena Padurek, Wrocław 2009, s. 111–112.

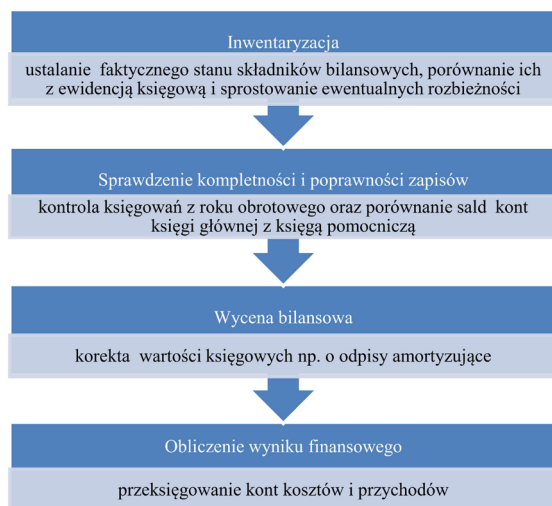
WAŻNE

Ustawa o rachunkowości określa okres przechowywania dokumentów inwentaryzacyjnych na 5 lat.

Czas ten liczy się od początku roku następującego po roku obrotowym, którego dotyczą dane dokumenty³⁴.

Wśród czynności przygotowawczych do sporządzania sprawozdania finansowego wymienić należy **ewidencję księgową i dokumentację operacji gospodarczych**. Prace te wykonywane są na bieżąco przez cały rok. Pozostałe czynności sprawozdawcze, takie jak m.in. inwentaryzacja, wykonywane są pod koniec roku (rysunek 2.1).

Rysunek 2.1. Prace przedbilansowe do sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego

Źródło: E.W. Babuśka, Organizacja prac sprawozdawczych, kontrolno-analitycznych i rewizyjnych przesłanką jakości informacji finansowych, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2016, s. 27–28.

³⁴ Ibidem, s. 182.

W trakcie przeprowadzania inwentaryzacji **mogą powstać różnice inwentaryzacyjne** – rozbieżności pomiędzy stanem rzeczywistym a księgowym zasobów majątku objętych inwentaryzacją. Mają one postać niedoborów, szkód lub nadwyżek.

Można je podzielić na:

- ubytki naturalne,
- niedobory i szkody niezawinione,
- niedobory i szkody zawinione.

Niedobory i szkody niezawinione powstają z przyczyn niezależnych od osób odpowiedzialnych, zaś **niedobory i szkody zawinione** powstają z winy osób materialnie odpowiedzialnych albo innych osób.

Są one wynikiem zaniedbań, nadużyć lub naruszeń przepisów ze strony tych osób. Niedobory te mogą być bezsporne powstałe z winy pracownika. Nadwyżki, które mają miejsce wtedy, gdy stan rzeczywisty jest wyższy od ewidencyjnego, powstają z powodu niedokładności urządzeń pomiarowych.

UWAGA

Można zatem stwierdzić, że inwentaryzacja jest czynnością, która pozwala na prawidłową wycenę składników majątkowych.

2.2. Otwarcie, prowadzenie i zamknięcie ksiąg rachunkowych

WAŻNE

Otwarcie ksiąg rachunkowych powinno opierać się na danych ujętych w bilansie zamknięcia.

Jeśli określone konto nie występowało w bilansie, to otwiera się je w ciągu roku sprawozdawczego, dokonując księgowania pierwszej operacji, która dotyczy danej operacji.

Otwarcie ksiąg rachunkowych zgodnie z ustawą o rachunkowości następuje m.in.:

- na dzień rozpoczęcia działalności,
- na początek każdego następnego roku obrotowego,
- na dzień zmiany formy prawnej,
- na dzień wpisu do rejestru połączenia jednostek lub podziału jednostki, powodujących powstanie nowej jednostki (jednostek),
- na dzień rozpoczęcia likwidacji lub wszczęcia postępowania upadłościowego.

Księgi rachunkowe powinny być prowadzone zgodnie z następującymi wymaganiami:

- zapisy w księgach muszą być trwałe (ręczne lub maszynowe), bez pozostawiania wolnych miejsc;
- są prowadzone zgodnie z ustaleniami zakładowego planu kont w siedzibie jednostki lub poza nią, jeżeli prowadzenie ich zostało powierzone jednostce świadczącej usługi z tego zakresu, przy czym istnieje obowiązek zgłoszenia tego faktu we właściwym terenowo urzędzie skarbowym w ciągu 15 dni od daty wydania ksiąg na zewnątrz jednostki;
- zapisy w księgach są dokonywane w języku polskim i w polskiej walucie, a w przypadku operacji wyrażonych w walutach obcych – w sposób zapewniający ustalenie kwoty operacji w walucie polskiej i obcej;

- operacje gospodarcze muszą być ujmowane według okresów sprawozdawczych (miesiące), przy czym wszystkie zdarzenia, które wystąpiły w danym okresie, należy wykazać w księgach tego okresu sprawozdawczego;
- każdy zapis musi być udokumentowany, czyli dokonany na podstawie dowodów księgowych;
- każdy zapis księgowy powinien obejmować wszystkie przewidziane przepisami elementy;
- należy zapewnić powiązanie zapisów w różnych księgach rachunkowych;
- zapisy w księgach powinny być dokonywane bieżąco, według dat wystąpienia operacji oraz tak, aby wszystkie operacje gospodarcze za dany okres zostały ujęte w terminie umożliwiającym sporządzenie na czas obligatoryjnych sprawozdań i deklaracji podatkowych oraz dokonanie rozliczeń finansowych;
- zapisy w księgach muszą być uporządkowane chronologicznie w kolejności dat dokonania operacji oraz systematycznie według kryteriów klasyfikacyjnych z podziałem na kategorie bilansowe, wynikowe oraz inne, które zapewniają uzyskanie niezbędnych informacji obligatoryjnych oraz fakultatywnych.

UWAGA

Spełnienie wszystkich wymienionych wymogów zapewnia, że księgi rachunkowe będą cechowały się: rzetelnością, sprawdzalnością, bieżącym charakterem, kompletnością oraz bezbłędnością.

Ustawa o rachunkowości określa również, kiedy następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych:

- na dzień kończący rok obrotowy,
- na dzień zakończenia działalności jednostki, w tym również jej sprzedaży i zakończenia likwidacji lub postępowania upadłościowego,
- na dzień poprzedzający zmianę formy prawnej,

- w jednostce przejmowanej na dzień przejęcia jednostki przez inną jednostkę,
- na dzień poprzedzający dzień podziału lub połączenia jednostek, jeżeli w wyniku połączenia powstaje nowa jednostka,
- na dzień poprzedzający dzień postawienia jednostki w stan likwidacji lub upadłości nie później niż w ciągu 3 miesięcy od zaistnienia tych zdarzeń.

Zamknięcie ksiąg rachunkowych obejmuje:

- ustalenie sald końcowych aktywów i pasywów,
- porównanie sald z wynikami inwentaryzacji i przeprowadzenie ewentualnych korekt,
- sporządzenie zestawienia obrotów i sald kont syntetycznych, a także zestawień sald kont analitycznych oraz dokonanie uzgodnień,
- przeniesienie sald końcowych do bilansu zamknięcia.

WAŻNE

W jednostce kontynuującej działalność ostateczne zamknięcie ksiąg minionego roku obrotowego i otwarcie ksiąg nowego roku obrotowego musi nastąpić nie później niż w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za miniony rok obrotowy.

Z ustawy wynika również, co składa się na księgi rachunkowe.

Dziennik jest przeznaczony do chronologicznego ujmowania operacji gospodarczych.

Księgę główną tworzą konta syntetyczne ujęte w zakładowym planie kont. Na kontach tych dokonuje się ewidencji operacji gospodarczych w porządku systematycznym zgodnie z zasadą podwójnego zapisu. Kolejne operacje na kontach księguje się chronologicznie.

Powiązanie dziennika z księgą główną prezentuje schemat 2.1.

Schemat 2.1. Powiązanie dziennika z księgą główną

Dziennik					
Lp.	Data	Dowód	Treść	Kwota	
1	2.02.2021	KP – 1/21	Podjęto gotówkę z banku do kasy	1 700	
2	3.02.2021	Fa – 1/21	Otrzymano fakturę od dostawcy towarów	1 040	

Księga główna					
<i>Rachunki Bankowe</i>		<i>Kasa</i>			
X	1 700 (1)	1) 1 700			
<i>Rozrachunki z dostawcami</i>		<i>Rozliczenie zakupu</i>			
	1 040 (2)	1) 1 040			

Księgi pomocnicze składają się z kont analitycznych, które prowadzi się dla uszczegółowienia i uzupełnienia zapisów w księdze głównej. Zapisy na kontach analitycznych są dokonywane jednostronnie, w układzie systematycznym, z zachowaniem chronologii.

Kont ksiąg pomocniczych prowadzi się w szczególności dla (art. 17 ust. 1 ustawy o rachunkowości):

1. **środków trwałych**, w tym także **środków trwałych w budowie**, wartości niematerialnych i prawnych oraz dokonywanych od nich odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych,
2. rozrachunków z kontrahentami,
3. rozrachunków z pracownikami, a w szczególności jako imienną ewidencję wynagrodzeń pracowników zapewniającą uzyskanie informacji, z całego okresu zatrudnienia,

4. operacji sprzedaży (kolejno numerowane własne faktury i inne dowody, ze szczegółowością niezbędną do celów podatkowych),
5. operacji zakupu (obce faktury i inne dowody, ze szczegółowością niezbędną do wyceny składników aktywów i do celów podatkowych),
6. kosztów i istotnych dla jednostki składników aktywów,
7. operacji gotówkowych w przypadku prowadzenia kasy.

Zestawienie obrotów i sald kont syntetycznych (bilans próbny) to sporządzane nie rzadziej niż na koniec każdego miesiąca zestawienie bilansujących się parami kolumn obrotów i sald wszystkich kont syntetycznych. Zawiera ono dwie kolumny przeznaczone do ujęcia obrotów (Dt i Ct) i dwie – do ujęcia sald (Dt i Ct).

Zestawienie sald ksiąg pomocniczych zawiera dwie kolumny przeznaczone do ujęcia sald (Dt i Ct) kont analitycznych prowadzonych do danego konta syntetycznego. Sporządza się je na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych, a także na dzień inwentaryzacji objętej analityką grupy składników bilansu.

Inwentarz jest wykazem aktywów i pasywów zgodnym z wynikami inwentaryzacji sporządzanym przez jednostki, które nie prowadziły wcześniej ksiąg rachunkowych. Ujęte w nim pozycje powinny być odpowiednikami pozycji występujących w bilansie otwarcia lub stanowić ich rozwinięcie. Jeśli jednostka kontynuuje prowadzenie ksiąg, wówczas funkcję inwentarza spełnia zestawienie obrotów i sald.

WAŻNE

Należy podkreślić, że otwarcie ksiąg rachunkowych polega na naniesieniu na konta sald początkowych poszczególnych składników aktywów i pasywów występujących w bilansie otwarcia.

Księgi rachunkowe są elementem polityki rachunkowości. Przez politykę rachunkowości rozumie się wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w MSR, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych.

UWAGA

Za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości odpowiada kierownik jednostki (art. 4 ust. 5 ustawy o rachunkowości).

Do obowiązków tych można zaliczyć m.in. ustalenie w formie pisemnej dokumentacji opisującej w języku polskim przyjęte przez jednostkę do stosowania zasady rachunkowości. **Przyjętą politykę rachunkowości należy stosować w sposób ciągły**, dokonując w kolejnych latach obrotowych jednakowego grupowania operacji gospodarczych zgodnie z ich treścią ekonomiczną.

W razie konieczności możliwa jest zamiana przyjętych założeń, jednak każdorazowo ze skutkiem od pierwszego dnia roku obrotowego. **Dokonując zmian polityki rachunkowości**, należy je opisać w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego oraz przedstawić skutki tych zmian w postaci liczbowej. Dokumentacja odzwierciedla koncepcję rachunkowości, powstałą w drodze doboru najkorzystniejszych dla niej, dopuszczonych przepisami, rozwiązań.

Polityka rachunkowości ułatwia:

- prowadzenie rachunkowości przy respektowaniu zasady ciągłości, a więc kwalifikowania, wyceny, grupowania i prezentacji w kolejnych okresach w sposób jednakowy danych finansowych, co zapewnia ich porównywalność;
- biegłym rewidentom i pracownikom kontroli zrozumienie przyjętych rozwiązań, upewnienie się, że przyjęto je w sposób formalnie poprawny;

- szybkie uzyskanie materiału tekstowego przydatnego do przedstawienia w informacji dodatkowej sprawozdania finansowego przyjętych przez jednostkę zasad rachunkowości.

WAŻNE

Zdaniem Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej stanowią kompletny zbiór do stworzenia polityki rachunkowości, której zastosowanie decyduje o przydatności i wiarygodności zawartych w sprawozdaniach finansowych informacji o transakcjach, a także innych zdarzeniach oraz warunkach, do których mają one zastosowanie.

Zagadnienia do określenia polityki rachunkowości zawarte są w dwóch Międzynarodowych Standardach Rachunkowości (MSR):

- MSR 1 – „Prezentacja sprawozdań finansowych”,
- MSR 8 – „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”.

MSR 1 prezentuje ogólne zasady sporządzania sprawozdawczości finansowej, które należy ująć w przyjętej przez jednostkę gospodarczą polityce rachunkowości. Natomiast w MSR 8 omawia się konkretne szczegółowe zagadnienia związane z wyborem i zastosowaniem zasad (polityki) rachunkowości oraz ich ujawnianiem przez jednostkę gospodarczą.

Polityka rachunkowości została zdefiniowana w MSR 8. Są to konkretne zasady, metody, konwencje, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę gospodarczą przy sporządzaniu i prezentacji sprawozdań finansowych.

Oprócz „polityki rachunkowości” MSR 8 stosuje terminy „zmiana wartości szacunkowych” oraz „błędy poprzednich okresów”.

Przez **zmianę wartości szacunkowych** rozumie się korekty wartości bilansowej składników aktywów lub zobowiązań bądź okresowego zużycia składnika aktywów, będące wynikiem bieżącej oceny oraz oczekiwanych pożytków i obowiązków związanych z tymi aktywami lub zobowiązaniami, przy czym zmiany wartości szacunkowych są rezultatem nowych informacji bądź wydarzeń i nie stanowią korekty błędów.

Za **błędy poprzednich okresów** uważa się pominięcia lub nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych jednostki gospodarczej, które miały miejsce w poprzednim bądź też kilku wcześniejszych okresach; są one wynikiem nieuwzględnienia lub błędnego uwzględnienia wiarygodnych informacji.

Zawartość polityki rachunkowości jest następująca:

- wykaz kont księgi głównej,
- przyjęte zasady klasyfikacji zdarzeń,
- zasady prowadzenia kont ksiąg pomocniczych oraz ich powiązania z kontami księgi głównej,
- sposób prowadzenia ksiąg musi też zawierać opis systemu przetwarzania danych, a przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych z użyciem komputera – opis systemu informatycznego, zawierający wykaz programów, procedur lub funkcji, w zależności od struktury oprogramowania, wraz z opisem algorytmów i parametrów oraz programowych zasad ochrony danych, w tym w szczególności metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania, a ponadto określenie wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jego eksploatacji.

WAŻNE

Przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych z użyciem komputera (art. 13 ustawy o rachunkowości) za równoważne z księgami rachunkowymi uważa się zasoby informacyjne rachunkowości, zorganizowane w formie oddzielnych komputerowych zbiorów danych, bazy danych lub wyodrębnionych jej części, bez względu na miejsce ich powstania i przechowywania.

Wymagane jest posiadanie przez jednostkę oprogramowania umożliwiającego uzyskiwanie czytelnych informacji w odniesieniu do zapisów dokonanych w księgach rachunkowych, poprzez ich wydrukowanie lub przeniesienie na inny komputerowy nośnik danych.

Przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych z użyciem komputera należy zapewnić automatyczną kontrolę ciągłości zapisów, przeniesienia obrotów lub sald. Wydruki komputerowe ksiąg rachunkowych powinny składać się z automatycznie numerowanych stron, z oznaczeniem pierwszej i ostatniej, oraz być sumowane na kolejnych stronach w sposób ciągły w roku obrotowym. Księgi rachunkowe należy wydrukować nie później niż na koniec roku obrotowego.

Za równoważne z wydrukiem uznaje się przeniesienie treści ksiąg rachunkowych na inny komputerowy nośnik danych, zapewniający trwałość zapisu informacji, przez czas nie krótszy od wymaganego dla przechowywania ksiąg rachunkowych.

Jednostka może także w ramach polityki stosować uproszczenia, jeżeli nie wywierają one ujemnego wpływu na realizację obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego.

Tworząc politykę rachunkowości, jednostka może w sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy stosować krajowe standardy

rachunkowości wydane przez Komitet Standardów Rachunkowości. W przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego jednostki mogą stosować Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Należy tu uwzględnić, jakie spowodują one korzyści – oszczędność pracy w relacji do ewentualnych skutków ujemnych ich stosowania (stopień zniekształcenia rzeczywistego obrazu majątku, zobowiązań i wyniku jednostki).

UWAGA

Mierząc wielkość zniekształcenia spowodowanego uproszczeniami, można założyć, że progiem istotności będzie niższa z dwóch wartości: 0,5–1% przychodów ze sprzedaży oraz 1–2% sumy bilansowej.

W przypadku gdy roczne sprawozdanie finansowe nie podlega obowiązkowi badania i ogłaszania, obliczając koszt wytworzenia produktu, jednostka może do kosztów bezpośrednich doliczyć koszty pośrednie związane z wytworzeniem tego produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych. Ustalony koszt nie może być wyższy od ceny sprzedaży netto. Uproszczona wycena produktów w toku może być stosowana do produkcji o przewidywanym czasie wykonania dłuższym niż 3 miesiące, przeznaczonej do sprzedaży lub na rzecz środków trwałych w budowie. Nie dotyczy to produkcji rolnej.

Plan kont jest to usystematyzowany wykaz nazw i symboli kont przeznaczonych w danej jednostce do ewidencjonowania posiadanych środków i źródeł ich pochodzenia oraz procesów gospodarczych w niej zachodzących, uzupełniony komentarzem wyjaśniającym treść i wzajemne powiązanie tych kont.

Plan kont powinien zapewnić ujmowanie danych liczbowych w księgach rachunkowych jednostki w przekrojach umożliwiających:

- sporządzenie sprawozdań finansowych oraz sprawozdań wymaganych przez GUS,
- ustalenie podstaw wymiaru zobowiązań o charakterze publicznoprawnym,
- zaspokojenie własnego zapotrzebowania jednostki na informacje finansowe o charakterze kontrolnym i decyzyjnym.

Pierwsze programy komputerowe w polskim systemie rachunkowości zaistniały w pierwszej połowie lat 90. ubiegłego stulecia. Od tamtego czasu wzrosło ich wykorzystanie, ponieważ ułatwiają one rzetelny przepływ informacji, a więc szybkie przesyłanie, przetwarzanie i prezentacje danych księgowych.

Oprogramowania oferowane na dzisiejszym rynku wzbogacone zostały o **zaawansowane narzędzia analityczne oraz zarządcze, głównie dostosowane do potrzeb jednostek gospodarczych.**

WAŻNE

Ustawa o rachunkowości reguluje sposób udokumentowania, treść i układ zapisów księgowych w księgach rachunkowych, a także sposób ujęcia danych w zestawieniach wynikowych. Wymagania co do systemów komputerowych zawarte są w rozdziale drugim ustawy.

Regulacje te podyktowane są koniecznością **dostosowania polskiej rachunkowości do międzynarodowych standardów**, poruszają bowiem m.in. problematykę wykorzystania systemów komputerowych w rachunkowości, w szczególności zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych, a także ochrony danych. W odniesieniu do systemów informatycznych zapisy pochodzące z systemu komputerowego traktuje się jako dowody księgowe, zwiększone zostają wymagania wobec dokumentacji systemu informatycznego.

Komputerowe księgi rachunkowe to zasoby informacyjne rachunkowości, zorganizowane w formie oddzielnych komputerowych zbiorów danych, bazy danych lub wyodrębnionych jej części, bez względu na miejsce ich powstania i przechowywania. Księgi rachunkowe z użyciem komputera mogą mieć postać wydruku komputerowego lub zestawienia, które będzie wyświetlane na ekranie monitora komputera.

Te postaci powinny jednak mieć następujące elementy:

- nazwę jednostki,
- nazwę rodzaju księgi rachunkowej,
- nazwę programu przetwarzania danych księgowych,
- datę sporządzenia zestawienia,
- oznaczenie roku obrotowego oraz okresu sprawozdawczego, którego dotyczą,
- automatycznie numerowane strony,
- zsumowanie kolejnych stron w sposób ciągły w roku obrotowym.

Wszystkie księgowane zapisy ewidencjonowane są pierwotnie w sposób chronologiczny w dzienniku księgowym. O jego zamknięciu decyduje księgowy po uprzednim sprawdzeniu poprawności zapisów. Ewentualne błędy na etapie otwartego dziennika są poprawiane za pomocą klawiatury w ustalonym trybie.

Po zamknięciu zaś dziennika korekta jest możliwa wyłącznie za pomocą „storna”. Ustawa nakłada obowiązek drukowania ksiąg na koniec roku obrotowego, jeśli księgi nie zostaną przeniesione na inny komputerowy nośnik danych zapewniający trwałość zapisu informacji.

Zapisy w dzienniku i na kontach księgi głównej powinny być ze sobą powiązane w sposób umożliwiający ich sprawdzenie. Konta księgi głównej mają pozwalać na ujęcie operacji zgodnie z dziennikiem przy zastosowaniu zasady podwójnego księgowania. Konta ksiąg pomocniczych natomiast to wyodrębniony system ksiąg, kartotek, będących zbiorami kont lub komputerowych zbiorów danych, który zawiera zapisy uzupełniające oraz uszczegóławiające zapisy kont księgi głównej.

Przetwarzanie danych w systemie realizują programy funkcjonalne. Z ich pomocą dokonuje się różnych operacji logicznych i obrachunkowych, rejestruje się stopień przetwarzania danych, re-

daguje raporty w postaci ksiąg rachunkowych lub różnych zestawień pomocniczych. Artykuł 20 ust. 5 mówi o traktowaniu zapisów księgowych w formie elektronicznej (za pośrednictwem urządzeń łączności, komputerowych nośników danych lub tworzone według algorytmu na podstawie informacji zawartych już w księgach) jako równoważnych z dowodami źródłowymi.

Nakłada jednak obowiązek spełnienia następujących warunków:

- uzyskania w sposób trwały czytelnej postaci zgodnej z treścią dowodów księgowych,
- możliwości stwierdzenia źródła pochodzenia zapisów oraz ustalenia osoby odpowiedzialnej za ich wprowadzenie,
- stosowania procedur umożliwiających kontrolę pod względem poprawności przetworzenia danych, kompletności i identyczności zapisów,
- zapewnienia ochrony dowodów księgowych.

Prowadzenie ksiąg rachunkowych może odbywać się w siedzibie przedsiębiorstwa lub w biurze rachunkowym. W drugim przypadku obowiązek zapewnienia zgodności stosowanego oprogramowania finansowo-księgowego przy wykorzystaniu komputerowej techniki prowadzenia ksiąg rachunkowych spoczywa na biurze rachunkowym.

Stosowanie systemu komputerowego ma wiele zalet. Wszystkie dane są bieżąco lub partiami przenoszone do właściwego dla nich zbioru danych ewidencji księgowej. Zaletą używania programów komputerowych jest możliwość wprowadzania w momencie dokonania operacji gospodarczej (najpóźniej z chwilą otrzymania informacji) dokumentu źródłowego o przeprowadzonej operacji. Stosowanie systemu informatycznego pozwala na kontrolę wykonania czynności niezbędnych do poprawnego i kompletnego zamknięcia ksiąg kolejnego miesiąca. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, np. gdy zapisy kwot po stronie Winien i Ma nie bilansują się lub gdy jakiś zapis zadekretowany jest na konto nieprzewidziane w Katalogu kont, komputer nie pozwala na zamknięcie ksiąg.

WAŻNE

Jednostka gospodarcza zobowiązana do prowadzenia ksiąg rachunkowych jest zobowiązana zapewnić dostępność i ochronę danych źródłowych, a także wdrożyć procedurę zapewniającą poprawność przetwarzania danych.

Dokumentacja systemu informatycznego powinna opisywać przepływ informacji oraz metody zapewnienia spójności danych.

Wiele jednostek gospodarczych korzysta z gotowych programów komputerowych do prowadzenia rachunkowości. Jednakże **pełne zautomatyzowanie pracy księgowych** umożliwi opracowanie właściwego dla danej jednostki systemu informatycznego. Prowadzenie ksiąg rachunkowych jest elementem organizacji rachunkowości. Organizacja pozwala na powiązanie ze sobą w sposób uporządkowany czynności i urządzeń koniecznych do realizacji procesu informacyjnego rachunkowości przy uwzględnieniu predyspozycji technicznych oraz kadrowych.

2.3. Konta księgowe

2.3.1. Operacje gospodarcze i ich klasyfikacja

WAŻNE

Operacje gospodarcze są to takie zdarzenia gospodarcze, które powodują zmiany w składnikach bilansu.

Cechy charakterystyczne operacji gospodarczych:

- ścisły związek z działalnością prowadzoną przez jednostkę gospodarczą,
- jednoznacznie określony termin wystąpienia (dzień, miesiąc, rok),
- wyrażanie skutków decyzji gospodarczych i zdarzeń losowych,
- obowiązek udokumentowania,
- ujęcie wartościowe.

Klasyfikacja operacji gospodarczych:

- według faz procesu gospodarczego (operacje zaopatrzenia, produkcji, sprzedaży),
- według zasięgu (wewnętrzne – dotyczące tylko danego podmiotu, zewnętrzne – dotyczące również innej jednostki),
- według częstotliwości występowania (występujące sporadycznie, okresowo, stale),
- według możliwości wpływania na ich wystąpienie (zależne – będące aktem świadomego i celowego działania podmiotu, niezależne – wynikające np. z przyczyn losowych).

UWAGA

Każde zdarzenie gospodarcze musi być udokumentowane w odpowiedni sposób, zgodnie z właściwymi ustaleniami prawnymi. Odzwierciedleniem zdarzenia gospodarczego jest zatem dokument. Taki dokument, który odzwierciedla operację gospodarczą, nazywamy dowodem księgowym.

Schemat 2.2. Wpływ operacji gospodarczych na bilans

AKTYWA	PASYWA
 +	-
Suma aktywów	Suma pasywów

Wnioski:

1. Każda operacja gospodarcza wpływa jednocześnie na dwa składniki bilansu.
2. Operacja wywiera wpływ na dwa składniki bilansu:
 - a) będące wyłącznie elementami aktywów,
 - b) będące wyłącznie elementami pasywów,
 - c) jeden należący do aktywów, a drugi – do pasywów.
3. Wielkość wpływu operacji gospodarczej na dwa składniki bilansu jest jednakowa.
4. Jeżeli operacja gospodarcza dotyczy dwóch składników z tej samej strony bilansu, to jeden ze składników ulega zmniejszeniu, a drugi zwiększeniu o tę samą wielkość.

5. Jeżeli operacja gospodarcza dotyczy dwóch składników, z których jeden jest składnikiem aktywów, a drugi – pasywów, to:
- a) obydwa składniki ulegają jednocześnie zwiększeniu,
 - b) obydwa składniki ulegają jednocześnie zmniejszeniu.
6. Operacje gospodarcze można podzielić ze względu na zmiany, jakie wywołują one w bilansie:
- a) **Operacje aktywne**, powodujące zmianę struktury aktywów, lecz niewpływające na sumę bilansową.

$$A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_n = \sum P$$

ulega przekształceniu do następującej postaci:

$$(A_1 + x) + A_2 + (A_3 - x) + \dots + A_n = \sum P$$

gdzie:

A_n – składniki aktywów,

$\sum P$ – suma pasywów,

x – operacja gospodarcza.

- b) **Operacje pasywne**, powodujące zmianę struktury pasywów, lecz niewpływające na sumę bilansową.

$$P_1 + P_2 + P_3 + \dots + P_n = \sum A$$

ulega przekształceniu do następującej postaci:

$$(P_1 + x) + P_2 + (P_3 - x) + \dots + P_n = \sum A$$

gdzie:

P_n – składniki pasywów,

$\sum A$ – suma aktywów,

x – operacja gospodarcza.

- c) **Operacje aktywno-pasywne**, oddziałujące w tym samym kierunku jednocześnie na składnik majątku i na składnik kapitału, wskutek czego obydwa składniki ulegają zmniejszeniu lub zwiększeniu, stąd też operacje te dzieli się na:

- operacje aktywno-pasywne zmniejszające sumy bilansowe:

$$A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_n = P_1 + P_2 + P_3 + \dots + P_n$$

ulega przekształceniu do następującej postaci:

$$(A_1 - x) + A_2 + A_3 + \dots + A_n = (P_1 - x) + P_2 + P_3 + \dots + P_n$$

- operacje aktywno-pasywne zwiększające sumy bilansowe:

$$A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_n = P_1 + P_2 + P_3 + \dots + P_n$$

ulega przekształceniu do następującej postaci:

$$(A_1 + x) + A_2 + A_3 + \dots + A_n = (P_1 + x) + P_2 + P_3 + \dots + P_n$$

WAŻNE

Operacje gospodarcze można podzielić na:

- **bilansowe, powodujące zmiany w strukturze aktywów, w strukturze pasywów lub w wielkości i strukturze aktywów i pasywów na skutek przemieszczania wartości,**
- **wynikowe, powodujące zmiany w wielkości i strukturze aktywów i pasywów na skutek powstania wyniku finansowego działalności gospodarczej, prowadzącego do przyrostu kapitału (zysk) lub ubytku kapitału (strata).**

2.3.2. Konto księgowe

Konto jest to dowolny technicznie rachunek służący do odzwierciedlania stanu i zmian określonego składnika aktywów, pasywów, kosztów i przychodów.

Konto może mieć postać tablicy:

1. **w układzie jednostronnym** – in pagina (od łac. *pagina* – stronica),
2. **dwustronnym** – in folio (od łac. *folium* – liść, karta).

Wyróżniamy też konta **teowe**.

Jednostronny i dwustronny układ konta zaprezentowano poniżej.

Jednostronny układ konta (pagina)

Materiały				
Data	Numer dowodu	Treść	Kwota	
			Wn	Ma
7.03.	Pz-2	Zakup	6 000	
4.05.	Rw-1	Zużycie		2 000

Dwustronny układ konta (folio)

Wn		Materiały		Ma			
Data	Numer dowodu	Treść	Kwota	Data	Numer dowodu	Treść	Kwota
7.03.	Pz-2	Zakup	6 000	4.05.	Rw-1	Zużycie	2 000

Jednostronny układ konta

Symbol i nazwa konta: 310 – „Materiały”					
	Data zapisu	Numer Dowodu	Treść operacji gospodarczej	Suma operacji	
				Winien	Ma
1	01.01. 2020 r	3/BO	Stan z bilansu otwarcia (BO)	300,00	
2	03.01. 2020 r.	6/RW	Wydano do produkcji		200,00
3	11.01. 2020 r.	14/PZ	Przychód od dostawcy	700,00	
			Razem strona		

Dwustronny układ konta (in folio)

Symbol i nazwa konta: 100 – „Kasa”							
Winien				Ma			
Data	Numer Dowodu	Treść operacji	Suma operacji	Data	Numer dowodu	Treść operacji	Suma operacji
01.01.2020	7	Stan z BO	780,00	03.01.2020	8	Wypłacono płace	670,00
04.01.2020	9	Podjęto z banku gotówkę	900,00				
Razem strona				Razem strona			

Każde konto powinno mieć:

- nazwę i symbol konta,
- dwie przeciwstawne strony konta,
- datę każdego zapisu,
- numer dowodu księgowego stanowiącego podstawę zapisu,
- treść operacji,
- kwotę operacji.

Z punktu widzenia pełnionej przez konta funkcji można je podzielić na:

- konta bilansowe,
- konta niebilansowe,
- konta rozliczeniowe.

Powiązanie kont bilansowych z bilansem otwarcia i zamknięcia obrazują schematy.

Schemat 2.3. Bilans otwarcia oraz otwarcie kont na dzień 1 stycznia

Aktywa	Kwota	Pasywa	Kwota
1. Aktyw A ₁	X ₁	1. Pasyw P ₁	Y ₁
⋮		⋮	
2. Aktyw A ₂	X ₂	2. Pasyw P ₂	Y ₂
⋮		⋮	
n. Aktyw A _n	X _n	m. Pasyw P _m	Y _m
Suma $\sum_{i=1}^n X_i$		Suma $\sum_{j=1}^m Y_j$	

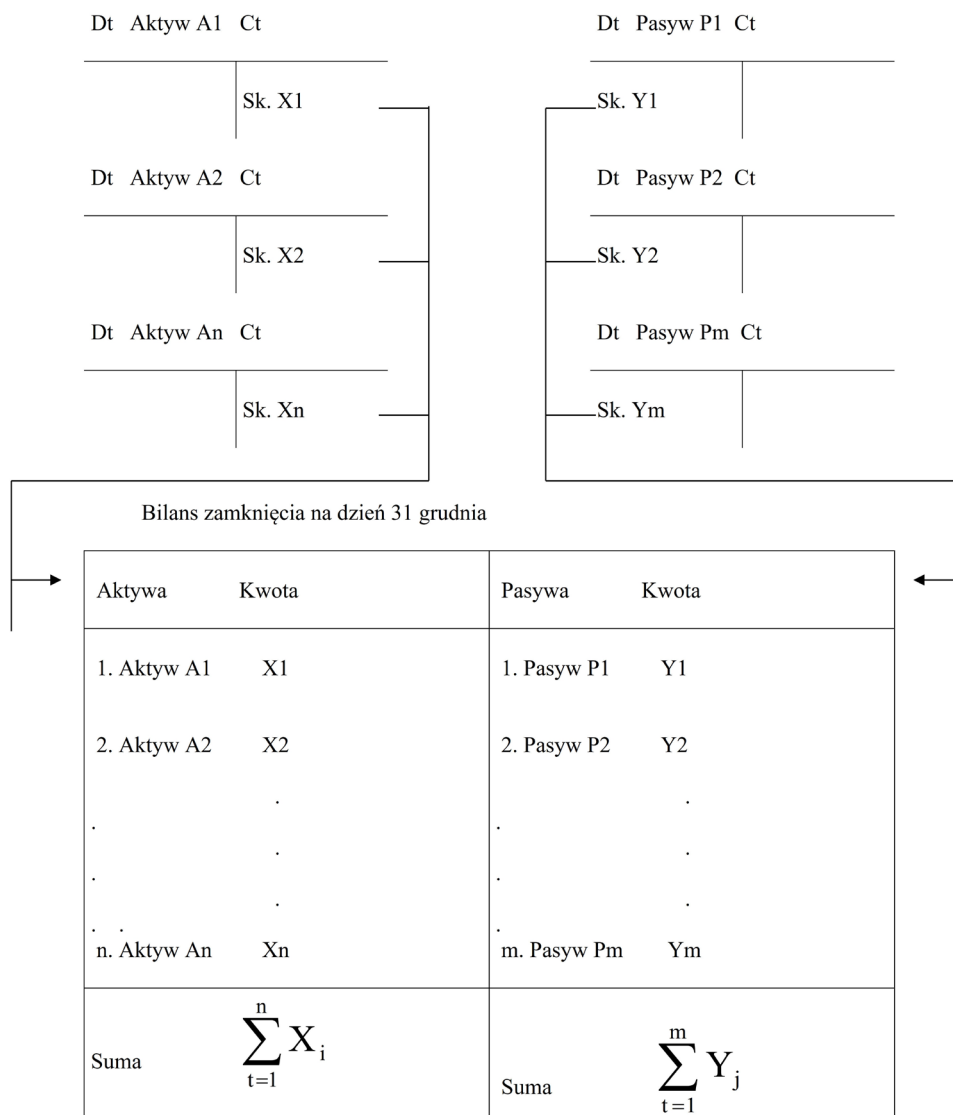
Otwarcie kont na dzień 1 stycznia

Dt Aktyw A ₁ Ct	Dt Pasyw P ₁ Ct
Sp. X₁ 	 Sp. Y₁
Dt Aktyw A ₂ Ct	Dt Pasyw P ₂ Ct
Sp. X₂ 	 Sp. Y₂
Dt Aktyw A _n Ct	Dt Pasyw P _m Ct
Sp. X_n 	 Sp. Y_m

Powiązanie kont bilansowych z bilansem zamknięcia ukazuje schemat 2.4.

Schemat 2.4. Powiązanie kont bilansowych z bilansem zamknięcia

Zamknięcie kont na dzień 31 grudnia

WAŻNE

Ważną zasadą stosowaną przy ewidencji jest zasada podwójnego zapisu. Zasada ta nakazuje, aby każda operacja gospodarcza była zarejestrowana:

- na dwóch kontach księgowych (przeciwstawnych),
- po przeciwnych stronach kont,
- w tej samej kwocie.

Poniżej zaprezentowano przykładowe operacje z zastosowaniem zasady podwójnego księgowania.

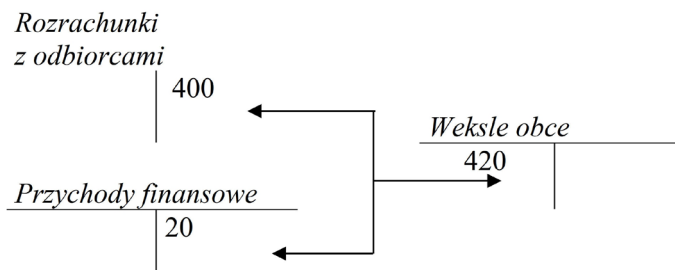
Operacje:

1. Podjęto gotówkę z banku do kasy – 600

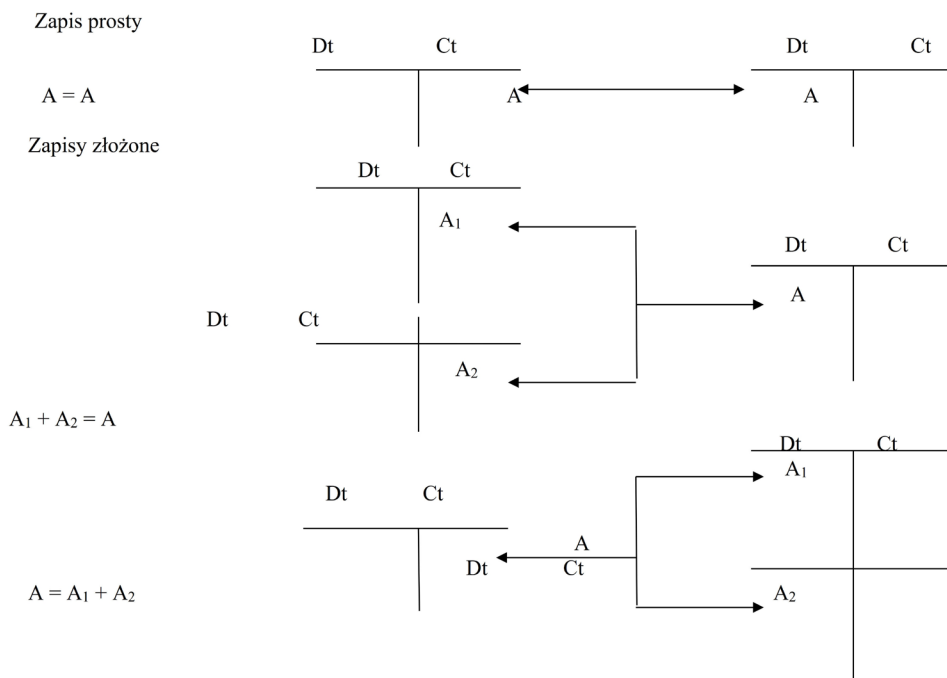

2. Otrzymano weksel od odbiorcy:

kwota należności	400
oprocentowanie weksla	20
suma wekslowa	420

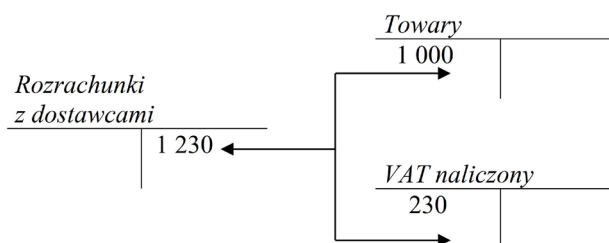

2. Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie

3. Otrzymano fakturę i dostawę towarów:

wartość towarów	1 000
VAT naliczony	230
suma faktury	1 220

WAŻNE

Końcowym efektem księgowania operacji na kontach bilansowych jest zastawienie obrotów i sald zwane bilansem próbnym lub bilansem surowym.

Rozwinięty układ zestawienia obrotów i sald jest następujący:

Lp.	Nazwa konta	Bilans otwarcia		Obroty miesiąca		Obroty narastające		Salda końcowe	
		Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct
1.									
2.									
n.									
Suma									

Uproszczony układ zestawienia obrotów i sald wygląda następująco:

Lp.	Nazwa konta	Obroty narastające		Salda końcowe	
		Dt	Ct	Dt	Ct
1.					
2.					
n.					
Suma					

Do czynności, które są wykonywane przy sporządzaniu zestawienia obrotów i sald, należy zaliczyć:

1. Ustalenie obrotów debetowych i kredytowych na wszystkich kontach przez zsumowanie zapisów księgowych.
2. Przeniesienie obrotów poszczególnych kont do odpowiednich kolumn zestawienia.
3. Zbilansowanie obrotów debetowych i kredytowych kont.
4. Obliczenie sald poszczególnych kont i przeniesienie ich do odpowiednich kolumn zestawienia.
5. Zbilansowanie sald debetowych i kredytowych kont.

Za pomocą zestawienia obrotów i sald można wykryć następujące błędy:

- podwójne księgowanie po tej samej stronie kont,
- podwójne księgowanie po różnych stronach kont, lecz w niejednakowych sumach,
- błędy rachunkowe w obliczaniu obrotów kont,
- błędy rachunkowe w obliczaniu sald,
- zaksięgowanie operacji tylko na jednym koncie, bez zapisu przeciwnego.

Nie wszystkie błędy są wykrywane przez zestawienie obrotów i sald, np.:

- brak ujęcia operacji gospodarczej,
- wielokrotne ujęcie tej samej operacji,
- zaksięgowanie operacji zgodnie z zasadą podwójnego zapisu, ale na niewłaściwych kontach bądź też na niewłaściwych stronach kont,
- zaksięgowanie operacji zgodnie z zasadą podwójnego zapisu, ale w niewłaściwej kwocie.

WAŻNE

W trakcie ewidencjonowania operacji gospodarczych istnieje możliwość popełniania błędów.

Sposoby poprawiania błędów są określone w ustawie o rachunkowości.

Błędy księgowe mogą dotyczyć: dokumentacji księgowej, ewidencji księgowej, urządzeń pomocniczych i kontrolnych.

Błędy poprawiane są za pomocą storna.

Storno jest to sposób poprawiania błędów w księgowości za pomocą dodatkowego księgowania usuwającego wpływ mylnego zapisu na końcowe saldo konta albo jednocześnie na obroty i końcowe saldo konta.

Przykład z zastosowaniem storna

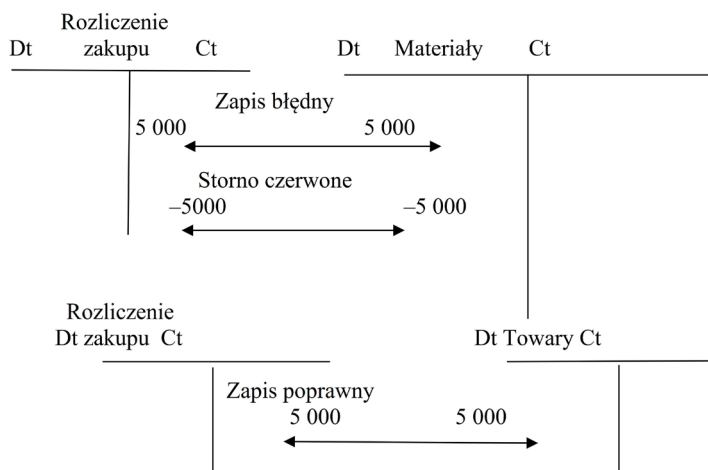
Przyjęcie do magazynu towarów wycenionych na sumę 5 000 zł zaksięgowano: Dt „Materiały” i Ct „Rozliczenie zakupu”.

Poprawa błędu przy zastosowaniu storna czarnego

Poprawa błędu przy zastosowaniu storna czarnego

Rozliczenie			Dt Materiały Ct		
Dt	zakupu	Ct			
			Zapis błędny		
			5 000		
500					
			Storno czarne		
					500
Rozliczenie			Dt Towary Ct		
Dt	zakupu	Ct			
			Zapis poprawny		
			5 000		
					5 000

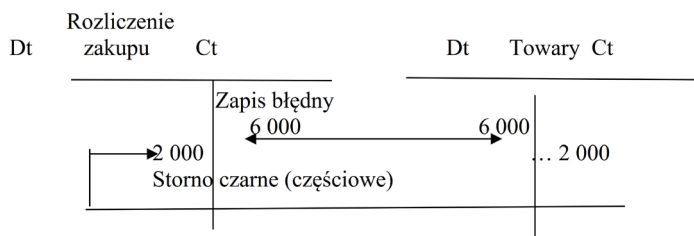
Przykład na zastosowanie storna czerwonego

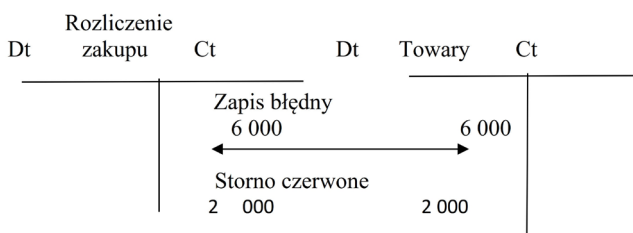
Przykład

Przyjęcie do magazynu towarów na sumę 5 000 zł zostało zaksięgowane na właściwych kontach, lecz w kwocie 7 000 zł.

Zastosowanie storna czarnego

Zastosowanie storna czerwonego

2.3.3. Podziały i łączenie kont

WAŻNE

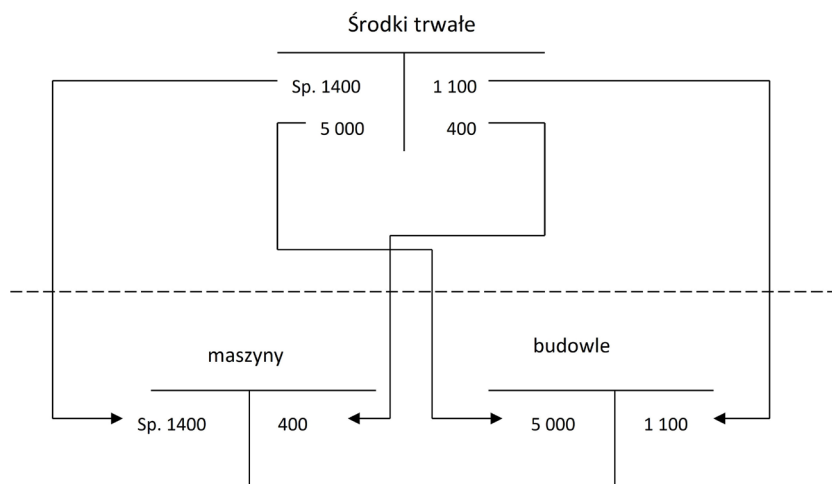
Podział konta polega na możliwości takiej jego rekonstrukcji, że zostaje ono zastąpione lub uzupełnione innymi kontami, jednakże przy zachowaniu niezmienionego zakresu zawartości.

Ze względu na cel i sposób dokonywania wyróżnia się:

- poziomy podział konta,
- pionowy podział konta.

Poziomy podział konta polega na wprowadzeniu do ewidencji określonego przedmiotu w miejsce dotychczas stosowanego jednego konta, dwóch lub większej liczby kont bardziej szczegółowych. Przyczyną podziału poziomego jest zbyt ogólny charakter informacji o danym przedmiocie ewidencji.

W celu przeprowadzenia podziału poziomego należy wydzielić z konta podlegającego podziałowi zapisy debetowe i kredytowe dotyczące określonego, bardziej szczegółowego przedmiotu i przenieść je na inne konto, uzyskane z podziału. Proces podziału ukazano poniżej:

Wyróżniamy dwa aspekty podziału poziomego:

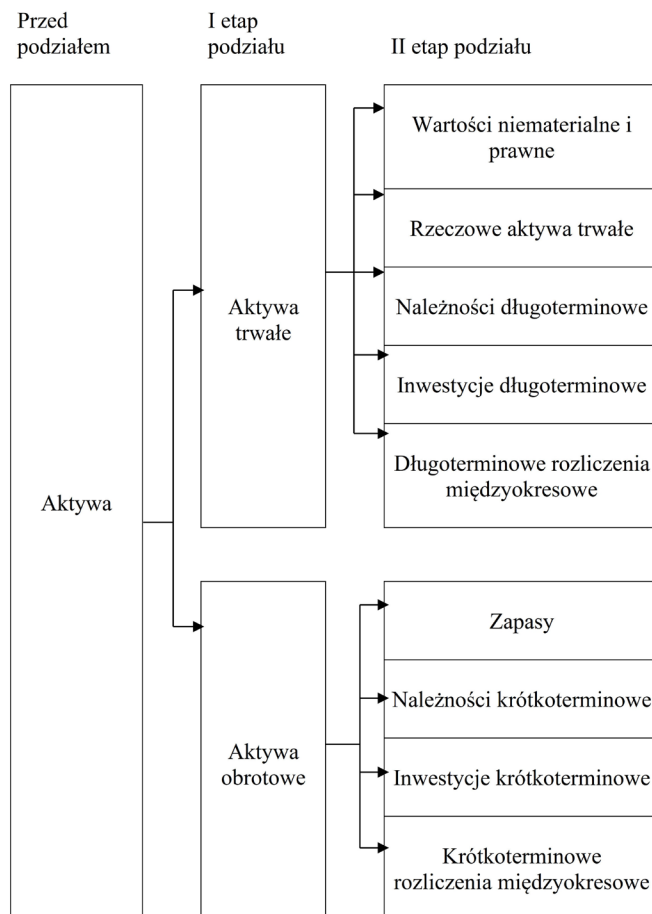
1. **gdy konto podlegające podziałowi zanika**, a funkcjonują jedynie konta powstałe z podziału, np. konto „Aktywa” w pierwszym etapie podzielić można na konta: „Aktywa trwałe” i „Aktywa obrotowe”.

Konto „Aktywa” przestaje funkcjonować.

Konto „Aktywa trwałe” ulegnie podziałowi na konta: „Wartości niematerialne i prawne”, „Rzeczowe aktywa trwałe”, „Inwestycje długoterminowe” oraz „Należności długoterminowe”, a konto „Aktywa obrotowe” na konta: „Zapasy”, „Należności krótkoterminowe”, „Aktywa finansowe” i „Środki pieniężne”;

2. **gdy konto podlegające podziałowi funkcjonuje nadal** (jako konto syntetyczne), a konta uzyskane z podziału są prowadzone obok niego – jako konta analityczne (szczegółowe), tworząc zwarty system ewidencji księgowej. Przykładami składników, dla których tworzy się zarówno konta analityczne, jak i konto syntetyczne, są: materiały, towary, wyroby gotowe, środki trwałe, zobowiązania, należności.

Podział poziomy konta „Aktywa” – wariant I

Przykład:

Stan zobowiązań wobec dostawców na początek lutego wynosił 200, z czego zobowiązania:

– wobec dostawcy Gamma	80
– wobec dostawcy Beta	<u>120</u>
	200

W lutym wystąpiły następujące operacje:

1. Zakupiono i przyjęto towary od dostawcy Gamma, zapłata nastąpi w terminie późniejszym (70).
2. Zakupiono i przyjęto towary od dostawcy Beta, zapłata nastąpi w terminie późniejszym (80).

Należy księgować operacje gospodarcze, prowadząc ewidencję analityczną do konta „Zobowiązania wobec dostawców”.

Rozwiązanie:

Zobowiązania wobec dostawców	Towary
200 (Sp)	1) 70
70 (1)	2) 80
80 (2)	

Ewidencja analityczna do konta „Zobowiązania wobec dostawców”

Dostawca Gamma	Dostawca Beta
80 (Sp)	120 (Sp)
70 (1)	80 (2)

Przykład

W styczniu zostały dokonane następujące operacje:

1.	Zakupiono materiały podstawowe na kredyt	80
2.	Zakupiono materiały pomocnicze na kredyt	20
3.	Zakupiono opakowania na kredyt	10
4.	Wydano do zużycia materiały podstawowe	13
5.	Zwrócono część materiałów pomocniczych dostawcy, ponieważ nie odpowiadały zamówieniu	7

Należy księgować operacje gospodarcze, ujmując przychody i rozchody materiałów na jednym koncie syntetycznym „Materiały”, a następnie należy zastosować:

- wariant I – traktując konta „Materiały podstawowe”, „Materiały pomocnicze” i „Opakowania” jako konta syntetyczne;
- wariant II – traktując konta „Materiały podstawowe”, „Materiały pomocnicze” i „Opakowania” jako konta analityczne do konta syntetycznego „Materiały”.

Sporządź dla wariantu II Zestawienie obrotów i sald kont analitycznych do konta „Materiały”.

Oceń powyższe warianty księgowe z punktu widzenia użyteczności dostarczanych informacji.

Materiały	Zobowiązania	Zużycie materiałów
1) 80 15 (4)	5) 7 80 (1)	4) 15
2) 20 7 (5)	20 (2)	
3) 10	10 (3)	

Wariant I:

Materiały podstawowe	Materiały pomocnicze	Opakowania
1) 80 13 (4)	2) 20 7 (5)	3) 10

Zobowiązania	Zużycie materiałów
5) 7 80 (1)	4) 13
20 (2)	
10 (3)	

Wariant II: Syntetyka

Materiały	Zobowiązania	Zużycie materiałów
1) 80 13 (4)	5) 7 80 (1)	4) 13
2) 20 7 (5)	20 (2)	
3) 10	10 (3)	
110		
20		
90 (Sk)		

Analityka

Materiały podstawowe	Materiały pomocnicze	Opakowania
1) 80 13 (4)	2) 20 7 (5)	3) 10
80	20	10
13	7	
67 (Sk)	13 (Sk)	10 (Sk)

Zestawienie obrotów i sald kont analitycznych

Lp.	Nazwa konta	Obroty łączne		Salda końcowe	
		Dt	Ct	Dt	Ct
1.	Materiały podstawowe	67	13	65	—
2.	Materiały pomocnicze	20	7	13	—
3.	Opakowania	10		10	—
Suma		97	20	88	

Poniżej ukazano stopnie analityki do konta „Materiały”.

Stopnie analityki do konta „Materiały”

Syntetyka	Analityka I stopnia	Analityka II stopnia
Materiały	Materiały podstawowe	Tkaniny bawełniane Tkaniny jedwabne Podszewka Nici
	Materiały pomocnicze	Zamki błyskawiczne
	Opakowania	Kartony Worki foliowe

Stopnie analityki do konta „Urządzenia techniczne i maszyny”

Syntetyka	Analityka I stopnia	Analityka II stopnia
Urządzenia techniczne i maszyny	Kotły i maszyny energetyczne	Kotły parowe Prądnice
	Maszyny i urządzenia ogólnego zastosowania	Obrabiarki do metali Prasy do metali Nożyce
	Urządzenia techniczne	Urządzenia rozdzielcze Dźwigi Suwnice Wentylatory Wagi wagonowe Urządzenia alarmowe

Podział pionowy polega na wyodrębnieniu z jednej strony konta dzielonego określonej części zapisów i przeniesieniu ich na konto powstałe w wyniku dzielenia. **Dzieleniu nie podlega** zatem przedmiot ewidencji konta (jak miało to miejsce przy podziale poziomym), lecz obroty konta.

Podział pionowy stosowany jest:

- w celu uzyskania większej przejrzystości zapisów na kontach (podział konta „Wynik finansowy”),
- gdy ewidencję danego składnika majątku prowadzi się według wartości umownych, innych niż wartość bilansowa (podział konta „Środki trwałe”).

Pionowy podział konta na przykładzie konta „Środki trwałe”.

Zapisy na koncie „Środki trwałe” przed podziałem:

Środki trwałe	
Wartość początkowa	Zmniejszenie wartości środków trwałych z tytułu zmniejszenia ilości, np. sprzedaż, likwidacja

Konto powstające z podziału pionowego będzie kontem „Odpisy umorzeniowe środków trwałych” i jest **kontem korygującym** do **konta podstawowego** „Środki trwałe”. Konta korygujące nie mogą występować samodzielnie, są tzw. poprawkami do sum wykazywanych przez konta podstawowe. Konta korygujące mogą zwiększać wartość określonego składnika bilansowego, gdy wykazują takie samo saldo jak saldo konta podstawowego.

Środki trwałe	Odpisy umorzeniowe środków trwałych
Wartość początkowa	Zmniejszenie wartości środków trwałych z tytułu zużycia

Saldo konta korygującego dodawane jest wówczas do salda konta podstawowego, tworząc łącznie wartość pozycji bilansowej, albo zmniejsza wartość określonego składnika bilansowego, gdy wykazują saldo o charakterze przeciwnym do salda.

Podzielności pionowej kont dokonuje się najczęściej w wypadku:

1. sprostowania wyceny rzeczowych składników majątku trwałego i obrotowego:
 - środków trwałych – o dotychczasowe zużycie (przy zachowaniu wartości początkowej brutto),
 - materiałów – o koszty zakupu,
 - towarów – o odchylenia od cen ewidencyjnych,
 - produktów – o odchylenia od kosztów rzeczywistych;
2. sprostowania wysokości kapitałów (funduszy).

Łączenie kont jest procesem odwrotnym do podzielności kont, polegającym na łączeniu kont o tej samej lub zbliżonej treści ekonomicznej. W miejsce dotychczas stosowanych dwóch lub większej liczby kont wprowadza się jedno, obejmujące swym zasięgiem taki zakres ewidencji jak konta łączone.

Konta syntetyczne są mechanizmami służącymi do księgowej ewidencji operacji gospodarczych w sposób zapewniający zbilansowanie danych liczbowych ujętych na wszystkich kontach syntetycznych prowadzonych w danej jednostce. Do zapisów na kontach syntetycznych stosuje się zasadę podwójnego zapisu.

Konta analityczne funkcjonują za zasadzie pojedynczego zapisu, który jest powtórzeniem księgowania na koncie syntetycznym, po tej samej stronie, ale bez korespondencji z innymi kontami.

Ewidencja pozabilansowa to zespół kont, na których ujmuje się pewne zdarzenia niewpływające na zmiany aktywów, pasywów i wyniku działalności, a więc niestanowiące operacji gospodarczych.

Na kontach pozabilansowych wykazuje się:

- środki trwałe w likwidacji,
- środki trwałe obce,

- grunty w użytkowaniu wieczystym,
- niskocenne składniki rzeczowe długotrwałego użytkowania,
- należności warunkowe,
- zobowiązania warunkowe,
- weksle obce dyskontowane lub indosowane,
- zobowiązania z tytułu wieczystego użytkowania gruntów,
- zapasy obce,
- towary przyjęte w komis.

2.4. Dowody księgowe

WAŻNE

Dowód księgowy jest dokumentem potwierdzającym dokonanie operacji gospodarczej lub finansowej w określonym miejscu i czasie.

Wiąże się zatem z operacjami:

- kupna,
- sprzedaży,
- przesunięcia,
- likwidacji,
- zamiany,
- darowizny,
- zużycia,
- zniszczenia,
- środków rzeczowych
- operacji finansowych – gotówkowych lub bezgotówkowych.

UWAGA

Dowodem księgowym dokonuje się również korekt, sprostowań i przeszacowań.

Do uniwersalnych cech dowodu księgowego zalicza się:

1. dokumentalność – dowód dokumentuje zdarzenia lub stany w danym miejscu i czasie;
2. trwałość wypisanej treści i liczb;
3. rzetelność danych (zgodność z rzeczywistością);
4. kompletność danych;
5. jednorodność dokumentowanych operacji gospodarczych lub finansowych (na jednym dowodzie można dokumentować jednorodne operacje);
6. chronologiczność wystawianych kolejno dowodów księgowych;
7. systematyczność numerowania kolejnych dowodów księgowych;
8. identyfikacyjność każdego dowodu księgowego (obowiązek tworzenia dowodu księgowego według ustalonego wzoru, o nazwie dokładnie określonej);
9. poprawność formalną (zgodność wystawionego dowodu z przepisami prawa i wewnętrznymi regulaminami/instrukcjami);
10. poprawność merytoryczną (np. odpowiedniość zastosowanych miar);
11. poprawność rachunkową;
12. podmiotowość dowodu księgowego (każdy dowód musi zawierać dane o podmiocie lub podmiotach uczestniczących w operacji gospodarczej lub finansowej).

Dowód księgowy powinien spełniać w przedsiębiorstwie następujące funkcje:

- funkcja dokumentu – w rozumieniu prawa dowody wchodzi do zbioru dokumentacji firmy;
- funkcja dowodowa – opisane na nim operacje rzeczywiście nastąpiły w określonym miejscu i czasie;

- funkcja księgowa – dowód jest podstawą księgowania;
- funkcja informacyjna – dane stanowią podstawowe źródło informacji o zdarzeniach gospodarczych;
- funkcja kontrolna – treść dowodu pozwala na kontrolę dokonanych operacji gospodarczych i finansowych.

Każdy dokument księgowy powinien zawierać co najmniej:

1. określenie rodzaju dowodu;
2. określenie stron dokonujących operacji gospodarczej;
3. opis operacji gospodarczej oraz jej wartość, jeżeli to możliwe, określoną także w jednostkach naturalnych;
4. datę dokonania operacji, a gdy dowód został sporządzony pod inną datą, także datę sporządzenia dowodu;
5. podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki majątkowe;
6. stwierdzenie zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca księgowania oraz – o ile to nie wynika z techniki dokonywania zapisów – sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych wraz z podpisem osoby odpowiedzialnej za te wskazania;
7. numer identyfikacyjny dowodu.

Dowód powinien być sporządzony w języku polskim, chyba że dotyczy transakcji z kontrahentem zagranicznym.

WAŻNE

Błędy w dowodach źródłowych zewnętrznych obcych i własnych można korygować jedynie przez wystanie kontrahentowi odpowiedniego dokumentu zawierającego sprostowanie, wraz ze stosownym uzasadnieniem.

Nie wolno dokonywać poprawek w dowodach obcych – należy w tym celu wystawić odpowiednią notę korygującą.

Błędy w dowodach wewnętrznych mogą być poprawione przez skreślenie błędnej treści lub kwoty z utrzymaniem czytelności skreślonych wyrażeń lub liczb, wpisanie treści poprawnej i daty poprawki oraz złożenie podpisu osoby do tego upoważnionej.

Podstawą zapisów w księgach rachunkowych są **dowody księgowe** stwierdzające dokonanie operacji gospodarczej, zwane dowodami źródłowymi.

Dowody księgowe dzielą się na trzy grupy:

1. **zewnętrzne obce** – otrzymane od kontrahentów,
2. **zewnętrzne własne** – przekazywane w oryginale kontrahentom,
3. **wewnętrzne** – dotyczące operacji wewnątrz jednostki.

Inny podział to dowody **własne** lub **obce**. Dowody własne są wystawiane przez dany podmiot dla udokumentowania zewnętrznych bądź wewnętrznych operacji gospodarczych, stąd dodatkowe rozróżnienie **dowodów własnych** na:

- wewnętrzne – dotyczą operacji wewnątrz jednostki,
- zewnętrzne – są przekazywane w oryginale kontrahentom.

Tabela 2.1. Klasyfikacja dowodów księgowych

Kryterium	Podział
Liczba operacji	• pojedyncze • zbiorcze
Źródło	• pierwotne • wtórne
Wystawca	• własne (zewnętrzne i wewnętrzne) • obce
Rodzaj operacji	• magazynowe (obrot zapasami): PZ, RW, PW, ZW, WZ, Mm... • obrotu środkami trwałymi: OT, LT, PT, MT... • rozrachunków z pracownikami: lista płac, karta płac, deklaracja ZUS... • rozrachunkowe: faktura, rachunek, nota • obrotu środkami pieniężnymi: wyciąg bankowy, raport kasowy, KP, KW, polecenie przelewu...

Podstawą zapisów mogą być również dowody księgowe:

1. zbiorcze – służą do dokonania łącznych zapisów zbioru dowodów źródłowych, które muszą być w dowodzie zbiorczym pojedynczo wymienione,
2. korygujące – służące do korekt poprzednich zapisów, sprostowań lub stornowań,
3. zastępcze – wystawione do czasu otrzymania zewnętrznego obcego dowodu źródłowego (czyli dowody „pro forma”),
4. rozliczeniowe – ujmujące już dokonane zapisy według nowych kryteriów klasyfikacyjnych (a więc dotyczące wszelkich przeksięgowowań przewidzianych w zakładowym planie kont i w przepisach – według dozwolonych zasad i kryteriów).
 - Nota księgowa zewnętrzna – kopia (NKZ)
 - Nota księgowa wewnętrzna – oryg. (NKW)
 - Polecenie księgowania – oryg. (PK)
 - Nota memoriałowa – oryg. (NM)
 - Nota obciążeniowa ogólna – oryg. (NO)
 - Nota uznaniowa ogólna – oryg. (NU)
 - Nota zewnętrzna obca – oryg. (symbol ustalony przez jednostkę zewnętrzną)

- Zbiornicze rozliczenie różnic wynikające z zaokrągleń (ZRRZ)
- Zestawienie przebiegowań miesięcznych – oryg. (ZPM)
- Zestawienie przebiegowań rocznych – oryg. (ZPR).

Inna klasyfikacja (niektóre przykłady):

1. dowody kasowe:

- a) dowód wpłaty (KP – „Kasa Przyjme”)
- b) dowód wypłaty (KW – „Kasa Wypłaci” lub „Kasa Wyda”)
- c) raport kasowy (RK)
- d) wniosek o zaliczkę (ZAL)
- e) rozliczenie zaliczki (RZAL)
- f) rozliczenie wyjazdu służbowego (RDEL)
- g) dyspozycja wypłaty (DW)
- h) nota kasowa (NK)
- i) czek gotówkowy
- j) bankowy dowód wpłaty;

2. dowody bankowe:

- a) polecenie przelewu/pobrania
- b) czek rozrachunkowy
- c) bankowy dowód wpłaty
- d) bankowy dowód wypłaty
- e) nota bankowa memoriałowa
- f) wyciąg bankowy rachunku bieżącego
- g) czek gotówkowy
- h) nota kredytowa
- i) nota depozytowa
- j) wyciąg bankowy rachunku depozytowego
- k) raport bankowy (RB)
- l) (wzory od 1 do 10 określają banki)

3. dowody operacyjno-księgowe

- a) np.: faktury, protokół reklamacyjny, dowód zwrotu
- b) sprzedaży (j.w.)
- c) magazynu
- d) transportu
- e) dowody inwentaryzacyjne (arkusz spisu z natury, protokół kontroli kasy, raport o zakończonej inwentaryzacji)

4. dowody płacowe

5. dowody księgowe majątku trwałego

6. **dowody księgowe rozliczeniowe:** (nota księgowa zewnętrzna – kopia, wewnętrzna – oryginał, polecenie księgowania, nota obciążeniowa, zbiorcze rozliczenie różnic wynikających z zaokrągleń, zestawienie przeksięgowień rocznych – oryginał)
7. **pozostałe.**

WAŻNE

Dowody księgowe powinny być:

- a) **rzetelne – zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentują,**
- b) **kompletne, czyli zawierające co najmniej dane określone w art. 21. ustawy,**
- c) **wolne od błędów rachunkowych.**

Jeżeli jedną operację dokumentuje więcej niż jeden dowód księgowy lub więcej niż jeden egzemplarz dowodu, to w takiej sytuacji postępuje się według zasad określonych przez kierownika jednostki (w instrukcji obiegu i kontroli dokumentów). **Kierownik jednostki wskazuje, który dowód lub który egzemplarz dowodu będzie podstawą dokonania zapisu księgowego.**

Każdy dokument księgowy przed jego zaksięgowaniem musi być sprawdzony. **Sprawdzanie dokumentów** jest dokonywane pod względem:

- merytorycznym,
- formalnym,
- rachunkowym.

Kontrola merytoryczna polega na sprawdzeniu prawidłowości danych zawartych w dokumencie. Kontrola formalna obejmuje:

- sprawdzenie kompletności danych,
- sprawdzenie, czy dokument wystawiono zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- sprawdzenie, czy w dokumencie nie ma przeróbek, wymazywań.

Kontrola rachunkowa polega na sprawdzeniu obliczeń arytmetycznych.

Za dowody księgowe uważa się również:

1. dzienne zestawienia dowodów;
2. noty księgowe – sporządzane w celu skorygowania operacji gospodarczej, wynikające z dowodu własnego lub obcego, otrzymane od kontrahenta podatnika lub przekazane kontrahentowi;
3. dowody przesunięć;
4. dowody opłat pocztowych i bankowych.

WAŻNE

Podstawowe zasady sporządzania dowodów księgowych:

1. Zawartość dowodu musi wynikać z faktów i zdarzeń rzeczywiście zaistniałych.
2. Zapis na dowodzie musi być trwały i czytelny, sporządzony ręcznie, maszynowo lub komputerowo.
3. Przeróbki na dowodach księgowych są niedozwolone.
4. W przypadku wystąpienia błędnych zapisów na dowodzie zewnętrznym musi zostać wystawiony dowód korygujący, natomiast błąd na dowodzie wewnętrznym może być poprawiony przez skreślenie błędnego zapisu oraz zamieszczenie obok danych poprawnych, daty poprawki i podpisu osoby upoważnionej do korekty.
5. Dowód księgowy musi zawierać wszystkie elementy przewidziane ustawą o rachunkowości.

Poniżej przedstawiono przykłady dowodów księgowych.

Wzór dowodu KP

pieczęć	DOWÓD WPŁATY „KP” NR.....			 data
	Od kogo.....			
Za co		Winien kasa		Ma konto numer
		zł	gr	
Słownie:				
				RAZEM
wystawił	sprawdził	zatwierdził	Rap. kasowy	Kwotę powyższą otrzymałem
.....			nr poz.	
				 podpis kasjera

Wzór dokumentu OT – przyjęcie środka trwałego

(pieczęć jednostki)	PRZYJĘCIE ŚRODKA TRWAŁEGO		OT
	Numer	Data	
Nazwa			
Charakterystyka			
Dostawca lub wykonawca	I. Wartość rozliczenia		Kwota
	1. Cena zakupu lub koszt wytworzenia		
	Koszty zakupu		
Nr i data dowodu dostawy	3. Inne		
Miejsce użytkowania lub przeznaczenia	Razem		
	II. Wartość szacunkowa		

Dokument PT służy do udokumentowania nieodpłatnego przekazania środka trwałego innej jednostce gospodarczej. Powinno sporządzać się do w 4 egzemplarzach, dwa dla jednostki przekazującej środek trwały i dwa dla jednostki przyjmującej składnik majątku.

Wzór dokumentu PT – przekazanie środka trwałego

Nazwa jednostki przekazującej	PROTOKÓŁ przekazania – przejęcia środka trwałego	PT	Numer
Na podstawie znak..... z dnia przekazuje się Nazwa jednostki przejmującej środek trwały o niżej określonych cechach.			
Nazwa	Symbol klasyfikacji rodzajowej	Wartość początkowa (zł)	
	Nr inwentarzowy	Umorzenie (zł)	
Uwagi:			
Przekazujący	Liczba załączników	Przejmujący	
..... (pieczęć i podpis)	Data	 (pieczęć i podpis)	

Dokument LT jako dowód księgowy świadczy o likwidacji środka trwałego i jest dokumentem rozchodowym. Stanowi on podstawę wyksięgowania rzeczy z ewidencji bilansowej, co określa się mianem likwidacji księgowej, lecz na jego podstawie następuje też likwidacja fizyczna. Dokument LT sporządzany jest przez komisję likwidacyjną i potwierdzany jest przez kierownika jednostki.

Wzór dokumentu LT – likwidacja środka trwałego

Likwidacja		Komórka organizacyjna	
Środka trwałego NR	LT	☐	Symbol kosztów
Przedmiotu nietrwałego	LN	☐	
Nazwa środka trwałego – przedmiotu nietrwałego		Nr (y) inwentarzowe (y)	
Orzeczenie Komisji Likwidacyjnej			
Komisja likwidacyjna (podpisy) 		Data 	Data rozpoczęcia likwidacji
		Decyzję komisji zatwierdzam (data) (kierownik jednostki)	
Komórka organizacyjna			
Wpłynęło dnia..... Dotyczy..... (podpis)			
Polecenie księgowania nr			
Treść	Konto Winien	Kwota	Konto Ma
Uwagi		Zaksięgowano (Data) (podpis)	

Powody sporządzania dokumentu LT mogą być następujące:

- wycofanie środka trwałego na skutek jego zużycia,
- uszkodzenie, awaria, wandalizm, dewastacja,
- budowa nowego środka trwałego,
- kradzież lub zaginięcie środka trwałego.

Poniżej przedstawiono fragment instrukcji postępowania z dowodami w przedsiębiorstwie.

Instrukcja postępowania z dowodami księgowymi

1. Za terminowe i prawidłowe udokumentowanie operacji finansowo-gospodarczej ponoszą odpowiedzialność służbową i materialną kierownicy oddziałów, a także kierownik jednostki i główny księgowy.
2. Treść dowodu księgowego powinna być pełna i zrozumiała.
3. Dowód księgowy powinien być rzetelny, wolny od wymazań i przeróbek oraz kompletny.

Za prawidłowy dowód księgowy (art. 21 ustawy o rachunkowości) uważa się dowód stwierdzający dokonanie operacji gospodarczej zgodnie z jej rzeczywistym przebiegiem i zawierający:

- a) określenie nazw i adresów stron dokonujących operacji gospodarczej,
- b) określenie rodzaju dowodu i jego numer identyfikacyjny (nr rachunku, faktury, delegacji, dokumentu magazynowego, noty księgowej, polecenia księgowania itp.),
- c) datę dokonania operacji, a gdy dowód został sporządzony pod inną datą – także datę sporządzenia dowodu,
- d) podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki majątkowe; jeżeli operacja nie polega na wydaniu lub przyjęciu składników majątkowych, to dowód zawiera tylko podpis wystawcy,
- e) stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowanie dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca oraz sposobu ujęcia dowodu w księgach rachunkowych (dekretacja), podpis osoby odpowiedzialnej za te wskazania,
- f) w przypadku uzasadnionego braku możliwości uzyskania zewnętrznych obcych dowodów źródłowych kierownik jednostki

może zezwolić na udokumentowanie operacji gospodarczej za pomocą księgowych dowodów zastępczych, sporządzonych przez osoby dokonujące tych operacji.

W przedsiębiorstwie jako **własny system kontroli wewnętrznej dowodów księgowych** przyjmuje się kontrolę pod względem:

- a) formalnym,
- b) rachunkowym, tj. prawidłowości działań arytmetycznych,
- c) merytorycznym, polegającym na ustaleniu zgodności danych z rachunku ze stanem faktycznym.

Kontrola merytoryczna, w zależności od rodzajów kontrolowanej dokumentacji, ma charakter:

- a) przedmiotowy,
- b) dokumentacyjny,
- c) rzeczowy,
- d) częściowo formalny, polegający na zbadaniu, czy treść i forma dokumentu odpowiadają przepisom prawa i/lub normom określonym w jednostce gospodarczej, czy – jeżeli czynność należało poprzedzić zawarciem umowy, zleceniem, złożeniem zamówienia – znajduje to odzwierciedlenie w tych dokumentach, czy dokument został wystawiony przez właściwy podmiot, czy operacji gospodarczej dokonały upoważnione do tego osoby, czy uczestniczący w zdarzeniu gospodarczym potwierdzili dokonanie operacji gospodarczej co do ilości, jakości i gatunku.

Dokument, zwłaszcza księgowy stwierdzający dokonanie operacji gospodarczej, który ma wady formalne (np. usługa została wykonana, lecz przez innego wykonawcę, niż to stwierdza dokument), nie powinien być w ogóle poddawany kontroli merytorycznej, istnieje bowiem uzasadnione podejrzenie, że poświadcza nieprawdę.

Stwierdzenie w dokumencie **wad formalnych** oznacza konieczność podjęcia czynności wyjaśniających przez np. koordynatora projektu. W uzasadnionych wypadkach, w sytuacji gdy operacja gospodarcza znajduje się w toku realizacji – powinno się ją zatrzymać decyzją kierownika jednostki lub głównego księgowego.

Stwierdzone w dowodach **nieprawidłowości merytoryczne** powinny być szczegółowo opisane przez kontrolującego na odwrocie dokumentu lub na załączniku do dowodu. Opis nieprawidłowości kontrolujący opatruje datą stwierdzenia nieprawidłowości i własnym podpisem.

Stwierdzone w dowodach (zewnętrznych) **nieprawidłowości merytoryczne** mogą być korygowane jedynie oddzielnym dowodem. Należy to uwidocznic na odwrotnej stronie dowodu, na którym je stwierdzono, oraz złożyć podpis.

Zadaniem kontroli merytorycznej jest zadbanie o dokładny opis operacji gospodarczej na dowodach księgowych. Jeżeli jej charakter nie wynika jasno z treści dowodu księgowego, to niezbędne jest zamieszczenie opisu zdarzenia gospodarczego na odwrocie tego dowodu lub opis ten należy załączyć do dowodu.

Opisu zdarzenia dokonuje osoba, która brała w udział w tym zdarzeniu, składa ona pod opisem zdarzenia własnoręczny podpis wraz z datą dokonania opisu.

Kontrola rachunkowa polega na sprawdzeniu, czy dokument jest wolny od błędów rachunkowych. Swym zakresem obejmuje również kontrolę formalną, polegającą na sprawdzeniu:

- a) czy dokument został wystawiony w sposób technicznie prawidłowy i zgodny z obowiązującymi przepisami,
- b) czy dowód został opatrzony właściwymi pieczęciami stron biorących udział w zdarzeniu, w tym pieczęciami imiennymi i podpisami osób działających w imieniu stron oraz czy osoby działające w imieniu jednostki (podmiotu) posiadają umocowania prawne do działania,
- c) czy operacja gospodarcza, której dokument dotyczy, poddana została kontroli merytorycznej w sposób prawidłowy, tj. czy kontroli dokonała osoba do tego upoważniona, czy wynik kontroli merytorycznej umożliwia prawidłowe ujęcie zdarzenia gospodarczego (np. w księgach rachunkowych dowodu księgowego) oraz czy dowód został zaopatrzony w klauzulę o dokonaniu tej kontroli,
- d) czy uczestniczący w zdarzeniu gospodarczym potwierdzili na dokumencie fakt operacji gospodarczej co do ilości, jakości i gatunku,
- e) czy jeżeli dowód wyrażony jest w walucie obcej, posiada przeliczenie na walutę polską, i czy w sposób prawidłowy dokonano tego przeliczenia (jeżeli takiego przeliczenia brak, to kontrolujący

pod względem rachunkowym powinien takiego przeliczenia dokonać).

W wypadku dokumentów księgowych **zadaniem kontrolującego pod względem rachunkowym** jest:

- a) niedopuszczenie do zaksięgowania dowodu posiadającego wady formalne i merytoryczne,
- b) przygotowanie prawidłowo wystawionego i sprawdzonego pod względem merytorycznym dowodu księgowego co do zatwierdzenia przez wprowadzenie do klauzuli pieczęci potwierdzającej kwoty, na którą opiewa dowód, wyrażony liczbą i słownie,
- c) zadbanie o to, aby dowód księgowy, przed jego zatwierdzeniem, posiadał prawidłową pełną dekretację,
- d) dbanie o to, aby dowód księgowy, przed jego zaksięgowaniem, został zatwierdzony do ujęcia w księgach rachunkowych przez osoby do tego upoważnione.

Fakt dokonania sprawdzenia dowodu księgowego kontrolujący potwierdza własnoręcznym podpisem i wpisaniem daty kontroli na pieczęci, w miejscu do tego rodzaju kontroli wyznaczonym.

Nieprawidłowości winny być skorygowane w sposób określony dla poprawienia błędów w dowodach księgowych. Fakt dokonania kontroli dokumentu pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym dla dowodów własnych winien być potwierdzony podpisem osoby dokonującej kontroli, a dla dowodów zewnętrznych pod klauzulą:

**Sprawdzono pod względem formalno-rachunkowym oraz
merytorycznym**

dnia podpis

Dowody księgowe kontroluje pod względem merytorycznym **kierownik jednostki lub główny księgowy**, a pod względem formalno-rachunkowym – główny księgowy bądź osoby przez niego upoważnione. Dowody księgowe powinny być rzetelne, tzn. zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentują, kompletne, wolne od błędów rachunkowych.

Niedopuszczalne jest dokonywanie w dowodach księgowych wymazywania i przeróbek. **Błędy w dowodach źródłowych zewnętrz-**

nych obcych i własnych można korygować jedynie przez wysłanie kontrahentowi odpowiedniego dokumentu zawierającego sprostowanie wraz ze stosownym uzasadnieniem, błędy w dowodach wewnętrznych mogą być poprawiane przez skreślenie błędnej treści lub kwoty, z utrzymaniem czytelności skreślonych wyrażen lub liczb i wpisanie treści poprawnej oraz daty poprawki i podpisu osoby do tego upoważnionej. Nie można poprawiać pojedynczych liter lub cyfr.

Podstawę realizacji i księgowania mogą stanowić jedynie dowody księgowe zatwierdzone do wypłaty, które zawierają klauzulę:

Zatwierdzono do wypłaty – kwota zł
(słowniezł)
dnia, podpisy

Zatwierdzenia dowodu do wypłaty dokonuje kierownik przedsiębiorstwa lub główny księgowy.

Określono następującą **kolejność sprawdzania dowodów księgowych** i zatwierdzania do wypłaty: kontrola merytoryczna, kontrola formalno-rachunkowa, zatwierdzenie do wypłaty.

Polecenie **wyjazdu służbowego (delegacja)** podlega rejestracji.

Rejestr delegacji obejmuje:

- a) nr delegacji (narastający od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku),
- b) datę wystawienia delegacji,
- c) nazwisko i imię osoby delegowanej,
- d) okres delegowania od do,
- e) miejsce i cel wyjazdu.

Osoba kierująca daną jednostką wystawia swoją delegację, podając cel wyjazdu i środek lokomocji. Delegacja nie może być podpisana jako polecenie wyjazdu przez wystawiającego „Polecenie wyjazdu służbowego” i wpisanie w raporcie kasowym numeru delegacji, nazwiska i imienia delegowanego oraz kwoty zaliczki. Przy rozliczeniu delegacji, na którą pobrano zaliczkę, obowiązuje potrącenie jej z sumy wynikającej z rozliczenia. Delegacja niezarejestrowana nie może być rozliczona.

Przy zatrudnieniu pracowników sporządza się listę płac. Należy prowadzić kartoteki wynagrodzeń pracowników. Zawarcie umowy-zlecenia lub umowy o dzieło podlega rejestracji i akceptacji w przedsiębiorstwie najpóźniej w dniu jej rozpoczęcia. Umowę-zlecenie lub umowę o dzieło zawierają osoby posiadające odpowiednie pełnomocnictwa.

Akceptacji umowy-zlecenia, umowy o dzieło dokonuje kierownik jednostki lub osoby przez niego upoważnione.

Wypłata wynagrodzenia z tytułu umowy-zlecenia lub umowy o dzieło może być dokonana na pokwitowaniu zamieszczonym na rachunku bądź na sporządzonej liście płac w przypadku wypłaty kilku zleceniobiorcom. Nie mogą być wypłacone umowy-zlecenia, umowy o dzieło nieakceptowane.

Dla rozliczenia wynagrodzeń z umów-zleceń i umów o dzieło prowadzone są kartoteki wynagrodzeń, na podstawie których należy sporządzić i przekazać do urzędu skarbowego i zleceniobiorcy PIT-11.

WAŻNE

Sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych określa ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

Sposób ewidencjonowania operacji gospodarczych zostaje ujęty w polityce rachunkowości.

Przedsiębiorstwo tworzy plan kont, w którym znajduje się wykaz wszystkich kont syntetycznych i analitycznych.

Zapisy na kontach powinny być prowadzone zgodnie z zasadą podwójnego księgowania, rzetelnie zgodnie z nadrzędnymi zasadami rachunkowości. Mają odzwierciedlać rzeczywisty przebieg zdarzeń zgodnie z tym, co jest zapisane w dzienniku.

2.5. Pytania testowe

1. **Organizacja rachunkowości łączy w sobie dwa pojęcia – jakie to pojęcia?**
 - A. organizowanie + rachunek kosztów
 - B. rachunkowość + organizacja rachunkowości
 - C. organizowanie + rachunkowość
 - D. zarządzanie + rachunek kosztów
 - E. brak prawidłowej odpowiedzi
2. **Wśród zasad organizacji rachunkowości wyróżnia się zasadę, którą stanowią wytyczne prowadzenia rachunkowości, obieg i kontrola dokumentów, sposoby przeprowadzania inwentaryzacji, organizacja prac sprawozdawczych. Mowa o zasadzie:**
 - A. skutecznego zarządzania
 - B. organizacji kosztów jakości
 - C. zasad równomiernego rozplanowania
 - D. planowania i kontroli
 - E. zarządzania zasobami
3. **Wśród zasad organizacji rachunkowości wyróżnia się zasadę, którą stanowią: utworzenie schematu organizacyjnego działu księgowości, dobór należycie wykwalifikowanych pracowników, stworzenie odpowiednich stanowisk pracy i przyporządkowanie im zakresów czynności. Mowa o zasadzie:**
 - A. racjonalnego podziału pracy
 - B. równomiernego planowania kosztów
 - C. optymalizacji kosztów
 - D. zarządzania jakością
 - E. budżetowania
4. **Czego nie wymaga według T. Kiziukiewicz racjonalna organizacja rachunkowości:**
 - A. przestrzegania obowiązujących przepisów,
 - B. znajomości form i technik księgowości,
 - C. dostosowania do specyficznych cech jednostki gospodarczej,

- D. określenia zewnętrznych i wewnętrznych potrzeb informacyjnych,
 - E. dostosowania jakości pracy do kwalifikacji pracowników
5. **Czego wymaga organizacja rachunkowości w jednostce gospodarczej:**
- A. ustalenia zasad rachunkowości, w tym zakładowego planu kont
 - B. opracowania i wdrożenia instrukcji sporządzania
 - C. obiegu i przechowywania dokumentacji księgowej
 - D. stosowania programu finansowo-księgowego
 - E. wymaga wszystkich powyższych elementów
6. **Ważnym elementem organizacji rachunkowości jest wykonywanie sprawozdań finansowych, które w sposób rzetelny i prawidłowy powinny ukazywać sytuację majątkową i finansową przedsiębiorstwa, w tym informacje o wyniku finansowym jednostki. Wśród prac sprawozdawczych należy wymienić:**
- A. klasyfikację zasobów przedsiębiorstwa
 - B. prace przedbilansowe
 - C. organizację zarządzania kosztami
 - D. wykresy zysków i strat
 - E. podsumowanie pracy kwartalnej
7. **Jaką rolę odgrywa inwentaryzacja?**
- A. weryfikacja stanu aktywów i pasywów przed ich ujęciem w sprawozdaniu finansowym jednostki
 - B. realizowanie kontroli wewnętrznej w rachunkowości
 - C. zastosowanie odpowiednich narzędzi organizacyjnych
 - D. utworzenie schematu organizacyjnego działu księgowości
 - E. porządkowanie pracy i rozdzielanie np. obowiązków i zadań, zasobów pomiędzy uczestników organizacji
8. **Stosowania ilu zasad wymaga wiarygodna inwentaryzacja:**
- A. 1
 - B. 4
 - C. 6
 - D. 7
 - E. 9

9. Jakie są zasady wiarygodnej inwentaryzacji?

- A. kompletności, dokładności, zamkniętych drzwi, jednokrotności, uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych, ograniczonego zaufania
- B. uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych, ograniczonego zaufania
- C. współzawodnictwa, pełnego zaufania, wielokrotności, całkowitości, zarządzania, jedności, równości
- D. otwartych drzwi
- E. wielokrotności, uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych, całkowitości, ograniczonego zaufania

10. Każdy składnik majątku musi być ujęty w dokumentacji inwentaryzacyjnej – to treść zasady:

- A. kompletności
- B. całkowitości
- C. otwartych drzwi
- D. otwartego zaufania
- E. współmierności

11. Która zasada polega na ustaleniu stanu faktycznego składników inwentaryzowanych poprzez identyfikowanie nazwy, symbolu, ceny, ilości w jednostkach naturalnych?

- A. równości
- B. obliczania wartości majątku
- C. współzawodnictwa
- D. liczenia
- E. dokładności

12. Która zasada mówi o obecności osób przy wszystkich czynnościach inwentaryzacyjnych:

- A. otwartego zaufania
- B. zamkniętych drzwi
- C. jedności
- D. uczestnictwa osób materialnie odpowiedzialnych
- E. hierarchii

13. Zasada ograniczonego zaufania oznacza, że:

- A. nie należy umożliwiać zmiany stanu przedmiotu ewidencji w trakcie trwania inwentaryzacji
- B. stan składników majątku winien być porównywany ze stanem wynikającym z zapisów księgowych
- C. dzięki rzetelnej i dobrze przeprowadzonej inwentaryzacji dane księgowe są aktualizowane, stwierdzone są stany faktyczne oraz zweryfikowane
- D. organizacja rachunkowości dotyczy organizacji procesu informacyjnego, a więc uporządkowania zagadnień odnoszących się do: dokumentacji księgowej, ewidencji księgowej
- E. brak prawidłowej odpowiedzi

14. Ustawa o rachunkowości określa okres przechowywania dokumentów inwentaryzacyjnych przez:

- A. 1 rok
- B. 2 lata
- C. 3 miesiące
- D. 5 lat
- E. 15 lat

**15. Inwentaryzacji podlegają wszystkie składniki majątku. Ilo-
ma metodami może być ona przeprowadzona:**

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4
- E. 5

16. Wskaż nieprawidłowe zdanie:

- A. Ustawa o rachunkowości określa okres przechowywania dokumentów inwentaryzacyjnych na 5 lat. Czas ten liczy się od początku roku następującego po roku obrotowym, którego dotyczą dane dokumenty.
- B. W trakcie przeprowadzania inwentaryzacji mogą powstać różnice inwentaryzacyjne – rozbieżności pomiędzy stanem rzeczywistym a księgowym zasobów majątku objętych inwentaryzacją. Mają one postać tylko niedoborów.

- C. Niedobory i szkody niezawinione powstają z przyczyn niezależnych od osób odpowiedzialnych, niedobory i szkody zawinione powstają z winy osób materialnie odpowiedzialnych albo innych osób.
 - D. Nadwyżki, które mają miejsce wtedy, gdy stan rzeczywisty jest wyższy od ewidencyjnego, powstają z powodu niedokładności urządzeń pomiarowych.
 - E. Inwentaryzacja jest czynnością, która pozwala na prawidłową wycenę składników majątkowych.
- 17. Czynnościami przygotowawczymi do sporządzania sprawozdania finansowego są:**
- A. ewidencja zdarzeń i dokumentacja księgowa
 - B. analiza kosztów jakości i dokumentacja online
 - C. wykresy nadwyżek i strat przedsiębiorstwa
 - D. rozdział przychodów i dochodów przedsiębiorstwa
 - E. ewidencja księgowa i dokumentacja zdarzeń
- 18. Kiedy wykonywane są ewidencja księgowa i dokumentacja zdarzeń?**
- A. pod koniec trzeciego kwartału
 - B. przez cały rok
 - C. co 6 miesięcy
 - D. na początku i na końcu roku
 - E. przed rozliczeniem końcowym
- 19. Księgi rachunkowe powinny być prowadzone zgodnie z następującymi wymaganiami:**
- A. zapisy w księgach są dokonywane w języku polskim i w polskiej walucie, a w przypadku operacji wyrażonych w walutach obcych – w sposób zapewniający ustalenie kwoty operacji w walucie polskiej i obcej,
 - B. zapisy w księgach muszą być trwałe (ręczne lub maszynowe), bez pozostawiania wolnych miejsc,
 - C. każdy zapis księgowy powinien obejmować wszystkie przewidziane przepisami elementy,
 - D. poprawne są odpowiedzi A i B
 - E. poprawne są odpowiedzi A, B i C

20. Spełnienie wszystkich wymienionych wymogów zapewnia, że księgi rachunkowe cechuje:

- A. rzetelność
- B. sprawdzalność
- C. bieżący charakter
- D. kompletność
- E. wszystkie odpowiedzi są prawidłowe

1

2

3

4

5

3. Sprawozdawczość finansowa

3.1. Ogólne zasady tworzenia sprawozdań i ich cechy

WAŻNE

Sprawozdanie finansowe stanowi zestawienie danych ujętych w księgach rachunkowych.

Prezentuje ono sytuację finansową jednostki, dostarcza informacji o jej wynikach finansowych oraz zmianach sytuacji finansowej, które są użyteczne dla szerokiego kręgu użytkowników³⁵.

Służy ono również do oceny decyzji, które podejmuje kierownictwo jednostki³⁶, prezentuje skutki przeszłych zdarzeń³⁷.

Podstawowe elementy sprawozdania finansowego prezentuje rysunek 3.1.

³⁵ J. Turyna, *Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazowskiego, Warszawa 2005, s. 52–53.

³⁶ J. Konicki (red.), *Sprawozdania finansowe – wybrane zagadnienia*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2008, s. 8.

³⁷ M. Micherda (red.), *Podstawy rachunkowości. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, PWN, Warszawa 2005, s. 232; J. Turyna, op. cit., s. 53–54.

Rysunek 3.1. Podstawowe składniki sprawozdawczości finansowej

Źródło: B. Wawrzyńczak-Jędryka (red.), Rachunkowość 2005: Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2005, s. 1380.

W najszerszym zakresie sprawozdanie finansowe składa się z:

- bilansu,
- rachunku zysków i strat,
- informacji dodatkowej,
- rachunku przepływów pieniężnych,
- zestawienia zmian w kapitale własnym.

Sprawozdania mają charakter ogólnego przeznaczenia i formę określoną przepisami prawa³⁸, dlatego powinny być sporządzone w sposób: zrozumiały, przydatny, wiarygodny, porównywalny oraz terminowy.

Podstawową cechą prezentacji informacji zawartych w sprawozdaniu jest zrozumiałość, dzięki której odbiorcy mogą je poprawnie odczytać i analizować zawarte w nich dane.

Aby informacja była przejrzysta, czytelna i zrozumiała, powinna być sporządzona w sposób uporządkowany, chronologiczny oraz powinna być oparta na poprawnej metodologii.

Kolejną cechą sprawozdania finansowego jest przydatność informacji, które mogą wpływać na decyzje użytkowników. Ich nie-

³⁸ J. Turyna, op. cit., s. 53–54.

dostarczenie może skutkować podjęciem błędnych decyzji przez odbiorców.

Na przydatność informacji ze sprawozdań finansowych wpływa ich istotność. Sprawozdanie powinno wyodrębniać zdarzenia gospodarcze, które są niezbędne do określenia sytuacji majątkowej i finansowej jednostki.

Sprawozdania muszą być wiarygodne. Dane powinny być wolne od błędów oraz stronniczości. Informację można uznać za wiarygodną, gdy charakteryzuje się: sprawdzalnością, czyli możliwością skonfrontowania informacji zawartej w sprawozdaniu z księgami rachunkowymi, przewagą treści nad formą.

Informacje muszą wiernie odzwierciedlać operacje zgodnie z ich treścią ekonomiczną, a nie tylko z formą, neutralnością, dane prezentowane w sprawozdaniu nie powinny bezpośrednio wpływać na decyzje użytkowników, ale umożliwiać jej podjęcie, ostrożnością³⁹ przy dokonywaniu przewidywań w taki sposób, że aktywa i przychody nie są zawyżane, natomiast zobowiązania i koszty – zaniżane⁴⁰.

UWAGA

Sprawozdanie finansowe możemy uważać za kompletne, jeżeli zostały w nim uwzględnione skutki wszystkich operacji.

Kompensowanie pozycji sprawozdania utrudnia odbiorcom zrozumienie istoty zdarzenia, dlatego powinny być ujęte oddzielnie.

Ważną cechą sprawozdań jest porównywalność informacji. Użytkownicy powinni mieć możliwość porównania sprawozdań jednostki z różnych okresów oraz ze sprawozdaniami przedstawionymi przez inne podmioty.

³⁹ W. Gabrusewicz, Sprawozdawczość finansowa, Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości, wyd. 1, Poznań 2005, s. 22–25.

⁴⁰ Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994, art. 7 ust. 1.

Porównywalność pozwala dokonać analiz oraz dokładnej oceny jednostki. Ta cecha powinna zostać osiągnięta przez jednolitość zasad, stosowanie tych samych rozwiązań w następnych okresach sprawozdawczych, a także przez ciągłość, przez którą rozumie się, że dane z początku okresu muszą pokrywać się z danymi z końca poprzedniego okresu.

Sprawozdania finansowe powinno się również sporządzać w sposób terminowy, przez co rozumie się opracowanie, zatwierdzenie i składanie go w ustalonych z góry terminach⁴¹.

3.2. Bilans przedsiębiorstwa

Podstawowym elementem sprawozdania finansowego jest bilans.

WAŻNE

Bilans stanowi zestawienie wartości aktywów i pasywów sporządzone na określony dzień – koniec roku obrotowego.

Dane bilansu mają rzetelnie, jasno i w sposób zrozumiały przedstawiać sytuację majątkową (aktywa) i finansową (pasywa) jednostki⁴².

Bilans powinien zawierać następujące elementy:

- a) nazwę, adres i numer statystyczny podmiotu gospodarczego,
- b) określenie dnia, na który sporządza się bilans – moment bilansowy,
- c) podział na aktywa i pasywa,
- d) wyszczególnienie nazw i wartości grup rodzajowych aktywów i pasywów,
- e) sumę bilansowa na stronie aktywów i pasywów.

⁴¹ W. Gabrusewicz, Sprawozdawczość finansowa..., s. 22–25.

⁴² K. Sawicki (red.), Rachunkowość finansowa, wyd. 3 zm., Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 373–374.

Ogólną konstrukcję bilansu prezentuje rysunek 3.2.

Rysunek 3.2. Ogólna postać bilansu

Aktywa	Pasywa
Aktywa trwałe	Fundusz
Aktywa obrotowe	Zobowiązania
Inne aktywa	Inne pasywa
Suma aktywów = Suma pasywów	

Źródło: opracowanie własne.

WAŻNE

Aktywa to wszystkie składniki majątku, które są do dyspozycji jednostki w danym momencie. Ukazuje się według stopnia płynności, czyli możliwości szybkiej zamiany składnika majątku na środki pieniężne⁴³.

W bilansie są one podzielone na aktywa trwałe, obrotowe i inne. **Aktywa trwałe** są to składniki gospodarcze mające znaczną wartość oraz są w użytkowaniu powyżej 1 roku. Są to:

- wartości niematerialne i prawne,
- rzeczowe aktywa trwałe,
- należności długoterminowe,
- inwestycje długoterminowe.

Aktywa obrotowe są to środki, które przejściowo są wykorzystywane w działalności gospodarczej, czas ich użytkowania wynosi do 1 roku. Należą do nich:

- zapasy,
- należności krótkoterminowe,
- krótkoterminowe aktywa finansowe.

⁴³ T. Kiziukiewicz (red.), Rachunkowość, wyd. 2 poprawione, Wyższa Szkoła Biznesu, Nowy Sącz 2002, s. 36.

Pasywa stanowią źródło finansowania majątku jednostki. Obejmują one fundusze i zobowiązania⁴⁴, które wykazuje się według stopnia wymagalności⁴⁵.

Na fundusz składają się:

- fundusz jednostki,
- wynik finansowy netto,
- nadwyżka środków obrotowych,
- odpisy z wyniku finansowego.

Zobowiązania dzielimy na długoterminowe oraz krótkoterminowe.

Zadłużenie długoterminowe występuje wtedy, gdy okres jego spłaty jest dłuższy niż rok, **krótkoterminowe** – gdy termin jego zapłaty nie przekracza 1 roku.

UWAGA

Bilans jest sporządzany na podstawie ustalonych sald kont bilansowych.

3.3. Rachunek zysków i strat

Rachunek zysków i strat jest drugim podstawowym elementem sprawozdania finansowego. Stanowi go zestawienie przychodów i zysków oraz przeciwstawienie im wszystkich kosztów za okres, na który sporządzane jest sprawozdanie finansowe.

⁴⁴ M. Cellary, Sprawozdania finansowe jednostek finansów publicznych, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, s. 51.

⁴⁵ M. Remlein (red.), Sprawozdawczość finansowa w przykładach i zadaniach, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2006, s. 8.

WAŻNE

Rachunek zysków i strat jest ściśle powiązany z bilansem, gdyż ukazuje efekty wykorzystania majątku.

Wynik finansowy przedstawia się jako sumę wyników na poszczególnych obszarach działalności jednostki:

- z podstawowej działalności operacyjnej,
- z pozostałej działalności operacyjnej,
- z operacji finansowych.

Podstawowa działalność operacyjna (zwykła działalność operacyjna) zwana jest działalnością statutową, którą może być działalność produkcyjna, usługowa lub handlowa. Przychody ze zwykłej działalności operacyjnej dotyczą sprzedaży: produktów, towarów, usług, materiałów.

Koszty zwykłej działalności operacyjnej to koszty, które ponosi przedsiębiorstwo, aby wytworzyć produkt/usługę (np. zużycie materiałów, energii, maszyn i urządzeń, wynagrodzenia pracowników produkcyjnych itp.), aby prowadzić działalność handlową (wartość sprzedanych towarów w cenach, po jakich zostały zakupione).

UWAGA

Koszty wiążą się z wydatkami, co nie oznacza równoczesności ich występowania w czasie.

Może się bowiem zdarzyć, że koszt poprzedza wydatek (zużyto materiały, na zakup których udzielono jednostce kredytu kupieckiego) lub wydatki poprzedzają koszty (zakup środka trwałego za gotówkę, który to wydatek poprzedza dokonywanie odpisów amortyzacyjnych w koszty).

Pewnego rodzaju wydatki ponoszone w większej wysokości w danym miesiącu mogą dotyczyć kilku okresów późniejszych lub wcześniejszych i w tych okresach być zaliczanymi w koszty – są to tzw. rozliczenia międzyokresowe kosztów.

W praktyce spotyka się również pojęcie „nakładu”. **Nakłady to zużycie środków pracy, przedmiotów pracy, siły roboczej i usług.** W przeciwieństwie do kosztów nie muszą być one wyrażone wartościowe i rozliczone dokładnie na okresy, których dotyczą. Ponosząc nakłady, nie ma się pewności, czy cel w postaci zamierzonego efektu zostanie osiągnięty.

W celu obliczenia **wyniku na sprzedaży** osiągniętym przychodom ze sprzedaży wyrobów, towarów, usług (przychodom z działalności podstawowej operacyjnej) przeciwstawia się nie całość kosztów poniesionych w okresie, a jedynie ich odpowiednią część – tzw. koszt własny sprzedaży.

Koszty działalności zwykłej operacyjnej można podzielić na:

1. koszty działalności podstawowej, które w zależności od rodzaju działalności przedsiębiorstwa nazywa się:
2. kosztami działalności produkcyjnej (kosztami produkcji) – są to koszty wytwarzania wyrobów ponoszone na wydziałach produkcyjnych,

3. kosztami działalności usługowej – jeśli przedsiębiorstwo świadczy usługi,
4. kosztami handlowymi – są to koszty występujące w jednostkach handlowych, tj. koszty funkcjonowania placówek handlowych;
5. koszty ogólnego zarządu – związane z funkcjonowaniem jednostki jako całości oraz koszty zarządzania;
6. koszty sprzedaży – związane ze sprzedażą wyrobów (np. transport wyrobów do odbiorcy);
7. koszty handlowe – koszty związane pośrednio z obrotem towarami w jednostkach handlowych.

WAŻNE

1. W przypadku działalności produkcyjnej wynik na sprzedaży liczony jest w sposób następujący:
przychody ze sprzedaży produktów minus koszt własny sprzedaży (wyrobów), na który składają się:
 - a) koszt wytworzenia sprzedanych produktów – część kosztów produkcji przypadających na wyroby sprzedane,
 - b) koszty ogólnego zarządu – w całości,
 - c) koszty sprzedaży – w całości.
2. W przypadku działalności usługowej wynik na sprzedaży to:
przychody ze sprzedaży usług minus koszt własny sprzedaży (usług), na który składają się:
 - a) koszt wytworzenia sprzedanych usług,
 - b) koszty ogólnego zarządu – w całości,
 - c) koszty sprzedaży – w całości.

3. Przy działalności handlowej wynik na sprzedaży otrzymuje się według różnicy:
przychody ze sprzedaży towarów minus koszt własny sprzedaży towarów, na który składają się:
- a) wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu (nabycia),
 - b) koszty handlowe – w całości,
 - c) koszty zarządu – w całości.

Oprócz kosztów, które wiążą się bezpośrednio z produktem/usługą/towarami, jednostka ponosi również **koszty ogólnego funkcjonowania – czyli koszty o charakterze pośrednim** względem działalności wytwórczej, handlowej, usługowej, np. koszty wynagrodzeń kierownictwa, pracowników administracyjnych, koszty energii zużywanej poza produkcją, amortyzacja sprzętu, na którym pracują pracownicy administracyjni, koszty naprawy tego sprzętu, koszty szkoleń, podatki i opłaty w ramach działalności podstawowej, koszty pochodnych od wynagrodzeń, m.in. ciężar składek ZUS, które pracodawca musi opłacać, zatrudniając pracowników, koszty ubezpieczenia majątku, prowadzenia rachunku bankowego itp.

Koszty i przychody pozostałej działalności operacyjnej powstają np. w związku:

1. ze sprzedażą, likwidacją, darowiznami środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, a także nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych zaliczonych do inwestycji;
2. z odpisaniem należności i zobowiązań przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych;
3. z odpisami aktualizującymi wartość aktywów innych niż o charakterze finansowym (np. gdy stwierdzimy w efekcie inwentaryzacji niedobór materiałów niezawiniony przez pracownika – powstanie pozostały koszt operacyjny; gdy powstanie nadwyżka dotycząca np. towarów, której przyczyny są trudne do ustalenia – pozostały przychód operacyjny);
4. zapłatą/otrzymaniem odszkodowań, kar, grzywien;
5. zdarzeniami losowymi (kradzieże, pożary itp.).

Do pozostałych przychodów operacyjnych zaliczamy m.in.:

1. otrzymane kwoty ze sprzedaży zbędnych środków trwałych,
2. zarachowane – otrzymane kary i grzywny, darowizny, dopłaty,
3. odpisane, przedawnione lub umorzone zobowiązania,
4. nadwyżkę gotówki w kasie i na innych aktywach,
5. dzierżawę lub najem środka trwałego,
6. otrzymane odszkodowania od firm ubezpieczeniowych,
7. otrzymane bonusy w formie premii z tytułu wielkości zakupów,
8. wpływy z tytułu zasądzonych, poniesionych uprzednio kosztów sądowych,
9. wpływy z tytułu zwrotu uprzednio poniesionych kosztów egzekucyjnych,
10. odpisane, niewykorzystane utworzone wcześniej rezerwy.

UWAGA

Pozostałe przychody operacyjne ewidencjonujemy na koncie niebilansowym (wynikowym).

Pozostałe przychody operacyjne po stronie Ma.

Saldo tego konta na koniec roku jest przenoszone na konto *Wynik finansowy*, w związku z tym nie wykazuje salda końcowego.

Do pozostałych kosztów operacyjnych zaliczamy:

1. koszty utrzymania nieruchomości zaliczonych do inwestycji,
2. wartość ewidencyjną netto sprzedanych środków trwałych,
3. amortyzację oddanych w dzierżawę środków trwałych,
4. odpisy aktualizujące wartość należności,
5. odpisane, przedawnione, umorzone i nieściągalne należności,
6. odpisane koszty zaniechanej produkcji,
7. kary, grzywny i odszkodowania z tytułu niewywiązania się z zawartych umów,
8. przekazane w formie darowizny rzeczowe i pieniężne składniki aktywów trwałych i obrotowych,
9. koszty postępowania sądowego lub egzekucyjnego,
10. utworzone rezerwy na przewidywane straty, wątpliwe należności.

UWAGA

Pozostałe koszty operacyjne ewidencjonuje się na koncie wynikowym. Pozostałe koszty operacyjne po stronie Wn. Saldo tego konta na koniec roku jest przenoszone na konto *Wynik finansowy*, w związku z tym nie wykazuje salda końcowego.

WAŻNE

Różnicę z porównania pozostałych przychodów operacyjnych z kosztami operacyjnymi nazywamy wynikiem na pozostałej działalności operacyjnej.

Koszty i przychody działalności finansowej powstają np. w związku:

1. ze sprzedażą papierów wartościowych, udziałów i akcji,
2. obrotem wekslami,
3. z otrzymywaniem / płaceniem odsetek od wkładów bankowych, lokat terminowych, pożyczek, kredytów,
4. z otrzymywaniem / płaceniem dywidend od akcji lub odsetek od obligacji,
5. z różnicami kursowymi.

UWAGA

Przychody finansowe to wpływy pieniężne lub należne kwoty z tytułu operacji finansowych.

Ewidencję przychodów finansowych prowadzi się na koncie wynikowym *Przychody finansowe* po stronie Ma.

Na koncie Przychody finansowe księguje się:

1. przychody ze zbycia aktywów finansowych: akcje, udziały, obligacje,
2. należne dywidendy z tytułu posiadanych akcji i udziałów,
3. odsetki od pożyczek, lokat terminowych i środków na rachunku bankowym,
4. odsetki za zwłokę,
5. dyskonto otrzymane przy nabyciu weksli,
6. dodatnie różnice kursowe.

UWAGA

Koszty finansowe to koszty związane z operacjami finansowymi. Księgujemy po stronie Wn na koncie Koszty finansowe.

Do kosztów finansowych zaliczamy:

1. koszty z tytułu pokrycia strat, w których jednostka ma udziały,
2. wartość w cenie nabycia odsprzedanych papierów wartościowych,
3. odsetki od pożyczek,
4. odsetki za zwłokę,
5. odsetki i prowizje od kredytów bankowych,
6. ujemne różnice kursowe,
7. cena zakupu sprzedanych akcji, papierów wartościowych innych.

WAŻNE

Różnicę z porównania przychodów finansowych z poniesionymi kosztami finansowymi nazywamy wynikiem na działalności finansowej.

Na wynik finansowy składają się koszty i przychody:

1. przychody ze sprzedaży i zrównane z nimi oraz dotyczące tych przychodów koszty,
2. pozostałe przychody operacyjne oraz pozostałe koszty operacyjne,
3. przychody z operacji finansowych oraz koszty operacji finansowych,
4. obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego.

Wynik finansowy jest wyrażonym w mierniku pieniężnym efektem działalności – różnicą między przychodami a tym, co służyło ich osiągnięciu, czyli kosztami.

Na wynik finansowy jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe wpływają:

1. wynik działalności operacyjnej (zwykłej i pozostałej),
2. wynik na operacjach finansowych,
3. obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych i fizycznych i płatności z nimi zrównanych.

W procedurze liczenia wyniku finansowego ustala się kilka rodzajów wyników:

- a) wynik ze sprzedaży,
- b) wynik na działalności operacyjnej,
- c) wynik (finansowy) brutto,
- d) wynik (finansowy) netto.

Wynik na sprzedaży, nazywany też marżą brutto, ustalony jest jako różnica między przychodami ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów a odpowiednio rozliczoną (metodą kalkulacyjną bądź porównawczą) wielkością kosztów działalności podstawowej.

Wynik na działalności operacyjnej powstaje przez skorygowanie wyniku ze sprzedaży o pozostałe przychody i koszty operacyjne (o wynik na pozostałej działalności operacyjnej).

Wynik finansowy brutto oprócz wyniku na działalności operacyjnej uwzględnia przychody finansowe i koszty finansowe, czyli wynik na operacjach finansowych.

Wynik finansowy netto ustalany jest przez pomniejszenie wyniku brutto o podatek dochodowy lub inne obowiązkowe obciążenia.

UWAGA

Wynik finansowy przedsiębiorstwa może być ustalany metodą kalkulacyjną lub porównawczą. Różnią się one metodą prezentacji przychodów i kosztów dotyczących podstawowej działalności operacyjnej.

Pozostałe składniki rachunku wyników, obejmujące pozostałe przychody i koszty operacyjne, przychody i koszty finansowe, podatek dochodowy i pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty) w obu wariantach są jednakowe.

Wybór metody jest podyktowany formą ewidencji. Może być ona prowadzona:

1. tylko na kontach zespołu 4, tj. w układzie rodzajowym kosztów,
2. tylko na kontach zespołu 5, tj. w układzie funkcjonalnym (kalkulacyjnym) kosztów,
3. na kontach zespołu 4 i 5, tj. jednocześnie w układzie rodzajowym i funkcjonalnym kosztów.

Jeżeli koszty są ewidencjonowane wyłącznie w układzie rozdajowym, jednostka gospodarcza sporządza porównawczy rachunek zysków i strat, a gdy ewidencja jest prowadzona na kontach zespołu 5 – sporządza kalkulacyjny rachunek zysków i strat.

WAŻNE

Możliwość wyboru pomiędzy wariantem porównawczym i kalkulacyjnym ma przedsiębiorstwo, które stosuje pełny układ kosztów, ewidencja jest prowadzona na kontach zespołu 4 i 5.

W metodzie porównawczej ustala się zmianę stanu produktów zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Chodzi o doprowadzenie do porównywalności kosztów działalności operacyjnej z przychodami ze sprzedaży produktów uzyskanymi w danym okresie sprawozdawczym.

Zmianę stanu produktów ustala się na koncie 490 „Rozliczenie kosztów”.

Schemat 3.1. Sposób ustalania zmiany stanu produktów

Rodzaj zapasu	Przyrost (Sk – Sp)	Uwagi
Wyroby gotowe	+/-	Postępować zgodnie ze znakiem przyrostu
Produkcja niezakończona	+/-	
Rozliczenia międzyokresowe operacyjne:		
Czynne	+/-	Przyrost należy dodać
Bierne	+/-	Przyrost należy odjąć
Razem		Gdzie:
		(+) oznacza zwiększenie stanu zapasów (saldo Ct konta „Rozliczenie kosztów”)
		(-) oznacza zmniejszenie stanu zapasów (saldo Dt konta „Rozliczenie kosztów”)

Zmiana stanu dotyczy niesprzedanych produktów, produkcji w toku, ale także rozliczeń międzyokresowych kosztów czynnych dotyczących i biernych działalności operacyjnej.

Zwiększenie stanu produktów występuje wtedy, gdy suma sald kont zespołu 5 i 6 na koniec okresu jest wyższa niż łączna wartość sald tych kont na początek okresu. Oznacza to, że w danym okresie produkcja sprzedana jest mniejsza od produkcji wyprodukowanej. Koszty są mniejsze, z uwagi na to, że ich część została aktywowana np. w postaci zapasów i rozliczeń międzyokresowych czynnych.

Zmniejszenie stanu produktów zaistnieje w sytuacji, gdy suma sald kont zespołu 5 i 6 na koniec okresu jest niższa od sumy sald na początek okresu. Oznacza to, że w danym okresie przedsiębiorstwo sprzedało więcej niż wyprodukowało. Uległy rozliczeniu koszty w poprzednich okresach ujętych na koncie rozliczenia międzyokresowe.

Rozliczenia międzyokresowe dzielą się na rozliczenia czynne i bierne. Ich podział i charakterystykę ukazano w tabeli 3.1.

Tabela 3.1. Rozliczenia międzyokresowe kosztów

Szczególne cechy	Rozliczenia międzyokresowe	
	Czynne	Bierne
Moment poniesienia kosztów	z góry (wcześniejsze okresy)	z dołu (nadchodzące okresy)
Wielkość podlegająca rozliczeniu	koszty rzeczywiste (poniesione)	koszty prawdopodobne (planowane)
Rodzaj salda	debetowe	kredytowe
Interpretacja salda	koszty przyszłych okresów	rezerwy na koszty przyszłych okresów

Źródło: Z. Messner, J. Pfaff, Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF, PWN, Warszawa 2011, s. 58.

Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów pojawiają się, gdy jednostka ponosi koszty w danym okresie, ale w istocie dotyczą przyszłych okresów. Przykładowo są to opłaty za czynsz ponoszone z góry za cały kwartał lub rok, prenumerata czasopism na następny rok, zapłata za ubezpieczenie majątkowe (za okres roczny).

Koszty te mogą być rozliczane na poszczególne miesiące w ciągu jednego roku obrotowego lub kilku lat. W bilansie umieszcza się je po stronie aktywów.

UWAGA

Wyróżnia się:

- **długoterminowe rozliczenia międzyokresowe (powyżej 12 miesięcy),**
- **krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe (do 12 miesięcy).**

Rozliczenia międzyokresowe kosztów (czynne) służą do ewidencji czynnych rozliczeń międzyokresowych. Rozliczenia międzyokresowe bierne obejmują kwoty zaliczane do kosztów okresu bieżącego, których wydatkowanie będzie miało miejsce w przyszłości. Polega to na tworzeniu rezerwy na wydatki przyszłych okresów w ciężar kosztów, które w części przypadają na miesiąc obecny. Wynikają one:

- ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki (nie stanowią jeszcze zobowiązania, ale kwotę można wiarygodnie oszacować),
- z obowiązkowych przyszłych świadczeń (data powstania zobowiązania nie jest znana, ale możliwe jest oszacowane kwoty).

Rozliczenia te stosuje się dla kosztów nieperiodycznych. Rezerwę tworzy się na poczet prawdopodobnych kosztów, w nieokreślonej kwocie i dacie powstania. Należą do nich: koszty planowanych remontów, przeglądów i napraw gwarancyjnych. W bilansie wykazuje się je po stronie pasywów⁴⁶.

Sposób ustalania zmiany stanu produktów ukazuje schemat 3.1.

⁴⁶ K. Czubakowska, W. Gabrusewicz, E. Nowak, Przychody – koszty – wynik finansowy przedsiębiorstwa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 147.

W rozdziale tym zaprezentowano ogólne zasady sprawozdawczości oraz omówiono dwa podstawowe elementy: bilans i rachunek zysków i strat.

WAŻNE

Bilans jest zestawieniem aktywów i pasywów na określony dzień zwany momentem bilansowym.

W rachunku zysków i strat zestawia się koszty i przychody.

Elementem łączącym sprawozdania jest wynik finansowy, który może być ustalany metodą porównawczą lub kalkulacyjną.

W metodzie kalkulacyjnej przychodom przeciwstawione są koszty sprzedanych produktów, koszty zarządu i koszty sprzedaży, w metodzie porównawczej przychody zestawia się z kosztami rodzajowymi skorygowanymi o zmianę stanu produktów wyznaczaną na koncie 490.

Pozostałe kategorie wynikowe takie jak przychody pozostałe operacyjne oraz przychody finansowe, pozostałe koszty operacyjne i koszty finansowe w obu metodach są odnoszone na wynik finansowy.

3.4. Pytania testowe

1. **W najszerszym zakresie sprawozdanie finansowe składa się z:**
 - A. bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej
 - B. bilansu, rachunku przepływów pieniężnych, zestawienia zmian w kapitale własnym
 - C. bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej, zestawienia zmian w kapitale własnym
 - D. bilansu, i rachunku zysków i strat
 - E. bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej, rachunku przepływów pieniężnych, zestawienia zmian w kapitale własnym
2. **Wskaż nieprawidłowe zdanie:**
 - A. Podstawową cechą prezentacji informacji zawartych w sprawozdaniu jest zrozumiałość, dzięki której odbiorcy mogą je poprawnie odczytać i analizować zawarte w nich dane.
 - B. Kolejną cechą sprawozdania finansowego jest przydatność informacji, które mogą wpływać na decyzje użytkowników. Ich niedostarczenie może skutkować podjęciem błędnych decyzji przez odbiorców. Na przydatność informacji ze sprawozdań finansowych wpływa ich istotność
 - C. Sprawozdania muszą być wiarygodne. Dane nie muszą być wolne od stronniczości, gdyż wpisuje się to w podstawową naturę opisującego, ale powinny być wolne od błędów.
 - D. Kompensowanie pozycji sprawozdania utrudnia odbiorcom zrozumienie istoty zdarzenia, dlatego powinny być ujęte oddzielnie.
 - E. Wszystkie zdania są prawidłowe.
3. **Stanowi zestawienie wartości aktywów i pasywów sporządzone na określony dzień – koniec roku obrotowego. Mowa o:**
 - A. klasyfikacji
 - B. strategii
 - C. bilansie
 - D. podsumowaniu
 - E. streszczeniu działalności przedsiębiorstwa

4. **Wszystkie składniki majątku, które są do dyspozycji jednostki w danym momencie. Ukazuje się je według stopnia płynności, czyli możliwości szybkiej zamiany składnika majątku na środki pieniężne. Mowa o:**
- A. zasobach
 - B. aktywach
 - C. zyskach
 - D. pracownikach
 - E. przedsiębiorstwie
5. **To składniki gospodarcze posiadające znaczną wartość oraz będące w użytkowaniu powyżej 1 roku. Są to: wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe, należności długoterminowe oraz inwestycje długoterminowe. Chodzi o:**
- A. aktywa stałe
 - B. aktywa zmienne
 - C. aktywa trwałe
 - D. aktywa rozliczeniowe
 - E. aktywa obrotowe
6. **To środki, które przejściowo są wykorzystywane w działalności gospodarczej, czas ich użytkowania wynosi do 1 roku. Chodzi o:**
- A. środki należności
 - B. podatki
 - C. aktywa bierne
 - D. pasywa
 - E. aktywa obrotowe
7. **Stanowią źródło finansowania majątku jednostki. Obejmują one fundusze i zobowiązania, które wykazuje się według stopnia wymagalności. Chodzi o:**
- A. aktywa stałe
 - B. opłaty
 - C. fundusz
 - D. bilans
 - E. pasywa

8. **Zadłużenie długoterminowe występuje wtedy, gdy okres jego spłaty jest dłuższy niż rok, krótkoterminowe – gdy termin jego zapłaty nie przekracza 1 roku.**
- A. oba zdania są prawidłowe
 - B. oba zdania są fałszywe, bo zadłużenie długoterminowe występuje po 3 latach, a krótkoterminowe – po 6 miesiącach
 - C. oba zdania są fałszywe, bo zadłużenie długoterminowe występuje po 1 roku, a krótkoterminowe – po 6 miesiącach
 - D. oba zdania są fałszywe, bo zadłużenie długoterminowe występuje po 6 miesiącach, a krótkoterminowe – przed upływem 6 miesięcy
 - E. nie dzielimy zadłużeń na długo- i krótkoterminowe
9. **Stanowi zestawienie przychodów i zysków oraz przeciwstawienie im wszystkich kosztów za okres, na który sporządzane jest sprawozdanie finansowe. Jest ściśle powiązany z bilansem, gdyż ukazuje efekty wykorzystania majątku. To:**
- A. bilans
 - B. sprawozdanie
 - C. budżetowanie
 - D. rachunek zysków i strat
 - E. rachunek kosztów jakości
10. **Wskaż zdanie nieprawidłowe:**
- A. Podstawowa działalność operacyjna (zwykła działalność operacyjna) zwana jest działalnością statutową, którą może być działalność produkcyjna, usługowa lub handlowa.
 - B. Przychody ze zwykłej działalności operacyjnej dotyczą sprzedaży tylko produktów, gdyż sprzedaży usług nie da się oszacować.
 - C. Koszty zwykłej działalności operacyjnej to koszty, które ponosi przedsiębiorstwo, aby wytworzyć produkt/usługę (np. zużycie materiałów, energii, maszyn i urządzeń, wynagrodzenia pracowników produkcyjnych itp.).
 - D. Koszty wiążą się z wydatkami, co nie oznacza równoczesności ich występowania w czasie.
 - E. Wszystkie odpowiedzi są prawidłowe.

11. **Jest to zużycie środków pracy, przedmiotów pracy, siły roboczej i usług. W przeciwieństwie do kosztów nie muszą być one wyrażone wartościowo i rozliczone dokładnie na okresy, których dotyczą. To:**
- A. wkład
 - B. nakład
 - C. produkcja
 - D. zysk
 - E. strata
12. **W celu obliczenia wyniku na sprzedaży osiągniętym przychodom ze sprzedaży wyrobów, towarów, usług (przychodom z działalności podstawowej operacyjnej) przeciwstawia się nie całość kosztów poniesionych w okresie, a jedynie ich odpowiednią część – jest to:**
- A. koszt własny sprzedaży
 - B. koszt zakupu
 - C. koszt finansowy
 - D. koszt szacowania strat
 - E. koszt produkcji
13. **Oprócz kosztów, które wiążą się bezpośrednio z produktem/usługą/towarami, jednostka ponosi również koszty o charakterze pośrednim względem działalności wytwórczej, handlowej, usługowej (np. koszty wynagrodzeń kierownictwa, pracowników administracyjnych. Mowa o:**
- A. kosztach zarządzania procesami
 - B. kosztach ogólnego funkcjonowania
 - C. kosztach produkcji
 - D. kosztach zarządzania przedsiębiorstwem
 - E. kosztach zakupu materiałów
14. **Koszty finansowe to koszty związane z operacjami finansowymi. Księgujemy po stronie Wn na koncie Koszty finansowe. Do kosztów finansowych nie zaliczamy:**
- A. odsetek od pożyczek
 - B. odsetek za zwłokę
 - C. odsetek i prowizji od kredytów bankowych
 - D. dodatnich różnic kursowych
 - E. ceny zakupu sprzedanych akcji, papierów wartościowych i innych

- 15. Różnicę z porównania przychodów finansowych z poniesionymi kosztami finansowymi nazywamy:**
- A. wynikiem ze sprzedaży
 - B. wynikiem na działalności finansowej
 - C. zyskiem
 - D. podatkiem
 - E. nakładem
- 16. Na wynik finansowy składają się:**
- A. tylko przychody
 - B. tylko koszty
 - C. koszty i dochody minus nakład
 - D. przychody minus koszty
 - E. rozchody i przychody
- 17. W procedurze liczenia wyniku finansowego ustala się wyniki:**
- A. wynik ze sprzedaży
 - B. wynik na działalności operacyjnej
 - C. wynik (finansowy) brutto
 - D. wynik (finansowy) netto
 - E. wszystkie powyższe
- 18. Jak inaczej nazywamy wynik ze sprzedaży?**
- A. marżę netto
 - B. marżę brutto
 - C. zyskiem
 - D. dochodem
 - E. przychodem
- 19. Wskaż zdanie nieprawidłowe:**
- A. Wynik na działalności operacyjnej powstaje przez skorygowanie wyniku ze sprzedaży o pozostałe przychody i koszty operacyjne (o wynik na pozostałej działalności operacyjnej).
 - B. Wynik finansowy brutto oprócz wyniku na działalności operacyjnej uwzględnia przychody finansowe i koszty finansowe, czyli wynik na operacjach finansowych.
 - C. Wynik finansowy netto ustalany jest przez pomniejszenie wyniku brutto o podatek dochodowy lub inne obowiązkowe obciążenia.

- D. Wynik finansowy przedsiębiorstwa może być ustalany metodą bilansową lub metodą oszacowania.
- E. Wszystkie odpowiedzi są prawidłowe.

20. Wskaż zdanie nieprawidłowe:

- A. W metodzie porównawczej ustala się zmianę stanu produktów zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów.
- B. Zmianę stanu produktów ustala się na koncie 490 „Rozliczenie kosztów”. Zmiana stanu dotyczy niesprzedanych produktów, produkcji w toku, ale także rozliczeń międzyokresowych kosztów czynnych dotyczących i biernych działalności operacyjnej.
- C. Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów pojawiają się, gdy jednostka ponosi koszty w danym okresie, ale w istocie dotyczą przyszłych okresów.
- D. Wszystkie zdania są fałszywe.
- E. Wszystkie zdania są prawidłowe.

4. Zapasy

4.1. Materiały

4.1.1 Ogólna charakterystyka materiałów

Materiały i surowce, które są przedmiotami pracy i elementem zapasów, zostają nabyte w celu zużycia na własne potrzeby, wytworzone lub przetworzone przez przedsiębiorstwo w produkty w jednym cyklu produkcyjnym.

WAŻNE

Zapasy według Międzynarodowych Standardów Rachunkowości to wszelkie dobra zakupione i przeznaczone do odsprzedaży. Przykładem będą towary.

Do zapasów należą też wyprodukowane przez jednostkę wyroby gotowe oraz produkty będące w trakcie wytwarzania, wraz z materiałami i surowcami oczekującymi na wykorzystanie w procesach produkcji⁴⁷.

W celu prawidłowego gospodarowania wszystkie jednostki gospodarcze muszą gromadzić zapasy. **Udział zapasów w strukturze majątku** jest uzależniony od rodzaju prowadzonej działalności. Jednostki produkcyjne gromadzą głównie materiały i wyroby gotowe, jednostki handlowe zaś głównie towary. Natomiast zapasy jednostek usługowych mogą mieć charakter niematerialny.

Jednostka gospodarcza ma za zadanie dokumentować obrót magazynowy i informować o stanie zapasów i ich przydatności gospodarczej. Odbywa się to poprzez szereg zasad wyceny i dokumentacji przychodów i rozchodów magazynowych oraz poprzez wycenę

⁴⁷ M. Gmytrasiewicz, A. Karmańska, Rachunkowość finansowa, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2004, s. 158.

bilansową⁴⁸. **Zapasy jako aktywa obrotowe** odgrywają różne role w działalności gospodarczej, dlatego też zakres ich występowania będzie różny dla różnego rodzaju przedsiębiorstw. W przedsiębiorstwie o działalności produkcyjnej dużą rolę będą odgrywać materiały, które zostaną przekształcone w wyroby gotowe w jednym cyklu produkcyjnym.

Materiały jako środki obrotowe danego przedsiębiorstwa biorą udział w ciągłym ruchu okrężnym polegającym na tym, że za przychody uzyskane ze sprzedaży wyrobów i towarów nabywa się ponownie materiały do produkcji wyrobów i towary do sprzedaży w ramach ponownego cyklu gospodarczego⁴⁹. Ruch okrężny środków obrotowych (w tym materiałów) przedstawia rysunek 4.1.

W ruchu okrężnym bierze udział cały majątek przedsiębiorstwa, który jest wykorzystywany do osiągnięcia przychodów. Efektem ruchu okrężnego jest otrzymanie zwiększonej sumy środków pieniężnych.

UWAGA

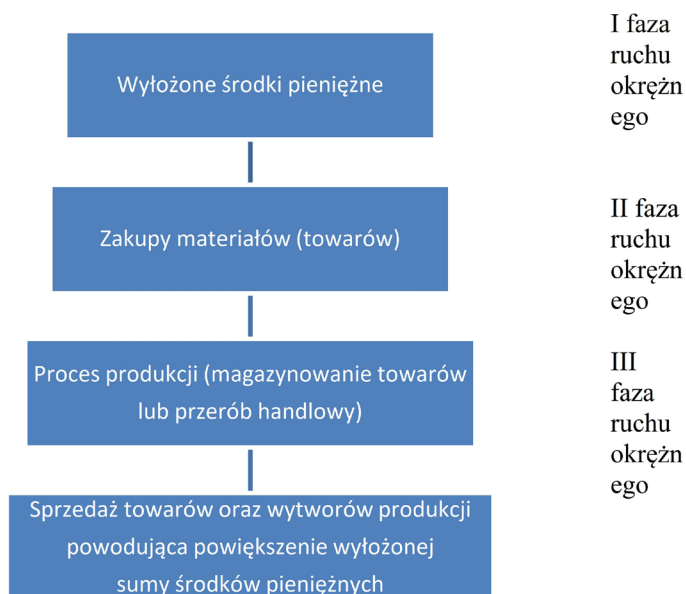
Przedsiębiorstwo, które chce racjonalnie gospodarować zapasami, musi mieć na uwadze wiele czynników mających wpływ na prowadzoną działalność.

Do tych czynników należy bilansowanie potrzeb materiałowych, zakup materiałów potrzebnych do wytworzenia wyrobu, prawidłowa gospodarka magazynowa, racjonalne wydatki ponoszone na zakup i wytworzenie zapasów, określenie norm zużycia materiałów.

⁴⁸ Ibidem, s. 159.

⁴⁹ I. Wieczorek, Rachunkowość obrotu materiałowo-towarowego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa 2007, s. 17.

Rysunek 4.1. Fazy ruchu okrężnego majątku obrotowego

Źródło: opracowanie na podstawie: I. Wieczorek, Rachunkowość obrotu materiałowo-towarowego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa 2007, s. 19.

WAŻNE

Materiały mają istotny wpływ na kształtowanie się kosztów wytwarzania wyrobów gotowych. Analiza źródeł zaopatrzenia pozwala na wybór najlepszej formy dostawy materiałów.

Bilansowanie materiałów polega na porównywaniu zapotrzebowania na poszczególne materiały z możliwością jego zaspokojenia z różnych źródeł i dla różnych wariantów produkcyjnych⁵⁰.

⁵⁰ Ibidem, s. 22.

Materiały są różnego rodzaju produktami wytwarzanymi przez różne przedsiębiorstwa oraz nabyte z przeznaczeniem u nabywcy do pełnego zużycia produkcyjnego, mającego na celu wyprodukowanie wyrobów lub wykonanie usług i robót budowlano-montażowych albo przeznaczonych do celów ogólnogospodarczych przedsiębiorstwa⁵¹.

Istotną cechą materiałów jest to, że są niezbędnym składnikiem w procesie produkcyjnym. Zużycie tych składników majątku następuje zwykle jednorazowo w procesie gospodarczym.

Materiały można podzielić na:

- materiały podstawowe:
 - surowce,
 - półfabrykaty obcej produkcji,
 - opakowania podstawowe bezpośrednio,
- materiały pomocnicze,
- paliwa,
- części zapasowe,
- opakowania,
- odpadki,
- inwentarz żywy.

Klasyfikację materiałów przedstawia tabela 4.1.

Tabela 4.1. Klasyfikacja materiałów

Kryterium	Rodzaj	Charakterystyka
Cel zużycia	Materiały podstawowe	Przekazują produktom swoją istotę, mogą być częścią składową wyrobu lub ulec przetworzeniu przed przekształceniem w wyroby gotowe
	Materiały pomocnicze	Nadają wyrobom gotowym pewne cechy lub przyspieszają i ułatwiają proces produkcyjny. Mogą być wykorzystywane do konserwacji, pakowania wyrobów lub utrzymania czystości
	Paliwo	Służy celom technologicznym, energetycznym lub gospodarczym

⁵¹ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, Bilans – wartość poznawcza i analityczna, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2005, s. 142.

	Części zapasowe	Przeznaczone na wymianę zużytych części w czasie konserwacji i remontów środków trwałych
	Opakowania	Elementy używane jednorazowo lub wielokrotnie do ochrony wyrobów gotowych
	Odpadki	Są to materiały niepełnowartościowe, resztki, które powstają w trakcie produkcji lub magazynowania
	Inwentarz żywy	Zwierzęta zakupione jako surowiec
Stopień Przydatności	Zapasy prawidłowe	Zapewniają ciągłość działalności firmy, zapasy sezonowe oraz rezerwowe
	Zapasy nieprawidłowe	Nadmierne, niepełnowartościowe, zbędne
Rodzaj według SWW	Pochodzenie z określonej gałęzi	Dobra rzeczowe, np. wyroby przemysłu hutniczego, kopaliny
	Przedmiot	Branża i podbranża ujęta w Systematycznym Wykazie Wyrobów
Miejsce przechowywania	Magazyny własne	Są własnością jednostki
	Magazyny obce	Pomieszczenia innych podmiotów
	Przekazane do zużycia, ale nieużyte	Przykładem mogą być paliwa płynne w zbiornikach samochodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Sawicki (red.), *Rachunkowość finansowa*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001, s. 175.

Najważniejszą rolę wśród materiałów odgrywają **materiały podstawowe**, bezpośrednio zużyte do wyprodukowania wyrobów gotowych. Źródłem ich pochodzenia może być np. rolnictwo (płody rolne), przemysł wydobywczy (kopaliny), przemysł surowcowy (produkty hutnicze)⁵². Materiały te są bezpośrednim tworzywem wyrobów gotowych, dlatego są często nazywane surowcami. Natomiast **półfabrykaty obcej produkcji** są to nieprzetwarzane i nieobrabiane części wyrobu gotowego. Typowym przykładem będą opony wyprodukowane przez zakład opon dla zakładów motoryzacyjnych. Do materiałów podstawowych zaliczają się jeszcze opakowania podstawowe bez-

⁵² I. Wieczorek, op. cit., s. 13.

pośrednie. Dzięki opakowaniom bezpośrednim można wyrób przemieszczać i wygodniej go używać.

Materiały pomocnicze nadają wyrobowi określone cechy. Typowym przykładem mogą tu być farby, lakiery, kleje. Do materiałów pomocniczych zalicza się materiały podstawowe, których koszt w pełnym koszcie produkowanego wyrobu lub usługi jest znikomy, np. nici w szwalni. Służyć ma to pewnym uproszczeniom w rozliczaniu procesów produkcji i kalkulacji kosztów. Materiałami pomocniczymi są również materiały przeznaczone na cele ogólne, takie jak konserwacja maszyn i urządzeń, środki czystości, materiały biurowe, odzież ochronna i robocza⁵³.

Paliwa są to materiały zużywane na cele napędowe, technologiczne oraz opałowe. Na przykład olej napędowy będzie materiałem energetycznym, materiałem opałowym będzie węgiel. Paliwo może być materiałem podstawowym – węgiel w koksowni.

Części zapasowe są to materiały przeznaczone na wymianę zużywających się części maszyn i urządzeń.

Opakowania, np. kartony, worki, to materiały niebędące bezpośrednio związane z wysyłanym wyrobem gotowym bądź towarem, lecz chroniące je przed uszkodzeniem w czasie transportu i składowania.

Odpadki są resztkami produkcyjnymi materiałów, pozostałościami po toczeniu, piłowaniu, np. wióry żelazne, trociny, oraz materiały, które w procesie produkcji utraciły swoją wartość użytkową, np. ścinki materiałów, blachy pozostałe po wykrojach. Odpadkiem jest złom ze zlikwidowanych środków trwałych i zużytych narzędzi, materiały niepełnowartościowe odzyskane z opakowań, w których dostarczono do przedsiębiorstwa materiały, środki trwałe itp.

Inwentarz żywy może być zaliczany do aktywów trwałych jak i obrotowych. Do środków trwałych zaliczymy zwierzęta pociągowe, zwierzęta w cyrkach, ogrodach zoologicznych. Zwierzęta młode

⁵³ B. Gierusz, Podręcznik samodzielnej nauki księgowania, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008, s. 206.

w odchowcie, w tuczu, niektóre zwierzęta hodowlano-użytkowe jak drób, roje pszczoł są zaliczane do środków obrotowych. Zwierzęta zakupione z przeznaczeniem na surowiec do wyrobów masarskich są zakwalifikowane jako materiały.

W praktyce występują także **materiały wielokrotnego użytku**. Są to narzędzia, deski do szalowania, artykuły biurowe, szklanki itp. Materiały te winny być kwalifikowane jako środki trwałe, lecz ze względu na niską cenę i krótki czas użytkowania są zaliczane do materiałów.

Z punktu widzenia stopnia przydatności będących w posiadaniu jednostki zapasów materiałów wyróżnia się:

- zapasy prawidłowe (bieżące, sezonowe, rezerwowe) oraz
- zapasy nieprawidłowe (zbędne i nadmierne).

Prowadzona jest także klasyfikacja materiałów w formie **Systematycznego Wykazu Wyrobów (SWW)**, która jest ściśle powiązana z klasyfikacją gospodarki narodowej. Na podstawie tego wykazu opracowany jest indeks materiałowy zawierający nazwę materiału, jego symbol oraz charakterystykę techniczną (gatunek, typ, wymiary), jednostkę miary będącą podstawą ewidencji przychodu i rozchodu, cenę ewidencyjną, która jest stosowana do wyceny obrotów materiałowych⁵⁴.

WAŻNE

Prawidłowa gospodarka zapasami, w tym materiałami, polega na dostosowaniu ich wielkości i struktury do rzeczywistych potrzeb, z uwzględnieniem częstotliwości dostaw.

⁵⁴ Ibidem,

**Wymusza to konieczność normowania zapasów.
Normy zależą od wielkości i rodzaju wytwarzanych wyrobów, organizacji procesu produkcyjnego, rodzaju sprzedawanych towarów, zaopatrzenia, składowania oraz transportu materiałów.**

W związku z gospodarką materiałową ponoszone są **koszty zakupu materiałów**. Koszty te związane są z kosztami transportu, ubezpieczenia w czasie transportu, rozładunku i przyjęcia do magazynu.

Kształtują się w dużej mierze zależnie od warunków dostawy:

- loco magazyn dostawcy – zachodzi wtedy, gdy odbiorca pokrywa całkowite koszty przemieszczania zakupionych dóbr (towarów i materiałów) od dostawcy do swojego magazynu,
- loco magazyn odbiorcy – kiedy koszty przemieszczania sprzedanych dóbr do odbiorcy ponosi dostawca,
- franco stacja przeznaczenia – zachodzi wtedy, gdy koszty przemieszczania materiałów, towarów bądź innych dóbr:
 - na trasie – magazyn dostawcy – stacja przeznaczenia pokrywa dostawca,
 - na trasie – stacja przeznaczenia – do magazynu nabywcy pokrywa odbiorca⁵⁵.

Do kosztów działalności zasadniczej zalicza się jeszcze **koszty naturalnych ubytków zapasów** powstałych podczas magazynowania, są to ubytki w granicach norm, np. materiałów ciekłych w czasie upałów.

⁵⁵ I. Wieczorek, op. cit., s. 26.

UWAGA

Jednostki gospodarcze, kupując materiały, ponoszą koszty związane z ich nabyciem.

Są to koszty zakupu, które mogą być nierozliczone lub rozliczane w czasie.

Koszty zakupu, które nie są rozliczane w czasie, mają miejsce, gdy przedsiębiorstwo nie tworzy zapasu materiałów i wszystkie materiały zostaną wydane w okresie sprawozdawczym do zużycia.

Koszty zakupu są rozliczane w czasie, jeśli na koniec okresu sprawozdawczego przedsiębiorstwo wykazuje znaczną wartość zapasów i poniosło znaczne koszty związane z ich zakupem. Koszty te należy ujmować na koncie „Rozliczenia międzyokresowe kosztów”, a na koniec okresu rozliczyć na zapas i zużyte materiały⁵⁶.

4.1.2. Ewidencja materiałów

Na zakup materiałów składają się dwa udokumentowane zdarzenia – otrzymanie faktury VAT albo rachunku od dostawcy materiałów oraz odbiór materiałów od dostawcy i przyjęcie ich do magazynu na podstawie dowodu księgowego Pz.

⁵⁶ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 146.

WAŻNE

Otrzymana faktura VAT od dostawcy jest podstawą zapłacenia za dany materiał.

Natomiast dowód Pz służy przyjęciu materiałów do magazynu i obciążenia magazyniera wartością przyjętych materiałów.

Obydwa te dokumenty podlegają ewidencji na kontach.

Zdarza się, że istnieje różnica czasowa między wpływem tych dwóch dokumentów do działu księgowości. Dlatego aby porównać i powiązać ze sobą fakturę i Pz, należy otworzyć konto „Rozliczenie zakupu materiałów”. Konto to jest kontem bilansowym, tzw. aktywno-pasywnym o charakterze rozliczeniowym⁵⁷.

Konto „Rozliczenie zakupu materiałów” może mieć dwa salda końcowe. Saldo debetowe określa się jako „Materiały w drodze”. Występuje ono wówczas, gdy przyszła faktura za zamówione materiały, a dostawy materiałów jeszcze nie nastąpiły. Saldo „Materiały w drodze” ujmowane jest w bilansie w aktywach jako pozycja odrębnie ujęta lub zwiększająca pozycję „Materiały”. W tym drugim przypadku należy w informacji dodatkowej pod bilansem podać wartość „Materiałów w drodze”.

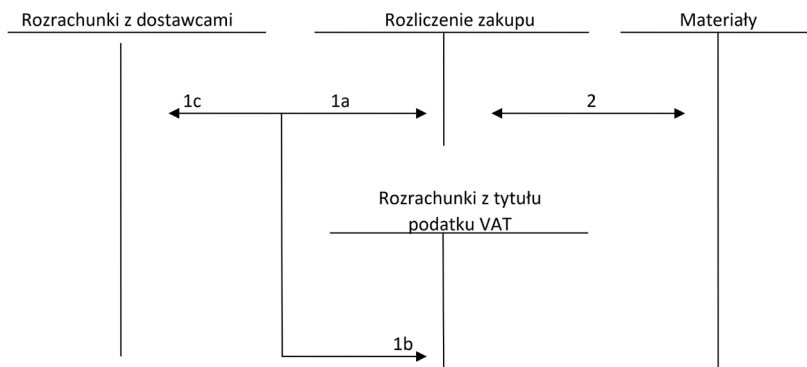
Saldo „Dostawy niefakturowane” występuje wtedy, gdy przyjęto zakupione materiały do magazynu, ale nie otrzymano jeszcze faktury. Saldo to ma charakter kredytowy i jest wykazywane w bilansie w pasywach jako odrębna pozycja lub jest włączone do zobowiązań z tytułu dostaw i usług.

Salda końcowe konta „Rozliczenie zakupu materiałów” są saldami początkowymi tego konta w następnym roku obrotowym⁵⁸.

⁵⁷ B. Padurek, op. cit., s. 118.

⁵⁸ A. Kuczyńska-Cesarz, Rachunkowość, cz. 1, wykład, Centrum Doradztwa i Informacji Sp. z o.o., Warszawa 2012, s. 122.

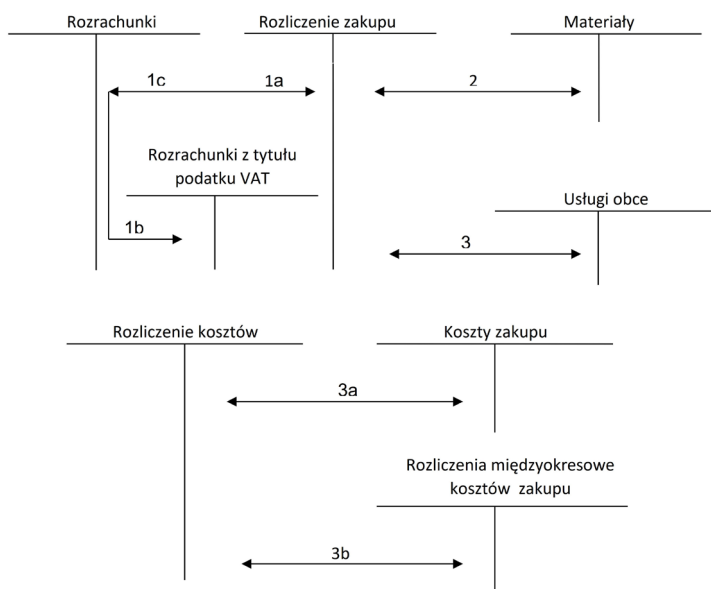
**Schemat 4.1. Ewidencja zakupu materiałów
w jednostkach stosujących rzeczywiste ceny zakupu**

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT za zakupione materiały:
 - a) wartość netto
 - b) podatek VAT naliczony
 - c) wartość brutto
2. Pz – przyjęcie do magazynu zakupionych materiałów.

**Schemat 4.2. Ewidencja zakupu i przyjęcia materiałów
z uwzględnieniem kosztów zakupu**

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT za zakupione materiały oraz transport zakupionych materiałów:
 - a) wartość netto zakupionych materiałów oraz usługi transportowej
 - b) podatek VAT naliczony
 - c) wartość brutto
2. Pz – przyjęcie do magazynu zakupionych materiałów (w rzeczywistej cenie lub stałej cenie ewidencyjnej)
3. PK – rozliczenie kosztów zakupu usługi transportowej
 - a) nierozliczonych w czasie
 - b) do rozliczenia w czasie.

WAŻNE

Wycena dowodów rozchodowych według rzeczywistych cen nabycia może okazać się uciążliwa w przypadku, gdy asortyment materiałów jest różnorodny, dlatego też często stosuje się stałe ceny ewidencyjne.

Za podstawę ustalenia cen ewidencyjnych można przyjąć najczęściej występujące ceny zakupu lub nabycia korygowane na koniec okresu.

Stosowanie **cen ewidencyjnych przynosi korzyść** w postaci m.in. uproszczenia techniki rachunkowej:

- umożliwia kontrolę kosztów poniesionych w związku z zakupem materiałów;
- pozwala stwierdzić różnice między cenami realnie płaconymi w ciągu roku;
- nie narusza zasady wyceny materiałów według rzeczywistych cen nabycia, gdyż:

**rzeczywista cena nabycia = cena ewidencyjna +
odchylenia od cen ewidencyjnych + koszty zakupu**

UWAGA

Powstałe odchylenia między ceną ewidencyjną a ceną rzeczywistą (na bieżąco oddzielnie ewidencjonowane) wymagają rozdzielenia pomiędzy materiały zużyte i materiały pozostające w zapasie.

Rozliczenia tych odchyleń można dokonać w dwojaki sposób:

1. **bieżąco** w momencie rozchodu materiałów z tytułu ich zużycia, sprzedaży, niedoboru, utraty ich wartości użytkowej, nieodpłatnego przekazania, wykazując odchylenia przypadające na rozchodowanie materiału w dowodzie księgowym stanowiącym podstawę księgowania rozchodu materiałów. W tym przypadku konieczna jest znajomość ceny zakupu (nabycia) każdego asortymentu materiałów rozchodowanego z powyższych tytułów. Ten sposób rozliczania ma tę zaletę, że w koszty zarachowuje się bieżąco wartość materiałów w rzeczywistych cenach nabycia (zakupu);
2. **po zakończeniu każdego miesiąca** w stosunku do wartości zapasów – za pomocą wskaźnika odchyleń przeciętnych.

Obydwa sposoby (1 i 2) rozliczania odchyleń mogą być stosowane do każdej wyodrębnionej w ewidencji szczegółowej grupy materiałów, tworząc tzw. mieszany sposób rozliczania odchyleń od cen ewidencyjnych, który polega na tym, że odchylenia przypadające na materiały zużyte do wytworzenia produktów rozlicza się za pomocą wskaźnika odchyleń przeciętnych, natomiast w części przypadającej na rozchody materiałów z innych tytułów (sprzedaż, niedobór, szkoda, utrata wartości użytkowej, nieodpłatne przekazanie, przekazanie na potrzeby reprezentacji i reklamy) ustala się bieżąco – w momencie rozchodu materiałów, stosując (1) spośród dwóch wyżej wymienionych.

Rozliczanie odchyłeń od cen ewidencyjnych materiałów:

1) można stosować w praktyce sposób rozliczania odchyłeń metodą narzutu przeciętnego:

$$W_{no} = \frac{O_p + O_o}{Sk_m + R_m} \cdot 100\%$$

gdzie:

W_{no} – wskaźnik narzutu odchyłeń,

O_p – odchylenia przypadające na stan początkowy materiałów,

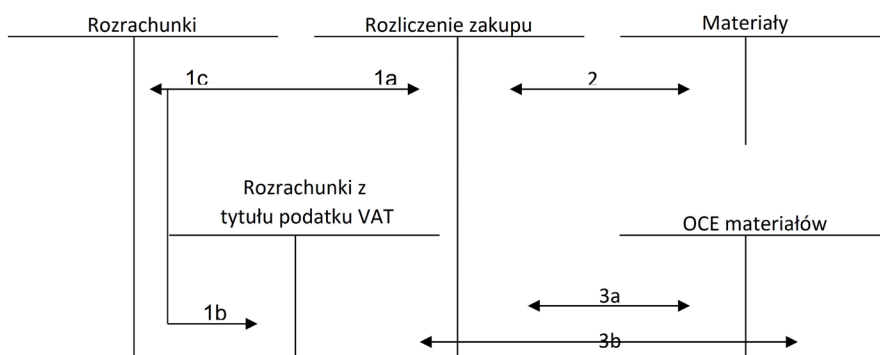
O_o – odchylenia powstałe w okresie sprawozdawczym,

Sk_m – wartość zapasu materiałów na koniec okresu,

R_m – wartość rozchodu materiałów w okresie sprawozdawczym.

Wskaźnik odchyłeń od cen ewidencyjnych materiałów jest stosunkiem sumy odchyłeń powstałych w okresie sprawozdawczym do wartości przychodów materiałów ujętych w cenach ewidencyjnych. Na podstawie tego wskaźnika ustala się sumę odchyłeń przypadającą na zapas materiałów.

Schemat 4.3. Ewidencja zakupu materiałów w jednostkach stosujących stałe ceny ewidencyjne

Źródło: B. Padurek, , s. 119.

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT za zakupione materiały:
 - a) wartość netto
 - b) podatek VAT naliczony
 - c) wartość brutto
2. Pz – przyjęcie do magazynu zakupionych materiałów
 - a) wyksięgowanie odchyleń debetowych od cen ewidencyjnych materiałów
 - b) wyksięgowanie odchyleń kredytowych od cen ewidencyjnych materiałów.

4.2. Towary

4.2.1. Charakterystyka towarów

WAŻNE

Towary definiujemy jako rzeczowe składniki majątku obrotowego, które są nabywane celem dalszej odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym⁵⁹.

Obrót towarowy jest to ruch towarów ze sfery produkcji lub importu do sfery konsumpcji. Ruch ten jest realizowany w formie aktów kupna i sprzedaży⁶⁰.

W obrocie towarowym biorą udział jednostki handlowe: hurtowe, detaliczne, gastronomiczne. Są one pośrednikami w obrocie. Obrót towarowy ma na celu pośredniczenie na rynku między producentami a nabywcami, czyli konsumentami⁶¹.

⁵⁹ Ustawa o rachunkowości, art. 3 pkt 19.

⁶⁰ B. Padurek, Rachunkowość handlowa..., s. 42.

⁶¹ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 154.

Obrót towarowy jest realizowany przez różne szereby, czyli ogniwa pośrednie, które organizują obrót towarowy z produkcji do konsumpcji.

Towary w zależności od prowadzonej działalności dzielą się na:

- towary w hurcie,
- towary w detalu,
- towary w zakładach gastronomicznych,
- towary w skupie,
- towary w przerobie handlowym.

UWAGA

Jednostki hurtowe zaopatrują głównie jednostki detaliczne, gastronomiczne i producentów.

Natomiast jednostki detaliczne i gastronomiczne mają bezpośredni kontakt z konsumentem indywidualnym i zbiorowym⁶².

Do towarów zaliczyć można:

- produkty trwałego użytkowania, np. meble, sprzęt radiowo-telewizyjny, jak też wszelkiego rodzaju produkty spożywcze;
- produkty spożywcze nabywane w celu odsprzedaży lub ich dalszego przetwarzania w posiłki;
- runo leśne, produkty rolne skupowane w celu ich dalszej odsprzedaży;
- artykuły przejęte do sprzedaży komisowej;
- różne artykuły, które przed sprzedażą są poddawane zabiegom uszlachetniającym, rozważeniu, pakowaniu.

⁶² Ibidem.

4.2.2. Gospodarowanie towarami

WAŻNE

Gospodarowanie towarami może przybierać formę obrotu bezpośredniego i pośredniego⁶³.

Na obrót bezpośredni składa się bezpośrednia sprzedaż produktów przez producentów ostatecznym użytkownikom. Może on przebiegać w dwóch formach sprzedaży: na zamówienie nabywcy lub poprzez sklep fabryczny. Pierwszy przypadek jest to **obróć bezpośredni**, w którym sprzedaje się wyroby gotowe wprost z magazynu. W drugim przypadku mamy do czynienia z przesunięciem międzymagazynowym wyrobu gotowego do sieci handlowej.

Obrót pośredni obejmuje formy wymiany. Biorą w niej udział pośrednicy handlowi. Wyróżniamy następujące formy obrotu pośredniego:

- obrót składowy,
- obrót tranzytowy,
- obrót komisowy,
- obrót barterowy.

Obrót składowy dokonuje się za pośrednictwem przedsiębiorstw handlowych. Odbywa się na dwóch szczeblach: handlu hurtowego i detalicznego.

Przedsiębiorstwa **handlu hurtowego** kupują towary w przedsiębiorstwach wytwórczych, krajowych lub zagranicznych, odsprzedają je przedsiębiorstwom drugiego szczebla handlowego.

Przedsiębiorstwa **handlu detalicznego** kupują towary w hurtowniach, sprzedają je odbiorcom indywidualnym lub zbiorowym, którzy będą ich ostatecznymi użytkownikami.

⁶³ B. Gierusz, op. cit., s. 229.

W obrocie tranzytowym w handlu pomiędzy producentem a odbiorcą występuje pośrednik, który towaru zakupionego nie magazynuje. Obrót tranzytowy dzielimy na **tranzyt organizowany** i tranzyt rozliczany.

Tranzyt organizowany występuje wtedy, gdy podmiot pośredniczący zleca dostawcy wysłanie towaru bezpośrednio do odbiorcy, a także wtedy, gdy dostawca fakturuje wysyłany towar na rzecz odbiorcy, zapłata jest dokonywana przez odbiorcę bezpośrednio na rzecz dostawcy oraz pośrednik za wykonaną pracę skontaktowania dostawcy z odbiorcą otrzymuje wynagrodzenie w postaci prowizji, od jednego z kontrahentów lub dwóch, zależnie od umowy.

Tranzyt rozliczany realizuje się podobnie jak tranzyt organizowany. Zleca się wysłanie towarów do odbiorcy wydane przez pośrednika, dostawcy, oraz przez następujące czynności – dostawca fakturuje wartość danych towarów na rzecz jednostki pośredniczącej, jednostka pośrednicząca fakturuje wartość danych towarów na rzecz odbiorcy oraz uwzględniona zostaje ustalona prowizja.

W tranzycie tym czynności rozliczeniowe przeprowadza pośrednik zawierający umowy z dostawcą i odbiorcą oraz odrębnie rozlicza dostawę.

WAŻNE⁶⁴

Różnica między rodzajami tranzytu polega na organizacji rozrachunków.

W tranzycie organizowanym kontrahenci rozliczają się ze sobą bezpośrednio, natomiast w tranzycie rozliczanym rozrachunki z tytułu dostaw przeprowadza pośrednik²².

Obrót komisowy polega na tym, że komisant, czyli pośrednik organizuje sprzedaż w imieniu własnym, ale na rachunek komitenta, czyli dostawcy towaru za odpowiednią prowizję. Towary do sprzeda-

⁶⁴ I. Wieczorek, op. cit., s. 33–35.

ży są przekazywane przez komitenta najczęściej do sklepu komisan-
ta. Towary są własnością komitenta, są w depozycie u komisan-
ta. Rozliczenia finansowe pomiędzy komisantem a komitentem mogą
następować okresowo lub po każdej transakcji.

Obrót barterowy polega na przenoszeniu przez dostawcę pra-
wa własności towaru na odbiorcę, a on przekazuje inny towar. Obrót
ten ma charakter handlu kompensacyjnego, wymiennego – towar za
towar.

Wyróżnia się trzy rodzaje barteru:

- inwestycyjny,
- kooperacyjny,
- handlowy.

W barterze inwestycyjnym kontrahent krajowy za wyeksporto-
wane towary nabywa na własne potrzeby inwestycyjne składniki ma-
jątku trwałego. W **barterze kooperacyjnym** kontrahent za wyekspor-
towany towar nabywa z zagranicy potrzebne materiały do produkcji
i usług. **Barter handlowy** polega na tym, że kontrahent sprowadza
towary, które następnie sprzedaje w kraju, a za uzyskane środki pie-
niężne kupuje towary potrzebne zagranicznemu kontrahentowi, na
rzecz którego dokonuje eksportu. Należy tu wspomnieć, że kolejność
czynności może być odwrotna.

UWAGA

Do podstawowych form obrotu towarowego należy:

- **zbyt,**
- **obróć hurtowy,**
- **obróć detaliczny.**

Zbyt przejmuje towary z produkcji krajowej albo z importu i prze-
kazuje je w dalszy obrót towarowy.

Obrót hurtowy to pośrednie ogniwo wymiany towarowej. Zakupuje się w nim towary we wszystkich możliwych źródłach w celu odsprzedaży dużych partii odbiorcom detalicznym oraz jednostkom produkcyjnym dokonującym zakupów na dużą skalę.

Obrót detaliczny obsługuje finalnego odbiorcę towaru. Sprzedaje się w nim drobne partie towarów konsumentom lub innym nabywcom na własny użytek⁶⁵.

Poszczególne szczeble obrotu towarowego ustalają ceny i marże. **Marża** jest elementem ceny, ma pokryć koszty prowadzonej działalności handlowej oraz zapewnić zysk. Kwota marży jest ustalana przez kierownika jednostki przy zastosowaniu wskaźników procentowych.

UWAGA

Wyróżniamy marżę hurtową, detaliczną i handlową.

Marża hurtowa jest różnicą pomiędzy ceną hurtową a ceną zakupu.

Marża detaliczna jest różnicą pomiędzy ceną detaliczną a ceną hurtową, natomiast marża handlowa jest różnicą pomiędzy ceną detaliczną a ceną zbytu, więc jest sumą marży hurtowej i detalicznej.

Marże handlowe mogą być ustalane rachunkiem „od sta” jako narzut na cenę zakupu, rachunkiem „w stu” jako rabat, upust od ceny sprzedaży oraz stawki kwotowej.

W praktyce **cenę sprzedaży** ustala się zgodnie z rachunkiem „od sta” najczęściej w handlu hurtowym. Rachunek stosowany jest w obrocie detalicznym. Zastosowanie rachunku „w stu” daje większą marżę, czyli większą cenę sprzedaży.

⁶⁵ B. Gierusz, op. cit., s. 229.

UWAGA

W obrocie towarowym występują następujące ceny:

- zbytu,
- hurtowa,
- detaliczna.

Cena zbytu jest to cena, po której jednostki importujące, produkujące albo skupiające sprzedają swoje produkty. Ustala się ją następująco:

$$\text{jednostkowy koszt własny} + \text{zysk} = \text{cena zbytu netto}$$

W przedsiębiorstwach handlu hurtowego cena zbytu jest ceną zakupu towarów.

Cena hurtowa jest to cena, po której hurtownie sprzedają swoje towary, na nią składa się cena zbytu oraz marża hurtowa. Wyraża się następująco:

$$\text{cena zakupu netto (cena zbytu)} + \text{marża hurtowa} = \text{cena hurtowa netto (cena sprzedaży netto)}$$

W przedsiębiorstwach handlu detalicznego cena hurtowa jest ceną zakupu towarów. Cena detaliczna to cena, po której jednostki handlu detalicznego sprzedają swoje towary odbiorcom indywidualnym, jest ona dla nich ceną zakupu, na którą składa się cena hurtowa i marża detaliczna. Ustala się ją następująco:

$$\text{cena zakupu netto (cena hurtowa)} + \text{marża detaliczna} = \text{cena detaliczna netto (cena sprzedaży netto)}$$

Ceny netto są powiększone o wartość podatku VAT i tworzą cenę brutto.

WAŻNE

Metoda szczegółowej identyfikacji cen (kosztów) składników aktywów dotyczy ściśle określonych przedsięwzięć. Nie ma znaczenia data ich zakupu lub koszt wytworzenia. Metoda ta polega więc na przyporządkowaniu rzeczywistej ceny nabycia lub kosztu wytworzenia do określonego zapasu⁶⁶.

Przy stosowaniu **stałych cen ewidencyjnych** rozchód należy wycenić według stałej ceny ewidencyjnej, a następnie skorygować o przypadające odchylenia na rozchodowane materiały, towary i produkty pracy oraz na zapas końcowy.

Dane metody wyceny mogą mieć wpływ na stan majątkowy oraz wynik przedsiębiorstwa. Mają zalety i wady⁶⁷.

Metoda FIFO jest popularna, zgodna z fizycznym ruchem kupowanych i zużywanych materiałów. Stan zapasów jest zbliżony do ich wartości rynkowej. Metoda ta może być stosowana przy stabilnych cenach.

Ma również swoje wady, w rachunku zysków i strat przychodom ze sprzedaży produktów przeciwstawione są „stare” ceny zapasów, co oznacza, że wykazana rentowność jest wyższa niż aktualne warunki gospodarowania na to pozwalają. Wyższa rentowność powoduje płaćenie wyższych podatków. Gdy ceny zapasów rosną, zysk z tytułu posiadania jest większy i wskazuje, że firma jest bardziej rentowna niż w rzeczywistości.

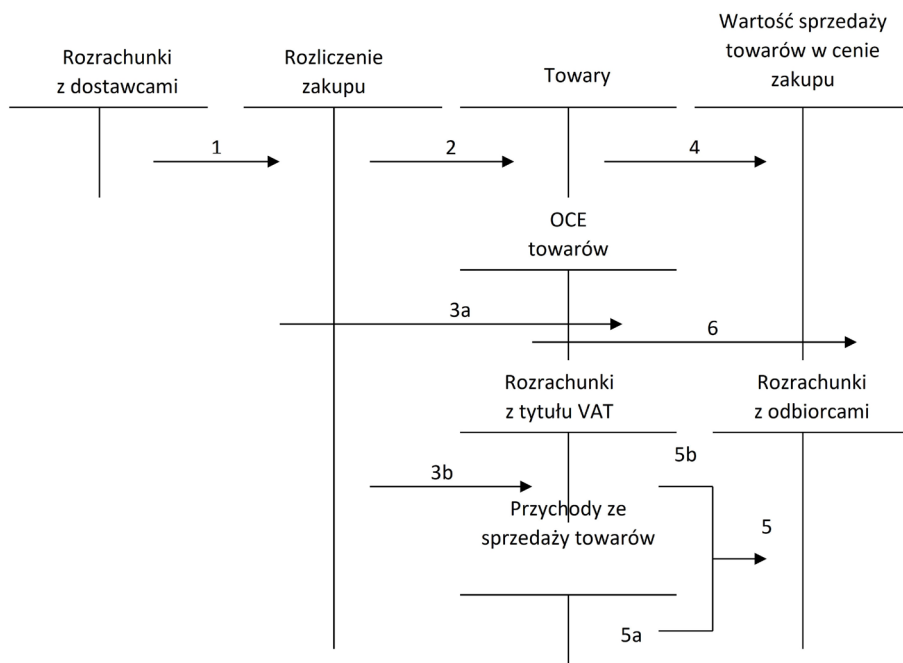
⁶⁶ P. Szczypa, Rachunkowość finansowa, Księgarnia Ekonomiczna CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2012, s. 140.

⁶⁷ S. Sojak, Rachunkowość zarządcza, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Dom Organizatora, Toruń 2003, op. cit., s. 75.

Metoda LIFO w przeciwieństwie do FIFO wykazuje mniejszą rentowność, zbliżoną do rzeczywistej. Płacone są w związku z tym mniejsze podatki. Niższa rentowność powoduje również mniejsze dywidendy dla akcjonariuszy.

Wadą tej metody jest to, że gdy jest długo stosowana, stan zapasów w magazynie jest nieoszacowany, bo ceny mogą pochodzić sprzed kilku lat. Metoda ta jest niewskazana przy rozchodzie zapasów spożywczych o krótkim okresie do spożycia. Metoda średnioważonych cen materiałów mieści się pomiędzy korzyściami i wadami metod FIFO i LIFO.

Schemat 4.4. Obrót towarowy na szczeblu hurtu – wycena w cenach ewidencyjnych ustalonych na poziomie ceny sprzedaży netto

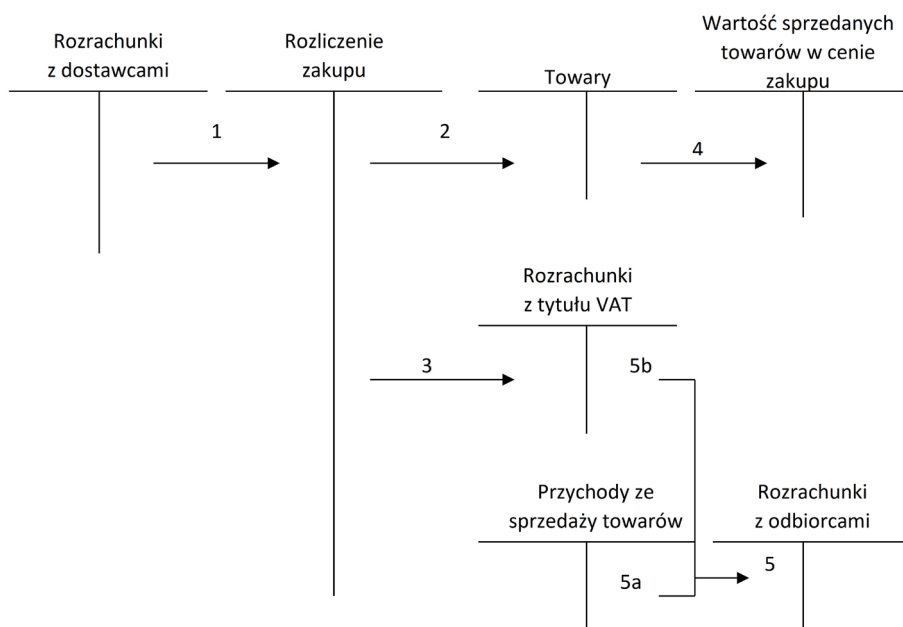

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT za zakupione towary.
2. Pz – przyjęcie towarów do magazynu w cenie sprzedaży netto.
3. Pk – rozliczenie zakupu:
 - a) wyksięgowanie odchyłeń od cen ewidencyjnych towarów – marża zarezerwowana,
 - b) przeksięgowanie VAT naliczonego z faktury od dostawcy.

4. Wz – wydanie sprzedanych towarów w cenie ewidencyjnej, tzn. cenie sprzedaży netto.
5. Faktura VAT dla odbiorcy za sprzedane towary:
 - a) wartość netto,
 - b) VAT należny.
6. Pk – wyksięgowanie odchyleń przypadających na sprzedane towary – marży zrealizowanej.

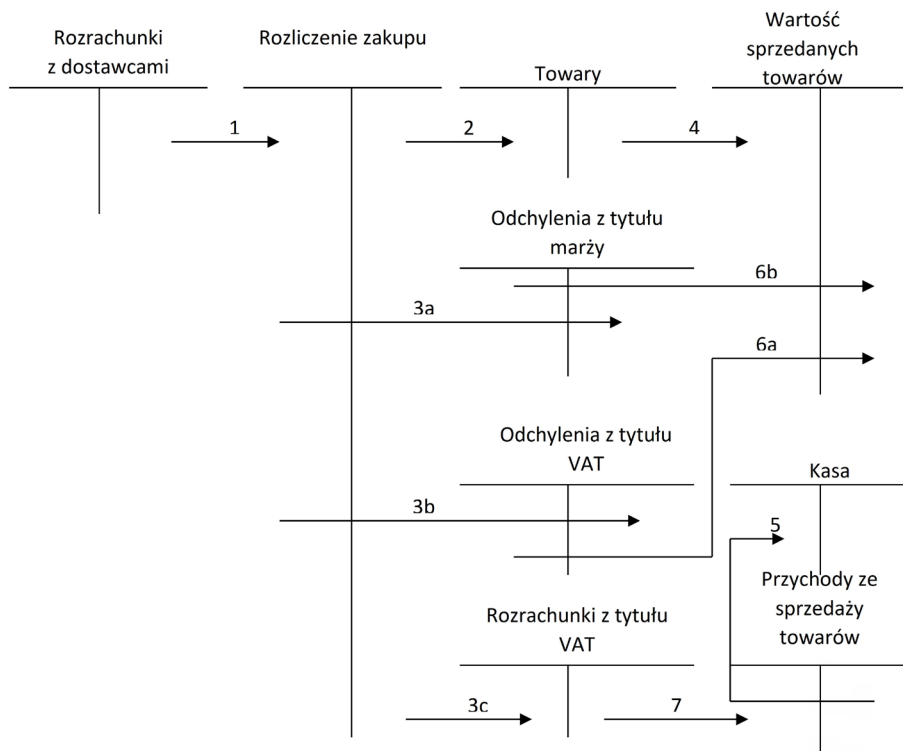
**Schemat 4.5. Obrót towarowy na szczeblu hurtu –
wycena w rzeczywistych cenach zakupu**

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT od dostawcy za zakupione towary.
2. Pz – przyjęcie zakupionych towarów wycenionych w cenie zakupu netto.
3. Pk – przeksięgowanie VAT naliczonego.
4. Wz – rozchód sprzedanych towarów wycenionych w cenie zakupu netto.
5. Faktura VAT dla odbiorcy za sprzedane towary:
 - a) wartość netto sprzedaży,
 - b) podatek VAT należny.

**Schemat 4.6. Obrót towarowy na szczeblu detalu –
wycena obrotu w cenach detalicznych**

Źródło: B. Gierusz, Podręcznik samodzielnej nauki księgowania, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008, s. 236.

Objaśnienia do schematu:

1. Faktura VAT od dostawcy za zakupione towary – wartość brutto.
2. Pz – przyjęcie zakupionych towarów w cenie detalicznej.
3. Pk – rozliczenie dostawy:
 - a) odchylenia od cen ewidencyjnych towarów z tytułu zarezerwowanej marży,
 - b) odchylenia od cen ewidencyjnych towarów z tytułu VAT zarezerwowanego,
 - c) przeksięgowanie VAT naliczonego z faktury od dostawcy.
4. Wz – rozchód sprzedanych towarów w kwocie utargu.
5. Kp – wpływ utargu do kasy.

6. Pk – przeksięgowanie odchyień od cen ewidencyjnych towarów:
 - a) z tytułu VAT przypadające na towary sprzedane,
 - b) z tytułu marży przypadające na towary sprzedane – marża zrealizowana.
7. Pk – przeksięgowanie VAT należnego od sprzedaży towarów.

4.3. Produkty pracy

WAŻNE

Do produktów pracy zaliczamy wyroby gotowe, usługi, półfabrykaty i produkty w toku.

Produkty pracy stanowią efekty działalności produkcyjnej jednostki.

Podczas procesu produkcyjnego mogą być wykonane zupełnie lub częściowo⁶⁸.

Wyroby gotowe są to produkty wyprodukowane przez jednostkę, niepodlegające w danym podmiocie obróbce oraz odpowiadające określonym normom technicznym, handlowym i jakościowym. Wyroby te są przeznaczone głównie do sprzedaży kontrahentom zewnętrznym. Wyroby gotowe nie będą poddawane dalszej obróbce, tworzą kompletną całość, zgodną z technicznymi normami odbioru lub umowy, przeszły kontrolę techniczną u producenta lub odbiorcy.

Poprzez pojęcie **usług, prac oraz robót wykonanych** rozumie się te produkty pracy, które nie mają postaci rzeczowej, wyjątek stanowią, których produkcja została zakończona.

Do produkcji niezakończonych należą półfabrykaty i produkcja w toku.

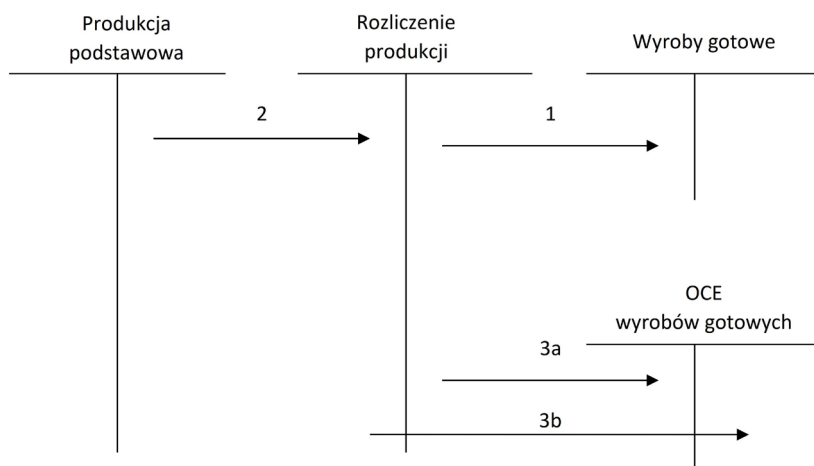
⁶⁸ K. Winiarska, ..., s. 229.

Półfabrykaty są to składniki otrzymane z zakończonych faz procesów produkcyjnych. Są przekazane do magazynu z przeznaczeniem do dalszego wyrobu produktów finalnych, przekazane do dalszej obróbki albo sprzedawane jako części zamienne.

Produkcja w toku to część produkcji, w której proces technologiczny został rozpoczęty, ale niezakończony. Jest to produkcja, która nie jest objęta gospodarką magazynową. Znajduje się w procesie produkcyjnym, tak więc jej magazynowanie nie jest możliwe. Jako przykład można tu podać glinę, która jest w trakcie wypalania⁶⁹.

Do produkcji w toku zaliczane są również wykonane usługi, prace przed ich ukończeniem. Produkty w toku nie są magazynowane oraz nie są przeznaczone do sprzedaży. Półprodukty mogą przechodzić przez wszystkie trzy fazy, gdy są przeznaczone do sprzedaży innym jednostkom albo tylko przez fazę pierwszą i drugą⁷⁰. Ewidencję przychodu wyrobów gotowych prezentuje schemat 4.7.

Schemat 4.7. Ewidencja przychodu wyrobów gotowych

Źródło: B. Gierusz, Podręcznik samodzielnej nauki księgowania, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008, s. 364.

⁶⁹ K. Sawicki, op. cit., s. 259.

⁷⁰ E. Nowak, Rachunkowość – kurs podstawowy, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 203.

Objaśnienia do schematu:

1. Pw – przyjęcie wyrobów gotowych do magazynu według stałych cen ewidencyjnych.
2. Pk – przeksięgowanie rzeczywistego kosztu wytworzenia wyrobów gotowych.
3. Pk – przeksięgowanie odchyleń od cen ewidencyjnych wyrobów:
 - a) odchylenia dodatnie debetowe, gdy rzeczywisty koszt wytworzenia jest większy od stałej ceny ewidencyjnej,
 - b) odchylenia ujemne kredytowe, gdy rzeczywisty koszt wytworzenia jest mniejszy od stałej ceny ewidencyjnej.

4.4. Wycena zapasów

Lucyna Poniatowska pisze, że „w rachunkowości synonimem «pomiaru wartości» jest «wycena», często pojęcia te używane są zamienne, definicja wyceny jest bowiem zbieżna z definicją pomiaru. **Wycenę** określa się jako proces przyporządkowania wielkości pieniężnych obiektom lub zdarzeniom powiązanym z przedsiębiorstwem”⁷¹.

Wycenę zapasów prezentuje tabela 4.2.

Tabela 4.2. Wycena zapasów

Kategoria wyceny	Charakterystyka
Cena zakupu	Rzeczywista cena zakupu składnika majątku należna sprzedającemu (bez podlegającego odliczeniu podatku VAT), a w przypadku importu powiększona o cło i ewentualny podatek akcyzowy
Cena nabycia	Cena zakupu powiększona o koszty bezpośrednio związane z zakupem (w szczególności koszty transportu, załadunku) i pomniejszona o upusty, rabaty, odzyski

⁷¹ L. Poniatowska, op. cit., s. 113–130.

Rzeczywisty koszt wytworzenia	Rzeczywisty koszt wytworzenia to suma kosztów bezpośrednich produkcji, zmienne koszty pośrednie oraz taka część stałych kosztów pośrednich (z wyłączeniem kosztów zarządu, kosztów sprzedaży), jak też pozostałych kosztów operacyjnych i kosztów operacji finansowych, która odpowiada poziomowi tych kosztów przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych
Cena sprzedaży netto	Cena sprzedaży możliwa do uzyskania w dniu bilansowym, bez należnego podatku VAT: pomniejszona o rabaty i upusty, przypadający od sprzedaży podatek akcyzowy oraz koszty związane z przystosowaniem składnika majątku do sprzedaży i doprowadzenia jej do skutku, a powiększona o należną dotację przedmiotową; ceną sprzedaży jest również kurs giełdowy
Staća cena ewidencyjna	Cena stała lub zmienna ustalana na poziomie cen nabycia, zakupu lub kosztu wytworzenia materiałów, a odnośnie do towarów na poziomie cen sprzedaży, np. cen detalicznych. Przy wycenie produktów pracy cena ewidencyjna może być ustalana na poziomie: planowanego kosztu wytworzenia, kosztu wytworzenia z poprzedniego okresu, normatywnego kosztu wytworzenia, ceny sprzedaży netto, jeżeli jednostka nie oblicza rzeczywistego kosztu wytworzenia

Źródło: opracowanie własne.

Cena zakupu jest to cena wykazana w fakturze dostawcy. Stosując tę cenę, przy niewielkich kosztach związanych z zakupem zapasów, zalicza się je bezpośrednio w koszty działalności.

Cena nabycia to cena należna sprzedającemu, bez podlegającego odliczeniu podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego, a w przypadku importu powiększona o obciążenia publicznoprawne oraz obniżona o opusty, rabaty i inne podobne zmniejszenia i odzyski. Cena ta jest jeszcze powiększona o koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem zapasów do stanu użytkowania i wprowadzenia do obrotu⁷². W zależności od tego, czy jednostka gospodarcza ujmuje zapasy w ewidencji według cen zakupu czy nabycia, inaczej ewidencjuje się koszty związane z zakupem zapasów. W przypadku gdy koszty zakupu są duże i stanowią znaczącą wartość w odniesieniu do kwoty przyjętych materiałów, należy je rozliczać międzyokresowo.

⁷² W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 145.

Stale ceny ewidencyjne nie zmieniają się w ciągu okresu, np. w ciągu roku. Ustala się je na podstawie cen przewidywalnych, najczęściej występujących, średnich cen poprzedniego okresu czy ceny ostatniego zakupu z poprzedzającego okresu⁷³.

Stale ceny ewidencyjne stosuje się, ponieważ w praktyce wycenianie zapasów w cenach zakupu, nabycia lub kosztu wytworzenia jest bardzo trudne i uciążliwe. Dzieje się tak dlatego, że jednostki kupują zapasy od różnych dostawców, w związku z czym cena zakupu danego składnika, pochodzącego z różnych źródeł, jest różna, różne są też koszty zakupu danej partii tych samych zapasów. Zależą one od rodzaju zastosowanego do przewozu transportu i odległości od siedziby dostawcy.

Stale ceny ewidencyjne stosuje się też, ponieważ te same zapasy z różnych dostaw przechowywane są w magazynach często razem, w związku z czym, wyceniając rozchód zapasów, trudno ustalić, z której dostawy one pochodzą oraz jaką cenę należy zastosować. Stosowanie stałych cen ewidencyjnych pozwala jednostce znacznie uprościć technikę ewidencji zapasów, dokonać na bieżąco kontroli kosztów zakupu, ustalić oraz rozliczyć różnice między cenami rzeczywistymi a ewidencyjnymi.

UWAGA

**Ceny ewidencyjne różnią się od cen rzeczywistych.
Różnice te nazywają się odchyleniami od cen ewidencyj-
nych materiałów, towarów lub wyrobów gotowych (OCEW).
Odchylenia mogą mieć charakter dodatni (debetowy)
lub ujemny (kredytowy).**

Odchylenia debetowe powstają, gdy cena rzeczywista kupionych lub wyprodukowanych zapasów jest wyższa od przyjętej ceny ewidencyjnej, co oznacza, że odchylenie należy dodać do ceny ewidencyjnej, która została zaniżona, aby otrzymać właściwą cenę rzeczywistą.

⁷³ B. Gierusz, op. cit., s. 213.

Odchylenia kredytowe powstają wówczas, gdy cena ewidencyjna kupionych lub wyprodukowanych zapasów jest wyższa od ceny rzeczywistej. Oznacza to, że cena ewidencyjna została zawyżona i w związku z tym należy odjąć od niej odchylenie, aby otrzymać cenę rzeczywistą.

Koszty wytworzenia wyrobów gotowych, półfabrykatów, usług produkcyjnych i produkcji w toku rozlicza się w fazie produkcji w miernikach naturalnych takich jak kilogramy, sztuki oraz w mierniku pieniężnym.

UWAGA

Rozliczanie w mierniku naturalnym nie zawsze jest możliwe w przypadku usług produkcyjnych. Miernik pieniężny zaś ma charakter uniwersalny.

W przypadku produktów miernikiem pieniężnym jest rzeczywisty koszt wytworzenia, w którym jest wyceniany w wyniku przeprowadzonej kalkulacji każdy produkt⁷⁴.

Poprzez **rzeczywisty koszt wytworzenia** rozumiana jest suma kosztów bezpośrednich, które pozostają w ścisłym związku z danym produktem, oraz uzasadniona część kosztów pośrednich związanych z wytworzeniem danego produktu.

Do kosztów bezpośrednich zalicza się wartość zużytych materiałów bezpośrednich, koszty przetworzenia i pozyskania związane bezpośrednio z produkcją, w tym wartość robocizny będącej w bezpośrednim związku z danym produktem oraz inne koszty, które są poniesione w związku z doprowadzeniem produktu do postaci i miejsca, w jakim znajduje się on w dniu wyceny.

Jako przykład można tu podać budownictwo, w którym do kosztów bezpośrednich zalicza się poza materiałami i robocizną bezpośred-

⁷⁴ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 165.

nie związanymi z wytworzonym produktem również koszty sprzętu i transportu.

Do uzasadnionych części **kosztów pośrednio** związanych z wytworzeniem produktu zalicza się koszty zmienne oraz tę część stałych pośrednich kosztów produkcyjnych, które odpowiadają poziomowi danych kosztów przy normalnym wykorzystaniu zdolności produkcyjnych, za którą uznaje się przeciętną, zgodną z oczekiwaniami wielkość produkcji za określoną liczbę okresów lat lub sezonów (gdy produkcja jest kampanijna) przy uwzględnieniu planowanych remontów⁷⁵.

Do kosztów wytworzenia produktów nie zalicza się kosztów niewykorzystania zdolności produkcyjnych i strat produkcyjnych oraz kosztów ogólnego zarządu, które nie są związane z doprowadzeniem danego produktu do postaci i miejsca, w jakich znajdują się na dzień wyceny. Ponadto do kosztów wytworzenia nie zalicza się kosztów sprzedaży produktów i magazynowania półfabrykatów i wyrobów gotowych, chyba że poniesienie takich kosztów jest niezbędne w procesie produkcji.

Tak rozumiany koszt wytworzenia jest podstawowym miernikiem wyceny produktów gotowych, czyli wyrobów gotowych i usług⁷⁶.

Produkcja w toku o przewidywanym okresie produkcji krótszym niż trzy miesiące albo dłuższym niż trzy miesiące, lecz nieprzeznaczona do sprzedaży ani na rzecz środków trwałych w budowie może być wyceniana w wysokości bezpośrednich kosztów wytworzenia lub tylko bezpośrednich kosztów materiałów bądź niewyceniana w ogóle, jeżeli nie zniekształca to stanu aktywów oraz wyniku finansowego. Nie dotyczy to produkcji rolnej.

Wyroby gotowe, produkcję w toku i półprodukty można wyceniać po cenach sprzedaży podobnego lub takiego samego przedmiotu, pomniejszonych o przeciętnie osiągnięty zysk przy sprzedaży. W przypadku produkcji w toku należy uwzględnić stopień jej przetwo-

⁷⁵ B. Padurek, M. Szpileter, Rachunkowość przedsiębiorstw, kalkulacja, obrót wyrobami gotowymi, obrót towarowy, cz. 3, Wydawnictwo Bożena Padurek, Wrocław 2012, s. 3.

⁷⁶ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 166.

zenia i jeżeli nie da się określić kosztu wytworzenia, dotyczy to produktów ubocznych lub takich, dla których nie sporządza się kalkulacji kosztów produkcji.

UWAGA

Wyroby gotowe, półprodukty i produkty w toku można ewidencjonować według kosztów planowanych, w ciągu roku obrotowego i na dzień bilansowy również w wysokości kosztów planowanych pod warunkiem, że koszty planowane wytworzenia nie są wyższe od sprzedaży netto tych składników⁷⁷.

Planowany koszt wytworzenia stosuje się wtedy, gdy rzeczywisty koszt wytworzenia w odniesieniu do jednostkowego produktu można ustalić na koniec miesięcznego okresu sprawozdawczego, to znaczy po zaksięgowaniu wszystkich kosztów i przeprowadzeniu kalkulacji kosztów danego produktu. Natomiast przekazanie wytworzonych produktów do magazynu lub sprzedaży może mieć miejsce codziennie, to zależy od długości cyklu produkcyjnego. Dlatego dla tego rodzaju rozliczeń nie można zastosować przy wycenie miernika rzeczywistego kosztu wytworzenia, ale trzeba zastąpić go ceną ewidencyjną, wyrażoną np. miernikiem planowanego kosztu wytworzenia. Koszt planowany najczęściej różni się od rzeczywistego kosztu, a różnice te określa się mianem odchyleń⁷⁸.

⁷⁷ P. Szczypa, op. cit., s. 162.

⁷⁸ W. Gabrusewicz, Z. Kołaczyk, op. cit., s. 167.

WAŻNE

Z powodu wyceny w dwóch miernikach, czyli planowanego i rzeczywistego kosztu wytworzenia, stosuje się do rozliczenia produktów z fazą produkcji konto o nazwie „Rozliczenie kosztów produkcji”.

Dane konto ma charakter rozliczeniowy i jego saldo winno równać się zeru. Dlatego zamyka się je saldem dodatnich lub ujemnych odchyień od kosztu planowanego, które ewidencjonuje się na koncie „Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów”.

Konto to ma charakter korygujący w odniesieniu do wyceny produktów.

Odchylenia debetowe mają miejsce, gdy planowy koszt wytworzenia jest niższy od rzeczywistego kosztu, więc odchylenia te zwiększają koszt planowany, doprowadzając wycenę danego wyrobu do kosztu rzeczywistego.

Odchylenia kredytowe występują, gdy planowany koszt wytworzenia wyrobów gotowych jest wyższy niż koszt rzeczywisty. Odchylenia zmniejszają koszt planowany, doprowadzają go do wartości kosztu rzeczywistego.

UWAGA

Wartość zapasów, które znajdują się w magazynach, należy właściwie ewidencjonować⁷⁹.

Ewidencja zapasów wymaga dokumentacji księgowej potwierdzającej zakup, a także rozchód materiałów na potrzeby wewnętrzne danej jednostki oraz podlegających wydaniu na zewnątrz.

Jej zadaniem jest umożliwienie bieżącej kontroli przychodu, rozchodu i stanu zapasów oraz rozliczenie osób odpowiedzialnych za powierzone im mienie.

Ewidencję zapasów można prowadzić:

- ilościowo dla poszczególnych asortymentów zapasów,
- ilościowo-wartościowo dla poszczególnych asortymentów lub ich grup o jednakowej cenie ewidencyjnej,
- wartościowo, w układzie kont syntetycznych, przewidzianych ząładowym planem kont.

W każdym wariantcie ewidencji zapisy księgowe dokonywane są na podstawie tych samych dokumentów.

Za ewidencję ilościową odpowiada magazynier. Dla każdego asortymentu zakłada się karty prowadzone w formie kartoteki, wywieszek bądź w księdze magazynowej, z podziałem na zapasy własne, obce oraz znajdujące się jeszcze w odbiorze.

Ewidencja ilościowo-wartościowa może być prowadzona w formie kartoteki odrębnie zakładanej dla każdego magazynu. Kartoteka ilościowo-wartościowa powinna odpowiadać kartotece ilościowej.

⁷⁹ Z. Dudziński, Vademecum organizacji gospodarki magazynowej, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2011, s. 97.

W obydwu ewidencjach wykazuje się następujące dane:

- symbol według indeksu,
- nazwę asortymentu danego składnika zapasów,
- datę przychodu lub rozchodu,
- symbol i numer dowodu będącego podstawą zapisu,
- ilość przychodu lub rozchodu oraz stan końcowy asortymentu,
- ceny, w których wyceniono dowody przychodu lub rozchodu,
- wartość stanu końcowego poszczególnych składników zapasów⁸⁰.

Wykazywane w ewidencji ilościowo-wartościowej dane wartościowe są uzgadniane z zapisami ewidencji wartościowej, prowadzonej na kontach syntetycznych.

WAŻNE

Ewidencja zapasów materiałów i towarów jest prowadzona na kontach zespołu „3” planu kont „Materiały i towary”.

W tym zespole funkcjonują podstawowe konta:

30 – „Rozliczenie zakupu”,

31 – „Materiały”,

33 – „Towary”,

34 – „Odchylenia od cen ewidencyjnych”.

Materiały składowane w magazynach oraz przekazane do zużycia, ale niezużyte ewidencjonuje się na koncie „Materiały”⁸¹. Na tym koncie ujmuje się po stronie Wn wszystkie przychody materiałów, a na stronie Ma – rozchody materiałów.

Do ewidencji towarów handlowych, które zostały zakupione w celu odsprzedaży z zyskiem oraz zakupionych artykułów spożywczych przeznaczonych do przetwarzania w swoich zakładach gastronomicznych, stołówkach i bufetach służy konto „Towary”. Po stro-

⁸⁰ B. Gierusz, op. cit., s. 207.

⁸¹ P. Szczypa, op. cit., s. 142.

nie Wn tego konta ujmuje się przychody towarów z zakupu, ze swojej hurtowni lub innych placówek handlowych, z własnej produkcji, zwiększenia cen ewidencyjnych, nadwyżki inwentaryzacyjne i zwroty towarów już sprzedanych. Na stronie Ma ujmuje się rozchody towarów, ich sprzedaż, przekazanie do własnych placówek handlowych, niedobory inwentaryzacyjne, obniżkę cen ewidencyjnych i protokoły ich zniszczenia.

Przychody towarów ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie przejęcia prawa do dysponowania nimi, jednak nie później niż z datą ostatniego dnia, w którym nastąpiło to przejęcie.

Rozchody ewidencjonuje się z chwilą sprzedaży towarów lub dokonania ich zwrotu do dostawcy⁸².

WAŻNE

Ewidencja produktów pracy prowadzona jest na kontach zespołu „6” planu kont „Produkty i rozliczenia międzyokresowe”. Zespół ten obejmuje konta:

60 – „Produkty gotowe i półprodukty”,

62 – „Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów”,

64 – „Rozliczenia międzyokresowe kosztów”⁸³.

Produkcję zakończoną ewidencjonuje się na koncie „Produkty gotowe”.

Po stronie Wn konta ujmuje się zwiększenia wyrobów gotowych, czyli przyjęcie do magazynów wyrobów gotowych, stwierdzenie nadwyżki produktów gotowych, przyjęcie do magazynu zwróconych przez odbiorcę produktów gotowych.

Po stronie Ma konta „Wyroby gotowe” ujmuje się wydanie z magazynu sprzedanych wyrobów gotowych, stwierdzenie niedoborów, wydanie wyrobów gotowych do własnej sieci handlowej, na fundusz specjalny czy na cele inwestycyjne⁸⁴.

⁸² K. Sawicki i in., op. cit., s. 193.

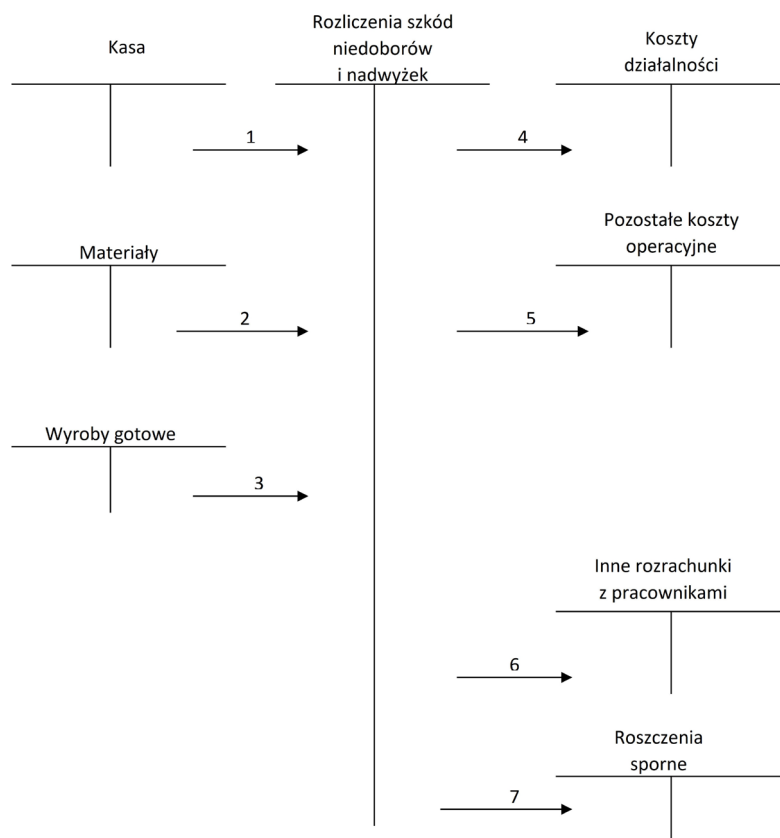
⁸³ B. Gierusz, op. cit., s. 361

⁸⁴ K. Sawicki i in., op. cit., s. 263.

Konto „Wyroby gotowe” wykazuje najczęściej saldo debetowe, oznaczające wartość wyrobów gotowych na stanie danej jednostki gospodarczej.

Na koncie „Produkty gotowe” księguje się wyroby będące w magazynach lub sklepach fabrycznych, przeznaczone do sprzedaży, które wydawane są odbiorcom bezpośrednio z produkcji, nie są wydawane do sprzedaży, np. eksponaty, próbki handlowe, lub znajdują się czasowo poza jednostką, na targach lub wystawach⁸⁵.

Schemat 4.8. Ewidencja rozliczeń niedoborów i szkód

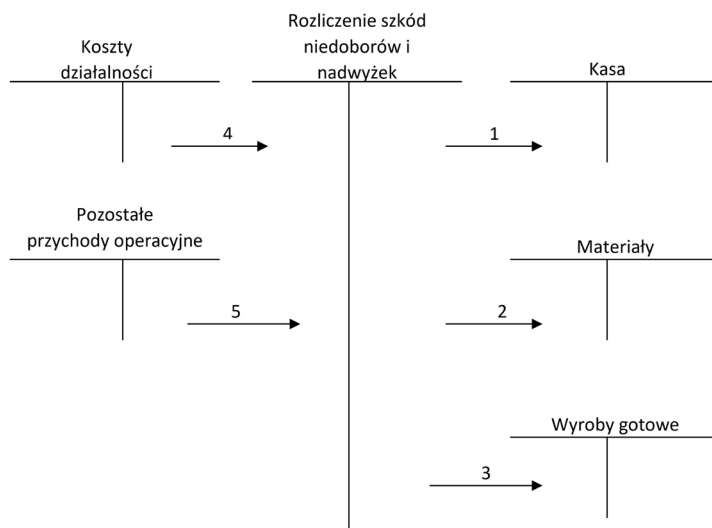
Objaśnienia do schematu:

1. Ujęcie stwierdzonego niedoboru w kasie.
2. Ujęcie stwierdzonego podczas inwentaryzacji niedoboru materiałów w magazynie.
3. Ujęcie niedoboru wyrobów gotowych.

⁸⁵ P. Szczypa, op. cit., s. 167.

4. Odpisanie niedoborów pozornych i mieszczących się w granicach norm.
5. Odpisanie niedoborów przekraczających normy ubytków naturalnych i spowodowanych zdarzeniami losowymi.
6. Obciążenie kwotą niedoboru pracownika, za jego zgodą, odpowiedzialnego za jego powstanie.
7. Skierowanie roszczenia na drogę postępowania sądowego.

Schemat 4.9. Ewidencja rozliczeń nadwyżek

Objaśnienia do schematu:

1. Stwierdzona nadwyżka gotówki w kasie.
2. Stwierdzona nadwyżka materiałów w magazynie.
3. Stwierdzona nadwyżka wyrobów gotowych.
4. Odpis na zmniejszenie kosztów nadwyżek pozornych wynikających m.in. z błędów w dokumentacji zużycia.
5. Nadwyżki zaliczone do pozostałych przychodów operacyjnych, gdy występują trudności z ustaleniem ich przyczyny.

W rozdziale tym omówiono najważniejsze kwestie związane z istotą, ewidencją i wyceną zapasów. Scharakteryzowano zatem: materiały, towary, półprodukty i produkcję w toku oraz wyroby gotowe. Przedstawiono schematy ewidencyjne, dokumenty księgowe, omówiono wycenę bieżącą oraz bilansową.

4.5. Pytania testowe

1. **III faza ruchu okrężnego to:**
 - A. zakupy materiałów
 - B. wyłożone środki pieniężne
 - C. sprzedaż towarów
 - D. przerób handlowy
 - E. brak prawidłowej odpowiedzi

2. **Przekazują produktom swoją istotę, mogą być częścią składową wyrobu lub ulec przetworzeniu przed przekształceniem w wyroby gotowe. Opis dotyczy:**
 - A. materiałów pomocniczych
 - B. materiałów podstawowych
 - C. zapasów
 - D. żywego inwentarza
 - E. odpadków

3. **Wskaż nieprawidłowe zdanie:**
 - A. Najważniejszą rolę wśród materiałów odgrywają materiały podstawowe, bezpośrednio zużyte do wyprodukowania wyrobów gotowych.
 - B. Półfabrykaty obcej produkcji są to nieprzetwarzane i nieobrabiane części wyrobu gotowego. Typowym przykładem będą opony wyprodukowane przez zakład opon dla zakładów motoryzacyjnych.
 - C. Do materiałów podstawowych nie zaliczają się opakowania podstawowe bezpośrednie. Dzięki opakowaniom bezpośrednim można wyrób przemieszczać i wygodniej go używać.
 - D. Materiały pomocnicze nadają wyrobowi określone cechy. Typowym przykładem mogą tu być farby, lakiery, kleje.
 - E. Do materiałów pomocniczych zalicza się materiały podstawowe, których koszt w pełnym koszcie produkowanego wyrobu lub usługi jest znikomy, np. nici w szwalni.

4. **Ile sald końcowych może mieć konto „Rozliczenie zakupu materiałów”?**
- A. 1
 - B. 2
 - C. 3
 - D. 4
 - E. 5
5. **Saldo to występuje wtedy, gdy przyjęto zakupione materiały do magazynu, ale nie otrzymano jeszcze faktury. Mowa o:**
- A. dostawach niefakturowanych
 - B. dostawach nieopłaconych
 - C. dostawach niewysłanych
 - D. dostawach w drodze
 - E. dostawach błędnych
6. **Stosowanie cen ewidencyjnych przynosi korzyść, prowadzi do uproszczenia techniki rachunkowej, a także:**
- A. umożliwia kontrolę kosztów poniesionych w związku z zakupem materiałów
 - B. pozwala stwierdzić różnice między cenami realnie płaconymi w ciągu roku
 - C. nie narusza zasady wyceny materiałów według rzeczywistych cen nabycia
 - D. właściwe są odpowiedzi A i C
 - E. właściwe są odpowiedzi A, B i C
7. **Jest stosunkiem sumy odchyłeń powstałych w okresie sprawozdawczym do wartości przychodów materiałów ujętych w cenach ewidencyjnych. Na podstawie tego wskaźnika ustala się sumę odchyłeń przypadającą na zapas materiałów. Jest to:**
- A. wskaźnik odchyłeń od cen ewidencyjnych materiałów
 - B. wskaźnik zmiennej licznika zapasów
 - C. wskaźnik odchyłeń prostych kosztów
 - D. wskaźnik faktur
 - E. brak prawidłowej odpowiedzi

8. **Gospodarowanie towarami może przybierać formę obrotu:**
- A. stałego i zmiennego
 - B. prostego i złożonego
 - C. obrotowego i stałego
 - D. bezpośredniego i pośredniego
 - E. kontrolowanego i samodzielnego
9. **Obrót pośredni towaru obejmuje formy:**
- A. zakupu
 - B. sprzedaży
 - C. wymiany
 - D. produkcji
 - E. licytacji
10. **Wyróżniamy następujące formy obrotu pośredniego (wskaz nieprawidłową odpowiedź):**
- A. obrót składowy
 - B. obrót tranzytowy
 - C. obrót wymienny
 - D. obrót komisowy
 - E. obrót barterowy
11. **Obrót składowy dokonuje się za pośrednictwem przedsiębiorstw:**
- A. zakładów wyrobów rzemieślniczych
 - B. handlowych
 - C. produkcji spożywczej
 - D. dostarczających usługi bezpośrednim klientom
 - E. zajmujących się sprzedażą licencjonowanych marek
12. **Obrót tranzytowy dzielimy na:**
- A. tranzyt organizowany i tranzyt rozliczany
 - B. tranzyt zmienny i tranzyt tendencyjny
 - C. tranzyt usługowy i tranzyt handlowy
 - D. tranzyt międzynarodowy i wspólnotowy
 - E. tranzyt ogólny i szczegółowy

- 13. Ta forma tranzytu występuje wtedy, gdy podmiot pośredniczący zleca dostawcy wysłanie towaru bezpośrednio do odbiorcy, a także wtedy, gdy dostawca fakturuje wysyłany towar na rzecz odbiorcy, zapłata jest dokonywana przez odbiorcę bezpośrednio na rzecz dostawcy oraz pośrednik za wykonaną pracę skontaktowania dostawcy z odbiorcą otrzymuje wynagrodzenie w postaci prowizji, od jednego z kontrahentów lub dwóch, zależnie od umowy. Chodzi o:**
- A. tranzyt organizowany
 - B. tranzyt rozliczany
 - C. tranzyt usługowy
 - D. tranzyt wspólnotowy
 - E. tranzyt zmienny
- 14. Zleca się wysłanie towarów do odbiorcy; wcześniej następuje wydanie do pośrednika, czyli dostawcy; wykonane są następujące czynności: dostawca fakturuje wartość danych towarów na rzecz jednostki pośredniczącej, jednostka pośrednicząca fakturuje wartość danych towarów na rzecz odbiorcy oraz uwzględniona zostaje ustalona prowizja. W tranzycie tym czynności rozliczeniowe przeprowadza pośrednik zawierający umowy z dostawcą i odbiorcą oraz odrębnie rozlicza dostawę. To tranzyt:**
- A. organizowany
 - B. międzynarodowy
 - C. rozliczany
 - D. ogólny
 - E. szczegółowy
- 15. Różnica między rodzajami tranzytu polega na:**
- A. czasie dostarczania usługi
 - B. organizacji rozrachunków
 - C. zleceniodawcy
 - D. podwykonawcy
 - E. bilansie

16. Obrót ten polega na tym, że komisant, czyli pośrednik organizuje sprzedaż w imieniu własnym, ale na rachunek komitenta, czyli dostawcy towaru za odpowiednią prowizję. Towary do sprzedaży są przekazywane przez komitenta najczęściej do sklepu komisanta. Towary są własnością komitenta, są w depozycie u komisanta. Rozliczenia finansowe pomiędzy komisantem a komitentem mogą następować okresowo lub po każdej transakcji. To obrót:

- A. prowizyjny
- B. komisowy
- C. barterowy
- D. usługowy
- E. jakościowy

17. Ile rodzajów barteru wyróżniamy?

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4
- E. 5

18. Inwestycyjny, kooperacyjny i handlowy – to rodzaje:

- A. barteru
- B. obrotu komisowego
- C. obrotu kalkulacji
- D. zmiennych przychodów stałych
- D. usług obrotu
- E. brak prawidłowej odpowiedzi

19. Wskaż prawidłowe zdania:

- A. Do podstawowych form obrotu towarowego należy zbył, obrót hurtowy i obrót detaliczny.
- B. Zbył przejmuje towary z produkcji krajowej albo z importu i przekazuje je w dalszy obrót towarowy.
- C. Obrót hurtowy to pośrednie ogniwo wymiany towarowej. Zakupuje się w nim towary we wszystkich możliwych źródłach w celu odsprzedaży dużych partii odbiorcom detalicznym oraz jednostkom produkcyjnym dokonującym zakupów na dużą skalę.

- D. Obrót detaliczny obsługuje finalnego odbiorcę towaru.
- E. Wszystkie zdania **są** prawidłowe.

20. Hurtowa, detaliczna i handlowa – to rodzaje:

- A. ceny
- B. odbiorcy towaru
- C. marży
- D. zbytu
- E. brak prawidłowej odpowiedzi

1

2

3

4

5

5. Środki trwałe

5.1. Istota i podział środków trwałych

Środki trwałe mają istotne znaczenie w funkcjonowaniu każdej jednostki gospodarczej. Umożliwiają one prowadzenie działalności konkurencyjnej na rynku.

WAŻNE

Środki trwałe są składnikiem rzeczowego majątku trwałego, o użyteczności dłuższej niż 1 rok, kompletne i zdadne do użytkowania, stanowią własność lub współwłasność jednostki i przeznaczone są do użytkowania na jej własne potrzeby bądź oddawane w leasing, dzierżawę albo najem.

Ustawa o rachunkowości w art. 3 podaje podział środków trwałych na:

- nieruchomości,
- maszyny,
- środki transportu i urządzenia,
- ulepszenia w obcych środkach trwałych,
- inwentarz żywy.

UWAGA

Do nieruchomości można zaliczyć grunty, prawa do użytkowania wieczystego gruntu, budowle oraz budynki, oraz będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego.

Klasyfikacja środków trwałych to zbiór usystematyzowanych obiektów majątku trwałego, który służy do celów ewidencyjnych, ustalania stawek odpisów amortyzacyjnych i badań statystycznych.

W klasyfikacji tej za **podstawową jednostkę ewidencji** przyjmuje się pojedynczy element majątku trwałego spełniający określone funkcje w procesie wytwarzania wyrobów i świadczenia usług. Może być nim budynek, maszyna, pojazd mechaniczny. Jedynie w nielicznych przypadkach dopuszcza się w ewidencji przyjęcie za pojedynczy obiekt obiektu zbiorczego, którym może być zespół przewodów rurociągowych czy zespół latarni jednego typu użytkowanych na terenie zakładu, ulicy.

Klasyfikacja Środków Trwałych dzieli środki trwałe według grup dla celów podatkowych, ewidencyjnych, badań statystycznych oraz ustalania stawek odpisów amortyzacyjnych. Klasyfikacja ta dzieli środki trwałe w trzech płaszczyznach: na grupy, podgrupy i rodzaje. Wyróżnia się 10 grup (numerowanych od 0 do 9).

Struktura klasyfikacji jest następująca:

1			Grupa
1	2		Podgrupa
1	2	3	Rodzaj

Środki trwałe można klasyfikować według różnych kryteriów. Z punktu widzenia pełnionych funkcji środki trwałe dzielą się na:

- **produkcyjne** – te środki trwałe, które są środkami pracy, bezpośrednio lub pośrednio działają w procesach produkcji i obrotu towarowego. Są to środki wykorzystane w jednostce na potrzeby zaopatrzenia, produkcji i zbytu;
- **nieprodukcyjne** – domy mieszkalne, środki potrzebne na cele oświatowe, ochrony zdrowia, ośrodki wypoczynkowe.

W zależności od sposobu wykorzystania wyróżnia się środki trwałe:

- **czynne** – używane w prowadzonej działalności, ale także te, które są czasowo w rezerwie i w zapasie,
- **nieczynne** – wycofane z użyteczności, ponieważ utraciły swoją przydatność np. przy zmianie rodzaju działalności, poddane likwidacji, ponieważ nastąpiło zużycie lub zniszczenie.

W każdej jednostce powstają komórki, które odpowiadają za stan i wykorzystanie środka trwałego, są one rozliczane odpowiedzialnością⁸⁶.

UWAGA

Środki trwałe dzieli się również na podstawowe, które są związane z działalnością jednostki, a także na pozostałe, których jednostka używa według swoich potrzeb; obiekty podlegają umorzeniu lub amortyzacji w pełnej wartości w miesiącu, w którym zostały wydane do użytkowania.

Można wyróżnić dwie podstawowe funkcje, jakie spełniają aktywa trwałe: operacyjną i ekonomiczną.

Funkcja operacyjna polega na wykorzystaniu środków trwałych w procesie produkcyjnym, w działalności handlowej oraz usługowej. Środki trwałe spełniają **funkcję ekonomiczną** poprzez przynoszenie danych korzyści.

5.2. Wycena środków trwałych

Środki trwałe wyceniane są w wartości początkowej. Wyceny należy dokonywać nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

⁸⁶ B. Gierusz, op. cit., s. 240.

W zależności od sposobu nabycia środka trwałego wartość początkowa przyjmuje inne wartości. Obiekty inwentarzowe wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, pomniejsza się je o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe oraz o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

WAŻNE

Przedsiębiorstwo może pozyskać środki trwałe w drodze:

- **nabycia odpłatnego,**
- **nabycia nieodpłatnego (darowizna, spadek),**
- **nabycia w drodze wkładu niepieniężnego (aport),**
- **wytworzenia we własnym zakresie.**

Cenę nabycia stanowi cena zakupu składnika aktywów, która obejmuje kwotę należną sprzedającemu, bez uwzględniania podatku VAT czy podatku akcyzowego, w przypadku importu można powiększyć tę cenę o obciążenia o charakterze publicznoprawnym.

Środki trwałe można również pozyskać w drodze najmu bądź dzierżawy. Kolejną formą pozyskania środków trwałych jest ich nabycie **w postaci aportu**, gdy udziałowcy lub akcjonariusze wnoszą kapitał własny w postaci rzeczowej zamiast pieniężnej.

W sytuacji gdy przedsiębiorstwo pozyska środek trwały nieodpłatnie, np. w formie spadku lub darowizny, środek trwały wyceniany jest według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu. Wartością rynkową jest wartość ustalana na poziomie średnich cen stosowanych w danej miejscowości w obrocie składnikami majątkowymi tego samego rodzaju i gatunku z uwzględnieniem ich zużycia i stanu.

Środki trwałe mogą być ulepszone, następuje wtedy zwiększenie ich wartości początkowej. Ulepszeniem określa się przebudowę istniejącego środka trwałego, rozbudowę, rekonstrukcję,

adaptację, modernizację. Jednostka ma także możliwość pozyskania środków trwałych przez umowę leasingu, który polega na oddaniu przez finansującego korzystającemu pewnej rzeczy do użytkowania i pozyskiwania z tego tytułu określonych korzyści. Podstawą określenia wartości początkowej nabytego przedmiotu leasingu u korzystającego jest cena sprzedaży przedmiotu, a w przypadku poniesienia przez korzystającego dodatkowych kosztów – cena nabycia.

Na koszt wytworzenia składa się: ogół kosztów jednostki przy budowie środka trwałego, koszty zobowiązań potrzebnych do sfinansowania wytworzenia środka trwałego i różnice kursowe z nich wynikające pomniejszone o przychody⁸⁷.

5.3. Zmiany w wartości środków trwałych

Zużywanie się środków trwałych w ujęciu pieniężnym określane jest amortyzacją.

WAŻNE

Amortyzacja jest kosztem, który nie powoduje wydatków kasowych, czyli nie wiąże się z wypływem środków. Zmniejsza wynik bilansowy, a także podstawę opodatkowania. Stanowi „koszt niepieniężny”.

Amortyzacja ma wymiar podatkowy i bilansowy. Jednostki gospodarcze, które prowadzą księgi rachunkowe, mają obowiązek stosować zasady amortyzacji określone w ustawie o rachunkowości (amortyzacja bilansowa).

⁸⁷ M. Tarka, A. Kałwa, A. Diakonow, Amortyzacja środków trwałych: aspekt podatkowy i bilansowy, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa 2007, s. 48–49.

Można wyróżnić dwie kategorie zużycia:

- ekonomiczne, moralne, jest skutkiem postępu technicznego, który powoduje konieczność wymiany posiadanych środków trwałych na bardziej nowoczesne, lepsze, tańsze w eksploatacji,
- fizyczne, które wynika z faktu użytkowania środka trwałego, zależy ono od jakości obiektu, jego rodzaju, intensywności eksploatacji oraz od staranności konserwacji i obsługi środka trwałego.

Amortyzację możemy rozpocząć nie wcześniej niż po przyjęciu środka trwałego do używania, a zakończenie amortyzowania następuje nie później, niż gdy zachodzi zrównanie wartości odpisów amortyzacyjnych z wartością początkową środka trwałego lub poddanie go likwidacji, sprzedaży.

Można **wyróżnić amortyzację równomierną**, według której środki trwałe zużywają się tak samo w każdym roku użytkowania, oraz **nierównomierną**, kiedy zużycie jest zróżnicowane w poszczególnych latach użytkowania amortyzowanego przedmiotu.

UWAGA

Nadrzędne zasady rachunkowości określają, że jednostka powinna konsekwentnie stosować jedną wybraną metodę amortyzacji aż do pełnego zamortyzowania aktywów.

MSR 16⁸⁸ wyróżnia trzy główne metody amortyzacji środków trwałych, metodę:

- liniową,
- degresywną,
- naturalną.

Metoda liniowa amortyzacji środków trwałych polega na tym, że jednostka stosuje stałe odpisy amortyzacyjne przez cały okres, w któ-

⁸⁸ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3.11.2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady.

rym eksploatuje środek trwały. Podstawą amortyzowania jest wartość początkowa środka trwałego brutto, a stawkę odpisu amortyzacyjnego określa się jako iloraz wartości początkowej i liczby przewidywanych okresów użytkowania.

Przy zastosowaniu odpisu metodą liniową koszty eksploatacji środka trwałego obciążane są równomiernie taką samą kwotą amortyzacji, ponieważ wartość odpisu jest stała⁸⁹.

Koszty odpisów amortyzacyjnych ustalamy według wzoru:

$$A = \frac{W_p - (W_k - K_l) + R}{n}$$

gdzie:

A – roczny odpis amortyzacyjny,

W_p – wartość początkowa środków trwałych,

W_k – wartość końcowa środków trwałych,

K_l – koszt likwidacji,

R – koszt remontów kapitałnych,

n – liczba lat użytkowania środków trwałych.

Do obliczania rocznej stopy amortyzacji (*a*) wykorzystujemy wzór⁹⁰:

$$a = \frac{A}{W_p} \times 100$$

Oznaczenia jak przy poprzedniej formule.

Metoda degresywna oznacza, że odpisy amortyzacyjne są stale zmniejszane na przestrzeni użytkowania środka trwałego. Pozwala ona na odzyskanie środków finansowych na odtworzenie konkret-

⁸⁹ M. Pacyna, Amortyzacja podatkowa środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2007, s. 278.

⁹⁰ T. Naumiuk, Inwentaryzacja w praktyce: cele i przedmiot, rodzaje i metody, przygotowanie i przebieg, rozliczenie, wzory i instrukcje, Infor, Warszawa 2002, s. 189–190.

nych obiektów szybciej.

W pierwszym roku amortyzacja jest liczona od wartości początkowej środka trwałego, w następnych latach od wartości netto (czyli bieżącej pomniejszonej o dotychczasowe umorzenie).

Jeżeli roczna stawka amortyzacji liczona metodą degresywną równa się z roczną stawką liczoną metodą liniową, to wtedy środek trwały amortyzowany jest według metody liniowej.

UWAGA

Odpisów amortyzacyjnych dokonuje się według prawa bilansowego od wartości początkowej wykazanej w księgach rachunkowych.

Według prawa podatkowego odpisy są dokonywane od wartości początkowej określonej w zależności od sposobu pozyskania środka trwałego (kupno, darowizna, wytworzenie we własnym zakresie).

Metoda naturalna amortyzacji w jednostce oznacza, że odpisy amortyzacyjne należy przeprowadzać proporcjonalnie wraz z rzeczywistym zużyciem środków trwałych. Jej stosowanie powoduje skrócenie okresu amortyzacji, a kwoty amortyzacji są wyższe niż przy metodzie liniowej i obciążają koszty działalności jednostki w większym stopniu:

$$\text{Roczna kwota amortyzacji} = \frac{\text{Wartość początkowa} \times \text{praca wykonana w roku obrotowym}}{\text{Przewidywana wielkość wykonanej pracy w całym okresie użytkowania}}$$

Metoda progresywna zakłada, że starzenie się obiektu wymaga częstszych napraw lub remontów. Stosowane są wyższe stawki odpisów amortyzacyjnych. Metoda ta w małym stopniu odpowiada rzeczywistemu procesowi zużywania się ich wartości i w praktyce raczej jej się nie stosuje:

$$\text{Roczna kwota amortyzacji} = \frac{\text{Wartość początkowa} \times \text{praca wykonana w roku obrotowym}}{\text{Przewidywana wielkość wykonanej pracy w całym okresie użytkowania}}$$

Do składników majątkowych, które według ustawy podatkowej⁹¹ **nie podlegają amortyzacji**, zalicza się:

- dzieła sztuki i eksponaty muzealne,
- grunty i prawa wieczystego użytkowania gruntów,
- środki trwałe w budowie,
- wartość firmy, jeżeli wartość ta powstała w inny sposób niż w wyniku zakupu,
- budynki mieszkalne wraz ze znajdującymi się w nich dźwigami lub lokale mieszkalne, służące prowadzonej działalności gospodarczej wydierżawiane albo wynajmowane na podstawie umowy, jeżeli podatnik nie podejmie decyzji o ich amortyzowaniu.

Stawki zgodne z wykazem podanym w przepisach podatkowych mogą być podwyższane z wykorzystaniem współczynników:

- a) dla budynków i budowli użytkowych w warunkach:
 - pogorszonych (ze względu na działanie wody, pary, drgań) z zastosowaniem współczynnika nie wyższego niż 1,2,
 - złych – współczynnik nie wyższy 1,4 (np. działanie związków chemicznych – kwasów),
- b) dla maszyn i urządzeń, środków transportu użytkowych intensywnie i dużej sprawności technicznej – o współczynniku nie wyższym niż 1,4,
- c) dla maszyn i urządzeń z grup 4–6 i 8 Klasyfikacji Środków Trwałych poddanych szybkiemu postępowi technicznemu – o współczynnikach nie wyższych niż 2,0.

Stawki mogą być także obniżane – dla maszyn i urządzeń, środków transportu od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła taka zmiana⁹².

⁹¹ Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 1991 r. nr 80, poz. 350 ze zm.), art. 16c.

⁹² Ibidem.

UWAGA

Na wielkość zużycia ma wpływ wiele czynników: wartość początkowa obiektu, przewidywany, szacunkowy czas użytkowania, przyjęta metoda amortyzacji.

Istnieją znaczące różnice pomiędzy amortyzacją księgową a amortyzacją podatkową.

Tabela 5.1 ukazuje różnice oraz podobieństwa pomiędzy amortyzacją ujmowaną według ustawy o rachunkowości oraz ustawy o podatku dochodowym.

Tabela 5.1. Zasady amortyzacji środków trwałych według ustaw podatkowych i rachunkowych

Lp.	Porównywany element	Ustawa o rachunkowości	Ustawy podatkowe
1.	rozpoczęcie amortyzacji	nie wcześniej niż po przyjęciu środka trwałego do użytkowania	począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym ten środek wprowadzono do ewidencji
2.	wybór metody amortyzacji	pozostaje w gestii jednostki	a) metoda liniowa – wszystkie środki trwałe podlegające amortyzacji; b) metoda degresywna – maszyny i urządzenia zaliczone do grup 3–6 i 8 KŚT oraz środków transportu (bez samochodów osobowych)
3.	Zmiana metody	Niedozwolona	Niedozwolona
4.	wysokość stawek oraz długość okresu amortyzacji	określane we własnym zakresie po uwzględnieniu okresu ekonomicznej użyteczności środka trwałego	podane w Wykazie stawek amortyzacyjnych, który jest załącznikiem do ustaw podatkowych

5.	zmiana stawek	okresowa weryfikacja stosowanych okresów i stawek amortyzacji; zmiana może nastąpić w następnych latach obrotowych	dopuszczalne podwyższenie stawek przy zastosowaniu odpowiednich współczynników podwyższających; obniżanie stawek jest nieograniczone, ale musi nastąpić, począwszy od miesiąca, w którym te środki zostały wprowadzone do ewidencji, albo od pierwszego miesiąca każdego następnego roku podatkowego
6.	częstotliwość dokonywania odpisów	w równych ratach za poszczególne okresy sprawozdawcze	w równych ratach co miesiąc lub kwartał albo jednorazowo na koniec roku podatkowego
7.	zakończenie amortyzacji	nie później niż z chwilą: a) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową środka trwałego, b) przeznaczenia do likwidacji, c) sprzedaży, d) stwierdzenia niedoboru	do końca tego miesiąca, w którym: a) następuje zrównanie sumy odpisów amortyzacyjnych z wartością początkową, b) postawiono w stan likwidacji, c) nastąpił zbyt, d) stwierdzono niedobór
8.	środki trwale używane sezonowo	amortyzuje się przez cały rok obrotowy	amortyzuje się w okresie użytkowania
9.	środki trwale zaliczone do grupy 3–8 KŚT (z wyłączeniem samochodów osobowych) wprowadzone do ewidencji przez rozpoczynających prowadzenie działalności oraz małych podatników	stosuje się zasady ogólne dokonywania odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych	odpisów amortyzacyjnych można dokonać w pierwszym roku do kwoty nieprzekraczającej równowartości sumy 50 000 euro

5. Środki trwałe

10.	środki trwałe o niskiej wartości początkowej	można amortyzować, dokonując: a) zbiorczych odpisów dla grup środków trwałych, b) jednorazowego odpisu, nie wcześniej niż po przyjęciu środka trwałego do użytkowania, c) odpisu na zasadach ogólnych	można amortyzować, dokonując: a) jednorazowego odpisu – w miesiącu oddania do użytkowania lub w następnym, b) odpisu na zasadach ogólnych
11.	ujawnione środki trwałe	rozpoczęcie amortyzacji nie wcześniej niż z dniem przyjęcia środka trwałego do użytkowania	rozpoczęcie amortyzacji od miesiąca następującego po miesiącu, w którym wpisano środek trwały do ewidencji
12.	używane lub ulepszone środki trwałe	fakt nie wpływa na amortyzację	stosowanie indywidualnych stawek w odniesieniu do tych środków trwałych
13.	wartość, od której dokonuje się odpisów amortyzacyjnych	wykazana w księgach rachunkowych wartość początkowa	wartość początkowa zależna od sposobu uzyskania środka trwałego

Źródło: K. Winiarska, E. Radawiecka, M. Foremna-Pilarska, Amortyzacja i leasing środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych – ujęcie rachunkowe i podatkowe, ODDK, Gdańsk 2008, s. 54–57.

Wielkości stawek amortyzacyjnych zależą od wartości początkowej środka trwałego oraz od przyjętej metody amortyzacji, a także oszacowanego okresu eksploatacji środka trwałego. Na długość okresu użytkowania wpływa przewidywane zużycie fizyczne, utrata przydatności oraz prawne i inne ograniczenia czasu używania danego aktywu.

Ewidencja obrotu środkami trwałymi jest prowadzona na podstawie dowodów przychodowych i rozchodowych. Odbiór środka trwałego jest określony przez dokument – OT, dokument ten jest stosowany do nowych środków trwałych i używanych, wytworzonych we własnym zakresie i ulepszanych. Zmiany w stanie składników majątku trwałego wymagają stosowania takich dokumentów jak: przyjęcie

lub przekazanie środka trwałego – PT, likwidacja środka trwałego – LT, zmiana miejsca użytkowania – MT.

**Tabela 5.2. Częstotliwość, terminy i metody inwentaryzacji
środków trwałych**

Przedmiot inwentaryzacji	Częstotliwość w jednostce kontynuującej działalność	Termin	Metoda inwentaryzacji
znajdujące się na terenie niestrzeżonym środki trwałe, maszyny i urządzenia, które wchodziły w skład środków trwałych w budowie	raz do roku	na ostatni dzień każdego roku obrotowego, lecz samą inwentaryzację można rozpocząć w ciągu ostatniego kwartału i trzeba zakończyć do 15 dnia następnego roku	spis ilości z natury
środki trwałe, które są własnością innych jednostek, powierzone do sprzedaży, przechowania, przetwarzania, lub używania (w tym najem, dzierżawa, leasing); trzeba powiadomić daną jednostkę o wynikach spisu; obowiązek spisu nie dotyczy jednostek prowadzących usługi pocztowe, transportowe, spedycyjne i składowania	raz do roku	na ostatni dzień każdego roku obrotowego, lecz samą inwentaryzację można rozpocząć w ciągu ostatniego kwartału i trzeba zakończyć do 15 dnia następnego roku	spis ilości z natury
powierzone kontrahentom własne środki trwałe	raz do roku	na ostatni dzień każdego roku obrotowego, lecz samą inwentaryzację można rozpocząć w ciągu ostatniego kwartału i trzeba zakończyć do 15 dnia następnego roku	otrzymanie od kontrahentów potwierdzeń prawidłowości wykazanych w księgach rachunkowych jednostki stanów tych środków

5. Środki trwałe

grunty – wartości niematerialne i prawne – środki trwałe z utrudnionym dostępem (np. pod ziemią), środki trwałe inwentaryzowane raz w ciągu 4 lat, jeśli termin na dany rok obrotowy nie przypadł, środki trwałe poza jednostką, bez potwierdzenia od ich aktualnych posiadaczy	raz do roku	na ostatni dzień każdego roku obrotowego, lecz samą inwentaryzację można rozpocząć w ciągu ostatniego kwartału i trzeba zakończyć do 15 dnia następnego roku	porównania danych zawartych w księgach rachunkowych z odpowiednimi dokumentami
środki trwałe na terenie strzeżonym, maszyny i urządzenia wchodzące w skład środków trwałych w budowie	raz w ciągu 4 lat		spis ilości z natury

Źródło: M. Wieczorek-Fronia, J. Zubrzycki, *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne*, Oficyna Wydawnicza Unimex, Wrocław 2012.

WAŻNE

Środki trwałe są elementem rzeczowego majątku trwałego, o użyteczności dłuższej niż 1 rok.

Kompletne i zdadne do użytkowania, stanowią własność lub współwłasność jednostki i przeznaczone są do użytkowania na jej własne potrzeby bądź oddawane w leasing, dzierżawę albo najem.

W związku z użytkowaniem środków trwałych powstaje koszt, zwany amortyzacją.

Koszt ten ma wymiar podatkowy i bilansowy.

5.4. Pytania testowe

1. **Klasyfikacja dzieli środki trwałe w trzech płaszczyznach: na grupy, podgrupy i rodzaje. Ile grup się wyróżnia?**
 - A. 4
 - B. 5
 - C. 8
 - D. 10
 - E. 12
2. **Środki trwałe można klasyfikować według różnych kryteriów. Z punktu widzenia spełnionych funkcji środki trwałe dzielą się na:**
 - A. czynne i nieczynne
 - B. wartościowe i bezużyteczne
 - C. produkcyjne i nieprodukcyjne
 - D. drogie i tanie
 - E. dobre i złe jakościowo
3. **W zależności od sposobu wykorzystania wyróżnia się następujące środki trwałe:**
 - A. czynne i nieczynne
 - B. włączone i wyłączone z użytku
 - C. okresowe i stałe
 - D. kupowane i sprzedane
 - E. wyprodukowane i zakupione
4. **Środki trwałe, które są związane z działalnością jednostki i których jednostka używa według swoich potrzeb, obiekty podlegające umorzeniu lub amortyzacji w pełnej wartości w miesiącu, w którym zostały wydane do użytkowania, to środki trwałe:**
 - A. podstawowe
 - B. zmienne
 - C. dopasowane
 - D. analizowane
 - E. nieprodukcyjne

5. **Można wyróżnić dwie podstawowe funkcje, jakie spełniają aktywa trwałe:**
- A. handlową i usługową
 - B. produkcyjną i zapasową
 - C. informacyjną i operacyjną
 - D. operacyjną i ekonomiczną
 - E. informacyjną i wykonawczą
6. **Środki trwałe wyceniane są w wartości początkowej. Wyceny należy dokonywać nie rzadziej niż:**
- A. co tydzień bilansowy
 - B. na dzień bilansowy
 - C. pod koniec każdego kwartału
 - D. co 5 miesięcy
 - E. co roku
7. **Wskaż prawidłowe zdanie:**
- A. Środki trwałe nie mogą być pozyskane w drodze najmu bądź dzierżawy.
 - B. W sytuacji gdy przedsiębiorstwo pozyska środek trwały nieodpłatnie, np. w formie spadku lub darowizny, środek trwały wyceniany jest według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu.
 - C. Jednostka nie ma możliwość pozyskania środków trwałych przez umowę leasingu.
 - D. Zużywanie się środków trwałych w ujęciu pieniężnym określane jest ewidencją.
 - E. Brak prawidłowej odpowiedzi.
8. **Wskaż prawidłowe zdanie:**
- A. Amortyzacja jest kosztem, który powoduje wydatki kasowe, czyli wiąże się z wypływem środków.
 - B. Amortyzacja zwiększa wynik bilansowy, a także podstawę opodatkowania.
 - C. Amortyzacja stanowi „koszt niepieniężny”.
 - D. Amortyzację możemy rozpocząć wcześniej niż po przyjęciu środka trwałego do używania.
 - E. Wyróżniamy tylko amortyzację równomierną.

9. Ta metoda polega na tym, że jednostka stosuje stałe odpisy amortyzacyjne przez cały okres, w którym eksploatuje środek trwały. Podstawą amortyzowania jest wartość początkowa środka trwałego brutto, a stawkę odpisu amortyzacyjnego określa się jako iloraz wartości początkowej i liczby przewidywanych okresów użytkowania. Mowa o metodzie:
- A. podstawowej amortyzacji środków trwałych
 - B. nieparametrycznej amortyzacji środków trwałych
 - C. liniowej amortyzacji środków trwałych
 - D. zmiennej amortyzacji środków trwałych
 - E. równej amortyzacji środków trwałych
10. Metoda amortyzacji w jednostce oznacza, że odpisy amortyzacyjne należy przeprowadzać proporcjonalnie wraz z rzeczywistym zużyciem środków trwałych. Jej stosowanie powoduje skrócenie okresu amortyzacji, a kwoty amortyzacji są wyższe niż przy metodzie liniowej. Jest to metoda:
- A. okresowa
 - B. degresywna
 - C. naturalna
 - D. sztuczna
 - E. prosta
11. Metoda ta zakłada, że starzenie się obiektu wymaga częstszych napraw lub remontów. Stosowane są wyższe stawki odpisów amortyzacyjnych. Metoda ta to metoda:
- A. następcza
 - B. progresywna
 - C. degresywna
 - D. finansowa
 - E. brak prawidłowej odpowiedzi
12. Wskaż nieprawidłowe zdanie:
- A. Wielkości stawek amortyzacyjnych zależą od wartości początkowej środka trwałego oraz od przyjętej metody amortyzacji, a także oszacowanego okresu eksploatacji środka trwałego.

- B. Na długość okresu użytkowania wpływa przewidywane zużycie fizyczne, utrata przydatności oraz prawne i inne ograniczenia czasu używania danego aktywu.
 - C. Ewidencja obrotu środkami trwałymi jest prowadzona na podstawie dowodów przychodowych i rozchodowych.
 - D. Zmiany w stanie składników majątku trwałego wymagają stosowania takich dokumentów jak: przyjęcie lub przekazanie środka trwałego – PT, likwidacja środka trwałego – LT, zmiana miejsca użytkowania – MT.
 - E. Wszystkie zdania są prawidłowe.
- 13. Środki trwałe na terenie strzeżonym, maszyny i urządzenia wchodzące w skład środków trwałych w budowie są poddawane inwentaryzacji:**
- A. raz na 6 miesięcy
 - B. raz na rok
 - C. raz na 2 lata
 - D. raz na 4 lata
 - E. raz na 10 lat
- 14. Powierzone kontrahentom własne środki trwałe są poddawane inwentaryzacji:**
- A. raz na 6 miesięcy
 - B. raz na rok
 - C. raz na 2 lata
 - D. raz na 10 lat
 - E. raz na 4 lata
- 15. W bilansie ujmuje się środki trwałe w wartości:**
- A. netto
 - B. brutto
 - C. godziwej
 - D. nie ma poprawnej odpowiedzi
- 16. Wskaż prawidłowe zdanie:**
- A. Dla środków trwałych używanych można ustalić własną stawkę amortyzacyjną przy uwzględnieniu przepisów podatkowych.
 - B. Dla środków trwałych używanych nie można ustalić własnej stawki amortyzacyjnej.

- C. Środki trwałe zawsze umarzamy metodą liniową.
- D. Środki trwałe umarzamy zawsze metodą degresywną.

17. Otrzymane w darowiźnie środki trwałe księguje się:

- A. Wn Pozostałe koszty operacyjne Ma Środki trwałe
- B. Wn Środki trwałe Ma Pozostałe przychody operacyjne
- C. Wn Materiały Ma Pozostałe przychody operacyjne
- D. nie ma poprawnej odpowiedzi

18. Otrzymane w darowiźnie środki trwałe wycenia się:

- A. według ceny zakupu
- B. według kosztu wytworzenia
- C. według ceny rynkowej lub wartości darowizny określonej w umowie
- D. nie ma prawidłowej odpowiedzi

19. Nie umarza się:

- A. gruntów i materiałów
- B. środków trwałych o wartości 5000 zł
- C. wartości niematerialnych i prawnych
- D. środków trwałych o wartości powyżej 10 000 zł

20. Wartość środków trwałych, które się umarza w 100 % w momencie przyjęcia do użytkowania, księguje się:

- A. Wn Środki trwałe Ma Umorzenie
- B. Wn Amortyzacja Ma Odpisy aktualizujące
- C. Wn Amoryzacja Ma Umorzenie środków trwałych
- D. brak prawidłowej odpowiedzi

Podsumowanie

Niniejsze opracowanie jest poświęcone rachunkowości finansowej. Omówiono istotę tej rachunkowości, ukazano jej zadania i cele, jakie ma do spełnienia. Porównano rachunkowość finansową z rachunkowością zarządczą, uwypuklając różnice.

W podręczniku zaprezentowano różne aspekty rachunkowości finansowej, jak np. organizacja rachunkowości, w tym zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych i dokumentacja operacji gospodarczych. Ukazano zasady ewidencji księgowej zgodnie z zasadą podwójnego księgowania.

Część opracowania poświęcono sprawozdawczości, końcowemu „produktowi” rachunkowości. Omówiono bilans oraz rachunek zysków i strat. Podręcznik dotyczy także charakterystyki zapasów, ich wyceny i ewidencji księgowej, a także dokumentacji. Ważną rolę w przedsiębiorstwie odgrywają środki trwałe, dlatego też ten temat znalazł się w opracowaniu.

Wskazano na istotę środków trwałych oraz zasady wyceny i amortyzacji. Należy podkreślić, że rachunkowość finansowa obejmuje jeszcze wiele aspektów, które jednak ze względu na program przedmiotu i zakres treści programowych nie mogły być w tym podręczniku omówione.

Bibliografia

1. Babuńska E.W., Organizacja prac sprawozdawczych, kontro-
lno-analitycznych i rewizyjnych przesłanką jakości informacji
finansowych, „Studia Ekonomiczne” 2016, nr 307.
2. Borowiecki R., Zarządzanie kapitałem trwałym w przedsię-
biorstwie, Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”, Kraków 1993.
3. Burzym E., Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji, Pol-
skie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1980.
4. Cebrowska T., Dotkuś W., Środki trwałe: ujmowanie, wycena,
prezentacja, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego,
Wrocław 2012.
5. Cellary M., Sprawozdania finansowe jednostek finansów pu-
blicznych, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009.
6. Cichocka J., Rachunkowość aktywów, Stowarzyszenie Księ-
gowych w Polsce, Warszawa 1991.
7. Czubakowska K., Profesjonalizm księgowego według Mię-
dzynarodowych Standardów Edukacyjnych, Zeszyty Teore-
tyczne Rachunkowości, t. 23 (79), Warszawa 2004.
8. Czubakowska K., Gabrusewicz W., Nowak E., Przychody –
koszty – wynik finansowy przedsiębiorstwa, Polskie Wydaw-
nictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009.
9. Dereń A.M., Leasing a prawo podatkowe, TNOiK Ośrodek
Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1996.
10. Dobbins R. i in., Praktyczne zarządzanie kapitałami firmy, Pa-
anpol, Poznań 1992.
11. Dobroszek J., Michalak J., Nurty i metody badawcze w nauce
rachunkowości w Polsce i na świecie, Zeszyty Teoretyczne
Rachunkowości 2013, nr 71 (127).
12. Duda K., Amortyzacja i środki trwałe w firmie, Wszechnica
Podatkowa, Kraków 2001, 2004.

13. Dudziński Z., *Vademecum organizacji gospodarki magazynowej*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 2011.
14. Duraj J., *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1993.
15. Gabrusewicz T., *Współczesne podejścia do teorii rachunkowości i rachunkowość odpowiedzialności społecznej*, [w:] W. Gabrusewicz (red.), *Rachunkowość w teorii i praktyce*, t. 1, *Rachunkowość finansowa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2007.
16. Gabrusewicz W., *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Printer, Poznań 1996.
17. Gabrusewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
18. Gabrusewicz W., *Sprawozdawczość finansowa*, Wyższa Szkoła Handlu i Rachunkowości, wyd. 1, Poznań 2005.
19. Gabrusewicz W., Kołaczyk Z., *Bilans – wartość poznawcza i analityczna*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2005.
20. Gackowska W., *Wycena rzeczowych aktywów trwałych w praktyce*, INFOR Ekspert, Warszawa 2010.
21. Gierusz B., *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2008.
22. Giętkowska D.E., *System informacyjny rachunkowości w procesie zarządzania podmiotami gospodarczymi*, Materiały Konferencji Naukowej pt. *Rachunkowość podmiotów gospodarczych XXI wieku*, Łódź, wrzesień 2000.
23. Gmytrasiewicz M., *Dylematy współczesnej rachunkowości*. Artykuł dyskusyjny, *Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej*, t. 32 (88), Warszawa 2006.
24. Gmytrasiewicz M., Karmańska A., *Rachunkowość finansowa*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2007.
25. Gmytrasiewicz M., Szczepański K., *Leasing w Polsce*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1992.

26. Godlewska J., Środki trwałe i inne rzeczowe aktywa trwałe według prawa bilansowego i podatkowego, „Infor”, Warszawa 2002.
27. Godlewska J., Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w świetle ustawy o rachunkowości i ustaw podatkowych, „Infor”, Warszawa 2003.
28. Goldmann K., Odtwarzanie środków trwałych w polityce amortyzacyjnej: klasyfikacja, analiza, praktyka, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006.
29. Gomułka J., Rentowność środków trwałych w gospodarstwach indywidualnych według kierunków i skali produkcji rolniczej (1996 rok), IERiGŻ, Warszawa 1998.
30. Gorczycki W., Inwentaryzacja w przedsiębiorstwie, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1988.
31. Helin A., Ustawa o rachunkowości 2009, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009.
32. Hendriksen E.A., van Breda M.F., Teoria rachunkowości, PWN, Warszawa 2002.
33. http://miles.pl/pl/index.php/Zapasy:_materia%C%82y,_towary_produkcja_w_toku (dostęp: 17.11.2020).
34. Kamela-Sowińska A., Wycena przedsiębiorstw i ich składników majątkowych, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Warszawa 1998.
35. Karkula Z., Amortyzacja podatkowa i bilansowa, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1999.
36. Karmańska A., Środki trwałe w prawie bilansowym i podatkowym, Wydawnictwo AD. Drągowski, Warszawa 2006.
37. Karwowski P., Amortyzacja i wycena aktywów trwałych 2006. Komentarz, Wydawnictwo AD. Drągowski, Warszawa 2006.
38. Kiziukiewicz T., Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
39. Kiziukiewicz T., Przesłanki prawidłowej organizacji rachunkowości, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Prace Katedry Rachunkowości” 2003, nr 23.

40. Kiziukiewicz T. (red.), Rachunkowość, wyd. 2 poprawione, Wyższa Szkoła Biznesu, Nowy Sącz 2002.
41. Kołaczyk Z., Ewidencja rzeczowych i finansowych składników majątku trwałego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Warszawa 2000.
42. Konicki J. (red.), Sprawozdania finansowe – wybrane zagadnienia, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2008.
43. Kopaliński W., Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989.
44. Kowalczyk K., Kreowanie wyniku finansowego, „Prawo Przedsiębiorcy” 2002, nr 3/02.
45. Kuczyńska-Cesarz A., Rachunkowość, cz. 1, wykład, Centrum Doradztwa i Informacji Sp. z o.o., Warszawa 2012.
46. Luty Z. (red.), Rachunkowość finansowa, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1992.
47. Małkowska D., Inwentaryzacja od A do Z, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2007.
48. Messner Z., Pfaff J., Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF, PWN, Warszawa 2011.
49. Micherda B., Analityczna funkcja rachunkowości w okresie przejściowym do gospodarki rynkowej, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1998.
50. Micherda M. (red.), Podstawy rachunkowości. Aspekty teoretyczne i praktyczne, PWN, Warszawa 2005.
51. Misińska D., Podstawy rachunkowości, PWN, Warszawa 1994.
52. Muller W., Kardasz A., Koncepcja czterech kręgów w rachunkowości, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 30 (86), Warszawa 2005.
53. Nahotko S., Systemy amortyzowania majątku trwałego w przedsiębiorstwie, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 1999.
54. Naumiuk T., Inwentaryzacja w praktyce: cele i przedmiot, rodzaje i metody, przygotowanie i przebieg, rozliczenie, wzory i instrukcje, Infor, Warszawa 2002.

55. Nawrot R.A., Amortyzacja podatkowa i bilansowa, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009.
56. Niemczyk R., Wycena wartości niematerialnych i prawnych: metody i procedury, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz 2000.
57. Nowak E., Rachunkowość – kurs podstawowy, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
58. Nowak E., Rachunkowość zarządcza w przedsiębiorstwie, Ekonomiczna Księgarnia Internetowa CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2011.
59. Nowak W.A., Etyczne determinanty systemów rachunkowości zarządczej i controllingu, Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej nr 54, Warszawa 2000.
60. Olchowicz I., Podstawy rachunkowości, Difin, Warszawa 1993.
61. Pacyna M., Amortyzacja podatkowa środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, Polska Akademia Rachunkowości S.A., Łódź 2007.
62. Padurek B., Rachunkowość handlowa, rozrachunki, obrót towarowy, inwentaryzacja, koszty handlowe, cz. 2, Wydawnictwo B. Padurek, Wrocław 2009.
63. Padurek B., Rachunkowość przedsiębiorstw, obrót pieniężny, rozrachunki, obrót materiałowy, cz. 1, Wydawnictwo B. Padurek, Wrocław 2012.
64. Padurek B., Szpleter M., Rachunkowość przedsiębiorstw, kalkulacja, obrót wyrobami gotowymi, obrót towarowy, cz. 3, Wydawnictwo B. Padurek, Wrocław 2012.
65. Poniatowska L., Wpływ wyceny bilansowej na definiowanie i pomiar wyniku finansowego, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów” 2013, nr 130.
66. Remlein M. (red.), Sprawozdawczość finansowa w przykładach i zadaniach, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2006.
67. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3.11.2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002

- Parlamentu Europejskiego i Rady. Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 16.
68. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29.03.2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz.U. nr 38, poz. 454).
 69. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10.12.2010 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz.U. nr 242, poz. 1622).
 70. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29.10.2008 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Wytrobów i Usług (PKWiU) (Dz.U. z 2008 r. nr 207 ze zm.).
 71. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3.10.2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz.U. z 2016 r. poz. 1864).
 72. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.12.1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Obiektów Budowlanych (PKOB) (Dz.U. z 1999 r. nr 112, poz. 1316 oraz z 2002 r. nr 18, poz. 170).
 73. Sasin W., Inwentaryzacje w twojej firmie, Zakład Doradztwa Organizacyjno-Finansowego, Skierniewice 1993.
 74. Sawicki K., Podstawy rachunkowości, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997.
 75. Sawicki K. i in., Rachunkowość finansowa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001.
 76. Siwoń B., Współczesne tendencje rozwoju rachunku kosztów i wyników, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1972.
 77. Skowronek Cz., Sariusz-Wolski Z., Logistyka w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
 78. Skrzywan S., Podstawy rachunkowości, Warszawa 1968.
 79. Sobczyk R., Regulska A., Rzeczowe aktywa trwałe: zasady ujmowania, wyceny oraz ujawnień w świetle uregulowań MSSF/MSR i ustawy o rachunkowości, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk 2012.

80. Sojak S., Rachunkowość zarządcza, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Dom Organizatora, Toruń 2003.
81. Szczypa P., Rachunkowość finansowa, Księgarnia Ekonomiczna CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2012.
82. Szymiczek A., Rzeczowe środki trwałe. Poradnik, Infor, Warszawa 2000.
83. Tarka M., Kałwa A., Diakonow A., Amortyzacja środków trwałych: aspekt podatkowy i bilansowy, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa 2007.
84. Turyna J., Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazowskiego, Warszawa 2005.
85. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. nr 16, poz. 93 ze zm.).
86. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2011 r. nr 74, poz. 397 ze zm.).
87. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 1991 r. nr 80, poz. 350 ze zm.).
88. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217).
89. Wiatr M., Rachunkowość kreatywna a normatywna, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 34 (90), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce Rada Naukowa, Warszawa 2006.
90. Wieczorek I., Rachunkowość obrotu materiałowo-towarowego, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny, Centralny Ośrodek Szkolenia Zawodowego, Warszawa 2007.
91. Wieczorek-Fronia M., Grzybowska M., Zubrzycki J., Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, Oficyna Wydawnicza Unimex, Wrocław 2006.
92. Winiarska K., Inwentaryzacja w firmach prowadzących księgi podatkowe i księgi rachunkowe, Centrum Doradztwa i Informacji Difin Sp. z o.o., Warszawa 2006.
93. Winiarska K., Organizacja rachunkowości, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011.

94. Winiarska K., Podstawy rachunkowości, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.
95. Wypych I., Amortyzacja podatkowa środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych: nowe zasady w roku 1997, Michalczyk i Prokop s.c., Łódź 1997.
96. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 62 (118), SKwp, Warszawa 2011.
97. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 64 (120), SKwp, Warszawa 2011.
98. Zubrzycki J., Grzybowska M., Wieczorek-Fronia M., Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w 160 pytaniach i odpowiedziach: środki trwałe a koszty uzyskania przychodów, zasady aktualizacji, amortyzacja podatkowa i bilansowa, VAT w środkach trwałych, zasady ustalania wartości początkowej, ewidencja, Oficyna Wydawnicza Unimex, Wrocław 1995.
99. Żuk K., Opoń J., Rachunkowość aktywów trwałych, Phare Consulting, Lublin 2007.

Spis tabel

Tabela 1.1. Różnice pomiędzy rachunkowością zarządczą a finansową.....	11
Tabela 1.2. Użytkownicy i zakres informacji pochodzących z rachunkowości finansowej	15
Tabela 1.3. Przykładowe różnice między ustawą o rachunkowości a Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej	20
Tabela 2.1. Klasyfikacja dowodów księgowych	88
Tabela 3.1. Rozliczenia międzyokresowe kosztów.....	124
Tabela 4.1. Klasyfikacja materiałów.....	137
Tabela 4.2. Wycena zapasów.....	161
Tabela 5.1. Zasady amortyzacji środków trwałych według ustaw podatkowych i rachunkowych	189
Tabela 5.2. Częstotliwość, terminy i metody inwentaryzacji środków trwałych	192

Spis rysunków

Rysunek 1.1. Zakres przedmiotowy rachunkowości finansowej.....	17
Rysunek 2.1. Prace przedbilansowe do sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego	46
Rysunek 3.1. Podstawowe składniki sprawozdawczości finansowej	109
Rysunek 3.2. Ogólna postać bilansu	112
Rysunek 4.1. Fazy ruchu okrężnego majątku obrotowego	136

Spis schematów

Schemat 2.1. Powiązanie dziennika z księgą główną	51
Schemat 2.2. Wpływ operacji gospodarczych na bilans.....	63
Schemat 2.3. Bilans otwarcia oraz otwarcie kont na dzień 1 stycznia	68
Schemat 2.4. Powiązanie kont bilansowych z bilansem zamknięcia	69
Schemat 3.1. Sposób ustalania zmiany stanu produktów	123
Schemat 4.1. Ewidencja zakupu materiałów w jednostkach stosujących rzeczywiste ceny zakupu.....	144
Schemat 4.2. Ewidencja zakupu i przyjęcia materiałów z uwzględnieniem kosztów zakupu	144
Schemat 4.3. Ewidencja zakupu materiałów w jednostkach stosujących stałe ceny ewidencyjne.....	147
Schemat 4.4. Obrót towarowy na szczeblu hurtu – wycena w cenach ewidencyjnych ustalonych na poziomie ceny sprzedaży netto	156
Schemat 4.5. Obrót towarowy na szczeblu hurtu – wycena w rzeczywistych cenach zakupu	157
Schemat 4.6. Obrót towarowy na szczeblu detalu – wycena obrotu w cenach detalicznych	158
Schemat 4.7. Ewidencja przychodu wyrobów gotowych	160
Schemat 4.8. Ewidencja rozliczeń niedoborów i szkód	171
Schemat 4.9. Ewidencja rozliczeń nadwyżek.....	172

Odpowiedzi do pytań testowych

Pytanie testowe 1.5		Pytanie testowe 2.5		Pytanie testowe 3.4		Pytanie testowe 4.5		Pytanie testowe 5.4	
1	A	1	C	1	E	1	D	1	D
2	A	2	D	2	C	2	B	2	C
3	B	3	A	3	C	3	C	3	A
4	B	4	E	4	B	4	B	4	A
5	A	5	E	5	C	5	A	5	D
6	C	6	B	6	E	6	E	6	B
7	A	7	A	7	E	7	A	7	B
8	C	8	C	8	A	8	D	8	C
9	A	9	A	9	D	9	C	9	C
10	A	10	A	10	B	10	C	10	C
11	A	11	E	11	B	11	B	11	B
12	B	12	D	12	A	12	A	12	E
13	C	13	B	13	B	13	A	13	D
14	C	14	D	14	D	14	C	14	B
15	A	15	C	15	B	15	B	15	A
16	A	16	B	16	D	16	B	16	A
17	A	17	E	17	E	17	C	17	B
18	B	18	B	18	B	18	A	18	C
19	C	19	E	19	D	19	E	19	A
20	A	20	E	20	E	20	C	20	C

Grafika użyta do rozdzielania poszczególnych rozdziałów:

1. Ad. 1 - ijeab/freepik.com
2. Ad. 2 – wirestock/freepik.com
3. Ad. 3 – pressfoto/freepik.com
4. Ad. 4 – freepik/freepik.com
5. Ad. 5 – snowing/freepik.com

RACHUNKOWOŚĆ FINANSOWA

Część druga Studia przypadków

Włodzimierz Martyniuk

Lublin 2021

Spis treści

Wstęp	215
Studium przypadku 1.	
Polityka rachunkowości	216
Studium przypadku 2.	
Koszty układu rodzajowego i według miejsc powstawania.....	344
Studium przypadku 3.	
Księgowanie operacji gospodarczych, zestawienie obrotów i sald	348
Studium przypadku 4.	
Sporządzanie bilansu	352
Studium przypadku 5.	
Środki trwałe.....	355
Studium przypadku 6.	
Zapasy.....	357
Podsumowanie	359

Wstęp

Opracowane studia przypadków do przedmiotu rachunkowość finansowa mają na celu przybliżyć studentom problemy badawcze rachunkowości, z którymi w praktyce pracownicy działów finansowo-księgowych spotykają się na co dzień.

Rachunkowość podlega nieustannie zmieniającym się przepisom prawnym, dlatego wśród osób zajmujących się tą problematyką należy wykształcić nawyk śledzenia przepisów, umiejętność ich interpretowania i stosowania w praktyce. Konieczne jest także rozwiązywanie zadań, rozpatrywanie przykładów, wymienianie poglądów na różnych forach, w tym internetowych.

Wśród wielu problemów rachunkowości wyróżnić można opracowanie polityki (zasad) rachunkowości, która zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości musi być sporządzana przez każdą jednostkę gospodarczą oraz instytucję, a więc podmioty zobowiązane do prowadzenia ksiąg rachunkowych. W niniejszym opracowaniu przykład polityki rachunkowości zostanie zaprezentowany. Problemem dla praktyków jest także sporządzenie sprawozdań, np. bilansu czy rachunku zysków i strat. Jest to najtrudniejsze zadanie, ponieważ sprawozdania obrazują całokształt działalności przedsiębiorstwa (i organizacji) i wymagają prowadzenia wcześniej szeregu prac takich jak np. kontrola dokumentacji, kontrola poprawności księgowania, inwentaryzacja.

Zaprezentowane studia przypadków dotyczą też ujęcia w ewidencji i wyceny wybranych składników majątku takich jak materiały oraz środki trwałe.

Studium przypadku 1.

Polityka rachunkowości

Wprowadzenie do problemu

Nowo powstała spółka Arabella mająca siedzibę w Lublinie ma obowiązek posiadania polityki rachunkowości zgodnie z ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

UWAGA

Politykę rachunkowości, jako dokument opisujący zasady finansowe obowiązujące w organizacji, opracowuje księgowy wspólnie z zarządem lub osobą odpowiedzialną za zarządzanie finansami w organizacji.

Należy zwrócić uwagę, by opracowane reguły były nie tylko zgodne z wymaganiami ustawy, lecz także uwzględniały specyfikę działalności jednostki gospodarczej.

Za politykę rachunkowości organizacji odpowiedzialność ponosi zarząd, który przyjmuje ten dokument na podstawie uchwały.

Powinna być opracowana zgodnie z następującymi zasadami:

- **zasadą istotności** – w sprawozdaniu finansowym należy przedstawić informacje, które mają znaczenie przy ocenie sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego organizacji; aby uzyskać takie informacje, trzeba wyodrębnić wszystkie istotne operacje, które finansowo opisują działalność organizacji;
- **zasadą kontynuacji działania** – zakłada ona, że w dającej się przewidzieć przyszłości organizacja będzie nadal działać;
- **zasadą memoriału i współmierności** – przychody i koszty należy ująć w momencie ich powstania, niezależnie od terminu ich zapłaty, a w szczególności zachować ich współmierność, czyli odnosić się

do prowadzonych działań w danym okresie, z którymi ściśle powiązane są przychody i koszty. Oznacza to, że w wyniku finansowym uwzględnia się daną operację niezależnie od tego, czy nastąpił faktyczny wydatek udokumentowany fakturą (rachunkiem), czy operacja została jedynie w sposób wiarygodny oszacowana; zgodnie z zasadą współmierności w wyniku finansowym danego okresu ujmuje się te wszystkie koszty, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniły się do powstania przychodów tego okresu;

- **zasadą wiarygodności** – zobowiązuje do rzetelnego przedstawienia obrazu organizacji poprzez sprawozdania jej sytuacji majątkowej i finansowej;
- **zasadą ostrożności** – zobowiązuje ona do dokonywania realnej wyceny aktywów, a także pełnego uwzględnienia zobowiązań oraz zakłada uznanie przychodów za zrealizowane wówczas, gdy przychody te są pewne, a kosztów – z chwilą ich poniesienia; głównym jej celem jest ograniczenie dowolnej wyceny aktywów i pasywów oraz właściwe i rzetelne odzwierciedlenie uzyskanych przychodów, poniesionych kosztów oraz związanego z nimi ryzyka gospodarczego; organizacje nieprowadzące działalności gospodarczej mogą odejść od tej zasady;
- **zasadą ciągłości** – dotyczy ona niezmienności zastosowanych i raz przyjętych zasad wyceny aktywów i pasywów, klasyfikacji, prezentacji oraz metod zaliczania przychodów i rozliczenia kosztów; zasada ta uzupełniona została o warunek zapewnienia porównywalności informacji finansowych za kolejne lata obrotowe, tzn. że sprawozdania finansowe muszą pokazywać wynik za bieżący i poprzedni rok obrotowy; w kolejnych sprawozdaniach zawarte informacje muszą być ze sobą porównywalne;
- **zasadą indywidualnej wyceny** – zobowiązuje ona do oddzielnej wyceny poszczególnych składników aktywów i pasywów, przychodów i związanych z nimi kosztów, jak też strat i zysków nadzwyczajnych. Natomiast zgodnie z zasadą istotności można uznać za jeden składnik podobne rodzajem i przeznaczeniem różne składniki aktywów;
- **zasadą zakazu kompensaty** – oznacza ona, że nie można kompensować ze sobą kosztów różnych co do rodzaju aktywów i pasywów, przychodów i związanych z nimi kosztów. Zdarzenia jednego rodzaju, które można kompensować i wykazywać łącznie wynik, to np. różnice kursowe, zbycie niefinansowych aktywów trwałych oraz zbycie inwestycji.

UWAGA

W polityce rachunkowości powinna zostać także wskazana osoba odpowiedzialna za przestrzeganie wszystkich procedur określonych w polityce rachunkowej organizacji i odpowiednich przepisach. Każda zmiana zasad powinna znaleźć się w aneksie, podpisanym przez osoby do tego upoważnione.

Polityka rachunkowości obejmuje:

- określenie roku obrotowego i podział na okresy sprawozdawcze;
- zasady dokumentowania operacji dowodami księgowymi;
- zasady wyceny i amortyzacji posiadanego majątku;
- sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych;
- określenie planu kont, w szczególności podziału kosztów i przychodów;
- zasady inwentaryzacji posiadanego majątku;
- zasady archiwizacji dokumentów i okres ich przechowywania; udostępnianie danych oraz dokumentów osobom trzecim;
- metody prowadzenia ewidencji zapasów;
- zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalenia wyniku finansowego;
- opis systemu przetwarzania danych (przy korzystaniu z systemów komputerowych) oraz system zabezpieczania dokumentów.

Zawartość polityki rachunkowości m.in. obejmuje poniższe informacje:

Uchwała spółki:

Wykaz kont księgi głównej

Zespół „0” AKTYWA TRWAŁE

Wartości niematerialne i prawne

Środki trwałe

Inwestycje długoterminowe

Środki trwałe w budowie

Zespół „1” ŚRODKI PIENIĘŻNE, RACHUNKI BANKOWE, KREDYTY BANKOWE I INNE KRÓTKOTERMINOWE AKTYWA FINANSOWE

Kasa

Rachunek rozliczeniowy

Rachunki lokat bankowych

Pozostałe rachunki bankowe

Kredyty bankowe

Inwestycje krótkoterminowe

Środki pieniężne w drodze

Rachunek środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych

Odpisy aktualizujące inwestycje krótkoterminowych

Zespół „2” EWIDENCJA KSIĘGOWA RACHUNKÓW I ROSZCZEŃ

Rozrachunki z odbiorcami krajowymi

Rozrachunki z dostawcami krajowymi

Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami

Rozrachunki publicznoprawne

Rozliczenie VAT naliczonego

Rozliczenie VAT należnego

Podatek VAT do rozliczenia

Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS

Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń

- Pozostałe rozrachunki z pracownikami
- Rozliczenie niedoborów i szkód
- Rozliczenie nadwyżek
- Pozostałe rozrachunki
- Roszczenia sporne
- Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS
- Rozrachunki wewnętrzne
- Odpisy aktualizacyjne rozrachunków

Zespół „3” EWIDENCJA KSIĘGOWA MATERIAŁÓW I TOWARÓW

Rozliczenie zakupu materiałów i usług

Rozliczenie zakupu aktywów trwałych

Materiały w magazynie

Materiały w przerobie

Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne materiałów

Zespół „4” EWIDENCJA KSIĘGOWA KOSZTÓW WEDŁUG RODZAJÓW I ICH ROZLICZENIE

Amortyzacja

Zużycie materiałów

Zużycie energii

Usługi obce

Podatki i opłaty

Wynagrodzenia

Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia

Koszty prezentacji i reklamy

Pozostałe koszty

Rozliczenie kosztów

Zespół „5” EWIDENCJA KSIĘGOWA KOSZTÓW WEDŁUG TYPOW DZIAŁALNOŚCI I ICH ROZLICZENIE

Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej

Koszty wydziałowe działalności podstawowej

Koszty sprzedaży

Koszty działalności pomocniczej

Koszty zarządu

Rozliczenie kosztów działalności

Zespół „6” EWIDENCJA KSIĘGOWA PRODUKTÓW I ROZLICZEŃ MIĘDZYOKRESOWYCH

Produkty gotowe i półprodukty

Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne produktów

Rozliczenia międzyokresowe kosztów zakupu

Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów operacyjnych

Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów finansowych

Rozliczenia międzyokresowe ujemnych różnic podatku dochodowego

Rozliczenia międzyokresowe bierne kosztów operacyjnych

Zespół „7” EWIDENCJA KSIĘGOWA PRZYCHODÓW I KOSZTÓW ICH OSIĄGNIĘCIA

Przychody netto ze sprzedaży produktów

Koszty własne sprzedawanych produktów

Przychody netto ze sprzedaży materiałów

Wartość sprzedanych materiałów

Przychody finansowe

Koszty finansowe
Pozostałe przychody operacyjne
Pozostałe koszty operacyjne

**Zespół „8” EWIDENCJA KSIĘGOWA KAPITAŁÓW WŁASNYCH,
FUNDUSZÓW SOCJALNYCH ORAZ WYNIKU FINANSOWEGO**

Kapitał podstawowy (zakładowy)
Kapitał zapasowy
Kapitał z aktualizacji wyceny
Rozliczenie wyniku finansowego
Rezerwy
Rozliczenia międzyokresowe przychodów
Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych
Wynik finansowy
Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia

Wycena aktywów i pasywów

1. Środki trwałe
2. Wartości niematerialne i prawne
3. Środki trwałe w budowie
4. Inwestycje krótkoterminowe
5. Materiały
6. Produkty i półprodukty
7. Rozliczenia międzyokresowe czynne i bierne
8. Kapitał podstawowy (zakładowy)
9. Kapitał zapasowy
10. Kapitał z aktualizacji wyceny
11. Rozliczenie wyniku finansowego
12. Rozliczenia międzyokresowe przychodów
13. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

Problem do rozwiązania

Zgodnie z opisanym stanem należy opracować fragment polityki rachunkowości dla nowo powstałej spółki Arabella w Warszawie zajmującej się produkcją cukierków czekoladowych. Fragment ten powinien zawierać plan kont wraz z opisem powiązań księgowych pomiędzy kontami oraz zasady wyceny aktywów i pasywów.

Rozwiązanie problemu:

I.

Uchwała Spółki z o.o. produkującej cukierki czekoladowe z dnia 2 stycznia 2021 r. w sprawie zasad (polityki) rachunkowości

Na podstawie art. 9 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości księgi rachunkowe prowadzi się w języku polskim i w walucie polskiej. Zarząd spółki wprowadza z dniem 2 stycznia 2021 r. dokumentację opisującą przyjęte przez spółkę z o.o. w Lublinie zasady (politykę) rachunkowości i ustala, że:

1. Rokiem obrotowym spółki z o.o. jest rok kalendarzowy.
2. W skład roku obrotowego wchodzi okresy sprawozdawcze. Za okres sprawozdawczy przyjmuje się jeden miesiąc.
3. Księgi rachunkowe prowadzi się w siedzibie spółki z o.o. pod adresem: Lublin, ul. Projektowa 4 i przechowuje się je przez 5 lat.
4. Rachunek zysków i strat sporządza się według wariantu porównawczego ze szczegółowością określoną w załączniku nr 1 do ustawy o rachunkowości.
5. Ustala się trzycyfrowy symbol kont syntetycznych. Prowadzona bieżąca aktualizacja kont syntetycznych nie wymaga odrębnego zarządzenia. Wydruk stosowanych kont syntetycznych powinien być aktualizowany co najmniej raz na zakończenie roku obrotowego.
6. Konta ksiąg pomocniczych, zawierające zapisy będące uszczegółowieniem i uzupełnieniem zapisów księgi głównej, prowadzi się w miarę potrzeb.
7. Spółka prowadzi księgi rachunkowe komputerowo.
8. Ewidencję i rozliczanie kosztów prowadzi się według rodzajów na kontach zespołu 4 i równocześnie według funkcji – na kontach zespołu 5. Przeniesienie kosztów za pośrednictwem konta 490 na odpowiednie stanowiska kosztów w zespole 5 następuje równoległe do zapisów na kontach zespołu 4.
9. Zamknięcie kont zespołu 5 następuje co miesiąc. Produkcja w toku ustalona na koniec okresu sprawozdawczego pozostaje na koncie 500 „Koszty produkcji”.

II. Wykaz kont księgi głównej

1. Zespół „0” AKTYWA TRWAŁE

1.1. Wartości niematerialne i prawne (020)

Konto 020 „Wartości niematerialne i prawne” służy do ewidencji księgowej nabytych przez jednostkę lub przyjętych, według umowy leasingu finansowego, do wykorzystania i użytkowania na własne potrzeby lub do przekazania w najem praw majątkowych oraz programów komputerowych nadających się do gospodarczego wykorzystania w przewidywanym okresie dłuższym niż jeden rok. Konto 020 służy także do ewidencji księgowej wartości niematerialnych i prawnych przyjętych do użytkowania (wykorzystania) oraz do ewidencji księgowej nabytych praw majątkowych lub traktowanych na równi z nimi, a w szczególności:

1. autorskich praw majątkowych i praw pokrewnych do praw majątkowych;
2. praw do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych i zdobniczych oraz licencji a także *know-how*;
3. koncesji;
4. programów komputerowych (jako praw do licencji lub majątkowych praw autorskich);
5. nabytej (dodatkowej) wartości firmy;
6. kosztów zakończonych sukcesem prac rozwojowych, także wykonanych we własnym zakresie odnoszących się do nowych lub ulepszonych ściśle określonych produktów lub technologii (jeśli produkty te będą w najbliższej przyszłości wytwarzane, a technologie stosowane).

Ewidencja wartości niematerialnych i prawnych

Po stronie Wn konta 020 „Wartości niematerialne i prawne” ujmuje się przychody i zwiększenia wartości – wartości niematerialnych i prawnych:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie do użytkowania (wykorzystania) wartości niematerialnych i prawnych z zakupów	100, 130, 137, 140, 240 (305)
2. Otrzymanie wartości niematerialnych i prawnych jako aportów do spółki	800, 240 (305)
3. Przyjęcie do użytkowania (wykorzystania) wartości niematerialnych i prawnych wg umowy leasingu finansowego	240
4. Ujęcie kosztów zakończonych sukcesem prac rozwojowych, spełniających warunki ustalone w ustawie o rachunkowości	240 (305), konta zespołu 5 lub konto 641 odpowiednio

Strona Ma konta 020 „Wartości niematerialne i prawne”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozchody wartości początkowej wartości niematerialnych i prawnych, spowodowane ich sprzedażą, likwidacją, darowizną (nieodpłatnym przekazaniem):	
1) w wartości dotychczasowego umorzenia oraz odpisu z tytułu trwałej utraty wartości	075
2) w wartości netto:	
a) poszczególnych tytułów praw majątkowych	761
b) w ramach sprzedaży, likwidacji lub nieodpłatnego przekazania zorganizowanej części jednostki spowodowanych zdarzeniami losowymi	
2. Przekazanie wartości niematerialnych i prawnych jako aportu do spółki:	
1) w wartości dotychczasowego umorzenia	075
2) w wartości netto nieumorzonej księgowanie równoległe wartości aportu przewidzianej w umowie spółki przy wnoszeniu:	761
1) pojedynczych tytułów wartości niematerialnych i prawnych: Dt konto 030, Ct konto 760	
2) w ramach zorganizowanej części majątku: Dt konto 030, Ct konto 240 równoległe ujęcie wartości księgowej wnoszonych aktywów i pasywów jako aport: Dt konto 240, Ct konto 020 z pominięciem zapisów na kontach 761 (760); ewentualna różnica powstała na koncie 240 podlega przeniesieniu na konto 845	
3. Rozchody wartości niematerialnych i prawnych całkowicie umorzonych, z wygaśniętym prawem użytkowania (wykorzystywania), nieprzydatnych	075

Ewidencja szczegółowa do konta 020 „Wartości niematerialne i prawne”, prowadzona w pomocniczych księgach według tytułów wartości niematerialnych i prawnych, stanowiących odrębne prawa majątkowe, jest prowadzona w powiązaniu z odpisami umorzeniowymi (amortyzacyjnymi) według prawa bilansowego i podatkowego oraz z uwzględnieniem ich aktualizacji spowodowanej trwałą utratą ich wartości.

Ewidencja szczegółowa jest prowadzona według takich samych zasad jak przy środkach trwałych:

- w księgach inwentarzowych aktywów trwałych – w miejscach wykorzystania praw majątkowych,
- na imiennych kartach ewidencyjnych (w zbiorach tworzących pomocnicze księgi rachunkowe). Uwzględnia się także podział wartości niematerialnych i prawnych według następujących tytułów:
020-01 – Koszty zakończonych prac rozwojowych,
020-02 – Wartość firmy,
020-03 – Inne wartości niematerialne i prawne.

Do konta 020-03 „Inne wartości niematerialne i prawne” prowadzi się ewidencję szczegółową, wyodrębniając patenty oraz licencje na oprogramowanie komputerowe.

Umorzenie wartości niematerialnych i prawnych

Konto 075 „Umorzenia wartości niematerialnych i prawnych” służy do ewidencji księgowej zmniejszeń wartości początkowej wartości niematerialnych i prawnych w wysokości ich planowej amortyzacji.

Strona Wn konta 075 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne wartości niematerialnych i prawnych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenie umorzeń wartości początkowej wartości niematerialnych i prawnych sprzedanych, zlikwidowanych, wniesionych jako aporty do spółki przewłaszczonych, darowanych oraz nieodpłatnie przekazanych w wartości dotychczasowego umorzenia	020
2. Dokonanie umorzeń wartości początkowej wartości niematerialnych i prawnych wskutek ustania przyczyny trwałej utraty ich wartości w wysokości dotychczasowych odpisów – odpowiednio	760
3. Wyksięgowanie z ewidencji bilansowej całkowicie umorzonych składników wartości niematerialnych i prawnych	020

Po stronie Ma konta 075 „Umorzenia wartości niematerialnych i prawnych” ujmuje się naliczenia i zwiększenia umorzeń wartości początkowej wartości niematerialnych i prawnych z tytułu planowej amortyzacji:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie planowych odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) wartości niematerialnych i prawnych	400
2. Ujęcie nieplanowanych odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych), w przypadku trwałej utraty wartości – wartości niematerialnych i prawnych (przydatności do gospodarczego ich wykorzystania), oraz ewentualnego doprowadzenia ich wartości księgowej netto do ceny sprzedaży netto możliwej do uzyskania	761

Ewidencja szczegółowa do konta 075, prowadzona w bezpośrednim powiązaniu i w tych samych pomocniczych księgach rachunkowych, które służą do ewidencji szczegółowej wartości niematerialnych i prawnych – według obiektów inwentarzowych lub ich grup o wartości do 10 000 zł oraz według miejsc ich wykorzystania.

Ewidencja ta zapewnia możliwość naliczania odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) i aktualizacyjnych według okresów sprawozdawczych i rozliczania ich na miejsca powstawania kosztów, a także ustalanie różnic pomiędzy amortyzacją bilansową i podatkową.

W ewidencji szczegółowej do konta 075 wyodrębnia się umorzenia i odpisy aktualizacyjne według grup rodzajowych wartości niematerialnych i prawnych:

- 075-01 – Koszty zakończonych prac rozwojowych,
- 075-02 – Wartość firmy,
- 075-03 – Inne wartości niematerialne i prawne.

1.2. Środki trwałe 010

Konto 010 „Środki trwałe” służy do ewidencji składników aktywów zaliczanych do środków trwałych:

- 1) nieruchomości (grunty własne jak i prawa wieczystego użytkowania gruntów),
- 2) budynki, budowle i lokale stanowiące odrębną własność,
- 3) spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego lub użytkowego,
- 4) ulepszenia obcych środków trwałych,
- 5) maszyny i urządzenia,
- 6) środki transportu,
- 7) inne przedmioty,
- 8) inwentarz żywy,
o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż jeden rok.

Ujmuje się także:

- 1) nieruchomości niesłużące uzyskaniu z nich bieżących przychodów lub innych korzyści, np. gruntów nabytych w celu ich odsprzedaży,
- 2) środków trwałych przyjętych do użytkowania według umowy leasingu finansowego,
- 3) środków trwałych przewłaszczonych na rzecz pożyczkodawcy w dalszym ciągu użytkowanych nieodpłatnie przez jednostkę.

Niskowartościowe składniki aktywów trwałych spełniające wyżej wymienione dwa warunki kwalifikujące je do środków trwałych o wartości początkowej pojedynczego przedmiotu (obiektu) nieprzekraczającej 10 000 zł są ewidencjonowane w sposób zbiorczy i umarzane jednorazowo.

Po stronie Wn konta 010 „Środki trwałe” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie do użytkowania środków trwałych lub ich ulepszeń ze środków trwałych w budowie	080
2. Przyjęcie do użytkowania środków trwałych z zakupów krajowych niewymagających montażu lub ich wyposażenia	100, 130, 137, 140, 305, 240
3. Przyjęcie do użytkowania środków trwałych z własnej produkcji niewymagających montażu lub ich wyposażenia	500, 530, 600 (620)
4. Otrzymanie środków trwałych w formie aportów do spółki ze względu na VAT konta 305 występują następujące zapisy alternatywne: a) ujęcie aportu zadeklarowanego w umowie spółki: Dt konto 240, Ct konto 800 b) przyjęcie aportu: Dt konto 305, Ct konto 240 c) księgowanie równoległe do pkt b): Dt konto 010, Ct konto 305	800
5. Otrzymanie środków trwałych w formie darowizny; w przypadku otrzymania środków trwałych w postaci nieruchomości i innych obiektów przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej: Ct konto 800	760, 845
6. Przyjęcie do użytkowania środków trwałych wg umowy leasingu finansowego	305 (240)
7. Przewłaszczenie środków trwałych na rzecz pożyczkodawcy użytkowanych nieodpłatnie i nadal umarzanych (amortyzowanych) przez jednostkę	240
8. Ujęcie kosztów finansowych obsługi zobowiązań	130, 137, 240
9. Ujęcie ujawnionej nadwyżki środka trwałego i przyjęcie go do użytkowania; księgowanie równoległe: Dt konto 236, Ct konto 760 (845)	236

Strona Ma konta 010 „Środki trwałe”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wydanie środków trwałych:	
1) w wartości dotychczas umorzonej:	
a) do sprzedaży	070
b) wskutek przewłaszczenia (uregulowania zobowiązania)	070
c) do likwidacji	070
d) jako darowizny (nieodpłatnego przekazania)	070
e) jako zwrotu leasingodawcy	070
2) w wartości dotychczas nieumorzonej:	
a) w sytuacji typowej	761
b) wskutek likwidacji spowodowanej trudnym do przewidzenia zdarzeniem losowym	761
c) wskutek likwidacji, sprzedaży lub nieodpłatnego przekazania zorganizowanej części jednostki spowodowanych zdarzeniami trudnymi do przewidzenia	761
występuje równocześnie potrzeba księgowania równoległego z rozchodem w przypadku sprzedaży lub przewłaszczenia w wartości przejmowanej przez nabywcę:	
a) Dt konto 240	
b) Ct konto 760 w wartości netto i	
c) Ct konto 222 w kwocie VAT należnego	
2. Przekazanie środka trwałego jako aportu do spółki:	
a) w wartości dotychczasowego umorzenia	
b) w wartości netto (nieumorzonej)	070
występuje równocześnie księgowanie równoległe wartości aportu przewidzianej w umowie spółki przy jego wnoszeniu:	761
a) pojedynczych środków trwałych: Dt konto 030 Ct konto 760	
b) zorganizowanej części majątku: Dt konto 030 Ct konto 240	
natomiast wartość księgową wnoszonych jako aport aktywów i pasywów ujmujemy: Dt konto 240, Ct konto 010 z pominięciem zapisów na kontach 761 (760); ewentualna różnica powstała na koncie 240 powinna być przeniesiona na konto 845 do rozliczenia	

3. Zwrot uprzednio otrzymanych do dyspozycji przez samodzielny zakład opieki zdrowotnej nieruchomości:	070
a) w wartości dotychczasowego umorzenia	800
b) w wartości netto (nieumorzonej)	
4. Ujęcie ujawnionego niedoboru środka trwałego:	070
a) w wartości dotychczasowego umorzenia	235
b) w wartości netto (nieumorzonej)	080
5. Ujęcie skutków likwidacji środka trwałego wskutek wykonywania nowych budów środków trwałych	070
6. Zwrot środka trwałego jako ulepszenia w obcym obiekcie po całkowitym jego umorzeniu	

Ewidencja szczegółowa do konta 010, prowadzona w pomocniczych księgach rachunkowych, umożliwia w szczególności:

- ustalenie wartości początkowej i wartości netto poszczególnych środków trwałych, a w odniesieniu do obiektów o wartości jednostkowej do 10 000 zł – ustalenie wartości początkowej poszczególnych grup tych środków trwałych,
- identyfikację poszczególnych obiektów środków trwałych lub ich grup według miejsc ich użytkowania,
- grupowanie środków trwałych według klasyfikacji rodzajowej,
- obliczanie odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) według prawa bilansowego i podatkowego.

Ewidencja szczegółowa prowadzona jest w księgach inwentarzowych aktywów trwałych, w miejscach jego użytkowania, na imiennych kartach ewidencyjnych poszczególnych obiektów środków trwałych albo w zbiorach stanowiących pomocnicze księgi rachunkowe przy użyciu komputerów, w odrębnych księgach inwentarzowych albo zbiorach stanowiących księgi inwentarzowe składników środków trwałych o niskiej jednostkowej wartości początkowej – ewidencjonowanych zbiorczo w powiązanie bezpośrednio z odpisami umorzeniowymi (amortyzacyjnymi).

Do konta 010 „Środki trwałe” prowadzona jest ewidencja szczegółowa według następujących grup rodzajowych środków trwałych:

010-01 Grunty,

010-02 Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej (w tym spółdzielcze własnościowe prawo do lokali użytkowych),

010-03 Urządzenia techniczne i maszyny,

010-04 Środki transportu,
010-05 Inne środki trwałe.

W ewidencji szczegółowej do konta 010-02 „Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej” spółki zalicza się:

– magazyn szt. 1	
– budynek administracji	szt. 1
– budynek produkcji	szt. 1

W ewidencji szczegółowej do konta 010-03 „Urządzenia techniczne i maszyny” spółki zalicza się:

– maszynę produkcyjną	szt. 2
– wagi	szt. 2
– wózki widłowe	szt. 2

W ewidencji szczegółowej do konta 010-04 „Środki transportu” spółki zalicza się:

– samochód dostawczy	szt. 2
– samochód służbowy	szt. 2

W ewidencji szczegółowej do konta 010-05 „Inne środki trwałe” spółki zalicza się:

– komputery	szt. 8
– kserokopiarki	szt. 5
– telewizor	szt. 1

Umorzenia i odpisy aktualizacyjne środków trwałych (070)

Konto 070 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne środków trwałych” służy do ewidencji księgowej umorzeń środków trwałych w wysokości ich planowej i nieplanowej amortyzacji.

Odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) do środków trwałych o niskiej jednostkowej wartości początkowej (do 10 000 zł) dokonuje się na zasadzie odpisów zbiorczych od poszczególnych grup środków trwałych zbliżonych rodzajem i przeznaczeniem. Dopuszcza się korekty odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) ustalone na zasadzie weryfikacji przyjętych do planu amortyzacji okresów użytkowania i innych kryteriów. Odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych)

dokonywane nie wcześniej niż po przyjęciu do użytkowania środka trwałego i ujęciu go w księgach rachunkowych i później niż z chwilą zrównania wartości odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) z jego wartością początkową lub w którym dany środek trwały przeznaczono do likwidacji, stwierdzono jego niedobór lub sprzedano, z ewentualnym uwzględnieniem przewidywanej przy likwidacji ceny sprzedaży netto pozostałości środka trwałego.

Przy ustalaniu w planie amortyzacji stawek i kwot odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) zgodnie z postanowieniami ustawy o rachunkowości uwzględnia się:

- 1) liczbę zmian, na których pracuje środek trwały: 4,
- 2) tempo postępu techniczno-ekonomicznego,
- 3) wydajność środka trwałego: 10 godzin pracy,
- 4) prawne ograniczenia czasu użytkowania środka trwałego,
- 5) przewidywaną przy likwidacji cenę sprzedaży netto istotnej pozostałości środka trwałego.

W przypadku zmiany techniki produkcji, przeznaczenia do likwidacji, wycofania z użytkowania lub innych przyczyn powodujących trwałą utratę wartości środka trwałego dokonuje się w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych odpisu aktualizującego jego wartość.

Po stronie Wn konta 070 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne środków trwałych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenie umorzeń oraz odpisów aktualizujących wartość początkową środków trwałych sprzedanych, zlikwidowanych, wniesionych jako aport do spółki, przekazanych, darowanych oraz nieodpłatnie przekazanych w wartości dotychczasowego umorzenia	010
2. Dokonanie korekty odpisu aktualizującego wartość środka trwałego wskutek:	
a) ustania przyczyny trwałej utraty wartości w wysokości dotychczasowych odpisów odpowiednio	760
b) uprzedniej aktualizacji wyceny środka trwałego na podstawie odrębnych przepisów	803
3. Wyksięgowanie z ewidencji bilansowej całkowicie umorzonych środków trwałych lub ulepszeń w obcych obiektach	010

Po stronie Ma konta 070 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne środków trwałych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie planowanych odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) środków trwałych	400
2. Ujęcie nieplanowanych odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) w przypadku trwałej utraty wartości środka trwałego (przydatności gospodarczej) oraz doprowadzenia wartości księgowej środka trwałego netto do ceny sprzedaży netto – odpowiednio	761

Ewidencja szczegółowa do konta 070 zapewnia możliwość naliczania odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) według okresów sprawozdawczych i rozliczania na miejsca powstawania kosztów, a także ustalanie różnic pomiędzy amortyzacją bilansową i podatkową. Wyodrębnia się umorzenia i odpisy aktualizujące według grup rodzajowych środków trwałych:

070-01 – Grunty (w tym prawo wieczystego użytkowania gruntów),

070-02 – Budynki i obiekty inżynierii lądowej,

070-03 – Urządzenia techniczne i maszyny,

070-04 – Środki transportu,

070-06 – Pozostałe środki trwałe.

Inwestycje długoterminowe 030

Konto 030 „Inwestycje długoterminowe” przeznaczone jest do ewidencji księgowej składników długoterminowych aktywów finansowych stanowiących inwestycje, a w szczególności:

- 1) udziałów i akcji objętych w innych jednostkach,
- 2) akcji i innych długoterminowych papierów wartościowych stanowiących lokaty, nabytych z zamiarem ich wykupu w terminie dłuższym niż jeden rok,
- 3) pożyczek długoterminowych (udzielonych),
- 4) nieruchomości i praw majątkowych zakwalifikowanych do inwestycji,
- 5) innych rodzajów długoterminowych aktywów finansowych.

Wartość udziałów i papierów wartościowych ujmuje się w księgach rachunkowych w cenach (po kursie) ich nabycia, natomiast

w przypadku trwałej utraty ich wartości korekty ceny nabycia ujmuje się na koncie 079 „Odписы aktualizujące inwestycje długoterminowe”.

Strona Wn konta 030 „Inwestycje długoterminowe”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Nabycie nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych jako inwestycji długoterminowych	240
2. Podwyższenie kapitału zakładowego innej spółki, której dana spółka jest współwłaścicielem z kapitału zapasowego lub rezerwowego tej spółki	750
3. Dokonanie przekwalifikowania krótkoterminowych aktywów finansowych na długoterminowe	140
4. Naliczenie należnych odsetek od długoterminowych aktywów finansowych (pod warunkiem że odsetki wypłacone zostaną w okresie dłuższym niż 12 miesięcy)	750

Strona Ma konta 030 „Inwestycje długoterminowe”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozchodowanie do sprzedaży inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne:	
a) w wartości dotychczasowych umorzeń i aktualizacji wyceny (in minus)	079
b) w wartości netto nieumorzonej	761
2. Uzyskanie w wyniku likwidacji spółki, w której dana jednostka posiada udziały lub akcje, w formie pieniężnej lub rzeczowej:	
a) środków pieniężnych	100, 130,
b) rzeczowych składników aktywów	010, 310 (305)
3. Przekwalifikowanie długoterminowych aktywów finansowych, wycenianych w cenach nabycia z ewentualnych uwzględnieniem trwałej utraty wartości – do krótkoterminowych aktywów finansowych, w przypadku gdy ewidencję księgową krótkoterminowych aktywów finansowych prowadzi się w:	
a) cenach nabycia (zakupu) nie wyższych od cen sprzedaży możliwych do uzyskania na rynku, po ewentualnej korekcie z tytułu trwałej utraty wartości	140
b) cenach rynkowych po ewentualnej korekcie z tytułu trwałej utraty wartości	140

Ewidencja szczegółowa do konta 030 wyodrębnia następujące rodzaje składników długoterminowych aktywów finansowych:

- 030-01 – Udzielone pożyczki długoterminowe,
- 030-02 – Inwestycje w nieruchomości,
- 030-03 – Inne długoterminowe aktywa finansowe.

Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji długoterminowych

Konto 079 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji długoterminowych” służy do ewidencji księgowej skutków finansowych trwałej utraty wartości długoterminowych aktywów finansowych. Ujmuje się w szczególności:

- 1) zmniejszenia wartości długoterminowych aktywów finansowych,
- 2) korekty odrębne dla poszczególnych składników długoterminowych aktywów finansowych,
- 3) różnice pomiędzy niższą ceną nabycia (zakupu) a wyższą ceną rynkową długoterminowych aktywów finansowych, jeżeli ich ewidencję księgową prowadzi się w cenach rynkowych.

Strona Ma konta 079 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji długoterminowych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przywrócenie utraconej uprzednio wartości długoterminowych aktywów finansowych z wyjątkiem inwestycji w nieruchomości i prawa majątkowe ujmowanej na stronie Ma na koncie 760	750
2. Zwiększenie wartości długoterminowych aktywów finansowych do wyższych cen rynkowych do cen ich nabycia (zakupu) w przypadku, gdy ewidencję księgową prowadzi się w tych cenach	803
3. Dokonanie korekty ceny nabycia długoterminowych aktywów finansowych w przypadku przekwalifikowania ich do krótkoterminowych aktywów finansowych w sytuacji, gdy ich ewidencję księgową prowadzi się:	
a) w cenach nabycia (zakupu) nie wyższych od cen rynkowych	030
b) w cenach rynkowych	030
przekwalifikowanie aktywów finansowych powinno być poprzedzone jak w operacji 3a ujęciem ewentualnego odpisu z tytułu trwałej utraty jego wartości	

4. Zmniejszenie dotychczasowych umorzeń długoterminowych inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne w momencie ich rozchodowania do sprzedaży, likwidacji lub przekazania w formie darowizny	761
--	-----

Strona Ma konta 079 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji długoterminowych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenie wartości długoterminowych aktywów finansowych z tytułu trwałej utraty ich wartości	751
2. Zmniejszenie wartości długoterminowych aktywów finansowych ujmowanych w księgach rachunkowych w cenach rynkowych, w przypadku gdy ceny te są wyższe od cen nabycia (zakupu)	803
3. Sprowadzenie długoterminowych aktywów finansowych wykazywanych w księgach rachunkowych w cenach rynkowych – przekwalifikowanych do krótkoterminowych aktywów finansowych – do cen nabycia (zakupu) netto	803
4. Dokonanie odpisów umorzeniowych (amortyzacyjnych) długoterminowych inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych	761

Ewidencja szczegółowa do konta 079 „Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji długoterminowych” prowadzona jest według ich rodzajów:

- 079-01 – Odpisy aktualizacyjne pożyczek długoterminowych,
- 079-02 – Umorzenia i odpisy aktualizacyjne inwestycji w nieruchomości,
- 079-03 – Odpisy aktualizacyjne pozostałych długoterminowych aktywów finansowych.

Środki trwałe w budowie (080)

Konto 080 „Środki trwałe w budowie” służy do ewidencji księgowej kosztów:

- 1) budynków środków trwałych realizowanych zarówno siłami własnymi jednostki, jak i obcymi bezpośrednio związanych z realizowaną budową lub montażem danego środka trwałego,

- 2) realizowanych ulepszeń istniejących środków trwałych oraz do rozliczania tych kosztów według uzyskanych efektów.

Środki trwałe w budowie w momencie ich rozliczania i przekazywania do użytkowania wyceniane są w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia obejmujących sumę poniesionych przez daną jednostkę kosztów budowy, montażu, ulepszenia i przystosowania do użytkowania w okresie od rozpoczęcia budowy (montażu) do dnia przyjęcia do użytkowania lub do dnia bilansowego z uwzględnieniem także podatków VAT i akcyzowego, jeżeli nie podlegają odliczeniu, kosztów obsługi zobowiązań związanych z finansowaniem budowy (montażu) i ujemnych różnic kursowych, pomniejszonych o uzyskane przychody z tego tytułu.

Do kosztów budowy (montażu) lub ulepszeń środków trwałych według ich rodzajów zalicza się w szczególności koszty: zakupu gruntów, przygotowania terenów pod budowę, w tym likwidacji nieruchomości (rozbiórki np. budynków i budowli), nieumorzonych części wartości początkowej środka trwałego – spisanej jednorazowo w koszty budowy, dokumentacji projektowej, robót budowlano-montażowych, zakupów maszyn, urządzeń i ich montażu, prób montażowych i rozruchu – niezbędnych do doprowadzenia do oddania w użytkowanie środka trwałego, pomniejszonych o cenę sprzedaży netto (często niższą od kosztów wytworzenia) wykonanych w czasie prób produktów zdalnych do gospodarczego wykorzystania, podatku VAT niepodlegającego odliczeniu, innych podatków i opłat związanych z okresem budowy (montażu), obsługi zaciągniętych zobowiązań związanych z budową (montażem) lub ulepszeniem środka trwałego oraz różnic kursowych pomniejszonych o przychody z tego tytułu, ubezpieczeń majątkowych i osobowych budowanych (montowanych) i ulepszanych środków trwałych, obcego nadzoru budowlanego, zakupów maszyn, urządzeń i środków transportu oraz innych środków trwałych niepodlegających montażowi.

Strona Wn konta 080 „Środki trwałe w budowie”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie kosztów budowy (montażu) i ulepszeń środków trwałych według faktur, rachunków i innych dowodów księgowych:	240 (305)
a) obcych wykonawców (dostawców)	310,
b) wykonywanych we własnym zakresie – na podstawie dowodów księgowych wewnętrznych	500, 530, 600 (620)
2. Ujęcie kosztów nieprzekazanych do montażu lub nieprzyjętych do użytkowania maszyn, urządzeń, środków transportu i innych przedmiotów:	
a) nabytych od obcych dostawców (wykonawców)	240 (305)
b) wykonanych we własnym zakresie	500, 530, 600 (620)

Strona Ma konta 080 „Środki trwałe w budowie”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przekazanie do użytkowania środków trwałych po zakończeniu budowy (montażu), ulepszenia	010
2. Odpisanie środków trwałych w budowie lub ulepszeń bez zamierzonych efektów gospodarczych lub w których nastąpiła trwała utrata ich wartości	761
3. Zniszczenie środka trwałego w budowie lub powstanie innego zdarzenia losowego powodującego rozchód lub zmniejszenie jego wartości	761
4. Przekazanie nieodpłatne środków trwałych w budowie – odpowiednio	761
5. Wydanie środka trwałego w budowie – jego odbiorcy przy sprzedaży	761
6. Przyjęcie do magazynu odzyskanych z budowy (montażu) lub ulepszenia materiałów	310

Ewidencja szczegółowa do konta 080 zapewnia: wyodrębnienie kosztów środków trwałych w budowie i ulepszeń według poszczególnych efektów (zadań, przedsięwzięć) oraz kosztów wspólnych, jeżeli równoległe realizowane są różne zadania – przedsięwzięcia, dane wartościowe do przeprowadzenia kalkulacji ceny nabycia lub kosztu wytworzenia poszczególnych środków trwałych w budowie lub ich ulepszeń.

Zespół „1” – ŚRODKI PIENIĘŻNE, KREDYTY BANKOWE I INNE KRÓTKOTERMINOWE AKTYWA FINANSOWE

Konta zespołu „1” – Środki pieniężne, kredyty bankowe i inne krótkoterminowe aktywa finansowe, służą do ewidencji księgowej:

- 1) aktywów pieniężnych stanowiących krajowe i zagraniczne środki płatnicze oraz waluty obce przechowywane w kasach lub na rachunkach bankowych,
- 2) aktywów pieniężnych w postaci czeków, weksli obcych i innych aktywów finansowych oraz naliczonych do aktywów finansowych odsetek,
- 3) środków pieniężnych krajowych i zagranicznych wykorzystywanych w formie kredytów bankowych,
- 4) różnic z aktualizacji wyceny krótkoterminowych aktywów finansowych, w tym także przeznaczonych do ewidencji księgowej innych krótkoterminowych aktywów finansowych, w tym także przeznaczonych do obrotu – wyemitowanych przez inne jednostki instrumentów kapitałowych.

Do ewidencji księgowej poszczególnych rodzajów środków pieniężnych w kasach i na rachunkach bankowych, w tym także w formie kredytów oraz innych krótkoterminowych aktywów finansowych, służą następujące konta:

- konto 100 – „Kasa”,
- konto 130 – „Rachunek rozliczeniowy”,
- konto 133 – „Pozostałe rachunki bankowe”,
- konto 137 – „Kredyty bankowe”,
- konto 140 – „Inwestycje krótkoterminowe”,
- konto 145 – „Środki pieniężne w drodze”,
- konto 149 – „Rachunek środków ZFŚS”,
- konto 150 – „Odpisy aktualizacyjne inwestycji krótkoterminowych”.

Obroty gotówki w kasach udokumentowane są dowodami źródłowymi lub zastępczymi dowodami kasowymi. Obroty gotówki w kasie ujmuje się w ewidencji księgowej pod datą rzeczywistego przychodu lub rozchodu; niedobory i nadwyżki ujmuje się pod datą ich ujawnienia. Ewidencja księgowa operacji bezgotówkowych na rachunkach bankowych dokonywana jest wyłącznie na podstawie wyciągów i innych dowodów księgowych.

Kasa (100)

Konto 100 „Kasa” służy do ewidencji księgowej gotówki w kasie w złotych polskich.

Po stronie Wn konta 100 „Kasa” ujmuje się przychody gotówki do kasy, w tym także nadwyżki kasowe, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Podjęcie gotówki z rachunku bankowego	130, 137, 149 (145)
2. Wpływy ze środków pieniężnych w drodze	145
3. Wpłaty dokonane przez odbiorców	200, 240
4. Wpłaty różnych należności	234, 240, 249
5. Nadwyżki kasowe	236
6. Otrzymane przedpłaty na poczet przyszłych dostaw.	205
7. Sprzedaż za gotówkę produktów oraz materiałów i towarów	700, 710, 730, 740
8. Wyплаты za niedobory i szkody lub ich potrącenia w liście płac	202, 230, 234, 240
9. Spłaty pożyczek z ZFŚS	249
10. Wpłaty do kasy z tytułu sprzedaży towarów, materiałów i produktów przy stosowaniu kas z pamięcią fiskalną:	
a) wartość sprzedaży według cen sprzedaży netto	710, 730, 740
b) podatek VAT należny	222

Strona Ma konta 100 „Kasa”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpłaty gotówki na rachunki bankowe (potwierdzone)	130, 132, 137, 149
2. Wpłaty gotówki na rachunki – niepotwierdzone przez bank	145
3. Różne wypłaty dostawcom, pracownikom, z ZFŚS i inne	202, 230, 234, 240, 249
4. Wypłaty wynagrodzeń, zasiłków, świadczeń z ZUS	230
5. Wypłaty obciążające ZFŚS	850
6. Stwierdzone niedobory kasowe	235

Ewidencja szczegółowa do konta 100 prowadzona jest w formie powszechnie stosowanych raportów kasowych.

Rachunek rozliczeniowy (130)

Konto 130 „Rachunek rozliczeniowy” służy do ewidencji księgowej środków pieniężnych na rachunku bankowym (rozliczeniowym).

Strona Wn konta 130 „Rachunek rozliczeniowy”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpłaty gotówki z kasy	100
2. Wpływy środków pieniężnych z innych rachunków bankowych oraz środków pieniężnych w drodze	132, 133, 137, 140, 145, 149
3. Wpływy od odbiorców i zwroty zaliczek przez dostawców oraz innych należności	200, 201, 205, 220, 234, 240
4. Ujęcie błędów w wyciągach bankowych i ich sprostowań	240
5. Otrzymanie dotacji i subwencji	220, 240, 760, 845
6. Otrzymanie kar, grzywien i odszkodowań umownych	760

Strona Ma konta 130 „Rachunek rozliczeniowy”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Pobranie gotówki z rachunku bankowego do kasy	100
2. Uregulowanie zobowiązań wobec dostawców, wypłaty zaliczek (w tym także na zasadzie wykorzystania kredytu na rachunku)	202, 205, 240
3. Przelewy środków pieniężnych na inne rachunki bankowe lub zakup krótkoterminowych papierów wartościowych	132, 133, 140, 145, 149
4. Spłaty uprzednio zaciągniętych kredytów lub pożyczek	490, 137
5. Opłacenie kar, grzywien, odszkodowań	761
6. Zapłacenie odsetek i prowizji od kredytów i pożyczek	751 (lub 409, 080)
7. Zapłacenie zobowiązań publicznoprawnych: podatków, składki ZUS, cła	220
8. Ujęcie błędów w wyciągach bankowych i ich sprostowań	240
9. Opłaty za usługi bankowe i czynności manipulacyjne (dokonanie przelewu, pobranie książeczki czekowej itp.)	403

Rachunki lokat bankowych (132)

Konto 132 „Rachunki lokat bankowych” służy do ewidencji księgowej, lokat bankowych terminowych.

Strona Wn konta 132 „Rachunek lokat bankowych:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpływy równowartości lokat na wyodrębniony rachunek bankowy	100, 130, 145, 149
2. Wpływy uzyskanych odsetek z lokat środków pieniężnych	750

Strona Ma konta 132 „Rachunki lokat bankowych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Likwidacja lokaty i zwrot środków pieniężnych	130, 145, 149

Pozostałe rachunki bankowe (133)

Konto 133 „Pozostałe rachunki bankowe” służy do ewidencji księgowej środków pieniężnych, które są wyodrębnione na wydzielonych rachunkach.

Strona Ma konta 133 „Rachunki bankowe”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpłaty gotówki z kasy i od kontrahentów	100, 130, 137, 145, 149
2. Otrzymane odsetki bankowe	750

Strona Ma konta 133 „Pozostałe rachunki bankowe”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Podjęcie gotówki z rachunku bankowego do kasy	100
2. Przelewy środków pieniężnych na rzecz kontrahentów	odpowiednie konta zespołu 2
3. Opłaty za bankowe usługi manipulacyjne	403

Kredyty bankowe (137)

Konto 137 „Kredyty bankowe” służy do ewidencji księgowej kredytów bankowych na wyodrębnionym rachunku.

Strona Wn konta 137 „Kredyty bankowe” ujmuje się spłaty kredytu bankowego, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Spłaty kredytu bankowego według ustaleń umowy	130, 133, 140, 149
2. Zwroty środków pieniężnych (nadpłat) przez dostawców i wykonawców jednostki	odpowiednie konta zespołu 2

Na stronie Ma konta 137 „Kredyty bankowe” ujmuje się natomiast przekazanie środków pieniężnych pochodzących z kredytu bankowego na rachunek rozliczeniowy bądź wykorzystanie kredytu poprzez spłaty zobowiązań wobec kontrahentów, podjęcie środków pieniężnych do kasy, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wykorzystanie kredytu bankowego na finansowanie różnych celów gospodarczych lub socjalnych	100, 130, 133, 140, 149 oraz odpowiednie konta zespołu 2
2. Naliczenie odsetek i prowizji od kredytu na nabycie lub wytworzenie aktywów trwałych pobranych przez bank w okresie zakupów lub budów tych aktywów	010, 020, 080
3. Naliczenie odsetek i prowizji dotyczących podstawowej działalności gospodarczej i pobranie przez bank	751 lub konta 409, 850

Ewidencja szczegółowa do konta 137 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia ona:

- 137-1 – Kredyty na rozwój firmy,
- 137-1-001 – Kredyty krótkoterminowe,
- 137-1-002 – Kredyty długoterminowe,
- 137-02 – Kredyty na spłaty zobowiązań wobec kontrahentów,
- 137-2-001 – Kredyty krótkoterminowe,
- 137-2-002 – Kredyty długoterminowe.

Inwestycje krótkoterminowe (140)

Konto 140 „Inwestycje krótkoterminowe” służy do ewidencji księgowej krótkoterminowych aktywów finansowych nabytych w celach

ich odsprzedaży oraz innych środków pieniężnych, w tym także odsetek, których zapłata (realizacja) nastąpi w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy – stanowiących akcje i obligacje obce, czek i obce – otrzymane w złotych polskich.

Po stronie Wn konta 140 „Inwestycje krótkoterminowe” ujmuje się przychody i zwiększenia wartości krótkoterminowych aktywów finansowych, a w szczególności:

Wyodrębnienie i treść zdarzeń (operacji) gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Nabycie (zakup) akcji i obligacji obcych w celu ich odsprzedaży	100, 130
2. Ujęcie umorzenia własnych akcji (udziałów) z kapitału zapasowego w wysokości dodatniej różnicy pomiędzy wartością nominalną a ceną ich nabycia	801
3. Ujęcie dodatnich skutków finansowych zmian cen rynkowych nabytych uprzednio akcji i obligacji	750
4. Otrzymanie (nabycie) czeków obcych	200, 240, 100, 130
5. Przekwalifikowanie długoterminowych aktywów finansowych do krótkoterminowych	030
6. Ujęcie dodatnich różnic z wyceny (na dzień bilansowy) z tytułu zmian cen rynkowych uprzednio przekwalifikowanych długoterminowych aktywów finansowych	750

Na stronie Ma konta 140 „Inwestycje krótkoterminowe” ujmuje się rozchody i zmniejszenia wartości krótkoterminowych aktywów finansowych, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozchody akcji i obligacji do sprzedaży	751
2. Ujęcie umorzenia własnych akcji (udziałów) z kapitału zapasowego w wysokości ujemnej różnicy pomiędzy wartością nominalną a ceną ich nabycia	801
3. Ujęcie ujemnych skutków finansowych uprzednio nabytych akcji i obligacji wskutek zmian cen:	
a) nabycia (zakup)	751
b) rynkowych	751

4. Dokonanie realizacji czeków, weksli obcych:	
a) ujęcie kwoty uzyskanej	130, 137, 138, 149,
b) ujęcie ujemnej różnicy z tytułu dyskonta weksla	751
	751
5. Przekwalifikowanie krótkoterminowych aktywów finansowych do długoterminowych	030
6. Ujęcie ujemnych różnic z wyceny (na dzień bilansowy) zmian cen rynkowych uprzednio przekwalifikowanych długoterminowych aktywów finansowych do krótkoterminowych	751
7. Wydanie czeków podróżniczych pracownikom	234 (240) odpowiednie konta zespołu 2

Ewidencja szczegółowa do konta 140 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia:

- 140-1 – Pożyczki krótkoterminowe,
- 140-2 – Zaliczki dla pracowników.

Środki pieniężne w drodze (145)

Konto 145 – „Środki pieniężne w drodze” służy do ewidencji księgowej środków pieniężnych znajdujących się między kasą i rachunkami bankowymi oraz rachunkami bankowymi, gdy rozchód z kasy lub rachunku bankowego dokonany został danego dnia, a wpływ na rachunek bankowy nastąpił w innym czasie.

Konto funkcjonuje na bieżąco.

Po stronie Wn konta 145 „Środki pieniężne w drodze” ujmuje się niepotwierdzone wpływy i przelewy środków pieniężnych z odpowiednich kont zespołu 1 na inne odpowiednie konta, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpłaty z kas na rachunki bankowe (niepotwierdzone wyciągami bankowymi)	100
2. Przelewy środków pomiędzy własnymi rachunkami bankowymi (niepotwierdzone wyciągami bankowymi)	130, 132, 133, 137, 140, 149

Na stronie Ma konta 145 „Środki pieniężne w drodze” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpływy do kasy lub na rachunki bankowe środków pieniężnych w drodze	100, 130, 132, 133, 137, 140, 149

Ewidencja szczegółowa do konta 145 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia ona:

- 145-1 – Środki pieniężne w drodze od pracowników,
- 145-2 – Środki pieniężne w drodze własne,
- 145-3 – Środki pieniężne w drodze od kontrahentów.

Rachunek środków ZFŚS (149)

Konto 149 „Rachunek środków ZFŚS” służy do ewidencji księgowej środków pieniężnych Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Po stronie Wn konta 149 „Rachunek środków ZFŚS” ujmuje się w szczególności przelewy środków z rachunku bankowego rozliczeniowego i ewentualnie wpłaty gotówki z kasy oraz naliczone odsetki przez bank od środków na tym rachunku, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpłaty gotówki z kasy na rachunek bankowy ZFŚS	100
2. Przelewy (wpływy) środków pieniężnych z innych rachunków bankowych	130, 132, 140, 145
3. Naliczenie odsetek bankowych od środków na rachunku ZFŚS	850

Na stronie Ma konta 149 „Rachunek środków ZFŚS” ujmuje się wypłaty pożyczek z ZFŚS, podjęcie gotówki do kasy, przelewy środków na rachunek bankowy rozliczeniowy i ewentualnie inne wypłaty, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Podjęcie gotówki z rachunku ZFŚS do kasy	100
2. Przelew środków na inne rachunki bankowe	130, 132, 145
3. Wypłaty pożyczek ze środków Z.S.Ś.S.	249
4. Spłaty zobowiązań zakładowej działalności socjalnej	240

Ewidencja szczegółowa do konta 149 nie musi być prowadzona, więc spółka jej nie prowadzi.

Odpisy aktualizujące inwestycje krótkoterminowe (150)

Konto 150 „Odpisy aktualizujące inwestycje krótkoterminowe” służy do ewidencji księgowej skutków finansowych trwałej utraty wartości inwestycji krótkoterminowych.

Po stronie Wn konta 150 „Odpisy aktualizujące inwestycje krótkoterminowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przywrócenie utraconej uprzednio wartości krótkoterminowych aktywów finansowych	750
2. Ujęcie korekty ceny nabycia krótkoterminowych papierów wartościowych w przypadku ich sprzedaży lub przeniesienia własności w innej formie, z tytułu trwałej utraty ich wartości	140
3. Dokonanie korekty ceny nabycia krótkoterminowych aktywów finansowych w przypadku ich przekwalifikowania do długoterminowych	140

Na stronie Ma konta 150 „Odpisy aktualizujące inwestycje krótkoterminowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Dokonywanie korekty zmniejszającej krótkoterminowe aktywa finansowe z tytułu trwałej utraty ich wartości	751

Zespół „2” – ROZRACHUNKI I ROSZCZENIA

Do ewidencji księgowej rozrachunków z odbiorcami i dostawcami, rozrachunków publicznoprawnych, rozrachunków z pracownikami oraz pozostałych rozrachunków i roszczeń, a także ich aktualizacji służą spółce następujące konta księgi głównej:

- konto 200 – „Rozrachunki z odbiorcami krajowymi”,
- konto 202 – „Rozrachunki z dostawcami krajowymi”,
- konto 205 – „Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami”,
- konto 220 – „Rozrachunki publicznoprawne”,
- konto 221 – „Rozliczenie VAT naliczonego”,
- konto 222 – „Rozliczenie VAT należnego”,
- konto 223 – „Podatek VAT do rozliczenia”,
- konto 224 – „Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS”,
- konto 230 – „Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń”,
- konto 234 – „Pozostałe rozrachunki z pracownikami”,
- konto 235 – „Rozliczenie niedoborów i szkód”,
- konto 236 – „Rozliczenie nadwyżek”,
- konto 240 – „Pozostałe rozrachunki”,
- konto 244 – „Roszczenia sporne”,
- konto 249 – „Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS”,
- konto 250 – „Rozrachunki wewnętrzne”,
- konto 260 – „Odpisy aktualizacyjne rozrachunków”.

Konta zespołu 2 „Rozrachunki i roszczenia” służą do ewidencji księgowej wszelkich należności i zobowiązań krajowych i zagranicznych, rozliczeń i roszczeń podmiotu gospodarczego, dotyczących zarówno podstawowej działalności gospodarczej, jak również zakładowej działalności socjalnej, a także do ewidencji księgowej odpisów aktualizujących należności.

Ewidencją księgową na kontach rozrachunkowych objęte są w szczególności rozrachunki wynikające z tytułu:

- 1) bezspornych należności i zobowiązań ze sprzedaży produktów, towarów oraz zakupu materiałów, towarów i usług;
- 2) udzielonych dostawcom lub otrzymanych od odbiorców zaliczek na poczet przyszłych dostaw i usług;
- 3) należności i zobowiązań publicznoprawnych z tytułu podatków, opłat ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń publicznoprawnych;

- 4) wynagrodzeń za pracę pracowników i osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych i innych wypłat oraz dokonywanych potrąceń w listach płac;
- 5) pozostałych rozliczeń z pracownikami;
- 6) niedoborów, szkód i nadwyżek w majątku jednostki gospodarczej;
- 7) należności i zobowiązań z tytułu sprzedaży i zakupu środków trwałych i środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, długoterminowych i krótkoterminowych aktywów finansowych oraz pozostałych zobowiązań finansowych będących przedmiotem działalności operacyjnej;
- 8) zaliczek przekazanych z tytułu zakupów środków trwałych i środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, a także aktywów finansowych;
- 9) należności i zobowiązań z tytułu udzielonych lub otrzymanych pożyczek od innych jednostek niebędących bankami;
- 10) zobowiązań z tytułu leasingu finansowego i operacyjnego;
- 11) pozostałych należności i zobowiązań należności i roszczeń spornych;
- 12) odpisów aktualizujących należności.

W ciągu roku obrotowego należności i zobowiązania wyrażone w złotych polskich ujmuje się w księgach rachunkowych według wartości nominalnej z dnia ich powstania, to jest w kwotach brutto (z podatkiem VAT).

Na dzień bilansowy należności i zobowiązania (w tym również z tytułu pożyczek) wykazuje się w kwocie wymaganej zapłaty. Na ten dzień dokonuje się również naliczenia odsetek od pożyczek nawet wtedy, gdy termin płatności jeszcze nie zapadł. Należności i zobowiązania podlegają obowiązkowi inwentaryzacji, to jest okresowemu sprawdzaniu stanu tych aktywów i pasywów drogą uzyskania od kontrahentów potwierdzenia ich wartości, względnie otrzymania informacji o innym ich stanie oraz ustalenia ewentualnych różnic.

Uzgodnienie sald rozrachunków następują w okresie trzech ostatnich miesięcy roku obrotowego i pierwszych 15 dni następnego roku obrotowego. Kwoty przedawnionych lub umorzonych zobowiązań zalicza się do pozostałych przychodów operacyjnych, natomiast kwoty należności i roszczeń przedawnionych lub nieściągalnych powiększają pozostałe koszty operacyjne.

Rozrachunki z odbiorcami krajowymi (200)

Konto 200 „Rozrachunki z odbiorcami krajowymi” służy do ewidencji księgowej wszelkich bezspornych należności z tytułu sprzedaży produktów, towarów, materiałów oraz przekazanych zaliczek przez odbiorców krajowych z wyłączeniem własnych pracowników, emerytów i rencistów (konto 230, 234) wraz z należnymi odsetkami, karami, grzywnami i odszkodowaniami.

Po stronie Wn konta 200 „Rozrachunki z odbiorcami krajowymi” ujmuje się powstanie i zwiększenia stanu wartości należności od odbiorców krajowych, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie należności z tytułu sprzedaży: a) produktów b) materiałów c) podatku VAT-u należnego od sprzedaży	700 740 222
2. Zwiększenie należności z tytułu sprzedaży produktów, towarów i materiałów (z VAT należnym) na podstawie faktury korygującej VAT	odpowiednie konta zespołu 7 i równolegle konto 222
3. Ujęcie należności wynikających z tytułów egzekucyjnych (w wyniku zmiany roszczeń z powrotem na należności)	244
4. Zaliczenie należności do przychodów podlegających rozliczaniu w czasie (w tym: należności z tytułu odsetek, kar, grzywien, odszkodowań)	
5. Ujęcie faktur VAT wystawionych dla przyszłych odbiorców, gdy wartość przedpłaty podlega zafakturowaniu	845 845 (222)
6. Ujęcie należności z tytułu kar, grzywien i odszkodowań umownych zaliczonych do bieżącego okresu sprawozdawczego i roku obrotowego	760

Na stronie Ma konta 200 „Rozrachunki z odbiorcami krajowymi” ujmuje się spłaty i zmniejszenia stanu należności, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wpływy należności:	
a) gotówką do kasy	100
b) na rachunek rozliczeniowy	130, 133, 137
c) czekiem	140
jeżeli należność objęta była poprzednio aktualizacją, następuje zapis równoległy: Dt konto 260, Ct konto 760	
2. Powstanie roszczenia spornego dochodzonego od odbiorcy – skierowanie sprawy do sądu (ewentualne dokonanie aktualizacji: Dt konto 761 (761), Ct konto 260)	244
3. Spisanie należności przedstawionych i umorzonych:	260
a) gdy dokonano odpisu aktualizującego wartość należności – do kwoty tej aktualizacji	761 lub 751
b) gdy nie dokonano aktualizacji – odpowiednio	odpowiednie
4. Ujęcie faktur korygujących VAT (zmniejszających przychody ze sprzedaży i stan należności)	konto zespołu 7, konto 845 i konto 222
5. Zmniejszenie ustalonych uprzednio należności z tytułu:	760
a) kar, grzywien i odszkodowań umownych	750
b) odsetek za zwłokę od nieregulowanych w terminie należności	205
6. Polecenie księgowania (PK), wystawione po realizacji dostaw lub świadczeń opłacanych zaliczką, gdy odbiorcy wystawiono już fakturę ostateczną (uzupełniającą); suma księgowa równa kwocie otrzymanej zaliczki	

Ewidencja szczegółowa do konta 200 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia takie konta jak:

- 200-1 – „Rozrachunki długoterminowe”,
- 200-1-001 – „Rozrachunki z Animonda”,
- 200-2 „Rozrachunki krótkoterminowe”,
- 200-2-001 – „Rozrachunki z Kamalec”,
- 200-2-002 – „Rozrachunki z Parex”,
- 200-2-003 – „Rozrachunki z FAMA”,
- 200-2-004 – „Rozrachunki z Aleksander”.

Rozrachunki z dostawcami krajowymi (202)

Konto 202 „Rozrachunki z dostawcami krajowymi” służy do ewidencji księgowej wszelkich bezspornych zobowiązań wobec dostaw-

ców krajowych z wyjątkiem własnych pracowników i emerytów, z tytułu zakupów materiałów, towarów i usług dla podstawowej działalności gospodarczej z uwzględnieniem także przekazanych przedpłat (zaliczek) oraz pobranych kaucji gwarancyjnych. Na koncie tym ujmuje się również odsetki ustawowe, kary grzywny i odszkodowania należne z tytułu dostaw.

Po stronie Wn konta 202 „Rozrachunki z dostawcami krajowymi” ujmuje się spłaty zobowiązań z tytułu zakupów materiałów, towarów i usług oraz zmniejszenia ich wartości, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Spłaty zobowiązań wobec dostawców krajowych: a) gotówką lub przelewem	odpowiednie konta zespołu 1
2. Odpisanie zobowiązań przedawnionych	760
3. Odpisanie zobowiązań przedawnionych dotyczących odsetek	750
4. Ujęcie faktur korygujących VAT od dostawców (zmniejszających zobowiązania): a) w cenie sprzedaży netto	odpowiednie konta zespołu 3 lub 4
b) w kwocie podatku VAT naliczonego	221 lub 404
5. Przeniesienie, po realizacji dostaw materiałów i towarów lub świadczeń usług opłaconych uprzednio zaliczką, gdy odbiorca otrzymał już fakturę ostateczną: suma księgowa równa kwocie przekazanej zaliczki	205

Na stronie Ma konta 202 „Rozliczenia z dostawcami krajowymi” ujmuje się powstanie zobowiązań z tytułu zakupów materiałów, towarów i usług podstawowej działalności gospodarczej oraz zwiększeń ich wartości, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie faktury z tytułu zakupu materiałów, towarów i usług w wartości brutto – wraz z podatkiem VAT naliczonym	300
2. Ujęcie faktury korygującej od dostawcy (zwiększenie zobowiązań) w cenie zakupu brutto – wraz z podatkiem VAT naliczonym	300
3. Naliczenie przez dostawców odsetek ustawowych za zwłokę w regulowaniu zobowiązań	751 (409)
4. Naliczenie przez dostawców kar grzywien i odszkodowań	761

Ewidencja szczegółowa do konta 202 prowadzona jest w pomocniczych księgach rachunkowych.

Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami (205)

Konto 205 „Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami” służy do ewidencji księgowej krajowych przekazanych lub otrzymanych zaliczek z tytułu przyszłych dostaw i usług.

Strona Wn konta 205 „Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przekazanie środków pieniężnych w formie zaliczek dla dostawcy, na poczet dostaw materiałów, towarów i usług	odpowiednie konta zespołu 1
2. Przeniesienie otrzymanej uprzednio zaliczki (przedpłaty) od odbiorcy w momencie wystawienia mu faktury w celu rozliczenia otrzymanej zaliczki	200

Na stronie Ma konta 205 „Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami i dostawcami” ujmuje się otrzymanie zaliczek od odbiorców oraz rozliczenia zaliczek przekazanych dostawcom, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Otrzymanie zaliczki od odbiorcy na poczet dostaw i świadczeń na jego rzecz produktów 2. Przeniesie w momencie otrzymania faktury VAT od dostawcy, któremu wcześniej przekazana została kwota zaliczki do rozliczenia	odpowiednie konta zespołu 1 202

Ewidencja szczegółowa do konta 205 prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej uwzględnia odbiorców i dostawców, którym przekazano lub od których otrzymano zaliczki.

205-1 – „Rozrachunki z tytułu zaliczek z odbiorcami”,
205-1-001 – „Rozrachunki z Biedronka”,
205-1-002 – „Rozrachunki z Tesco”,
205-1-003 – „Rozrachunki z Lidl”,
205-1-004 – „Rozrachunki z Leclerc”,
205-2 – Rozrachunki z tytułu zaliczek z dostawcami.

Rozrachunki publicznoprawne (220)

Konto 220 „Rozrachunki publicznoprawne” służy do ewidencji księgowej wszelkich rozrachunków z budżetem państwa i budżetami samorządów terytorialnych (z wyjątkiem rozliczeń wstępnych z tytułu podatku VAT, podatku dochodowego od osób prawnych, podatku od nieruchomości, podatków od środków transportu, podatków i opłat terenowych, podatków i opłat lokalnych, opłat od czynności cywilnoprawnych i opłat skarbowych, a także do ewidencji księgowej składek ZUS, opłat na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych).

Po stronie Wn konta 220 „Rozrachunki publicznoprawne” ujmuje się głównie należności od jednostek budżetowych i ZUS oraz spłaty zobowiązań budżetowych i ZUS, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Spłaty zobowiązań z tytułu podatków, opłat, składek ZUS Ujęcie należności z tytułu nadpłat w podatkach i opłatach.	00, 130, 137 odpowiednie konta zespołu 2, konto 404

2. Ujęcie należności z tytułu nadpłaty podatku dochodowego od osób prawnych	1870
3. Ujęcie miesięcznego ustalenia kwoty podatku VAT do zwrotu z Urzędu Skarbowego	223
4. Ujęcie podatku VAT do zwrotu z Urzędu Skarbowego za lata poprzednie – ewentualnie	760 (750) 820
5. Naliczenie w listach płac zasiłków i innych świadczeń płaconych w imieniu ZUS	230
6. Wyплаты i przelewy świadczeń pracownikom powodujących należności od ZUS	100, 130

Na stronie Ma konta 220 „Rozrachunki publicznoprawne” ujmuje się zobowiązania wobec jednostek budżetowych i ZUS oraz wpłaty należności od budżetów i ZUS, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie zobowiązań z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych według obowiązującej deklaracji	870
2. Naliczenie podatków: od nieruchomości, od środków transportowych i opłat lokalnych	404
3. Okresowe (miesięczne) przeniesienie kwoty podatku VAT do rozliczenia z Urzędem Skarbowym (zobowiązania wobec Urzędu)	223
4. Naliczenie sankcyjne podatku VAT	761
5. Zarachowanie odsetek sankcyjnych za zwłokę od zobowiązań wynikających z Ordynacji Podatkowej	751
6. Naliczenie opłat z tytułu korzystania ze środowiska	404
7. Naliczenia opłat od umów cywilnoprawnych i opłat skarbowych obciążających koszty bieżącego okresu	404
8. Naliczenie obowiązkowych wpłat z zysku w spółkach Skarbu Państwa	870
9. Naliczenie składek ZUS obciążających pracowników (potrąconych w listach płac)	230
10. Naliczenie zobowiązań z tytułu składek ZUS, odpisu na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (obciążających pracodawcę)	406
11. Naliczenie składek na ubezpieczenie zdrowotne	220

Rozliczenie VAT naliczonego (221)

Konto 221 „Rozliczenie VAT naliczonego” służy do ewidencji księgowej podatku VAT naliczonego, wynikającego z faktur VAT wystawionych przez dostawców materiałów, towarów i usług.

Strona Wn konta 221 „Rozliczenie VAT naliczonego” ujmuje się podatek VAT naliczony przy zakupach do ewentualnego odliczenia od VAT należnego:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie według faktur VAT i faktur VAT korygujących, kwot naliczonego podatku, dotyczącego zakupów służących wyłącznie sprzedaży opodatkowanej	300, 305 lub bezpośrednio z kont 202 i 240

Na stronie Ma konta 221 „Rozliczenie VAT naliczonego” ujmuje się VAT wynikający z faktur korygujących (zmniejszających) naliczenia podatku oraz przeniesienie VAT do odliczenia:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie kwot podatku wynikających z faktur korygujących VAT (zmniejszających) kwoty podatku naliczonego, dotyczącego zakupów służących wyłącznie sprzedaży opodatkowanej	300, 305 lub 202, 240
2. Okresowe przeniesienie salda podatku VAT naliczonego do rozliczenia	223

Rozliczenie VAT należnego (222)

Konto 222 „Rozliczenie VAT należnego” służy do ewidencji księgowej podatku VAT należnego ustalonego przy sprzedaży, a także od przychodów dotyczących:

- przekazania rzeczowych składników aktywów oraz świadczeń usług własnych na cele reprezentacji i reklamy,
- przekazania rzeczowych składników aktywów oraz świadczeń usług na rzecz właściciela lub pracowników,

- nieodpłatnego przekazania rzeczowych składników aktywów oraz świadczeń usług na zewnątrz podmiotu gospodarczego, bez pobrania za nie należności,
- otrzymania zaliczek, przedpłat i zadatków w wartości transakcji obligującej do wystawienia faktury VAT.

Strona Wn konta 222 „Rozliczenie VAT należnego” ujmuje się kwoty VAT wynikające z faktur korygujących oraz przeniesienie VAT należnego do rozliczenia:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie faktur korygujących VAT zmniejszających podatek VAT należny 2. Okresowe przeniesienie salda podatku VAT do rozliczenia za dany miesiąc	200, 234, 240

Na stronie Ma konta 222 „Rozliczenie VAT należnego” ujmuje się kwoty VAT należnego za dany miesiąc wynikające z faktur VAT i innych dokumentów:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie podatku VAT należnego, wynikającego z faktur VAT i faktur korygujących (zwiększających) naliczenia podatku – określających podatek VAT należny od sprzedaży produktów i towarów oraz pozostałej sprzedaży	200, 234, 240
2. Ujęcie podatku VAT należnego, wynikającego z faktur określających podatek VAT należny przy przekazywaniu składników aktywów oraz świadczeniu usług własnych na rzecz reprezentacji i reklamy	404
3. Ujęcie podatku VAT należnego, wynikającego z faktur określających podatek VAT należny z tytułu nieodpłatnego przekazania rzeczowych składników aktywów oraz świadczenia usług na zewnątrz podmiotu gospodarczego bez pobrania za nie należności, w tym na rzecz właścicieli i pracowników	761

Saldo Ct konta 222, wynikające z miesięcznych obrotów, podlega przeniesieniu na koniec okresu sprawozdawczego, na konto 223 „Podatek VAT do rozliczenia”.

Podatek VAT do rozliczenia (223)

Konto 223 „Podatek VAT do rozliczenia” służy do ewidencji księgowej przeniesienia, do rozliczenia, podatku VAT:

- należnego, zarachowanego w danym miesiącu – z konta 222,
- naliczonego w ciągu miesiąca – z konta 221

oraz do ustalenia zobowiązania za dany miesiąc z tytułu podatku VAT wobec Urzędu Skarbowego lub należności (podatku VAT do zwrotu) od Urzędu Skarbowego.

Ustaloną kwotę zobowiązania lub należności wobec (od) Urzędu Skarbowego z tytułu podatku VAT za dany miesiąc przenosi się na konto 220 „Rozrachunki publicznoprawne”.

Strona Wn konta 223 „Podatek VAT do rozliczenia” ujmuje się następujące operacje związane z rozliczeniem podatku VAT za dany miesiąc:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie podatku VAT naliczonego do rozliczenia za dany miesiąc	221
2. Przeniesienie podatku VAT do rozliczenia z Urzędem Skarbowym – ustalenie zobowiązania wobec US	220

Na stronie Ma konta 223 „Podatek VAT do rozliczenia ujmuje się następujące operacje związane z rozliczeniem podatku VAT za dany miesiąc:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie podatku VAT należnego do rozliczenia za dany miesiąc	222
2. Przeniesienie podatku VAT do rozliczenia z Urzędem Skarbowym – ustalenie kwoty do zwrotu od US	220

Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS (224)

Konto 224 „Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS” służy do ewidencji księgowej comiesięcznych rozliczeń spółki z tytułu:

- podatku VAT,
- rozliczeń z ZUS (składek i świadczeń),
- podatku dochodowego od osób prawnych.

Po stronie Wn konta 224 „Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zarachowanie od oddziałów celem zbiorczego rozliczenia za okres sprawozdawczy lub rok obrotowy – odpowiednio:	
a) VAT należnego	222
b) składek ZUS	220
c) podatku dochodowego od osób prawnych	220
2. Ujęcie ustalonych zobowiązań spółki wobec oddziałów za okres sprawozdawczy z tytułu:	
a) nadwyżki VAT naliczonego nad należnym do rozliczenia z Urzędem Skarbowym	250
b) ewentualnej nadwyżki świadczeń z ZUS nad składkami dla ZUS	250

Na stronie Ma konta 224 „Rozrachunki wewnętrzne podatków i rozliczeń z ZUS” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zarachowanie celem zbiorczego rozliczenia za okres sprawozdawczy lub rok obrotowy – odpowiednio:	
a) VAT naliczonego oddziałów	221
b) zasiłków i innych świadczeń ZUS na rzecz oddziałów	220
2. Ujęcie ustalonych należności spółki od oddziałów z tytułu naliczonych za okres sprawozdawczy lub rok obrotowy – odpowiednio:	
a) nadwyżek VAT należnego nad naliczonym – do rozliczenia z Urzędem Skarbowym	250
b) nadwyżek składek dla ZUS nad świadczeniami z ZUS	250
c) podatku dochodowego od osób prawnych	250

Ewidencja szczegółowa do konta 224 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej i wyodrębnia rozliczenia spółki z poszczególnymi oddziałami:

- 224-1-001 – Dział Zarządu,
- 224-1-002 – Dział Produkcji,
- 224-1-003 – Dział marketingu,

224-1-004 – Dział sprzedaży,
224-1-005 – Dział logistyki,
224-1-006 – Dział badań i rozwoju,
224-1-007 – Dział HR.

Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń (230)

Konto 230 „Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń” służy do ewidencji księgowej rozrachunków z tytułu wynagrodzeń za pracę, należnych w pieniądzu, pracownikom wykonującym pracę na podstawie umowy o pracę oraz pracownikom i innym osobom z tytułu pracy nakładczej, umowy-zlecenia, umowy o dzieło, umowy agencyjnej, potrąceń z wynagrodzeń brutto podatku dochodowego od osób fizycznych, składek ZUS i innych oraz wypłat kwot wynagrodzeń netto.

Strona Wn konto 230 „Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń” ujmuje się potrącenia z wynagrodzeń i wypłaty wynagrodzeń netto, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wypłaty (przelewy) wynagrodzeń i zaliczek na poczet wynagrodzeń, a także zasiłków i świadczeń wypłaconych przez spółkę z upoważnienia ZUS	100, 130
2. Potrącenia na liście wynagrodzeń:	
a) zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych	220
b) składek ZUS i pozostałych odpisów	220
c) należności z tytułu niedoborów i szkód uznanych przez pracowników materialnie odpowiedzialnych	234
d) należności osób fizycznych i prawnych – składek ubezpieczeniowych opłaconych przez pracowników	240
e) spłat rat pożyczek z ZFŚS	249
f) kwot wynagrodzeń przekazanych na rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe	240
g) innych należności – m.in. potrąconych z tytułu nierozliczonych zaliczek na zakup materiałów	234
3. Wypłaty (przelewy), zaliczanych do wynagrodzeń i ujętych w liście płac, ekwiwalentów za zużycie własnych narzędzi, za użytkowanie własnej odzieży roboczej, za środki higieny osobistej, a także odpraw pośmiertnych, odszkodowań powypadkowych	100, 130
4. Odpisanie przedawnionych zobowiązań z tytułu wynagrodzeń pracowniczych lub wypłat zaliczonych do wynagrodzeń	760

Na stronie Ma konta 230 „Rozrachunki z pracownikami” ujmuje się naliczone zobowiązania wobec pracowników z tytułu wynagrodzeń oraz innych wypłat zaliczanych do wynagrodzeń, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie, według listy płac, wynagrodzeń brutto obciążających koszty podstawowej działalności gospodarczej wg umów o pracę i umów cywilnoprawnych	405
2. Naliczenie wynagrodzeń obciążających koszty realizacji środków trwałych w budowie lub zakładowej działalności socjalnej – odpowiednio	080, 850
3. Ujęcie, w listach płac, ekwiwalentów za użytkowanie własnej odzieży roboczej, za środki higieny osobistej – zaliczanych do świadczeń na rzecz pracowników	406
4. Ujęcie, w listach płac, zarachowanych odszkodowań powypadkowych, odpraw pośmiertnych	409, 761
5. Ujęcie, w listach płac, zasiłków i świadczeń wypłaconych z upoważnienia ZUS	220
6. Spisanie należności przedawnionych z tytułu nadpłaconych wynagrodzeń pracowniczych lub innych wypłat zaliczanych do wynagrodzeń	761

Ewidencja szczegółowa do konta 230 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej i zapewnia rozliczenie wynagrodzeń z podziałem na ich poszczególne rodzaje: wynagrodzeń z umów o pracę, umów cywilnoprawnych, umów zleceń. Ewidencja ta, równocześnie, prowadzona na imiennych kartach wynagrodzeń każdego pracownika stanowi podstawę:

- obliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych,
- obliczenia składek ZUS obciążających pracownika i pracodawcę i innych świadczeń na rzecz ZUS,
- wymiaru ustawowo przysługujących zasiłków, emerytur i rent,
- obliczenia wynagrodzeń za czas nieobecności w pracy,
- wymiaru pozostałych świadczeń zależnych od wysokości wynagrodzeń.

Pozostałe rozrachunki z pracownikami (234)

Konto 234 „Pozostałe rozrachunki z pracownikami” służy do ewidencji księgowej wszelkich bezspornych rozrachunków z pracownikami, z wyjątkiem rozrachunków z tytułu:

- wynagrodzeń (konto 230),
- niedoborów, szkód i nadwyżek (konta: 235, 236),
- pożyczek udzielonych z ZFŚS (konto 249).

Ewidencjonuje się na tym koncie rozrachunki z pracownikami w szczególności z tytułu:

- udzielonych pracownikom zaliczek, z wyjątkiem na poczet wynagrodzeń,
- sprzedaży pracownikom, emerytom, rencistom składników aktywów obrotowych,
- świadczeń odpłatnych – zwrotów opłat za rozmowy telefoniczne z komórek służbowych, czynszów parkingowych, zwrotów opłat za tankowanie samochodów służbowych.

Strona Wn konta 234 „Pozostałe rozrachunki z pracownikami” ujmuje się w szczególności operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wypłaty sum do rozliczenia (zaliczek) i spłaty zobowiązań wobec pracowników	100
2. Ujęcie według faktur VAT wystawionych dla pracowników, emerytów, rencistów za sprzedane składniki aktywów:	700, 740, 760
a) w cenie sprzedaży netto	222
b) w kwocie VAT należnego	760
3. Odpisanie zobowiązań, wobec pracowników, przedawnionych lub umorzonych	235
4. Ujęcie należności stanowiących roszczenia z tytułu niedoborów i szkód uznanych przez osoby odpowiedzialne	244
5. Ujęcie roszczeń spornych z tytułu niedoborów i szkód zasądzonych na rzecz spółki	

Na stronie Ma konta 234 „Pozostałe rozrachunki z pracownikami” ujmuje się w szczególności operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozliczenie pobranych przez pracowników zaliczek z tytułu: a) kosztów podróży służbowej b) zakupów składników aktywów lub usług c) podatku VAT naliczonego w kosztach podróży służbowej, podlegającego odliczeniu od podatku należnego d) podatku VAT naliczonego w kosztach podróży służbowej niepodlegającego odliczeniu od podatku należnego e) uregulowania zobowiązań spółki wobec dostawców f) zwrotu niewykorzystanej zaliczki do kasy	409, 080, 850 odpowiednie konta zespołu 3 lub 4 221 404 202 100
2. Wpłaty do kasy przez pracowników należności spółki	100
3. Skierowanie do sądu roszczeń wobec pracowników	244
4. Odpisanie bezspornych należności przedawnionych i umorzonych: a) jeżeli dokonano uprzednio ich aktualizacji b) jeżeli nie dokonano uprzednio ich aktualizacji	260 761
5. Ujęcie faktur korygujących (zmniejszających należność) za sprzedane pracownikom składniki aktywów lub usługi: a) wartość w cenie sprzedaży netto b) podatek VAT należny	odpowiednie konta zespołu 7 222

Ewidencja szczegółowa do konta 234 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, ustala kwoty należności i zobowiązań w odniesieniu do każdego pracownika oraz według tytułów rozliczeń.

Rozliczenie niedoborów i szkód (235)

Konto 235 „Rozliczenie niedoborów i szkód” służy do ewidencji księgowej i rozliczenia niedoborów i szkód rzeczowych i pieniężnych składników aktywów trwałych i obrotowych spółki będących jej własnością. Na koncie 235 nie ujmuje się i nie rozlicza:

- niedoborów i szkód ujawnionych przy odbiorze dostaw składników aktywów, rozliczanych bezpośrednio z dostawcami,
- niedoborów i szkód, z których roszczeniem wystąpiono do firm ubezpieczeniowych.

Po stronie Wn konta 235 „Rozliczenie niedoborów i szkód” ujmuje się w szczególności następujące operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Stwierdzone niedobory i szkody w składnikach aktywów trwałych i obrotowych:	
a) gotówki w kasie	100
b) materiałów i produktów	310, 600
c) środków trwałych	010
d) środków trwałych w budowie	080
2. Ujęcie różnicy pomiędzy sumą roszczenia a sumą niedoboru obliczonego w wartości netto środka trwałego lub w aktualnej cenie zakupu pozostałych rzeczowych składników aktywów	760 lub 845

Na stronie Ma konta 235 „Rozliczenie niedoborów i szkód” ujmuje się w szczególności następujące operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozliczenie stwierdzonych niedoborów i szkód niezawinionych:	
a) mieszczących się w granicach norm lub wynikających z błędów ewidencji, inwentaryzacji lub w pomiarze zużycia:	
– aktywów trwałych	080
– aktywów obrotowych	odpowiednie
b) spowodowanych zdarzeniami losowymi	konta zespołu 4
2. Skierowanie roszczeń z tytułu niedoborów i szkód uznanych przez osoby odpowiedzialne (pracowników lub właścicieli)	761
3. Ujęcie roszczeń z tytułu niedoborów i szkód uznanych przez osoby odpowiedzialne	244
4. Kompensaty niedoborów z nadwyżkami	234, 240
	236

5. Rozliczenie niedoborów i szkód w przypadku nieustalenia przyczyn ich powstania	761
6. Zgłoszenie niedoborów i szkód do pokrycia przez towarzystwa ubezpieczeniowe	240

Ewidencja szczegółowa do konta 235 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, umożliwia ustalenie niedoborów i szkód według składników aktywów i osób za nie odpowiedzialnych.

- 235-1 – Aktywa,
- 235-1-001 – Wartości niematerialne i prawne,
- 235-1-002 – Środki trwałe,
- 235-1-003 – Środki trwałe w budowie,
- 235-1-004 – Należności długoterminowe,
- 235-1-005 – Inwestycje długoterminowe,
- 235-1-006 – Zapasy,
- 235-1-007 – Należności krótkoterminowe,
- 235-1-008 – Inwestycje długoterminowe,
- 235-2 – Osoby odpowiedzialne,
- 235-2-001 – Właściciele,
- 235-2-002 – Pracownicy.

Rozliczenie nadwyżek (236)

Konto 236 „Rozliczenie nadwyżek” służy do ewidencji księgowej i rozliczenia, powstałych w ciągu roku, nadwyżek w składnikach aktywów trwałych i obrotowych.

Po stronie Wn kota 236 „Rozliczenie nadwyżek” ujmuje się w szczególności następujące operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeprowadzenie kompensat nadwyżek z niedoborami	235
2. Rozliczenie nadwyżek składników aktywów uznanych za zmniejszające koszty	odpowiednie konta zespołu 4 lub konta: 080, 850
3. Rozliczenie nadwyżek składników aktywów nieznanego wyjaśnienia	760

4. Rozliczenie wartości ujawnionych nadwyżek środków trwałych:	
a) w przypadku ustalenia przyczyny	010, 080
b) w przypadku nieustalenia przyczyny	760

Na stronie Ma konta 236 „Rozliczenie nadwyżek” ujmuje się w szczególności następujące operacje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Stwierdzenie nadwyżek składników aktywów trwałych i obrotowych:	
a) środków trwałych	010
b) środków trwałych w budowie	080
c) materiałów i produktów	310, 600
d) gotówki w kasie	100

Ewidencja szczegółowa do konta 236 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej i wyodrębnia nadwyżki według tytułów:

236-1 – Aktywa,

236-1-001 – Aktywa zmniejszające koszty,

236-1-002 – Nadwyżki nieznajdujące wyjaśnienia.

Pozostałe rozrachunki (240)

Konto 240 „Pozostałe rozrachunki” służy do ewidencji księgowej krajowych należności i zobowiązań oraz innych rozrachunków nieobjętych ewidencją księgową w innych kontach rozrachunkowych.

Po stronie Wn konta 240 „Pozostałe rozrachunki” ujmuje się powstanie różnych należności, zwiększenia ich wartości oraz spłaty zobowiązań, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zarachowanie sprzedaży papierów wartościowych i innych aktywów finansowych	750
2. Polecenia przelewów, potwierdzone wyciągami bankowymi, stanowiące spłaty zobowiązań z tytułu zakupów aktywów trwałych	130, 137

3. Polecenia przelewów z tytułu zakupów papierów wartościowych i innych aktywów finansowych	130, 137
4. Zarachowanie zadeklarowanych i uchwalonych przez Zgromadzenie Wspólników dopłat na kapitał zapasowy lub rezerwy	220
5. Ujęcie należnych odszkodowań wynikających z rozliczeń szkód losowych objętych ubezpieczeniem; księgowanie równoległe w zakresie dotyczącym:	010, 080, 310, 500, 510, 525, 530, 550, 600
a) otrzymanych odszkodowań	
b) rozliczonych, w ciągu roku obrotowego, szkód niezwiązanych z ogólnym ryzykiem prowadzenia spółki	
c) rozliczonych, w ciągu roku obrotowego, szkód niezwiązanych z ogólnym ryzykiem prowadzenia spółki	
d) nierozliczonych, na dzień bilansowy, szkód w kwotach przekraczających wysokość odszkodowań, których uzyskanie ocenia się za pewne i ujmuje w dniu bilansowym	230, 220
6. Ujęcie należnych z Funduszu Pracy zwrotów wynagrodzeń i kosztów ubezpieczeń społecznych pracowników	130, 137
7. Ujęcie błędów i pomyłek w wyciągach bankowych	760 (750)
8. Odpisanie zobowiązań przedawnionych i umorzonych	750
9. Naliczenie należnych spółce odsetek ustawowych za zwłokę w regulowaniu należności	
10. Korekta poniesionych kosztów wynagrodzeń i składek ZUS w wysokości otrzymanej refundacji, w przypadkach gdy nie jest znana wysokość refundacji w momencie sporządzania list płac	405, 406
11. Ujęcie zaciągniętych pożyczek oraz odsetek	
12. Naliczenie odsetek od udzielonych pożyczek w dniu, w którym zapadł termin ich płatności lub naliczanie odsetek z tytułu udzielonej pożyczki na dzień bilansowy, których termin płatności jeszcze nie zapadł	konta zespołu 1 750

Na stronie Ma konta 240 „Pozostałe rozrachunki” ujmuje się powstanie zobowiązań z różnych tytułów i zwiększenia ich wartości oraz spłaty należności, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie faktur VAT z tytułu zakupów środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych:	
a) w wartości brutto – do rozliczenia	305
b) w cenie zakupu netto	010, 080
c) podatek VAT naliczony do odliczenia	221
2. Ujęcie nabycia środka trwałego według umowy leasingu finansowego	
a) ujęcie wartości będącej podstawą umarzania (amortyzowania) środka trwałego	010
b) ujęcie naliczenia odsetek lub opłat dodatkowych	751
3. Zarachowanie zakupów papierów wartościowych i innych aktywów finansowych	140, 030
4. Wpływy należności potwierdzonych wyciągami bankowymi z tytułu sprzedaży papierów wartościowych	130, 137
5. Zarachowanie uchwalonego przez spółkę zwrotu dopłat na kapitał zapasowy lub rezerwy	801, 802
6. Ujęcie zobowiązań wobec zakładów ubezpieczeniowych z tytułu składek	409
7. Ujęcie otrzymanej przez spółkę pożyczki i naliczonych odsetek	130 (751, 409, 080, 850)
8. Ujęcie błędów w wyciągach bankowych	130, 137
9. Odpisanie należności przedawnionych lub umorzonych (gdy nie dokonano aktualizacji)	761 (751)
10. Naliczone przez kontrahentów odsetki ustawowe za zwłokę w regulowaniu zobowiązań	751 (080)
11. Zaciągnięcie przez spółkę pożyczki lub spłata przez pożyczkobiorcę	odpowiednie konta zespołu 1
12. Ujęcie różnicy między kwotą udzielonej pożyczki a kwotą otrzymaną (z góry opłacone oprocentowanie)	642
13. Naliczenie odsetek od zaciągniętych pożyczek	751 lub konta: 409, 080
14. Potrącenie, w liście płac pracowników, należności osób trzecich, składek ubezpieczeniowych opłacanych przez pracowników, przelewów na rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe	230

Ewidencja szczegółowa konta 240 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, zapewnia podział ujętych rozrachunków według ich rodzajów, według poszczególnych dłużników i wierzycieli.

Roszczenia sporne (244)

Konto 244 „Roszczenia sporne” służy do ewidencji księgowej roszczeń spornych w stosunku do podmiotów gospodarczych z tytułu roszczeń z powodu nieprawidłowości w dostawach, robotach i usługach.

Po stronie Wn konta 244 „Roszczenia sporne” ujmuje się powstanie roszczeń spornych i zwiększenie ich wartości, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Skierowanie pozwu z tytułu niedoborów i szkód na drogę postępowania sądowego	235
2. Skierowanie pozwu w stosunku do odbiorców, dostawców, pracowników na drogę postępowania sądowego	200, 202 lub 234, 240, 249
3. Zwiększenie roszczenia o kwotę należnych odsetek ustawowych:	
a) gdy dokonano aktualizacji należności (roszczenia)	260
b) gdy nie dokonano aktualizacji należności (roszczenia)	750
4. Zwiększenie kwoty roszczenia o przypisane koszty postępowania sądowego (w przypadku sprawy wygranej w sądzie):	
a) gdy dokonano aktualizacji roszczenia	
b) gdy nie dokonano aktualizacji należności	260 750

Na stronie Ma konta 244 „Roszczenia sporne” ujmuje się wygaśnięcie roszczeń spornych (przekształcenie ich w należności), a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie zasądzonych roszczeń z tytułu niedoborów i szkód na rzecz spółki od pracowników (według prawomocnego wyroku)	234
2. Ujęcie oddalonych roszczeń przez sąd w wysokości: a) kwot niedoborów lub szkód w wartości netto środków trwałych lub w cenie zakupu pozostałych rzeczowych składników aktywów b) różnic pomiędzy kwotami roszczeń a kwotą niedoborów	260 (761)
3. Przeniesienie równowartości zasądzonych na rzecz spółki roszczeń w stosunku do odbiorców i dostawców	260 (761)
4. Oddalenie przez sąd roszczeń spółki w stosunku do odbiorców i dostawców: a) dotyczących podstawowej działalności gospodarczej, odsetek lub pożyczek, gdy uprzednio dokonano aktualizacji roszczeń b) dotyczących podstawowej działalności gospodarczej, odsetek lub pożyczek, gdy nie dokonano aktualizacji roszczeń c) dotyczących należności powodujących straty nadzwyczajne, gdy nie dokonano uprzednio aktualizacji roszczeń	200, 202, 240 260 761, 751, 850 761

Ewidencja szczegółowa do konta 244 wyodrębnia roszczenia sporne według poszczególnych dłużników, przeciw którym skierowano sprawę na drogę postępowania sądowego.

Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS (249)

Konto 249 „Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS” służy do ewidencji księgowej pożyczek udzielonych pracownikom z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych na cele mieszkaniowe.

Po stronie Wn konta 249 „Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS” ujmuje się należności z tytułu udzielonych pożyczek, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Wypłaty lub przelewy udzielonych pożyczek z ZFŚS przeznaczonych na cele mieszkaniowe	100, 130, 149
2. Naliczenie odsetek od udzielonych pożyczek	850
3. Ujęcie należności zasądzonych wyrokiem sądowym po uprzednim skierowaniu sprawy do sądu	244

Na stronie Ma konta 249 „Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS” ujmuje się spłaty przez pracowników uprzednio udzielonych pożyczek mieszkaniowych, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Spłaty udzielonych uprzednio pożyczek z ZFŚS przeznaczonych na cele mieszkaniowe	100 lub 130, 149
2. Umorzenie pożyczek z ZFŚS	850
3. Skierowanie sprawy do sądu z powodu niespłacenia pożyczki przez pracownika	244
4. Spłaty pożyczek	230

Ewidencja szczegółowa do konta 249 zapewnia ustalenie należności spółki z tytułu udzielonych pożyczek mieszkaniowych według poszczególnych pożyczkobiorców.

Rozrachunki wewnętrzne (250)

Konto 250 „Rozrachunki wewnętrzne” służy do ewidencji księgowej rozrachunków wewnętrznych w jednostkach gospodarczych posiadających wyodrębnione zakłady samobilansujące.

Konto 250 prowadzone jest w szczególności z tytułu wyodrębnienia składników aktywów trwałych i obrotowych i odpowiadających im kapitałów udziału w podziale zysku bilansowego brutto, rozliczeń z tytułu VAT, rozliczeń z podatku dochodowego.

Po stronie Wn konta 250 „Rozrachunki wewnętrzne” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie decyzji organu statutowego spółki w sprawie utworzenia lub zwiększenia wyodrębnionego kapitału rezerwowego	801 (802)
2. Uregulowanie zobowiązań wewnętrznych	130, 133
3. Przekazanie przez zarząd spółki do oddziału samobilansującego aktywów trwałych lub obrotowych – w równowartości wyodrębnionych kapitałów dla oddziału	010, 020, 030, 310, 600

Na stronie Ma konta 250 „Rozrachunki wewnętrzne” ujmuje się następujące operacje wewnętrzne występujące w spółce:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie decyzji w zarządzie spółki w sprawie utworzenia wyodrębnionego kapitału rezerwowego w oddziale	801 (802)
2. Otrzymanie przez oddział środków pieniężnych w równowartości utworzonego wyodrębnionego kapitału rezerwowego lub pokrycia straty bilansowej oddziału	130
3. Otrzymanie przez oddział rzeczowych aktywów trwałych lub obrotowych	010, 020, 030, 310, 600

Ewidencja szczegółowa do konta 250 wyodrębnia rozrachunki spółki z jednostkami organizacyjnymi i zarządem:

- 250-1-001 – Zarząd,
- 250-1-002 – Dział produkcji,
- 250-1-003 – Dział marketingu,
- 250-1-004 – Dział sprzedaży,
- 250-1-005 – Dział logistyki,
- 250-1-006 – Dział badań i rozwoju.

Odpisy aktualizacyjne rozrachunków (260)

Konto 260 „Odpisy aktualizacyjne rozrachunków” służy do ewidencji księgowej odpisów aktualizacyjnych należności spółki w kwotach uprawdopodobnionej nieściągalności oraz zwiększeń należności z tytułu zasądzonych na rzecz spółki kosztów postępowania sądowego i należnych odsetek.

Po stronie Wn konta 260 „Odpisy aktualizacyjne rozrachunków” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Odpisanie należności wskutek stwierdzenia ich nieściągalności, przedawnienia lub umorzenia	200, 230, 234
2. Ujęcie równowartości zasądzonych kosztów postępowania sądowego	760
3. Ujęcie równowartości części lub całości dokonanego uprzednio odpisu aktualizacyjnego należności w przypadku ustania przyczyny powodującej dokonanie odpisu	760 (750)

Na stronie Ma konta 260 „Odpisy aktualizacyjne rozrachunków” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Dokonanie odpisu aktualizującego wartość należności od dłużników postawionych w stan upadłości lub likwidacji w wysokości należności niepokrytej gwarancją	761, 761
2. Dokonanie odpisu aktualizującego wartość należności w sytuacji oddalenia przez sąd wniosku o ogłoszenie upadłości	
a) w kwocie należności	761
b) w kwocie należności z tytułu sprzedaży papierów wartościowych	751
3. Dokonanie odpisu aktualizującego wartość należności zalegających lub kwestionowanych przez dłużników w kwotach niepokrytych gwarancją	761 (751)
4. Dokonanie odpisu aktualizującego wartość należności przeterminowanych lub nieprzeterminowanych o znacznym stopniu uprawdopodobnienia nieściągalności – w kwotach wiarygodnie oszacowanych	761 (751)
5. Dokonanie odpisu aktualizującego należności w równowartości kwot podwyższających należności, w stosunku do których dokonano uprzednio odpisu aktualizującego – w wartości tych kwot do czasu ich wpływu lub odpisania	761 (751)

Zespół „3” – EWIDENCJA KSIĘGOWA MATERIAŁÓW

Do ewidencji księgowej materiałów oraz rozliczenia zakupu materiałów i usług, a także składników aktywów trwałych służą następujące konta księgi głównej:

- konto 300 – „Rozliczenie zakupu materiałów i usług”,
- konto 305 – „Rozliczenia zakupu aktywów trwałych”,
- konto 310 – „Materiały w magazynie”,
- konto 315 – „Materiały w przerobie”,
- konto 340 – „Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne materiałów”.

Konta służą w szczególności do ewidencji księgowej:

- zapasów materiałów oraz ich obrotów w cenach ewidencyjnych zbliżonych do cen zakupu netto materiałów,
- ustalenia wartości materiałów w drodze,
- ustalenia wartości dostaw niefakturowanych,
- aktualizacji wyceny materiałów,
- ustalenia niedoborów, szkód i nadwyżek w transporcie,
- reklamacji dotyczących faktur dostawców,
- ustalenia i przeniesienia do rozliczenia podatku VAT naliczonego przy zakupach.

Ewidencja księgowa materiałów powinna być prowadzona:

- w ciągu roku obrotowego według cen ewidencyjnych materiałów, zbliżonych do cen ich zakupu,
- na dzień bilansowy według cen zakupu (nabycia) materiałów, nie wyższych od cen ich sprzedaży netto możliwych do uzyskania.

Cena zakupu materiałów obejmuje kwotę należną sprzedającemu, bez naliczonego podatku od towarów i usług VAT.

Materiały krajowe mogą być ujmowane w cenach zakupu, ale bez uwzględnienia w nich kosztów zakupu (kosztów transportu, załadunku, wyładunku itp.) ujmowanych w ciężar kosztów operacyjnych oddzielnie.

Jeżeli koszty zakupu materiałów są nieznaczne, a zapasy utrzymują się z okresu na okres na przybliżonym poziomie, to powinno się zaliczyć je bezpośrednio w ciężar kosztów podstawowej działalności operacyjnej danego okresu, natomiast jeżeli podlegają znacznym

wahaniom z okresu na okres, to powinno się je rozliczać w czasie, na zasadzie rozliczeń międzyokresowych kosztów.

Rozliczenie zakupu materiałów i usług (300)

Konto 300 „Rozliczenie zakupu materiałów i usług” służy do ewidencji księgowej rozliczenia zakupu materiałów i usług obcych.

Strona Wn konta 300 „Rozliczenie zakupu materiałów i usług obcych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie akceptowanych faktur dostawców krajowych materiałów i usług łącznie z podatkiem VAT naliczonym	202
2. Ujęcie faktur korygujących (podwyższających) wartość dostaw	202, 203
3. Przeniesienie do rozliczenia ustalonych odchyleń Ct-owych od cen ewidencyjnych materiałów	340
4. Stwierdzenie nadwyżek w dostawach materiałów	202, 203, 760
5. Spisanie przedawnionych dostaw niefakturowanych	760

Na stronie Ma konta 300 „Rozliczenie zakupu materiałów i usług obcych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie materiałów, w cenach ewidencyjnych, do magazynu	310
2. Przeniesienie do rozliczenia (odliczenia) podatku VAT naliczonego przy zakupach	221
3. Przeniesienie kosztów zakupu nieobciążających wartości zapasów w cenach zakupu	odpowiednie konta zespołu 4
4. Rozliczenie materiałów wydanych bezpośrednio do zużycia	401
5. Rozliczenie usług obcych wynikających z faktur dostawców krajowych	403
6. Przeniesienie do rozliczenia odchyleń Dt-owych od cen ewidencyjnych materiałów	340
7. Ujęcie korekt faktur dostawców zmniejszających wartość zakupów	202, 203

8. Ujęcie stwierdzonych niedoborów i szkód dotyczących zakupów materiałów i usług rozliczonych z dostawcami, przewoźnikiem lub towarzystwem ubezpieczeniowym, własnymi pracownikami dokonującymi odbioru materiałów	202, 203, 240, 234
9. Spisanie przedawnionych dostaw w drodze	761

Ewidencja szczegółowa do konta 300 powinna umożliwić rozliczenie zakupów materiałów i usług według potrzeb VAT oraz z uwzględnieniem ustalenia poszczególnych partii materiałów w drodze i dostaw niefakturowanych. Konto 300 może wykazywać dwa salda. Saldo Dt wyraża wartości materiałów i usług w drodze, a saldo Ct – wartość dostaw niefakturowanych.

Rozliczenie zakupu aktywów trwałych (305)

Konto 305 służy do ewidencji księgowej rozliczenia zakupów środków trwałych, zakupów na rzecz środków trwałych w budowie i wartości niematerialnych i prawnych.

Strona Wn konta 305 „Rozliczenie zakupu aktywów trwałych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie akceptowanych faktur dostawców krajowych aktywów trwałych wraz z podatkiem VAT	240
2. Spisanie zobowiązań przedawnionych z tytułu dostaw aktywów trwałych	760

Na stronie Ma konta 305 ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie składników aktywów trwałych do użytkowania, budowy, montażu, ulepszenia	010, 020, 080
2. Przeniesienie do rozliczenia podatku VAT naliczonego, ustalonego przy zakupach	221
3. Zarachowanie podatku VAT niepodlegającego odliczeniu – odpowiednio	010 (080)

4. Ujęcie faktur korygujących dostawców powodujących zmniejszenie wartości dostaw	240
5. Ujęcie stwierdzonych niedoborów szkód w dostawach aktywów trwałych rozliczonych z dostawcami, przewoźnikami lub ubezpieczycielami, własnymi pracownikami odpowiedzialnymi za odbiór	240, 234
6. Przeniesienie do użytkowania lub na budowę z rozliczenia zakupu aktywów trwałych – odpowiednio	010, 020, 080
7. Spisanie przedawnionych należności z tytułu dostaw aktywów trwałych	761

Ewidencja szczegółowa do konta 305 powinna umożliwiać rozliczenie odstaw aktywów według ich rodzajów oraz składników aktywów trwałych w drodze i dostaw niefakturowanych oraz zapewniać dane do rozliczenia podatku VAT naliczonego.

Konto 305 może wykazywać dwa salda: saldo Dt, które oznacza wartość aktywów trwałych w drodze, oraz saldo Ct, które oznacza wartość dostaw niefakturowanych.

Materiały w magazynie (310)

Konto 310 „Materiały w magazynie” służy do ewidencji księgowej materiałów przeznaczonych do zużycia w działalności gospodarczej, stanowiących własność jednostki, składowanych w magazynach własnych, a także w magazynach innych jednostek.

Konto 310 służy do ewidencji księgowej stanu oraz wszelkich zwiększeń i zmniejszeń zapasów materiałów w cenach ewidencyjnych zbliżonych do cen zakupu (nabycia).

Po stronie Wn konta 310 „Materiały w magazynie” ujmuje się przychody materiałów do magazynu, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie materiałów z zakupów do magazynu w cenie ewidencyjnej zbliżonej do ceny zakupu netto bez podatku VAT u podatników VAT	300
2. Przyjęcie materiałów z własnej produkcji	600

3. Ujęcie pozostałych przychodów materiałów: z likwidacji środków trwałych, zwrotów z realizacji środków trwałych w budowie, zwrotów z produkcji, otrzymanych jako darowizny	760, 080, konta zespołu 5, 760
4. Ujawnienie nadwyżek materiałów stwierdzonych w czasie inwentaryzacji	236

Na stronie Ma konta 310 ujmuje się rozchody materiałów z magazynu, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Rozchodowanie materiałów do zużycia, o sprzedaży, na rzecz realizacji środków trwałych w budowie	401 741
2. Nieodpłatne przekazanie materiałów (darowizny)	080
3. Przekazanie materiałów (bądź odsprzedaż): na potrzeby reprezentacji i reklamy, wspólnikom, pracownikom i innym osobom zewnętrznym, dla zakładowej działalności socjalnej, w formie aportu do spółki	761 407 100, 234, 240, 741
4. Stwierdzenie niedoborów i szkód w zapasach materiałów w magazynach własnych i obcych	235 i odpowiednie konta zespołu 2

Ewidencja szczegółowa (ilościowo-wartościowa) do konta 310, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna uwzględniać wyodrębnienie materiałów według ich rodzajów oraz osób materialnie odpowiedzialnych i miejsca ich składowania.

Konto 310 może wykazywać wyłącznie saldo Dt, które wyraża wartość stanu zapasów materiałów w magazynie w cenach ewidencyjnych. Saldo to, w celu wykazania wartości materiałów w bilansie, powinno być skorygowane o odchylenia i ewentualne odpisy aktualizujące ich wartości z konta 340 i koszty zakupu z konta 640.

Materiały w przerobie (315)

Konto 315 „Materiały w przerobie” służy do ewidencji księgowej materiałów w przerobie, to jest w przetwarzaniu; po procesie przerobu materiały te zwracane są do magazynu materiałów (konto 310) lub rozchodowane bezpośrednio do zużycia (konto 401).

Strona Wn konta 315 „Materiały w przerobie” ujmuje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przyjęcie materiałów do przerobu z magazynu materiałów, bezpośrednio zakupu	310 300
2. Zarachowanie kosztów przerobu wg faktur VAT lub zwykłych rachunków	202, 203, 500, 505
3. Przeniesienie odchyłeń Wn od cen ewidencyjnych materiałów w przerobie	340

Na stronie Ma konta 315 „Materiały w przerobie” ujmuje się rozchody materiałów z przerobu i innego zmniejszenia ich wartości, a w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przekazanie materiałów z przerobu: do magazynu, do zużycia na potrzeby wewnętrzne	310 401, 080
2. Stwierdzenie niedoborów materiałów w przerobie	235
3. Przeniesienie odchyłeń Ct-owych od cen ewidencyjnych materiałów w przerobie	340

Ewidencja szczegółowa do konta 315, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna wyodrębniać poszczególne rodzaje materiałów w przerobie, w formie ewidencji ilościowo-wartościowej oraz według osób materialnie odpowiedzialnych.

Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne materiałów (340)

Konto 340 „Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne materiałów” służy do ewidencji księgowej i rozliczenia odchyłeń od cen ewidencyjnych materiałów stanowiących różnice pomiędzy rzeczywistymi cenami ich zakupu (nabycia) a cenami ewidencyjnymi, a także do ewidencji skutków aktualizacji wyceny materiałów wskutek utraty ich wartości na dzień bilansowy oraz skutków ewentualnych decyzji o przywracaniu uprzednio utraconej wartości.

Strona Wn konta 340 „Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne materiałów”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie w celu późniejszego rozliczenia odchyłeń Dt-owych od cen ewidencyjnych materiałów	300
2. Rozliczenie, wg ustalonego wskaźnika, odchyłeń Ct-owych od cen ewidencyjnych materiałów rozchodowanych uprzednio do: zużycia, sprzedaży, realizacji środków trwałych w budowie	401, 741, 080
3. Wyksięgowanie, części lub całości, skutków aktualizacji wartości materiałów: nieznajdujących się już w zapasie, znajdujących się w zapasie, gdy ustała przyczyna trwałej utraty wartości	760

Na stronie Ma konta 340 ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie w celu późniejszego rozliczenia odchyłeń Ct-owych od cen ewidencyjnych materiałów	300
2. Rozliczenie, wg ustalonego wskaźnika, odchyłeń Dt-owych od cen ewidencyjnych materiałów rozchodowanych uprzednio do: zużycia, sprzedaży, realizacji środków trwałych w budowie	401 080
3. Ujęcie odpisów aktualizujących wartość materiałów wskutek trwałej utraty ich wartości oraz na dzień bilansowy – odpowiednio	761, 701, 711, 741

Ewidencja szczegółowa konta 340, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewniać wyodrębnienie odchyłeń od cen ewidencyjnych materiałów według rodzajów lub grup tych zapasów oraz powiązanie odpisów aktualizujących wartość materiałów z ich grupami asortymentowymi lub rodzajami.

KONTA POZABILANSOWE

KONTO 394 „NISKOCENNE PRZEDMIOTY W UŻYTKOWANIU”

Konto 394 służy do ewidencji pozabilansowej nisko cennych składników rzeczowych aktywów obrotowych (przedmiotów o okresie użytkowania w zasadzie krótszym niż jeden rok), zaliczonych formalnie do materiałów, takich jak: odzież robocza, drobne narzędzia, księgozbiory zakładowe, których wartość podlega odpisaniu w koszty w momencie wydania do użytkowania lub gdy zużycie ich następuje stopniowo.

Ze względu na znaczny zakres występowania wymienionych przedmiotów wskazane jest, ze względu na potrzebę ich ochrony, prowadzenie ewidencji pozabilansowej na tym koncie.

Strona Wn konta ujmuje się przedmioty wydane do użytkowania w cenie ich zakupu lub nabycia, a na stronie Ma spisuje się ich wartość na podstawie odpowiednich dokumentów w związku z wycofaniem ich z użytkowania na skutek zużycia, zniszczenia lub innych przyczyn na podstawie np. protokołu z fizycznej likwidacji.

Ewidencja szczegółowa powinna uwzględniać możliwość wyodrębnienia przedmiotów w użytkowaniu według ich ilości i wartości oraz miejsc użytkowania, a także osób za nie odpowiedzialnych.

Zespół „4” – EWIDENCJA KSIĘGOWA KOSZTÓW WEDŁUG RODZAJÓW I ICH ROZLICZENIE

Do ewidencji księgowej kosztów według rodzajów i ich rozliczenia służą następujące konta księgi głównej:

- konto 400 – „Amortyzacja”,
- konto 401 – „Zużycie materiałów”,
- konto 402 – „Zużycie energii”,
- konto 403 – „Usługi obce”,
- konto 404 – „Podatki i opłaty”,
- konto 405 – „Wynagrodzenia”,
- konto 406 – „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”,
- konto 407 – „Koszty reprezentacji i reklamy”,
- konto 409 – „Pozostałe koszty”,
- konto 490 – „Rozliczenie kosztów”.

Konta zespołu 4 – „Koszty według rodzajów i ich rozliczenie” przeznaczone są do ewidencji księgowej kosztów prostych, w układzie rodzajowym, za które uważa się wszelkie poniesione w danym okresie sprawozdawczym koszty, niedające się rozłożyć na prostsze elementy składowe, niezależnie od tego, czy dotyczą kosztów bieżących, czy przyszłych okresów sprawozdawczych.

Przeciwieństwem kosztów prostych są koszty złożone, składające się z wielu elementów kosztów prostych.

Poniesione przez daną jednostkę koszty proste powinny być ujmowane w ewidencji szczegółowej, prowadzonej w pomocniczych księgach rachunkowych, w formie rejestrów, zestawień. Ujmowanie kosztów na właściwych kontach księgi głównej powinno opierać się na dokumentach wskazujących na miejsce i cel ich poniesienia.

Na kontach zespołu 4 nie ujmuje się kosztów odnoszących się do środków trwałych w budowie oraz kosztów pokrywanych bezpośrednio z funduszy specjalnych, na podstawie odrębnych przepisów, a także wartości sprzedanych materiałów w cenie ich zakupu (nabycia), kosztów finansowych, pozostałych kosztów operacyjnych – ujmowanych bezpośrednio na kontach zespołu 7.

Ewidencja szczegółowa, prowadzona do kont zespołu 4, powinna umożliwiać także ustalenie wysokości kosztów nieuznawanych przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodów, zaliczanych natomiast do kosztów podstawowej działalności (operacyjnej) przez przepisy ustawy o rachunkowości.

Konto 490 „Rozliczenie kosztów” służy do przeniesienia kosztów rodzajowych (na bieżąco) na odpowiednie konta zespołu 5 – „Koszty według typów działalności i ich rozliczenie” oraz na konta zespołu 6 – „Produkty i rozliczenia międzyokresowe kosztów” – kosztów niepodlegających zaliczeniu do kosztów danego okresu sprawozdawczego (miesiąca), np. niektórych kosztów większych remontów, ujętych na kontach w zespole 4, podlegających następnie rozliczeniu w czasie przez ich przeniesienie na stronę Dt odpowiedniego konta w zespole 6 w korespondencji ze stroną Ct konta 490 „Rozliczenie kosztów” i innych kosztów operacyjnych podlegających rozliczaniu w czasie. Konto 490 powinno też służyć do ujęcia rozwiązania rezerw na koszty przyszłych okresów.

Amortyzacja 400

Konto 400 „Amortyzacja” służy do ewidencji księgowej kosztów amortyzacji planowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Naliczanie amortyzacji od środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych dokonuje się na bazie planu amortyzacji, opracowanego na podstawie obowiązujących przepisów, określających zasady i stawki ich amortyzacji, uwzględniającego zarówno postanowienia ustawy o rachunkowości, jak i przepisów podatkowych w zakresie amortyzacji podatkowej.

Zasady naliczania odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych) od środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

Strona Wn konta 400 „Amortyzacja” ujmuje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie planowych odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych) od środków trwałych, ulepszeń w obcych środkach trwałych, WNiP	070 075

Na stronie Ma konta 400 „Amortyzacja” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie sumy kosztów amortyzacji planowanej, na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego	490

Ewidencja szczegółowa do konta 400 powinna ujmować koszty amortyzacji planowej w następującym podziale:

400-01 – Amortyzacja środków trwałych,

400-02 – Amortyzacja ulepszeń w środkach trwałych,

400-03 – Amortyzacja wartości niematerialnych i prawnych

z wewnętrznym wyodrębnieniem kosztów amortyzacji planowej niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Konto 400 wykazuje w ciągu roku obrotowego saldo Dt.

Zużycie materiałów (401)

Konto 401 „Zużycie materiałów” służy do ewidencji księgowej kosztów zużycia materiałów pobranych bezpośrednio z magazynu, jak również oddanych do zużycia bezpośrednio po ich zakupie (niepodlegających magazynowaniu).

Po stronie Wn konta 401 „Zużycie materiałów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie kosztów zużycia materiałów: a) pobranych z magazynu materiałów b) pozyskanych bezpośrednio z zakupu	310, 315, 300 (100, 101, 202, 203)
2. Dokonanie korekt zwiększających koszty zużycia materiałów	310, 315, 300
3. Rozliczenie niedoborów materiałów uznanych za obciążające podstawową działalność operacyjną	235

Na stronie Ma konta 401 „Zużycie materiałów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie zwrotów materiałów i odpadów użytkowych do magazynu	310
2. Korekty zmniejszające zakupy materiałów	300
3. Rozliczenie nadwyżek materiałów zmniejszających koszty	236
4. Przeniesienie sumy kosztów zużycia materiałów na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego lub na inny dzień bilansowy	490

Ewidencja szczegółowa do konta 401 powinna wyodrębniać koszty zużycia materiałów według ich rodzajów lub grup oraz przedmiotów o okresie użytkowania dłuższym niż 1 rok o wartości do 1500 zł.

Zużycie energii (402)

Konto 402 „Zużycie energii” służy do ewidencji księgowej kosztów zużycia, na potrzeby bieżącej działalności operacyjnej jednostki, energii elektrycznej, cieplnej, wodnej i paliw.

Po stronie Wn konta 402 „Zużycie energii” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie kosztów zużycia energii i jej nośników	100, 101, 202
2. Dokonanie korekt zwiększających koszty zużycia energii	202
3. Rozliczenie niedoborów i szkód w zużyciu	235

Na stronie Ma konta 402 „Zużycie energii” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie stwierdzonych nadwyżek w nośnikach i zużycia energii	236
2. Przeniesienie sumy kosztów zużycia energii i jej nośników na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego lub na inny dzień bilansowy	490

Ewidencja szczegółowa do konta 402 powinna wyodrębniać koszty zużycia energii według jej rodzajów z uwzględnieniem kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Ewidencja szczegółowa powinna wyodrębniać w szczególności następujące rodzaje kosztów zużycia energii:

- 402-01 – Zużycie energii elektrycznej,
- 402-02 – Zużycie energii cieplnej (wody, oleju i gazu),
- 402-03 – Zużycie paliw.

Konto 402 wykazuje w ciągu roku obrotowego saldo Dt, które oznacza koszty zużycia energii od początku roku. Saldo to przenosi się na koniec roku obrotowego lub na inny dzień bilansowy na stronę Dt konta 490 „Rozliczenie kosztów”, w związku z ustalaniem wyniku finansowego.

Usługi obce (403)

Konto 403 „Usługi obce” służy do ewidencji księgowej wszelkich kosztów usług obcych wyodrębnionych, według ich podziału rodzajowego, w ewidencji szczegółowej stosownie do potrzeb kontroli kosztów działalności danej jednostki.

Do usług obcych, podlegających ewidencji księgowej na tym koncie, zalicza się w szczególności usługi:

- a) najmu (dzierżawy) obiektów na cele produkcyjne, usługowe, handlowe i administracyjno-biurowe w tym z tytułu leasingu operacyjnego;
- b) remontowe dotyczące w szczególności remontów, napraw i konserwacji środków trwałych; na koncie tym nie ujmuje się kosztów remontów dotyczących usuwania skutków wypadków losowych, pokrywanych przez towarzystwa ubezpieczeniowe; różnice niepokryte wysokością odszkodowania powinny być przenoszone z konta 240 na konto 761;
- c) łączności (pocztowych, telefonicznych);
- d) transportowe – jak opłaty za przewóz ładunków różnymi środkami transportu, opłaty za spedycję, załadunek, rozładunek i składowanie, opłaty za wynajęcie środków transportu, sprzętu ładunkowego itp.; na koncie tym nie ujmuje się opłat stanowiących świadczenia na rzecz pracowników – ujmowanych na koncie 406, usług transportowych zaliczanych do kosztów podróży służbowych ujmowanych na koncie 409, a także opłat o charakterze sankcyjnym, np. za przetrzymywanie pod rozładunkiem środków transportowych;
- e) dozoru mienia wykonywanego przez obce jednostki;
- f) sprzątania (pomieszczeń produkcyjnych, usługowych i biurowych);
- g) konsultacyjne, np. w sprawach organizacji handlu, system zarządzania, finansów, rachunkowości, badania sprawozdań finansowych;
- h) serwisowe, dotyczące np. sprzętu elektrotechnicznego;
- i) pozostałe usługi obce, do których zalicza się w szczególności usługi:
 - informatyczne,
 - wydawnicze, reklamy, informacji handlowej, badań, ekspertyz i ogłoszeń,
 - biurowe w zakresie szkolenia i podwyższania kwalifikacji, archiwizowania dokumentów itp.,
 - kulturalne, turystyczne,
 - pralnicze i usuwania nieczystości,
 - komunalne z wyjątkiem opłat za zużycie wody, energii i gazu,
 - opłat za bankowe czynności manipulacyjne (dokonanie przelewu, książeczki czekowe itp.).

Na stronie Ma konta 403 ujmuje się zmniejszenia kosztów usług obcych oraz przeniesienie kosztów usług obcych na koniec roku obrotowego na wynik finansowy.

Strona Wn konta 403 „Usługi obce” ujmuje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie kosztów różnych usług obcych i zwiększeń ich wartości	100, 101, 130, 202, 203

Na stronie Ma konta 403 „Usługi obce” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenia kosztów usług obcych z tytułu np. przypisania częściowej odpłatności lub wpłat pracowników i innych osób za wykorzystane usługi oraz korekt zmniejszających ich wartość	100, 101, 130, 202, 203, 234
2. Przeniesienie kosztów usług obcych na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego lub na inny dzień bilansowy.	490

Ewidencja szczegółowa do konta 403, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna pozwalać na wyodrębnienie kosztów usług obcych według ich rodzajów, np.:

- 403-01 – Usługi najmu (dzierżawy) w tym leasingu operacyjnego,
- 403-02 – Obróbka obca,
- 403-03 – Usługi transportowe,
- 403-04 – Usługi remontowe,
- 403-05 – Usługi pocztowo-telekomunikacyjne,
- 403-06 – Usługi biurowe,
- 403-07 – Usługi doradczo-konsultacyjne,
- 403-08 – Usługi bankowe,
- 403-09 – Usługi ochrony mienia i osób,
- 403-10 – Pozostałe usługi.

Konto 403 wykazuje w ciągu roku obrotowego saldo Dt.

Podatki i opłaty (404)

Konto 404 „Podatki i opłaty, w tym podatek akcyzowy” służy do ewidencji księgowej podatków i opłat o charakterze kosztowym.

Do podatków i opłat ewidencjonowanych na koncie 404 zalicza się w szczególności:

- podatek od nieruchomości,
- podatek od środków transportowych,
- podatek VAT naliczony niepodlegający odliczeniu od podatku należnego,
- opłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- opłaty od czynności cywilnoprawnych,
- opłaty skarbowe,
- inne opłaty jak opłaty terenowe, sądowe i notarialne za wieczyste użytkowanie gruntów itd.

Nie ujmuje się na koncie 404 podatków i opłat nieodnoszących się do działalności operacyjnej, np. obciążających zakładową działalność socjalną lub nabycie bądź wytworzenie środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, a także podatku dochodowego od osób prawnych i fizycznych oraz podatków i opłat stanowiących cenę zakupu materiałów.

Po stronie Wn konta 404 „Podatki i opłaty” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie lub zapłacenie podatków i opłat o charakterze kosztowym oraz ich zwiększenia	200

Na stronie Ma konta 404 „Podatki i opłaty” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenia naliczeń lub zwroty kwot podatków i opłat kosztowych	200
2. Przeniesienie na koniec roku obrotowego sumy kosztów z tytułu podatków i opłat w związku z ustaleniem wyniku finansowego	860

Ewidencja szczegółowa do konta 404 powinna pozwalać na wyodrębnienie kosztów z tytułu poszczególnych podatków i opłat, w następującym zakresie:

- 404-01 – podatek od nieruchomości,
 - 404-02 – podatek od środków transportu,
 - 404-03 – podatek VAT naliczony niepodlegający zwrotowi ani odliczeniu od podatku należnego,
 - 404-04 – podatek VAT należny od świadczeń na własne potrzeby (głównie na rzecz reklamy i reprezentacji),
 - 404-06 – opłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
 - 404-07 – opłaty od czynności cywilnoprawnych,
 - 404-08 – opłaty skarbowe,
 - 404-09 – opłaty sądowe, notarialne,
 - 404-11 – pozostałe opłaty,
- z uwzględnieniem wyodrębnienia kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Konto 405 „Wynagrodzenia” służy do ewidencji księgowej kosztów wynagrodzeń pieniężnych oraz w naturze bądź ich ekwiwalentów, zaliczanych zgodnie z obowiązującymi przepisami, do wynagrodzeń, z tytułu umów o pracę i umów cywilnoprawnych, wypłacanych pracownikom i innym osobom fizycznym.

Po stronie Wn konta 405 „Wynagrodzenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie w koszty wynagrodzeń według zatwierdzonych list płac lub poszczególnych umów cywilnoprawnych i wystawionych na ich podstawie rachunków w kwotach wynagrodzeń	

Na stronie Ma konta 405 „Wynagrodzenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie sumy kosztów wynagrodzeń, na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego	490

Ewidencja szczegółowa do konta 405, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewniać podział kosztów wynagrodzeń według formy wynagrodzeń, tj.:

- 405-01 – Wynagrodzenia z umów o pracę,
 - 405-02 – Wynagrodzenia z umów cywilnoprawnych,
 - 405-03 – Zasiłki chorobowe zaliczane do wynagrodzeń,
 - 405-04 – Pozostałe wynagrodzenia,
- następnie według nazwiska pracownika.

Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia (406)

Konto 406 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia” służy do ewidencji księgowej kosztów ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników, np. z tytułu składek na fundusz pracy oraz fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych, a także naliczonych w ciężar kosztów odpisów na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (koszty szkoleń pracowników itp.).

Po stronie Wn konta 406 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Naliczenie składek i odpisów z tytułu ubezpieczenia społecznego oraz na fundusz pracy i FGŚP obciążających pracodawcę	220
2. Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych lub wypłaty urlopowe	850
3. Ujęcie świadczeń rzeczowych i ekwiwalentów dla pracowników	100, 310, 202, 234, 240
4. Ujęcie kosztów opłat zakładu pracy za udział w szkoleniach	100, 202, 234

Na stronie Ma konta 406 „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie sumy kosztów ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników, na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego	490

Ewidencja szczegółowa do konta 406, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewniać wyodrębnienie kosztów ubezpieczeń społecznych pracowników przez pracodawcę i innych świadczeń w następującym zakresie:

406-01 – Składki z tytułu ubezpieczeń społecznych, odpisy na fundusz pracy oraz FGSP pracowników etatowych obciążających pracodawcę

406-02 – Składki na ZUS i inne odpisy od umów cywilnoprawnych, obciążających pracodawcę

406-03 – Odpisy na ZFŚS lub wypłaty urlopowe

406-04 – Koszty dopłat do szkoleń pracowników

406-05 – Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników z uwzględnieniem kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.

Koszty prezentacji i reklamy (407)

Konto 407 służy do ewidencji księgowej kosztów reprezentacji i reklamy obciążającej koszty działalności operacyjnej jednostki.

Po stronie Wn konta 407 „Koszty reprezentacji i reklamy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie poniesionych kosztów reprezentacji i reklamy, na podstawie faktur VAT i innych dokumentów	100, 202, 240

Na stronie Ma konta 407 „Koszty reprezentacji i reklamy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Przeniesienie kosztów reprezentacji i reklamy, poniesionych od początku roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku finansowego	490

Wyodrębnienie kosztów reprezentacji i reklamy według ich rodzajów:

- 407-01 – Koszty limitowane,
- 407-02 – Koszty nielimitowane.

Pozostałe koszty (409)

Konto 409 przeznaczone jest do ewidencji księgowej pozostałych kosztów prostych według ich rodzajów, które nie zostały ujęte na kontach 400 do 407.

Po stronie Wn konta 409 „Pozostałe koszty” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Ujęcie składek z tytułu ubezpieczeń majątkowych i osobowych	240
2. Ujęcie rachunków za rozliczone zaliczki na koszty podróży służbowych	234
3. Wyплаты na rozliczone koszty podróży służbowych wg dowodów źródłowych	100
4. Wyплаты ryczałtów za używanie prywatnych pojazdów samochodowych do celów służbowych	100
5. Opłacone składki na rzecz organizacji, do których jednostka należy, i inne opłaty	100, 130, 234, 240
6. Wyплаты należnych pracownikom ekwiwalentów	100, 130
7. Wyплаты pozostałe, należne pracownikom i innym osobom (np. za wynalazki i prawa autorskie), niezaliczane do wynagrodzeń	100, 130, 234
8. Ujęcie obciążających, konkretne przedsięwzięcia działalności operacyjnej: a) odsetki i prowizje od kredytów i pożyczek	137, 138, 240

Na stronie Ma konta 409 „Pozostałe koszty” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
1. Zmniejszenia pozostałych kosztów z różnych powodów	100, 202, 203, 234, 240
2. Przeniesienie sumy kosztów na koniec roku obrotowego, w związku z ustalaniem wyniku wynagrodzeń	490

Wyodrębnia się pozostałe koszty w następującym zakresie:

- 409-01 – Koszty podróży służbowych,
- 409-02 – Ryczałty za używanie prywatnych pojazdów samochodowych do celów służbowych,
- 409-03 – Ubezpieczenia majątkowe,
- 409-04 – Składki na rzecz organizacji, do których jednostka należy,
- 409-05 – Koszty wypłat ekwiwalentów należnych pracownikom,
- 409-06 – Odsetki od kredytów i pożyczek,
- 409-07 – Pozostałe koszty.

Rozliczenie kosztów (490)

Funkcja konta 490 w przyjętym wariantcie ewidencji księgowej służy na bieżąco do przenoszenia kosztów z kont zespołu 4 na odpowiednie konta zespołów 5 i 6, w zależności od tego, czy dotyczą one danego okresu sprawozdawczego czy przyszłych. W końcu roku obrotowego przenoszone są na stronę Dt tego konta koszty rodzajowe z poszczególnych kont zespołu 4.

Ewidencja szczegółowa do konta 490 jest zbędna.

Konto to nie powinno wykazywać salda na koniec roku obrotowego.

Zespół „5” – KOSZTY WEDŁUG TYPÓW DZIAŁALNOŚCI I ICH ROZLICZENIE

Konta te służą do ewidencji księgowej kosztów, a przede wszystkim do:

- 1) ujęcia kosztów operacyjnych według rodzajów działalności na kontach (500, 510, 525, 530, 550, 580),

- 2) ujęcia bieżącej ewidencji księgowej produktów bez sporządzania wyprzedzającej kalkulacji ich kosztów.

Na kontach zespołu 5 nie ujmuje się następujących rodzajów kosztów:

- 1) wartości sprzedanych materiałów w cenach ich nabycia (zakupu) ujmowanych bezpośrednio na koncie 741,
- 2) kosztów finansowych ujmowanych na koncie 751,
- 3) pozostałych kosztów operacyjnych ujmowanych na koncie 761,
- 4) strat nadzwyczajnych ujmowanych na koncie 761,
- 5) kosztów realizacji (w tym niepodlegającego odliczeniu VAT naliczonego) obciążających bezpośrednio środki trwałe (konta 080 i 010),
- 6) kosztów zakładowej działalności socjalnej oraz pokrywanych z pozostałych funduszy specjalnych ujętych na koncie 850.

Konta zespołu 5 stosuje się w spółce ze względu na prowadzenie działalności produkcyjnej wymagającej kalkulacji kosztów wytworzenia, cen oraz rozliczenia.

Po stronie Wn kont zespołu 5 ujmuje się przede wszystkim:

- 1) przeniesienie kosztów według ich rodzajów z kont zespołu 4 na odpowiednie konta zespołu 5, jeżeli dotyczą danego okresu sprawozdawczego w korespondencji z kontem 490,
- 2) wartość wydanych do produkcji półproduktów,
- 3) stworzenie rezerw na koszty przyszłych okresów odnoszących się do podstawowej działalności operacyjnej,
- 4) koszty świadczeń wzajemnych.

Na stronie Ma kont zespołu 5 ujmuje się przede wszystkim:

- 1) przeniesienie rzeczywistego kosztu wytworzenia wyprodukowanych lub sprzedanych produktów,
- 2) przeniesienie kosztów wytworzenia półproduktów,
- 3) ujęcie kosztu wytworzenia na dzień bilansowy częściowo wykonanych, lecz niezakończonych usług długotrwałych,
- 4) przeniesienie rzeczywistych kosztów wytworzenia zakończonych sukcesem prac rozwojowych nieujmowanych w okresie realizacji tych prac,

- 5) ujęcie kosztów sprzedaży, kwalifikowanych do kosztu własnego sprzedaży produktów oraz materiałów,
- 6) ujęcie kosztów zarządu kwalifikowanych częściowo do kosztu własnego sprzedanych produktów oraz materiałów,
- 7) kosztów zaniechanej produkcji lub innej działalności podstawowej oraz nieuzasadnionych kosztów pośrednich.

Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej (500)

Konto 500 służy do ewidencji księgowej kosztów produkcji produktów gotowych i zakończonych usług oraz półproduktów.

Po stronie Wn konta 500 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie z kont zespołu 4, kosztów bezpośrednich działalności produkcyjnej	490
Ujęcie wartości wydanych do produkcji półproduktów	600, 620
Ujęcie kosztów świadczeń wewnętrznych innych rodzajów działalności podstawowej	530
Utworzenie rezerwy na koszty przyszłych okresów działalności produkcyjnej	644
Zaliczenie kosztów podlegających rozliczaniu w czasie w koszty danego okresu sprawozdawczego	640, 641
Ujęcie rozliczanych kosztów wydziałowych dotyczących danego okresu sprawozdawczego	510

Na stronie Ma konta 500 „Koszty działalności podstawowej – produkcyjnej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie rzeczywistego kosztu wytworzenia produktów lub półproduktów:	
– przekazanych do magazynu	580
– sprzedanych bezpośrednio z produkcji	701
– wytworzonych na rzecz środków trwałych w budowie	080
Ujęcie korekty kosztów produkcji o koszty nieuzasadnione lub koszty produkcji zaniechanej	761

Zwroty niewykorzystanych w produkcji materiałów – do magazynu	310
Ujęcie stwierdzonych niedoborów i szkód w produkcji do rozliczenia – odpowiednio	234, 235, 240, 761

Ewidencja szczegółowa do konta 500 umożliwia ustalenie rzeczywistych kosztów wytworzenia poszczególnych rodzajów produktów i półproduktów, z wyodrębnieniem w ich strukturze kosztów bezpośrednich, wydziałowych i części kosztów ogólnozakładowych.

Koszty wydziałowe działalności podstawowej (510)

Konto 510 służy do ewidencji księgowej kosztów wspólnych wydziałów produkcyjnych określanych kosztami wydziałowymi, do których zalicza się w szczególności koszty:

- 1) amortyzacji kosztów trwałych,
- 2) zużycia materiałów pomocniczych niezaliczanych bezpośrednio do poszczególnych zleceń,
- 3) zużycia energii,
- 4) usług obcych niezaliczanych do kosztów bezpośrednich poszczególnych zleceń,
- 5) wynagrodzeń i świadczeń na rzecz pracowników kierownictwa wydziału produkcyjnego,
- 6) pozostałe koszty o charakterze kosztów wydziałowych.

Po stronie Wn konta 510 „Koszty wydziałowe działalności podstawowej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów z kont zespołu 4 stanowiących koszty wspólne wydziałów produkcyjnych	490
Zaliczenie odpisów kosztów podlegających rozliczaniu w czasie w koszty danego okresu sprawozdawczego	640, 641
Utworzenie rezerwy na koszty przyszłych okresów	644
Rozliczenie niedoborów i szkód obciążających koszty wydziałowe	235

Na stronie Ma konta 510 „Koszty wydziałowe działalności podstawowej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zwroty materiałów niewykorzystanych w wydziale produkcyjnym do magazynu	310
Przeniesienie, w wyniku rozliczenia, kosztów wspólnych wydziału produkcyjnego, w celu ustalenia rzeczywistego kosztu wytworzenia produktów	500

Ewidencja szczegółowa do konta 510 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, pozwala na ustalenie kwot narzutów kosztów wydziałowych, według poszczególnych zleceń produkcyjnych z wyodrębnieniem poszczególnych rodzajów kosztów.

Koszty sprzedaży (525)

Konto 525 służy do ewidencji księgowej kosztów związanych z momentem sprzedaży produktów oraz ewentualnej odsprzedaży materiałów, do których zalicza się w szczególności:

- wynagrodzenia pracowników prowadzących sprzedaż produktów i materiałów wraz z narzutami na ich rzecz,
- wynagrodzenia pracowników,
- pozostałe koszty sprzedaży.

Po stronie Wn konta 525 „Koszty działalności sprzedaży” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów dotyczących sprzedaży produktów z kont zespołu 4	490
Przeniesienie odpisów kosztów sprzedaży podlegających rozliczeniu w czasie, do rozliczenia w danym okresie sprawozdawczym – miesiącu	641

Na stronie Ma konta 525 „Koszty sprzedaży” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów sprzedaży, w związku z ustaleniem wyniku finansowego, na dzień bilansowy	860

Ewidencja szczegółowa do konta 525 pozwala na wyodrębnienie kosztów sprzedaży, produktów i ewentualnej odsprzedaży materiałów z wyodrębnieniem rodzajów tych kosztów.

Koszty działalności pomocniczej (530)

Konto 530 służy do ewidencji księgowej kosztów działalności prowadzonej na potrzeby wewnętrzne spółki, a w szczególności:

- 1) świadczenia usług transportowych, remontowych i sprzętowych wykonywanych przez działalność pomocniczą na rzecz podstawowej działalności gospodarczej,
- 2) robót i usług na rzecz środków trwałych w budowie.

Po stronie Wn konta 530 „Koszty działalności pomocniczej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów z konta zespołu 4 kosztów operacyjnych odnoszących się do działalności pomocniczej	490
Wydawanie na rzecz działalności pomocniczej produktów z własnej produkcji	600 (620)
Zaliczenie kosztów podlegających rozliczaniu w czasie w koszty danego okresu sprawozdawczego działalności pomocniczej	640, 641
Utworzenie rezerwy na pokrycie kosztów przyszłych okresów działalności pomocniczej	644

Na stronie Ma konta 530 „Koszty działalności pomocniczej” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie świadczeń wewnętrznych działalności pomocniczej na rzecz: – podstawowej działalności gospodarczej – realizacji środków trwałych w budowie i prac rozwojowych	500, 510, 525, 550 080 (020)
Przeniesienie kosztów świadczeń działalności pomocniczej sprzedanych na zewnątrz spółki w koszt własny sprzedaży	701
Ujęcie korekty kosztów działalności pomocniczej o koszty nieuzasadnione lub świadczeń zaniechanych	761
Zwroty niewykorzystanych w działalności pomocniczej materiałów do magazynu	310
Ujęcie stwierdzonych niedoborów i szkód działalności pomocniczej do rozliczenia – odpowiednio	235 (761), 234, 240

Ewidencja szczegółowa do konta 530 wyodrębnia koszty działalności pomocniczej według rodzajów i miejsc prowadzenia z wydzieleniem kosztów bezpośrednich i pośrednich poszczególnych rodzajów działalności pomocniczej w układzie kalkulacyjnym.

Koszty zarządu (550)

Konto 550 służy do ewidencji księgowej kosztów związanych z kierowaniem całokształtem działalności gospodarczej spółki, w tym kosztów ogólnoadministracyjnych oraz kosztów ogólnych jednostki (utrzymania terenu, magazynów, straży).

Strona Wn konta 550 „Koszty zarządu” ujmuje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów o charakterze ogólnoadministracyjnym z odpowiednich kont zespołu 4	490
Przeniesienie odpisów kosztów podlegających rozliczaniu w czasie – dotyczących danego okresu sprawozdawczego (miesiąca)	640, 641
Przeniesienie świadczeń wewnętrznych działalności podstawowej oraz pomocniczej	500, 530, 600 (620)

Na stronie Ma konta 550 „Koszty zarządu” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów zarządu: – w koszt własny sprzedaży produktów i materiałów w zakresie wymaganym ustawowo	701, 741
Przeniesienie kosztów zarządu, na dzień bilansowy, w związku z ustaleniem wyniku finansowego	860

Ewidencja szczegółowa do konta 550 pozwala na wyodrębnienie kosztów zarządu według ich rodzajów z podziałem na koszty ogólnoadministracyjne i ogólne zarządu spółki.

Rozliczenie kosztów działalności (580)

Konto 580 służy do ewidencji księgowej, porównania rzeczywistych kosztów wytworzenia poszczególnych produktów, ich rodzajów lub całej produkcji, z ich wartością w cenach ewidencyjnych.

Konta 580 prowadzi się także w następujących przypadkach:

- 1) kontrolowanie w sposób księgowy rzeczywistych kosztów wytworzenia poszczególnych produktów lub ich grup,
- 2) nieprowadzenie na bieżąco lub w ogóle kalkulacji kosztów poszczególnych produktów przy prowadzeniu ewidencji księgowej ilościowo-wartościowej produktów,
- 3) ustalanie kosztów wytworzenia całych grup produktów przy prowadzeniu ewidencji księgowej ilościowo-wartościowej według sortymentów produktów.

Po stronie Wn konta 580 „Rozliczenie kosztów działalności” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie rzeczywistego kosztu wytworzenia produktów	500
Przeniesienie do rozliczenia odchyleń Ct-owych od cen ewidencyjnych produktów:	
– magazynowych w magazynie produktów gotowych	620
– wydanych do sprzedaży bezpośrednio z produkcji	701
– przekazanych do magazynu materiałów	340

**Na stronie Ma konta 580 „Rozliczenie kosztów działalności”
ujmuje się:**

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie wartości produktów w cenach ewidencyjnych:	
– do magazynu produktów	600
– bezpośrednio do sprzedaży	701
– do magazynów materiałów	310
Przeniesienie do rozliczenia odchyleń Dt-owych od cen ewidencyjnych produktów:	
– magazynowych w magazynie produktów gotowych	620
– wydanych do sprzedaży bezpośrednio z produkcji	701
– przekazanych do magazynu materiałów	340

Ewidencja szczegółowa do konta 580 ma za zadanie umożliwiać rozliczanie poszczególnych rodzajów produkcji oraz ustalać różnice pomiędzy rzeczywistymi a zarachowanymi kosztami wykonania poszczególnych części realizowanych, lecz niezakończonych długotrwałych usług.

Zespół „6” PRODUKTY I ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE:

konto 600 – Produkty gotowe i półprodukty,
konto 620 – Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne produktów,
konto 640 – Rozliczenia międzyokresowe kosztów zakupu,
konto 641 – Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów operacyjnych,
konto 642 – Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów finansowych,
konto 643 – Rozliczenia międzyokresowe ujemnych różnic podatku dochodowego,
konto 644 – Rozliczenia międzyokresowe kosztów bierne.

Konta te służą do ewidencji księgowej:

- 1) produktów wytwarzanych przez spółkę (konta 600 i 620),
- 2) odchyleń od cen ewidencyjnych i odpisów aktualizacyjnych wartości stanów zapasów produktów przede wszystkim na dzień bilansowy (konto 620),

- 3) kosztów operacyjnych rozliczanych w czasie (konta 641 i 644),
- 4) kosztów i przychodów finansowych rozliczanych w czasie (konto 642),
- 5) ujemnej przejściowej różnicy podatku dochodowego od osób prawnych (konto 643).

Produkty gotowe i półprodukty 600

Konto 600 służy do ewidencji księgowej zapasów, produktów gotowych w cenach ewidencyjnych, przechowywanych we własnych i obcych magazynach – wyprodukowanych, lecz nieprzekazanych odbiorcom i półproduktów. Konto to ujmuje ponadto wartość produktów rozchodowanych ze spółki, lecz niesprzedanych.

Po stronie Wn konta 600 „Produkty gotowe i półprodukty” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przyjęcie produktów gotowych i półproduktów, w cenie ewidencyjnej, z rozliczenia produkcji	580
Podwyższenie cen ewidencyjnych produktów	620
Zwroty produktów gotowych, sprzedanych (przez odbiorców)	701
Ujawnione podczas inwentaryzacji nadwyżki produktów w magazynie	236

Na stronie Ma konta 600 „Produkty gotowe i półprodukty” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Rozchód produktów do sprzedaży	701
Wydanie produktów na cele reprezentacji i reklamy; księgowanie równoległe w zakresie VAT: Dt konto: 403 (550), Ct konto 222	550
Wydanie półproduktów do produkcji lub w celu napraw produktów	500
Obniżenie cen ewidencyjnych produktów	620
Przekazanie (darowizny) produktów	761
Stwierdzone podczas inwentaryzacji niedobory produktów w magazynie, do rozliczenia	235

Ewidencja szczegółowa do konta 600 zapewnia wyodrębnienie produktów gotowych i półproduktów według ich rodzajów oraz grup, a także umożliwia ustalenie stanu ich zapasów według miejsc składowania i osób za nie odpowiedzialnych.

Odchylenia od cen ewidencyjnych i odpisy aktualizacyjne produktów (620)

Konto 620 służy do ewidencji księgowej odchyłeń od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów, stanowiących różnice pomiędzy ceną ewidencyjną a rzeczywistym kosztem wytworzenia oraz do ewidencji księgowej odpisów aktualizujących ich wartość (zapasów produktów i półproduktów); w przypadku utraty produkcji niezakończonych konto to może służyć także do ewidencji księgowej aktualizacji produkcji w toku.

Strona Wn konta 620 „Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów i odpisy aktualizacyjne” ujmuje:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie powstałych odchyłeń Dt-owych od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów	580
Rozliczenie odchyłeń Ct-owych od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów:	
– na zmniejszenie kosztu własnego sprzedaży	701
– w odniesieniu do produktów przekazanych do magazynu materiałów	340
Odpisanie części lub całości różnic z uprzedniej aktualizacji wyceny produktów i półproduktów	760

Na stronie Ma konta 620 „Odchylenia od cen ewidencyjnych produktów i odpisy aktualizacyjne” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie odchyłeń Ct-owych od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów	580
Rozliczenie odchyłeń Dt-owych od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów:	
– na zwiększenie kosztu własnego sprzedaży	701
– w odniesieniu do produktów przekazanych do magazynu materiałów	340
Dokonanie odpisów aktualizujących wartość zapasów produktów i półproduktów oraz produkcji niezakończonych (w przypadku jej utraty), wskutek trwałej utraty przez nie wartości lub wskutek wyceny, na dzień bilansowy	701 (761)

Ewidencja szczegółowa do konta 620 zapewnia wyodrębnienie odchyłeń od cen ewidencyjnych produktów i półproduktów oraz odpisów aktualizujących według poszczególnych rodzajów zapasów i ich grup.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów zakupu (640)

Konto 640 służy do ewidencji księgowej kosztów zakupu odnoszących się do materiałów magazynowych, w związku z poważnymi wahaniami tych kosztów z okresu na okres, a równocześnie potrzebą ich równoważenia przez odpowiednie ich rozliczenie w czasie.

Strona Wn konta 640 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów zakupu”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów zakupu do rozliczenia w czasie	490

Na stronie Ma konta 640 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów zakupu” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Rozliczenie kosztów zakupu w stosunku do materiałów zużytych:	
– w produkcji	500
– w wydziale produkcyjnym	510
– w działalności pomocniczej	530
– w działalności zarządu	550
– przy realizacji środków trwałych w budowie	080
Rozliczenie kosztów zakupu przypadających na materiały sprzedane	741

Ewidencja szczegółowa do konta 640 jest prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, według rodzajów kosztów zakupu oraz ich rozliczania.

Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów operacyjnych (641)

Konto 641 służy do ewidencji księgowej rozliczanych w czasie kosztów operacyjnych, jest zaliczana w ciężar bieżącego okresu sprawozdawczego kosztów poniesionych w okresach poprzednich, ujętych na tym koncie.

Koszty podlegające rozliczaniu w czasie, ujmowane wstępnie na kontach zespołu 4, przenoszone są następnie do rozliczenia na konto 641 za pomocą konta 490, skąd trafiają na właściwe miejsca ich zakwalifikowania, w odpowiednich okresach sprawozdawczych.

Strona Wn konta 641 „Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów operacyjnych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie kosztów poniesionych w okresie sprawozdawczym, zakwalifikowanych do rozliczeń międzyokresowych czynnych kosztów operacyjnych, np. kosztów remontów, kosztów prac rozwojowych, odpisu dokonanego z góry na ZFŚS, kosztów ubezpieczeń poniesionych z góry itd.	490
Ujęcie ustalonej na dzień bilansowy nadwyżki rzeczywiście poniesionych kosztów wytworzenia wynikających z umów długotrwałych	580

Na stronie Ma konta 641 „Rozliczenia międzyokresowe czynne kosztów operacyjnych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zaliczanie kosztów podlegających rozliczaniu w czasie (wydatków poniesionych w okresie poprzednim) do kosztów danego okresu	500, 510, 530, 550
Przeniesienie kosztów zakończonych powodzeniem prac rozwojowych	020
Przeniesienie różnicy pomiędzy zarachowanymi a rzeczywiście poniesionymi kosztami wytworzenia kosztów długotrwałych zakończonych w danym okresie sprawozdawczym	701

Ewidencja szczegółowa do konta 641 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna uwzględniać podział na tytuły czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów operacyjnych oraz właściwie ukazywać sposób i okres rozliczenia każdego rodzaju kosztów.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów finansowych (642)

Konto 642 służy do ewidencji księgowej rozliczeń międzyokresowych kosztów i przychodów finansowych, które w zakresie wynikającym z postanowień ustawy o rachunkowości podlegają rozliczaniu w czasie.

Konto 642 funkcjonuje w analogiczny sposób jak konta czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych.

Po stronie Wn konta 642 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów finansowych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zapłacenie z góry lub w okresie sprawozdawczym odsetek i prowizji podlegających rozliczeniu w czasie od: – kredytów bankowych – pożyczek	130, 137 240 (130)
Zapłacenie kosztów gwarancji bankowych dotyczących przyszłych okresów	130, 137
Naliczenie na dzień bilansowy odsetek od lokat i udzielonych pożyczek, które nie stały się jeszcze należnością	750
Rozliczenie otrzymanych lub zarachowanych uprzednio z góry odsetek do danego okresu sprawozdawczego	750

Na stronie Ma konta 642 „Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów finansowych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Dokonanie odpisów w ciężar finansowy poszczególnych okresów sprawozdawczych (miesiące), zapłaconych uprzednio z góry odsetek i prowizji od kredytów i pożyczek	751
Ujęcie w ciężar kosztów finansowych przypadających w okresie sprawozdawczym (miesiącu) rat i kosztów za otrzymanie gwarancji bankowych	751
Ujęcie otrzymanych z góry odsetek, które stały się należnością	130, 240

Ewidencja szczegółowa do konta 642 wyodrębnia poszczególne tytuły rozliczeń międzyokresowych kosztów i przychodów finansowych oraz sposoby ich rozliczania w koszty lub przychody finansowe danego okresu sprawozdawczego.

Rozliczenia międzyokresowe ujemnych różnic podatku dochodowego (643)

Konto 643 służy do ewidencji księgowej ujemnych, przejściowych różnic podatku dochodowego, od osób prawnych oraz ustalonych na dzień bilansowy, strat podatkowych, możliwych do odliczenia w przyszłości.

Po stronie Wn konta 643 „Rozliczenia międzyokresowe ujemnych różnic podatku dochodowego” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Obowiązkowe ujęcie przewidywanego do odliczenia w przyszłości podatku, od przejściowej ujemnej różnicy pomiędzy niższym zyskiem bilansowym brutto a wyższą podstawą opodatkowania, podatkiem dochodowym od osób prawnych	870
Ustalenie na dzień bilansowy straty podatkowej możliwej, przy uwzględnieniu zasady ostrożności, do odliczenia w przyszłości	870

Na stronie Ma konta 643 „Rozliczenia międzyokresowe ujemnych różnic podatku dochodowego” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Odpisanie możliwych do odliczenia różnic podatkowych podatku dochodowego oraz strat podatkowych, w związku z powstaniem takiej możliwości lub ustaleniem ich w nowej wysokości	870

Ewidencja szczegółowa do konta 643 pozwala na wyodrębnienie poszczególnych tytułów powstania ujemnej różnicy podatku dochodowego od osób prawnych oraz strat podatkowych do odliczania w przyszłości.

Rozliczenia międzyokresowe bierne kosztów (644)

Konto 644 służy do ewidencji księgowej kosztów operacyjnych, przypadających na bieżący okres sprawozdawczy (miesiąc), lecz jeszcze nieponiesionych – niestanowiących zobowiązania. Koszty te dotyczyć mogą ściśle określonych świadczeń wykonanych na rzecz spółki, jak również kosztów prawdopodobnych, których kwota bądź data nie są jeszcze znane, ale powstanie zobowiązania jest niewątpliwe. Odnosi się to w szczególności do świadczeń z tytułu gwarancji.

Świadczenia zaliczane do biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów operacyjnych i zasady określania ich wysokości powinny być uzasadnione ryzykiem.

Czas i sposób ich rozliczania powinien być uzasadniony charakterem rozliczanych kosztów z zachowaniem zasady współmierności kosztów do przychodów.

Strona Wn konta 644 „Rozliczenia międzyokresowe bierne kosztów operacyjnych”:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Pokrycie kosztów w okresie sprawozdawczym, na które utworzono uprzednio rezerwę	490
Wykorzystanie (rozwiązanie) utworzonych uprzednio rezerw na nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i świadczenia pracownicze o podobnym charakterze	490

Na stronie Ma konta 644 „Rozliczenia międzyokresowe bierne kosztów operacyjnych” ujmuje się:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie kosztów ściśle określonych świadczeń wykonanych na rzecz spółki, lecz niestanowiących jeszcze zobowiązania	500, 510, 530, 550
Ujęcie kosztów prawdopodobnie związanych ze sprzedanymi w okresie sprawozdawczym produktami, których kwota lub data powstania nie są jeszcze znane	701

Ujęcie ustalonej na dzień bilansowy nadwyżki (wpływającej na wynik finansowy) zarachowanych kosztów wytworzenia długotrwałych usług niezakończonych nad rzeczywiście poniesionymi kosztami wytworzenia tych usług Utworzenie rezerwy na nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i świadczenia pracownicze o podobnym charakterze za:	580
– poprzednie lata obrotowe z powodu nieutworzenia rezerw z tytułu popełnienia błędów podstawowych – bieżący rok obrotowy	820 odpowiednie konta zespołu 5

Ewidencja szczegółowa do konta 644 zawiera wyodrębnienie poszczególnych tytułów rezerw tworzonych na koszty przyszłych okresów i udokumentowanie ich rozwiązania (rozliczenia).

Zespół „7” – PRZYCHODY I KOSZTY ICH OSIĄGNIĘCIA

Do ewidencji księgowej przychodów i kosztów ich osiągnięcia służą następujące konta księgi głównej:

- konto 700 – „Przychody netto ze sprzedaży produktów”,
- konto 701 – „Koszty własne sprzedanych produktów”,
- konto 740 – „Przychody netto ze sprzedaży materiałów”,
- konto 741 – „Wartość sprzedanych materiałów”,
- konto 750 – „Przychody finansowe”,
- konto 751 – „Koszty finansowe”,
- konto 760 – „Pozostałe przychody operacyjne”,
- konto 761 – „Pozostałe koszty operacyjne”.

Przychody netto ze sprzedaży produktów i materiałów oraz z odsprzedaży innych składników aktywów (aktywów trwałych) zapisuje się na stronie Ma odpowiednich kont służących do ewidencji księgowej przychodów ze sprzedaży (konta 700, 740, 760) w cenach sprzedaży netto. Momentem sprzedaży w rozrachunkach z odbiorcami krajowymi jest data wykonania dostawy (świadczenia), zgodnie z umową kupna-sprzedaży (według daty odbioru, wysyłki, dostawy), natomiast przy sprzedaży gotówkowej – datę zainkasowania gotówki od klientów (lub zapłaty czekiem lub kartą kredytową). Sprzedaż rzeczowych składników aktywów trwałych i obrotowych powinna być udokumentowana fakturami VAT.

- Do kosztów osiągnięcia przychodów (konta zespołu 7) zalicza się:
- poniesione koszty finansowe (w okresie sprawozdawczym),
 - poniesione pozostałe koszty operacyjne (w okresie sprawozdawczym),
 - wartość w cenach zakupu (nabycia), sprzedanych materiałów.

Przychody uzyskane, które są ujmowane na kontach sprzedaży, ulegają obniżeniu o udzielone: rabaty, upusty, bonifikaty – produktów i materiałów oraz o korekty błędów w zakresie wartości netto w fakturach VAT wcześniej wystawionych i poprawionych fakturami korygującymi VAT.

Przychody netto ze sprzedaży produktów (700)

Konto 700 „Przychody netto ze sprzedaży produktów” przeznaczone jest do ewidencji księgowej przychodów ze sprzedaży produktów (produktów gotowych i półproduktów), w cenach sprzedaży netto (czyli bez podatku VAT), na rzecz odbiorców zewnętrznych (krajowych). Konto 700 wykorzystywane jest także przy ewidencji wyposażenia i opakowań, jeżeli są one fakturowane łącznie z produktami.

Po stronie Wn konta 700 „Przychody netto ze sprzedaży produktów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zmniejszenie przychodów netto ze sprzedaży produktów spowodowane np. uznaniem reklamacji odbiorców, udzielonymi dodatkowo upustami lub rabatami	100, 200, 234, 240
Przeniesienie na koniec roku obrotowego przychodów netto ze sprzedaży produktów na wynik finansowy	860

Na stronie Ma konta 700 „Przychody netto ze sprzedaży produktów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przychody netto ze sprzedaży produktów według faktur VAT	100, 200, 234, 240
Korekty zwiększające przychody netto ze sprzedaży produktów, akceptowanych przez odbiorców	200, 234, 240
Przeniesienie na przychody danego okresu sprawozdawczego przychodów uprzednio zafakturowanych na podstawie przedpłat i przychodów ujętych jako przychody rozliczane w czasie.	845

Ewidencja szczegółowa do konta 700 zawiera przychody netto ze sprzedaży produktów i półproduktów:

1. według stawek VAT oraz przychody ze sprzedaży zwolnionej z podatku VAT i nieobjętej ustawą,
2. na rzecz odbiorców krajowych,
3. według rodzajów wytwarzanych produktów i półproduktów.

Koszty własne sprzedawanych produktów (701)

Konto 701 „Koszty własne sprzedanych produktów” przeznaczone jest do ewidencji księgowej koszty wytworzenia sprzedanych produktów i półproduktów, kosztów sprzedaży oraz kosztów zarządu w części zwiększającej koszt własny wytworzenia sprzedanych produktów i półproduktów.

Na stronie Wn konta 701 „Koszty własne sprzedanych produktów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Wartości sprzedanych produktów w cenach ewidencyjnych lub rzeczywistych kosztach ich wytworzenia, wydanych do sprzedaży:	
z magazynu produktów	600
bezpośrednio z produkcji	500, 530
Odchylenia Dt-owe od cen ewidencyjnych produktów odnoszących się do produktów sprzedanych	620
Koszty sprzedaży i koszty zarządu zaliczane do kosztu własnego sprzedanych produktów i półproduktów (odpowiednio)	525, 550

Na stronie Ma konta 701 „Koszty własne sprzedanych produktów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Dokonanie korekt zmniejszających koszt własny sprzedanych produktów i półproduktów (odpowiednio)	600 (500, 530) 525,550
Odchylenia Ct-owe od cen ewidencyjnych produktów sprzedanych	620
Przeniesienie na koniec roku obrotowego kosztu własnego sprzedanych produktów na wynik finansowy	860

Ewidencja szczegółowa do konta 701 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej i zawiera „Koszty własne sprzedanych produktów” dotyczące:

1. odbiorców krajowych,
2. rodzajów wytwarzanych produktów i półproduktów.

Przychody netto z sprzedaży materiałów (740)

Konto 740 „Przychody netto ze sprzedaży materiałów” przeznaczone jest do ewidencji księgowej przychodów netto ze sprzedaży materiałów (bez podatku VAT) nabytych na własne potrzeby, lecz odsprzedanych np. jako zbędnych, nadmiernych (w tym odrębnych opakowań i odpadów).

Po stronie Wn konta 740 „Przychody netto ze sprzedaży materiałów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zmniejszenia przychodów netto ze sprzedaży materiałów wynikające głównie z uznanych reklamacji odbiorców.	100, 200, 234, 240
Przeniesienie na koniec roku obrotowego przychodów netto ze sprzedaży netto materiałów na wynik finansowy.	860

Na stronie Ma konta 740 „Przychody netto ze sprzedaży materiałów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Należne przychody netto ze sprzedaży materiałów, opakowań, odpadów udokumentowanych fakturami VAT, wydrukami kas z pamięcią fiskalną, zestawieniami utargów	100, 200, 234, 240

Ewidencja szczegółowa do konta 740, prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia przychody netto ze sprzedaży materiałów według ich rodzajów z dalszym podziałem na sprzedaż opodatkowaną podatkiem VAT według stawek tego podatku i sprzedaż zwolnioną z podatku oraz według miejsc ich sprzedaży.

Wartość sprzedanych materiałów (741)

Konto 741 „Wartość sprzedanych materiałów” służy do ewidencji księgowej wartości sprzedanych materiałów w cenach zakupu (nabycia).

Po stronie Wn konta 741 „Wartość sprzedanych materiałów” w cenie zakupu (nabycia) ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Wartość sprzedanych materiałów, wydanych z magazynu, według cen ewidencyjnych	310
Wartość odpadów sprzedanych wprost z produkcji	500, 530
Przeniesienie odchyleń Dt-owych od cen ewidencyjnych materiałów wydanych do sprzedaży	340
Przeniesienie kosztów zakupu i sprzedaży dotyczących materiałów sprzedanych	640, 525

Na stronie Ma konta 741 „Wartość sprzedanych materiałów” w cenie zakupu (nabycia) ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zmniejszenia wartości materiałów i opakowań sprzedanych głównie z tytułu zwrotów materiałów, w wyniku reklamacji odbiorców	310
Przeniesienie, na koniec roku obrotowego, wartości sprzedanych materiałów w cenach ich zakupu (nabycia) – po korekcie o odchylenia od cen ewidencyjnych (i skutki aktualizacji ich wyceny) na wynik finansowy.	860

Ewidencja szczegółowa do konta 741 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej w podobnym zakresie jak do konta 740 „Sprzedaż materiałów” i pozwala ustalić wartości sprzedanych materiałów w cenach zakupu* (nabycia).

Przychody finansowe (750)

Konto 750 „Przychody finansowe” służy do ewidencji księgowej przychodów z operacji finansowych (należnych i zrealizowanych).

Po stronie Wn konta 750 „Przychody finansowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Korekty zmniejszające przychody finansowe z tytułu należnych odsetek	200, 240
Korekty powodujące zmniejszenie pozostałych przychodów finansowych	100, 130, 200, 234, 240
Dokonanie korekt zmniejszających przychody finansowe, które posiadają cechy błędów podstawowych odniesionych na wyniki finansowe lat poprzednich	820
Przeniesienie na koniec roku obrotowego przychodów finansowych na wynik finansowy	860

* Jeżeli spółka zdecyduje się na sporządzenie porównawczego rachunku zysków i strat, ujęte w ciągu roku obrotowego na koncie 741 koszty zakupu i sprzedaży przeniesione z kont zespołu 4 i następnie 5 przenosi się na dzień bilansowy na stronę Dt konta 860.

Na stronie Ma konta 750 „Przychody finansowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Otrzymane lub należne odsetki od udzielonych pożyczek	100, 130, 137, 138, 240
Otrzymane odsetki od środków pieniężnych ulokowanych na rachunkach bankowych.	130, 132
Otrzymane lub należne odsetki od należności niezapłaconych w terminie	130, 200, 201, 240
Zarachowanie przychodów finansowych, które nie stały się jeszcze należnością	642
Zarachowanie otrzymanych odsetek, ujętych uprzednio na przychodach podlegających rozliczeniu w czasie	845

Ewidencja szczegółowa do konta 750, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna umożliwiać wyodrębnienie przychodów finansowych według poszczególnych ich rodzajów bądź według pozycji, które wykazywane są w rocznych sprawozdaniach finansowych z uwzględnieniem wykorzystania danych do opodatkowania.

Dane liczbowe z ewidencji szczegółowej powinny umożliwiać wykazanie w rachunku zysków i strat na koniec roku obrotowego zysku, a nie obrotów na sprzedaży aktywów finansowych oraz nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi.

Koszty finansowe (751)

Konto 751 „Koszty finansowe” przeznaczone jest do ewidencji księgowej kosztów operacji finansowych jednostki.

Po stronie Wn konta 751 „Koszty finansowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Pobranie lub naliczenie odsetek i prowizji od kredytów i pożyczek otrzymanych (bez dotyczących inwestycji w okresie realizacji)	030, 140
Ujęcie naliczonych lub zapłaconych odsetek za zwłokę w regulowaniu zobowiązań	130, i konta zespołu 2
Ujęcie strat z likwidacji spółki, której dana jednostka była udziałowcem	030
Przeniesienie wartości ewidencyjnej aktywów finansowych (także wierzytelności) wniesionych do spółki jako aport	odpowiednie konta zespołu 1 i 2
Ujęcie należnych lub uiszczonych dopłat wnoszonych przez daną jednostkę jako udziałowca	130, 240
Ujęcie kosztów finansowych, rozliczanych w czasie, w części przypadającej na bieżący okres sprawozdawczy	642
Utworzenie rezerwy na ryzyko finansowe: przewidywane, prawdopodobne lub pewne straty z tytułu udzielonych pożyczek	840

Na stronie Ma konta 751 „Koszty finansowe” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Wszelkie korekty zmniejszające koszty finansowe	głównie konta korespondujące z kontem 751 Strona Wn
Korekty kosztów finansowych nieodniesionych w poprzednich latach na wynik finansowy (mających cechy błędów podstawowych)	820
Przeniesienie kosztów finansowych, na koniec roku obrotowego, na wynik finansowy	860

Ewidencja szczegółowa do konta 751, prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewniać co najmniej dane niezbędne do sporządzenia rachunku zysków i strat (to jest podział kosztów finansowych według wymogów sprawozdania finansowego).

W rachunku zysków i strat wykazuje się zamiast obrotów tylko stratę na sprzedaży aktywów finansowych oraz nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

Pozostałe przychody operacyjne (760)

Konto 760 „Pozostałe przychody operacyjne” przeznaczone jest do ewidencji księgowej pozostałych przychodów operacyjnych wynikających z operacji związanych tylko pośrednio ze zwykłą działalnością operacyjną jednostki kwalifikujących się, zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 1 pkt 32 ustawy o rachunkowości do pozostałych przychodów operacyjnych.

Po stronie Wn konta 760 „Pozostałe przychody operacyjne” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Korekty zmniejszające pozostałe przychody operacyjne (w tym zmniejszenia otrzymanych lub przyznanych dotacji, subwencji i dopłat oraz pozostałych przychodów operacyjnych) Przeniesienie, na koniec roku obrotowego, uzyskanych w ciągu roku obrotowego pozostałych przychodów na wynik finansowy	głównie konta korespondujące z kontem 760 Na stronie Ma 860

Na stronie Ma konta 760 „Pozostałe przychody operacyjne” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przychody uzyskane, w ciągu roku obrotowego, ze sprzedaży i likwidacji środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych (z wyłączeniem przychodów spowodowanych zdarzeniami niemieszczącymi się w granicach ogólnego ryzyka gospodarczego). Przychody ze sprzedaży nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych zaliczanych do inwestycji. Przychody z najmu lub dzierżawy środków trwałych, w jednostkach, których przedmiotem działalności nie jest najem	240, 310 240

Otrzymanie dotacji, subwencji i dopłat (oprócz dotacji na nabycie aktywów trwałych), darowizn oraz składników aktywów trwałych podlegających amortyzacji.	240
Ujęcie odpisów części dotacji, subwencji i dopłat równoległe do amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych	010, 020, 220, 240
Ujęcie wartości pozyskanego złomu i innych odpadów uzyskanych z zaniechanej działalności podstawowej	845
Dokonywanie odpisów ujemnej wartości firmy	310, 741
Dokonanie przeniesienia części lub całości dokonane-go uprzednio odpisu aktualizującego wartość należno-ści po ustaniu przyczyny ich dokonania	845
Rozwiązanie części lub całości uprzednio utworzonej rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec ustania przy- czyn jej utworzenia	260
Odpisanie przedawnionych i umorzonych zobowiązań	840
Odpisanie części lub całości uprzednio dokonanych odpisów aktualizujących zapasy:	202, 203, 230, 240
– nieznajdujących się już w magazynach (wynika to z ustaleń przeprowadzonych na dzień bilansowy)	340, 620
– znajdujących się w magazynach (wskutek ustania przyczyn uprzednich ich aktualizacji)	340, 620
Dokonanie korekty odpisów aktualizujących środki trwałe (w zakresie dotyczącym aktywów trwałych, aktualizacji dokonuje się tylko w części przewyższa- jącej poprzednie odpisy aktualizujące odnoszone na kapitał z aktualizacji wyceny – konto 803), środki trwałe w budowie, wartości niematerialne i prawne oraz nie- ruchomości i wartości niematerialne i prawne zaliczane do inwestycji wskutek ustania przyczyny trwałej utraty ich wartości	070, 075, 080, 079
Ujęcie różnic z aktualizacji, rozchodowanych środków trwałych, w przypadkach gdy różnice te, według odręb- nych przepisów, nie zwiększają kapitału z aktualizacji wyceny środków trwałych.	070

Ewidencja szczegółowa do konta 760 wyodrębnia istotne dla spółki pozycje, których udział w pozostałych przychodach operacyj- nych oraz częstotliwość występowania wymagają szczególnej kon- trol i analizy, a w szczególności:

- przychody z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych,
- przychody w równowartości odpisów aktualizujących wycenę ak- tywów niefinansowych,

- przychody z tytułu dotacji, subwencji i dopłat,
- inne pozostałe przychody operacyjne.

W rachunku zysków i strat wykazuje się na koniec roku obrotowego tylko zysk ze zbycia składników niefinansowych aktywów trwałych zamiast wynikających stąd obrotów po stronie kosztów i przychodów.

Pozostałe koszty operacyjne (761)

Konto 761 „Pozostałe koszty operacyjne” przeznaczone jest do ewidencji księgowej pozostałych kosztów operacyjnych określonych przepisami art. 3 ust. 1 pkt 32 ustawy o rachunkowości niekwalifikujących się ani do kosztów działalności operacyjnej ani też do kosztów finansowych – związanych tylko pośrednio z działalnością operacyjną jednostki.

Po stronie Wn konta 761 „Pozostałe koszty operacyjne” ujmuje się w szczególności następujące rodzaje kosztów:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie wartości ewidencyjnej sprzedanych lub zlikwidowanych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych (z wyłączeniem spowodowanych zdarzeniami niemieszczącymi się w granicach ryzyka gospodarczego)	010, 020, 030
Wartość ewidencyjna sprzedanych lub zaniechanych, w realizacji, środków trwałych w budowie – z wyjątkiem spowodowanych zdarzeniami niemieszczącymi się w granicach ryzyka gospodarczego	080
Amortyzacja środków trwałych, w tym środków trwałych w budowie przekazanych w najem lub dzierżawę – u leasingodawcy	070
Amortyzacja nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych zaliczanych do inwestycji	079
Naliczenie nieplanowanych odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych oraz za nieruchomości i prawa majątkowe inwestycji z tytułu trwałej utraty ich wartości:	010, 020, 080
– środków trwałych nieobjętych uprzednią aktualizacją albo od nadwyżki ponad kwotę uprzedniej aktualizacji	070
– wartości niematerialnych i prawnych	075
– środków trwałych w budowie	080
– inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne	079

Przeniesienie wartości ewidencyjnej sprzedanych lub zlikwidowanych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych (z wyłączeniem spowodowanych zdarzeniami niemieszczącymi się w granicach ryzyka gospodarczego)	340
Wartość ewidencyjna sprzedanych lub zaniechanych, w realizacji, środków trwałych w budowie – z wyjątkiem spowodowanych zdarzeniami niemieszczącymi się w granicach ryzyka gospodarczego	620
Amortyzacja środków trwałych, w tym środków trwałych w budowie przekazanych w najem lub dzierżawę – u leasingodawcy	500, 530, 641
Amortyzacja nieruchomości i wartości niematerialnych i prawnych zaliczanych do inwestycji	260
Naliczenie nieplanowanych odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych oraz za nieruchomości i prawa majątkowe inwestycji z tytułu trwałej utraty ich wartości:	200, 230, 240
– środków trwałych nieobjętych uprzednią aktualizacją albo od nadwyżki ponad kwotę uprzedniej aktualizacji	200, 201, 240
– wartości niematerialnych i prawnych	840
– środków trwałych w budowie	100, 130, 200, 230, 240
– inwestycji w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne	100, 130
Dokonanie odpisów z tytułu aktualizacji wyceny zapasów rzeczowych składników aktywów obrotowych wskutek utraty ich wartości lub na dzień bilansowy do niższej ceny sprzedaży netto:	010, 020, 080, 330, 600
– od ceny nabycia materiałów i towarów	
– od kosztów wytworzenia produktów i półproduktów i ewentualnie produkcji w toku	
Odpisanie kosztów zaniechanej lub niepodjętej produkcji	
Dokonanie odpisów aktualizujących należności	
Odpisanie przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych należności nieobciążających uprzednich odpisów aktualizujących ich wartość	
Odpisanie części lub całości należności w wyniku postępowania upadłościowego, układowego i naprawczego, bankowego postępowania ugodowego, gdy negatywne dla wierzyciela skutki tych postępowań mieszczą się w ogólnym ryzyku prowadzenia działalności gospodarczej	
Utworzenie rezerw na pewne lub prawdopodobne straty	
Zarachowanie bądź zapłacenie kar, grzywien, odszkodowań	

Koszty postępowania spornego Przekazanie darowizn aktywów rzeczowych i praw majątkowych	
--	--

Na stronie Ma konta 761 „Pozostałe koszty operacyjne” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Korekty zmniejszające pozostałe koszty operacyjne Przeniesienie na koniec roku obrotowego pozostałych kosztów operacyjnych na wynik finansowy	(głównie konta korespondujące z kontem 761 strona Wn) 860

Ewidencja szczegółowa do konta 761 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, wyodrębnia istotne dla jednostki pozycje pozostałych kosztów operacyjnych, których udział w kosztach wymaga szczególnej analizy i kontroli. Ewidencja szczegółowa powinna uwzględniać potrzebę wykazania straty ze zbycia składników niefinansowych aktywów trwałych zamiast obrotów wynikających z tego tytułu – w rachunku zysków i strat.

Zespół „8” – EWIDENCJA KSIĘGOWA KAPITAŁÓW WŁASNYCH, FUNDUSZÓW SOCJALNYCH ORAZ WYNIKU FINANSOWEGO

Do ewidencji księgowej kapitałów własnych, funduszy specjalnych, rezerw oraz ustalania i rozliczania wyniku finansowego służą następujące konta księgi głównej:

- konto 800 – „Kapitał podstawowy (zakładowy)”
- konto 801 – „Kapitał zapasowy”
- konto 802 – „Kapitał rezerwowy”
- konto 803 – „Kapitał z aktualizacji wyceny”
- konto 820 – „Rozliczenie wyniku finansowego”
- konto 840 – „Rezerwy”
- konto 845 – „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”
- konto 850 – „Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych”
- konto 860 – „Wynik finansowy”
- konto 870 – „Podatek dochodowy i inne obowiązkowe świadczenia”

- Konta zespołu 8 przeznaczone są do ewidencji księgowej:
- kapitałów własnych (konta: 800, 801, 802, 803),
 - funduszy specjalnych (konta: 850–859),
 - rezerw (konto 840),
 - rozliczeń międzyokresowych przychodów (konto 845),
 - ustalania i rozliczania wyniku finansowego netto (konta: 870, 860, 820).

Kapitał podstawowy (zakładowy) (800)

Konto 800 „Kapitał podstawowy (zakładowy)” przeznaczony jest do ewidencji księgowej w spółce z o.o.

Po stronie Wn konta 800 „Kapitał podstawowy (zakładowy)” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie skutków finansowych obniżenia kapitału podstawowego	240, 820
Pokrycie straty bilansowej netto za lata poprzednie	820

Na stronie Ma konta 800 „Kapitał podstawowy (zakładowy)” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Utworzenie kapitału podstawowego poprzez wnoszenie wkładów (udziałów) na kapitał w formie pieniężnej i rzeczowej przez udziałowców i jego zwiększenia	100, 130, 010, 020, 080 oraz odpowiednie konta zespołu 2, 3 i 6
Ujęcie zmiany własności kapitału podstawowego (zakładowego) w części lub całości – na podstawie umowy kupna-sprzedaży lub darowizny	801, 820

Ewidencja szczegółowa do konta 800 powinna być prowadzona w księdze udziałów, kapitału właścicieli – w sposób zapewniający ustalenie kapitału podstawowego oraz jego zwiększeń według źródeł tworzenia i ewentualnych zmniejszeń według kierunków przeznaczenia (wykorzystania) z bieżącym wyodrębnieniem poszczególnych

właścicieli oraz ilości i wartości wniesionych udziałów i wpłat na kapitał podstawowy.

Kapitał zapasowy (801)

Konto 801 „Kapitał zapasowy” służy do ewidencji księgowej kapitału zapasowego przeznaczonego głównie na pokrycie strat bilansowych:

- zgodnie z postanowieniami umowy spółki z o.o. oraz służącego wzmocnieniu kondycji ekonomicznej spółki, poprawy jej płynności finansowej i wypłacalności.

Po stronie Wn konta 801 „Kapitał zapasowy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Wykorzystanie kapitału zapasowego na pokrycie straty bilansowej	820
Dokonanie umorzeń własnych udziałów	140
Przeniesienie ujemnej różnicy netto z aktualizacji wyceny środków trwałych w momencie ich sprzedaży lub likwidacji, jeżeli z odrębnych przepisów nie wynika odniesienie jej na wynik finansowy	803

Na stronie Ma konta 801 „Kapitał zapasowy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeznaczenie odpisu z zysku netto na zwiększenie kapitału zapasowego	820
Przeniesienie dodatniej różnicy netto a aktualizacji wyceny środków trwałych z tytułu rozchodowania ich do sprzedaży lub likwidacji, jeżeli z odrębnych przepisów nie wynika, że różnice te odnoszone są na wynik finansowy (Ct konto 760)	803

Ewidencja szczegółowa do konta 801 prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej powinna uwzględniać możliwość ustale-

nia stanu kapitału zapasowego oraz jego zwiększeń według tytułów tworzenia i zmniejszeń według kierunków przeznaczenia (wykorzystania), a także na ustalanie kapitału zapasowego wyodrębnionego w oddziałach (zakładach) osób prawnych wielooddziałowych.

Kapitał z aktualizacji wyceny (803)

Konto 803 „Kapitał z aktualizacji wyceny” przeznaczone jest do ewidencji księgowej:

- skutków aktualizacji wyceny środków trwałych w wartości różnicy netto powstałej wskutek aktualizacji przeprowadzonej według odrębnych przepisów; skutki aktualizacji wyceny podlegają zmniejszeniu z tytułu rozchodowania środków trwałych uprzednio aktualizowanych do sprzedaży, wniesienia jako aport do spółki lub likwidacji,
- odpisów aktualizujących wartość środków trwałych wskutek trwałej utraty ich wartości do wysokości wartości wynikającej z uprzedniej aktualizacji ich wyceny na podstawie odrębnych przepisów.

Strona Wn konta 803 „Kapitał z aktualizacji wyceny” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie skutków aktualizacji wyceny środków trwałych w zakresie dotyczącym aktualizacji (zwiększenia) dotychczasowego ich umorzenia	070
Ujęcie odpisów aktualizujących wartość środków trwałych, utraconą wskutek zmiany technologii produkcji, wycofania z użytkowania, likwidacji – do wysokości wartości wynikającej z uprzedniej aktualizacji	070

Na stronie Ma konta 803 „Kapitał z aktualizacji wyceny” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie dodatniej różnicy z aktualizacji wyceny wartości początkowej środków trwałych	010
Ujęcie kwoty wzrostu wartości długoterminowych aktywów finansowych wycenianych w cenach rynkowych, także tych, których wartość uprzednio obniżono – w części powyżej kwoty przeniesionej uprzednio w koszty finansowej	079

Ewidencja szczegółowa do konta 803, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewnić ustalenie stanu kapitału z aktualizacji wyceny środków trwałych oraz jego zwiększeń i zmniejszeń według poszczególnych tytułów, a także środków trwałych, objętych aktualizacją.

Rozliczenie wyniku finansowego

Konto 820 „Rozliczenie wyniku finansowego” służy do ewidencji księgowej rozliczenia wyniku finansowego netto w roku następnym, za poprzedni rok obrotowy lub lata poprzednie, do ewidencji ewentualnych odpisów, w ciągu roku obrotowego, na poczet wyniku finansowego, bieżącego roku obrotowego oraz ujęcia skutków finansowych ujawnionych błędów podstawowych, popełnionych w latach poprzednich.

Po stronie Wn konta 820 „Rozliczenie wyniku finansowego” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie straty bilansowej netto za poprzedni rok obrotowy do pokrycia	860
Dokonanie podziału zysku bilansowego netto za poprzedni rok obrotowy, np. na następujące cele:	
– utworzenie lub zwiększenie kapitału rezerwowego	802
– zasilenie ZFŚS	850

Ujęcie skutków finansowych błędów podstawowych popełnionych w latach poprzednich, powodujących zmniejszenie zysku bilansowego lub zwiększenie straty bilansowej za lata poprzednie (na stronie Ma ujmuje się skutki finansowe tych błędów w zależności od przyczyn ich popełnienia)	220, 260, 500, 600, 644, 840
---	------------------------------

Na stronie Ma konta 820 „Rozliczenie wyniku finansowego” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie zysku bilansowego netto za poprzedni rok obrotowy do rozliczenia (podziału)	860
Pokrycie straty bilansowej z:	
– kapitału zapasowego	801
– kapitału rezerwowego	802
– niepokryta strata bilansowa z kapitału zapasowego i rezerwowego pozostaje do pokrycia w latach następnych	
Ujęcie skutków finansowych błędów podstawowych popełnionych w latach poprzednich, powodujących powiększenie zysku bilansowego lub zmniejszenie straty bilansowej za lata poprzednie; po stronie Dt ujmuje się skutki finansowe tych błędów – odpowiednio na następujących kontach	220, 260, 500, 600, 641, 840

Ewidencja szczegółowa do konta 820 nie jest konieczna.

Rezerwy (840)

Konto 840 „Rezerwy” służy do ewidencji księgowej rezerw tworzonych w szczególności na:

- straty pewne i prawdopodobne,
- dodatnią przejściową różnicę podatku dochodowego,
- przyszłe, dające się wiarygodnie oszacować zobowiązania, powodowane restrukturyzacją.

Po stronie Wn konta 840 „Rezerwy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Rozwiązanie niewykorzystanej rezerwy wskutek ustania przyczyny, z powodu której ją utworzono	760, 750
Zmniejszenie uprzednio utworzonych rezerw w związku z powstaniem zobowiązań, na które je utworzono	202, 230, 240
Rozwiązanie rezerwy na przejściową dodatnią różnicę odroczonego podatku dochodowego od osób prawnych, również gdy ustala się na dzień bilansowy nową rezerwę	870

Na stronie Ma konta 840 „Rezerwy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Utworzenie rezerw na pewne lub prawdopodobne przyszłe zobowiązania spowodowane m.in. stratami z transakcji w toku ich realizacji	761, 751, 761
Utworzenie rezerwy na przejściową dodatnią różnicę podatku dochodowego od osób prawnych, spowodowaną odmiennością momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony według przepisów ustawy o rachunkowości i przepisów podatkowych, przez co wynik finansowy brutto, na dzień bilansowy, wyższy jest od podstawy opodatkowania	870

Ewidencja szczegółowa do konta 840, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, pozwala na wyodrębnienie poszczególnych tytułów rezerw oraz sposobu ich tworzenia i rozwiązania (wykorzystania).

Rozliczenia międzyokresowe przychodów (845)

Konto 845 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów” służy do ewidencji księgowej rozliczeń międzyokresowych przychodów podlegających rozliczaniu w czasie.

Po stronie Wn konta 845 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie otrzymanych uprzednio z góry przedpłat lub należności, na przychody bieżącego okresu sprawozdawczego	700, 740, 750, 760
Przeniesienie do rozliczenia, podatku VAT należnego z faktur wystawionych na otrzymane zaliczki lub przedpłaty	222
Dokonywanie bieżących odpisów w okresach sprawozdawczych ujemnej wartości firmy	760

Na stronie Ma konta 845 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie przychodów podlegających rozliczaniu w czasie z tytułu uzyskanych wpłat za świadczenia, które zostaną wykonane w przyszłych okresach sprawozdawczych	100, 130,
Zarachowanie należnych kar umownych, kwot podwyższających należności oraz roszczeń objętych odpisami aktualizującymi należności	200, 201, 230, 240, 244, 260
Ujęcie, przewidzianych do umorzenia, zobowiązań do czasu uznania postanowień postępowania: układowego, naprawczego lub ugodowego za zakończone	202, 203, 240
Ujęcie nierozliczonej ujemnej wartości firmy	odpowiednie konta zespołu 0, 3, 5 i 6
Otrzymanie nieodpłatne (w tym uzyskane darowizny) środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych w budowie	010, 020, 080

Ewidencja szczegółowa do konta 845, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, stwarza możliwość wyodrębnienia poszczególnych tytułów rozliczeń międzyokresowych przychodów, zapewniając prawidłowe ich zaliczanie do odpowiednich okresów sprawozdawczych.

Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (850)

Konto 850 „Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych” przeznaczone jest do ewidencji księgowej operacji związanych z tworzeniem i wykorzystaniem zakładowego funduszu świadczeń socjalnych; zasady tworzenia i wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych reguluje odrębna ustawa oraz zakładowy regulamin tworzenia i wykorzystania ZFŚS w spółce.

Spółka może tworzyć na kontach 851–859 inne fundusze specjalne według odrębnych przepisów oraz własnych potrzeb.

Po stronie Wn konta 850 „Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie faktur za usługi obce obciążające bezpośrednio ZFŚS	240 (300)
Wypłaty świadczeń i zapomóg – bezzwrotnych pracownikom	100, 130, 149
Przeznaczenie środków funduszu na budowę lub zakupy środków trwałych	845

Na stronie Ma konta 850 „Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Ujęcie odpisów na ZFŚS obciążających podstawową działalność gospodarczą	406
Przeznaczenie kwot zysku po opodatkowaniu na ZFŚS	820
Otrzymanie darowizn od osób fizycznych lub prawnych na ZFŚS	100, 130, 149
Ujęcie wpłat lub obciążeń z tytułu częściowej lub pełnej odpłatności za świadczenia działalności socjalnej:	
– pracowników (według faktur VAT)	100, 234
– innych osób fizycznych lub prawnych (według faktur VAT)	100, 240
Oprocentowanie pożyczek mieszkaniowych z ZFŚS	249
Naliczenie przez bank odsetek od środków na rachunku bankowym ZFŚS	149

Ewidencja szczegółowa do konta 850, prowadzona w pomocniczej księdze rachunkowej, powinna zapewnić ustalenie źródeł tworzenia i kierunków wykorzystania Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w związku z niezmnieszeniem funduszu z tytułu udzielonych pożyczek mieszkaniowych; ewidencja szczegółowa do konta 249 „Rozrachunki z tytułu pożyczek z ZFŚS” stanowi uzupełnienie ewidencji szczegółowej do konta 850.

Wynik finansowy (860)

Konto 860 „Wynik finansowy” przeznaczone jest do ustalenia, metodą księgową, wyniku finansowego netto. W tym celu powinno się dokonać na koniec roku obrotowego lub na inny dzień bilansowy odpowiednich księgowania w tym zakresie.

W sytuacji sporządzenia kalkulacyjnego rachunku zysków i strat przyjętym przez spółkę wystąpią następujące księgowania: strona Wn i Ct konta 860 związane z ustaleniem i przeniesieniem, do rozliczenia, wyniku bilansowego netto za rok obrotowy.

Po stronie Wn konta 860 „Wynik finansowy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie, na dzień bilansowy, kosztu własnego sprzedanych produktów	701
Przeniesienie, na dzień bilansowy, wartości sprzedanych materiałów w cenie zakupu (nabycia)	741
Przeniesienie, na dzień bilansowy, kosztów działalności handlowej	520
Przeniesienie, na dzień bilansowy, kosztów sprzedaży, jeżeli nie odnoszono ich na bieżąco w koszt własny sprzedanych produktów, materiałów	525
Przeniesienie, na dzień bilansowy, kosztów ogólnozakładowych (o charakterze kosztów stałych) nierozliczonych w koszty własne sprzedanych produktów, materiałów	550
Przeniesienie, na dzień bilansowy, kosztów finansowych	751
Przeniesienie, na dzień bilansowy, pozostałych kosztów operacyjnych	761

Przeniesienie, na dzień bilansowy, strat nadzwyczajnych	761
Przeniesienie naliczonego, w ciągu roku obrotowego, podatku dochodowego od osób prawnych	870
Przeniesienie, pod datą zatwierdzenia sprawozdania finansowego, zysku netto za poprzedni rok obrotowy – do rozliczenia – po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i wyniku bilansowego netto spółki	820

Na stronie Ma konta 860 „Wynik finansowy” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Przeniesienie, na dzień bilansowy, przychodów ze sprzedaży produktów	700
Przeniesienie, na dzień bilansowy, przychodów ze sprzedaży materiałów	740
Przeniesienie, na dzień bilansowy, przychodów finansowych	750
Przeniesienie, na dzień bilansowy, pozostałych przychodów operacyjnych	760
Przeniesienie, pod datą zatwierdzenia sprawozdania finansowego, straty bilansowej netto za poprzedni rok obrotowy do pokrycia – po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego i wyniku bilansowego netto spółki	820

Ewidencja szczegółowa do konta 860 jest zbędna ze względu na jednorazowe ustalanie i rozliczanie wyniku finansowego za dany rok obrotowy.

Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia (870)

Konto 870 „Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia” służy do ewidencji księgowej deklarowanych miesięcznych zaliczek oraz rocznego rozliczenia podatku osobowego od osób prawnych spółki, a także wobec postanowień art. 37 ustawy o rachunkowości – w związku z odmiennością uznania przychodu za uzyskany lub kosztu za poniesiony, według przepisów ustawy o rachunkowości i przepisów podatkowych, do ewentualnego ujęcia, na koniec roku obrotowego, rezerwy na przejściową (dodatnią) różnicę podatku dochodowego lub przewidywanego jej zmniejszenia.

Po stronie Wn konta 870 „Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Naliczenie podatku dochodowego wg okresowych deklaracji i wg rozliczenia końcowego	220
Utworzenie lub zwiększenie rezerwy na dodatnią przejściową różnicę podatku dochodowego	840
Odpisanie uprzednio przewidywanych odliczeń od podatku dochodowego w związku z potwierdzeniem się tych możliwości lub ich ustaleniem w nowej wysokości	643

Na stronie Ma konta 870 „Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia” ujmuje się w szczególności:

Wyszczególnienie i treść operacji gospodarczych	Konto przeciwstawne
Zmniejszenie naliczeń podatku dochodowego z tytułu korekty naliczeń lub umorzeń	220
Ujęcie kwot przewidywanych do odliczenia od podatku dochodowego w związku z wystąpieniem ujemnych różnic przejściowych oraz strat podatkowych za lata poprzednie, które spowodują zmniejszenie w przyszłości podstawy do ustalenia podatku dochodowego	643
Odpisanie (zmniejszenie) rezerwy na podatek dochodowy w związku z jej rozwiązaniem lub ustaleniem w nowej aktualnej wysokości	840
Przeniesienie sumy naliczeń podatku dochodowego na ostatni dzień obrotowego na wynik finansowy	860

Ewidencja szczegółowa do konta 870 prowadzona jest w pomocniczej księdze rachunkowej, pozwala na wyodrębnienie podatku dochodowego według poszczególnych deklaracji podatkowych oraz utworzonej rezerwy i aktywów z tytułu dodatniej przejściowej różnicy i odpowiednio ujemnej przejściowej różnicy w podatku, a także kwot podatku odliczonych od podstawy opodatkowania.

Wycena aktywów i pasywów

Środki trwałe

W ciągu roku obrotowego środki trwałe wycenia się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, zgodnie z postanowieniami art. 31 ust. 1 ustawy o rachunkowości, przy czym cena nabycia obejmuje cenę zakupu pomniejszoną o rabaty i opust. Natomiast koszt wytworzenia środka trwałego obejmuje koszty bezpośrednio wpływające na jego wartość oraz uzasadnioną część kosztów pośrednich.

Ponadto wartość początkową środka trwałego powiększają koszty jego ulepszenia polegającego na przebudowie, rozbudowie, modernizacji lub rekonstrukcji i powodującego, że wartość użytkowa tego środka po zakończeniu ulepszenia przewyższa posiadaną przy przyjęciu do używania wartość użytkową, mierzoną okresem używania, zdolnością wytwórczą, jakością produktów uzyskiwanych przy pomocy ulepszanego środka trwałego, kosztami eksploatacji lub innymi miarami.

Dodatkowo cenę nabycia oraz koszt wytworzenia zwiększają koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych na zakup rzeczowych aktywów trwałych (art. 28 ust. 8 ustawy o rachunkowości) do czasu ich oddania do użytkowania, takie jak:

- prowizje od kredytów i pożyczek,
- odsetki od kredytów i pożyczek.

W przypadku nabycia nieodpłatnego – np. w wyniku darowizny – wycena w ciągu roku obrotowego następuje według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego środka trwałego.

WAŻNE

Na dzień bilansowy środki trwałe wycenia się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, lub wartości przeszacowanej, pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Wartości niematerialne i prawne

W ciągu roku obrotowego wartości niematerialne i prawne wycenia się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia. Dodatkowo cenę nabycia oraz koszt wytworzenia zwiększają koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych na zakup wartości niematerialnych i prawnych, do czasu ich oddania do użytkowania, takie jak:

- prowizje od kredytów i pożyczek,
- odsetki od kredytów i pożyczek.

W przypadku nabycia nieodpłatnego – np. w wyniku darowizny – wycena w ciągu roku obrotowego następuje według ceny sprzedaży takiej samej lub podobnej wartości niematerialnej i prawnej. W zakresie wartości niematerialnych i prawnych nie występują pojęcia ulepszenia, każde rozszerzenie wartości niematerialnych i prawnych, jeśli nie ma związku z uzupełnieniem lub korektą, traktowane jest jako osobny tytuł.

WAŻNE

Na dzień bilansowy wartości niematerialne i prawne wycenia się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, uwzględniając odpisy z tytułu trwałej utraty wartości, odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe.

Środki trwałe w budowie

W ciągu roku obrotowego środki trwałe w budowie wyceniane są według rzeczywiście poniesionych nakładów, uwzględniając koszt obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu ich sfinansowania.

WAŻNE

Na dzień bilansowy środki trwałe w budowie wyceniane są według rzeczywiście poniesionych nakładów, uwzględniając koszt obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu ich sfinansowania pomniejszone o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Inwestycje długoterminowe

Wycenia się według cen nabycia pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej.

Materiały:

W ciągu roku obrotowego rzeczowe aktywa obrotowe wycenia się:

- materiały i towary – według ceny nabycia,
- materiały i towary – według ceny zakupu,
- materiały i towary – według cen ewidencyjnych z uwzględnieniem różnic pomiędzy ceną nabycia lub wytworzenia a ceną ewidencyjną.

Do wyceny zapasów przyjętych nieodpłatnie – np. w drodze darowizny – należy zastosować cenę sprzedaży takiej samej lub podobnej rzeczy.

WAŻNE

Na dzień bilansowy materiały i towary wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, nie wyższych niż ceny sprzedaży netto. Przy wycenie stosuje się zasadę ostrożnej wyceny.

Cena nabycia obejmuje cenę zakupu (bez podlegającego odliczeniu podatku VAT) pomniejszoną o rabaty i opusty oraz koszty bezpośrednie związane z zakupem lub przystosowaniem do obrotu, łącznie z kosztami transportu, załadunku, wyładunku, składowania lub wprowadzenia do obrotu.

Produkty i półprodukty

WAŻNE

Produkty wyceniamy według kosztu wytworzenia, jeśli jednak jest to niemożliwe, następuje wycena po koszcie sprzedaży netto takiego samego produktu pomniejszonej o przeciętnie osiągany przy sprzedaży produktów zysk brutto ze sprzedaży, a w przypadku półproduktów należy uwzględnić stopień jego przetworzenia.

Należności krótkoterminowe

Na dzień bilansowy należy wycenić w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem ostrożności – z uwzględnieniem stopnia prawdopodobieństwa ich zapłaty.

Należności i udzielone pożyczki wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty z zachowaniem ostrożności. Wartości należności aktualizuje się, uwzględniając stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty poprzez dokonanie odpisu aktualizacyjnego na należności:

- od dłużników postawionych w stan likwidacji lub upadłości,
- kwestionowane przez dłużników oraz z których zapłatą dłużnik zalega,
- należności o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności,
- należności przeterminowanych.

Odpis aktualizujący wartość należności w zależności od ich rodzaju obciąża pozostałe koszty operacyjne lub koszty finansowe.

Dokonane odpisy aktualizacyjne zmniejszają należności uznane za umorzone, przedawnione lub nieściągalne.

WAŻNE

Należności w ciągu roku wykazywane są w wartości nominalnej, jednak na koniec okresu obrotowego, przynajmniej na dzień bilansowy, należy wykazać je w kwocie wymagalnej zapłaty, kierując się jednocześnie naczelną zasadą ostrożności.

Inwestycje krótkoterminowe

Ujmuje się je w księgach rachunkowych na dzień ich nabycia albo powstania. Wycenia się je według ceny (wartości) rynkowej albo według ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa, a krótkoterminowe inwestycje, dla których nie istnieje aktywny rynek, w inny sposób określonej wartości godziwej.

WAŻNE

Środki pieniężne są wyceniane zarówno bieżąco, jak i bilansowo według wartości nominalnej.

Wartość środków pieniężnych może zostać zwiększona o odsetki, które stanowią przychody finansowe, ale w przypadku rachunków specjalnych odsetki będą zwiększały wartość funduszu.

Rozliczenia międzyokresowe czynne i bierne

Zarówno rozliczenia międzyokresowe czynne, jak i bierne rozliczane są z zachowaniem zasady ostrożności.

W ciągu roku obrotowego wycenia się je w wysokości poniesionych kosztów, które dotyczą przyszłych okresów sprawozdawczych.

WAŻNE

Na dzień bilansowy wycenia się rozliczenia międzyokresowe czynne i bierne w wysokości poniesionych kosztów, które dotyczą przyszłych okresów sprawozdawczych, pomniejszonych o odpisy aktualizujące.

Kapitał podstawowy (zakładowy)

W ciągu roku obrotowego wycenia się kapitał (fundusz) zakładowy, jak również należne wpłaty na poczet kapitału, w wysokości określonej w umowie i wpisanej do odpowiedniego rejestru.

WAŻNE

Na dzień bilansowy kapitał (fundusz) zakładowy wycenia się w wartości nominalnej.

Kapitał zapasowy

Kapitał wykazuje się w ciągu roku obrotowego w księgach rachunkowych w wysokości wynikającej z prawidłowo udokumentowanych zwiększeń i zmniejszeń – w wartości nominalnej.

WAŻNE

Na dzień bilansowy kapitał wycenia się w wartości nominalnej.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny tworzony jest w wyniku:

- wyceny instrumentów finansowych stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych,
- wyceny aktywów trwałych wycenianych według wartości godziwej.

WAŻNE

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się odpisy z tytułu podatku odroczonego z tytułu ujęcia powyższych wycen.

Kapitał obcy

WAŻNE

Według wyceny bilansowej zobowiązania wycenia się w kwocie wymagającej zapłaty, przy czym zobowiązania finansowe, których uregulowanie zgodnie z umową następuje drogą wydania aktywów finansowych innych niż środki pieniężne lub wymiany na instrumenty finansowe, według wartości godziwej.

Rezerwy

WAŻNE

Spółka dokonuje wyceny rezerw nie rzadziej niż na dzień bilansowy w uzasadnionej, wiarygodnie oszacowanej wartości.

Rozliczenie wyniku finansowego

W ciągu roku obrotowego rozliczenie wyniku finansowego wycenia się w wysokości wynikającej z rachunku zysków i strat.

WAŻNE

Na dzień bilansowy rozliczenie wyniku finansowego wycenia się w wysokości wynikającej z rachunku zysków i strat.

Rozliczenia międzyokresowe przychodów

W ciągu roku obrotowego rozliczenia międzyokresowe przychodów wycenia się w wartości nominalnej.

WAŻNE

Na dzień bilansowy rozliczenia międzyokresowe przychodów wycenia się w wartości nominalnej.

Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

WAŻNE

W ciągu roku obrotowego wycenia się w wysokości wynikającej z podjętych uchwał. Na dzień bilansowy wycenia się w wartości nominalnej.

Podsumowanie

Polityka rachunkowości jest obowiązkowym dokumentem, który musi sporządzać każdy podmiot prowadzący księgi rachunkowe. Polityka badanej spółki obejmuje jedynie pewne elementy, do których należy zaliczyć:

- wykaz kont i zaprezentowanie zasad ewidencji,
- sposoby ustalania wyniku finansowego,
- przedstawienie zasad wyceny aktywów i pasywów.

Pełna polityka rachunkowości w myśl ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości powinna także zawierać:

- wykaz ksiąg rachunkowych, a przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera – wykaz zbiorów danych tworzących księgi rachunkowe na informatycznych nośnikach danych z określeniem ich struktury, wzajemnych powiązań oraz ich funkcji w organizacji całości ksiąg rachunkowych i w procesach przetwarzania danych,
- opis systemu przetwarzania danych, a przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera – opis systemu informatycznego, zawierającego wykaz programów, procedur lub funkcji, w zależności od struktury oprogramowania, wraz z opisem algorytmów i parametrów oraz programowych zasad ochrony danych, w tym w szczególności metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania, a ponadto określenie wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jego eksploatacji.

Polityka powinna także posiadać system służący ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów.

Studium przypadku 2.

Koszty układu rodzajowego i według miejsc powstawania

Wprowadzenie do problemu

W przedsiębiorstwie produkcyjno-usługowym ALFA ewidencja kosztów jest prowadzona w układzie rodzajowym (zespół 4) i według miejsc powstawania (zespół 5). Problemem może być grupowanie kosztów w odpowiednich układach ewidencyjnych.

Problem

Należy uzupełnić tabelę właściwymi pozycjami kosztów, przyporządkowując koszty do zespołu 4 planu kont lub zespołu 5.

Operacja	Dekret koszty rodzajowe	Dekret koszty zespołu 5
1. Wydane materiały na potrzeby zarządu 234		
2. Koszty zużycia samochodu służbowego w komórce zarządu (miesięczne) 200		
3. Przekazano towary o wartości 5000 na cele reklamowe		
4. Faktura – środki czystości potrzeby zarządu 700		
5. Zakupiono usługę – drukowanie folderów reklamowych 311		
6. Faktura – usługi projektowe (na wydziale) 1000		
7. Faktura przedsiębiorstwa Delta za malowanie pomieszczeń biurowych 1000		
8. Dzierżawa maszyn produkcyjnych – czynsz. Faktura 3500		
9. Utrzymanie zieleni wokół firmy 200 zł – wpływ faktury		

Studium przypadku 2.
Koszty układu rodzajowego i według miejsc powstawania

10. Opłaty na rzecz jednostek handlowych związane z organizacją wystaw i targów 720		
11. Koszty podróży służbowych ryczałtów miesięcznych pracowników wydziałowych 560		.
12. Opłaty na rzecz organów administracji centralnej 445		
13. Faktura – rachunek telefoniczny za miesiąc luty 500		
14. Faktura – przelew za usługi komunalne na rzecz komórek zarządu 670		
15. Usługi informatyczne (na wydziale) 600		
16. Naliczono pracownikom deputaty (węgiel) na wartość 5000 (pracownicy produkcyjni)		
17. Faktura za szkolenie pracowników administracji angielski 2000		
18. Tłumaczenie umów handlowych na język polski 5200		
19. Karnety na basen dla pracowników administracyjnych 2500 – faktura (nie są finansowane z ZFŚS)		
20. Opłata za polecenie przelewu 500 – faktura		

Rozwiązanie problemu:

Operacja	Dekret koszty rodzajowe	Dekret koszty zespołu 5
1. Wydane materiały na potrzeby zarządu 234	zużycie materiałów i energii	Koszty zarządu
2. Koszty zużycia samochodu służbowego w komórce zarządu (miesięczne) 200	amortyzacja	koszty zarządu
3. Przekazano towary o wartości 5000 na cele reklamowe	pozostałe koszty	koszty sprzedaży
4. Faktura – środki czystości potrzeby zarządu 700	zużycie materiałów	koszty zarządu

5. Zakupiono usługę – drukowanie folde- rów reklamowych 311	usługi obce	koszty sprzedaży
6. Faktura – usługi projektowe (na wydzia- le) 1000	usługi obce	koszty wydziałowe
7. Faktura przedsiębiorstwa Delta za malo- wanie pomieszczeń biurowych 1000	usługi obce	koszty wydziałowe
8. Dzierżawa maszyn produkcyjnych – czynsz. Faktura 3500	usługi obce	koszty wydziałowe
9. Utrzymanie zieleńców wokół firmy 200 zł – wpływ faktury	usługi obce	koszty zarządu
10. Opłaty na rzecz jednostek handlowych związane z organizacją wystaw i tar- gów 720	pozostałe koszty	koszty sprzedaży
11. Koszty podróży służbowych ryczałtów miesięcznych pracowników wydziało- wych 560	pozostałe koszty	koszty wydziałowe
12. Opłaty na rzecz organów administracji centralnej 445	podatki i opłaty	koszty zarządu
13. Faktura – rachunek telefoniczny za miesiąc luty 500	usługi obce	koszty zarządu
14. Faktura – przelew za usługi komunalne na rzecz komórek zarządu 670	usługi obce	koszty zarządu
15. Usługi informatyczne (na wydziale) 600	usługi obce	koszty wydziałowe
16. Naliczono pracownikom deputaty (węgiel) na wartość 5000 (pracownicy produkcyjni)	wynagrodzenia	koszty produkcji
17. Faktura za szkolenie pracowników administracji angielski 2000	usługi obce	koszty zarządu
18. Tłumaczenie umów handlowych na język polski 5200	usługi obce	koszty zarządu
19. Karnety na basen dla pracowników administracyjnych 2500 – faktura (nie są finansowane z ZFŚS)	pozostałe koszty	koszty zarządu
20. Opłata za polecenie przelewu 500 – faktura	usługi obce	koszty zarządu

Podsumowanie

Każda operacja, która dotyczy kosztu podstawowej działalności operacyjnej, jest ewidencjonowana najpierw w układzie rodzajowym w zespole 4 planu kont, a następnie poprzez konto Rozliczenie kosztów rodzajowych 490 przeksięgowywana na odpowiednie kont kosztów zespołu 5.

Studium przypadku 3.

Księgowanie operacji gospodarczych, zestawienie obrotów i sald

Wprowadzenie do problemu

W jednostce gospodarczej Bonanza, niebędącej podatnikiem VAT, salda kont na dzień 1 stycznia 2021 r. kształtowały się następująco:

„Kapitał podstawowy” 27 000 zł	„Należności od odbiorców” 900 zł
„Środki trwałe w budowie” 5000 zł	„Zobowiązania wobec dostawców” 750 zł
„Towary” 650 zł	„Kasa” 5500 zł
„Rachunek bankowy” 2 500 zł	„Kredyty bankowe” 1800 zł
	„Środki trwałe” 15 000 zł

W miesiącu styczniu wystąpiły poniższe operacje gospodarcze:

1.	Na rachunek bankowy wpłynęła należność od odbiorcy (WB).	250 zł
2.	Przyjęto do magazynu towary zakupione z odroczonym terminem płatności (faktura, PZ).	700 zł
3.	Wypłacono gotówką pracownikowi zaliczkę na delegację (KW).	200 zł
4.	Do kasy wpłynęła gotówka wypłacona z banku (KP, WB).	400 zł
5.	Przyjęto do użytkowania magazyn, który był budowany we własnym zakresie (OT).	3 900 zł
6.	Zakupiono za gotówkę komputer z zamiarem użytkowania przez okres powyżej 12 miesięcy (OT, KW).	3000 zł
7.	Udzielono innej spółce pożyczki. Środki pieniężne przelano na rachunek bankowy pożyczkobiorcy (WB).	600 zł
8.	Zapłacono gotówką zobowiązanie wobec dostawcy (KW).	350 zł
9.	Zwrócono dostawcy wadliwe towary (faktura korygująca).	100 zł
10.	Splacono kredyt z rachunku bankowego (WB).	900 zł

Problem

Otwórz konta, zaksięguj operacje gospodarcze, zamknij konta i sporządź zestawienie obrotów i sald.

Należy skorzystać z poniższego szablonu do rozwiązania problemu:

Środki trwałe	
Dt	Ct
Sp. 15000	
(5) 3900	
(6) 3000	
21900	0
	21900 Sk
21900	21900

Środki trwałe w budowie	
Dt	Ct
Sp. 5000	3900 (5)
5000	3900
	1100 Sk
5000	5000

Kasa	
Dt	Ct
Sp. 5500	200 (3)
(4) 400	3000 (6)
	350 (8)
5 900	3550
	2350 Sk
5900	5900

Rachunek bankowy	
Dt	Ct
Sp. 2500	400 (4)
(1) 250	600 (7)
	900 (10)
2750	1900
	850 Sk
2750	2750

Należności od odbiorców	
Dt	Ct
Sp. 900	250 (1)
900	250
	650 Sk
900	900

Zobowiązania wobec dostawców	
Dt	Ct
(8) 350	750 Sp.
(9) 100	700 (2)
450	1450
Sk 1000	
1450	1450

Towary	
Dt	Ct
Sp. 650	100 (9)
(2) 700	
1350	100
	1250 Sk
1350	1350

Kredyty bankowe	
Dt	Ct
(10) 900	1800 Sp.
900	1800
Sk 900	
1800	1800

Studium przypadku 3.
Księgowanie operacji gospodarczych, zestawienie obrotów i sald

Kapitał podstawowy		Inne należności		Udzielone pożyczki			
Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct
	27000 Sp.	(3) 200		(7) 600			
0	27000	200	0	600	0		
Sk 27000			200 Sk		600 Sk		
27000	27000	200	200	600	600		

Nazwa konta	Salda początkowe (Sp.)		Obroty w okresie		Obroty razem (Sp+ obr. w okresie)		Salda końcowe (Sk)	
	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct
Środki trwałe	15 000		6 900	0	21 900	0	21 900	
Środki trwałe w budowie	5 000			3 900	5 000	3 900	1 100	
Kasa	5 500		400	3 550	5 900	3 550	2 350	
Rachunek bankowy	2 500		250	1 900	2 750	1 900	850	
Należności od odbiorców	900			250	900	250	650	
Zobowiązania wobec dostawców		750	450	700	450	1 450		1 000
Towary	650		700	100	1 350	100	1 250	
Kredyty bankowe		1 800	900		900	1 800		900
Kapitał podstawowy		27 000				27 000		27 000
Inne należności			200		200		200	
Udzielone pożyczki			600		600		600	
Razem	29 550	29 550	10 400	10 400	39 950	15 650	28 900	28 900

Podsumowanie

Operacje zostały zaewidencjonowane na kontach, następnie obliczono obroty debetowe i obroty kredytowe, ustalono także salda kont bilansowych. Salda te przeniesiono do zestawienia obrotów i sald. Na podstawie tego zestawienia zostanie sporządzony bilans jednostki gospodarczej.

Studium przypadku 4.

Sporządzanie bilansu

Wprowadzenie do problemu

Problemem dla jednostki gospodarczej może być sporządzenie rocznego sprawozdania, którego elementem jest bilans jednostkowy sporządzany na koniec roku obrotowego. Przedsiębiorstwo wykazuje składniki majątkowe i źródła ich pochodzenia, co zostało ujęte w tabeli, dane są wyrażone w złotych.

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota w zł
1.	Maszyna produkcyjna wykorzystywana na potrzeby jednostki o wartości netto	60 000
2.	Kapitał zakładowy	100 000
3.	Kapitał zapasowy	?
4.	Zakupiona licencja na użytkowanie programu finansowo-księgowego w wartości netto	5 000
5.	Należności od odbiorców	8 000
6.	Grunt nabyty w celach realizacji zysku z tytułu wzrostu wartości	24 000
7.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	8 800
8.	Kredyt bankowy długoterminowy	12 000
9.	Zaliczka wypłacona pracownikowi na poczet podróży służbowej	400
10.	Wyemitowane obligacje własne o terminie wykupu za dwa lata	2 000
11.	Należne pracownikom wynagrodzenia	9 000
12.	Zobowiązania wobec dostawców	3 600
13.	Towary w magazynie	2 800
14.	Pożyczka udzielona innej spółce z czteromiesięcznym okresem spłaty	1 000
15.	Weksel własny wystawiony innej spółce z okresem wykupu za trzy miesiące	700

16.	Długoterminowa lokata w akcje innej spółki	2400
17.	Strata netto za rok bieżący	300
18.	Niezapłacone składki z tytułu ubezpieczenia społecznego	1 500

Problem

Należy sporządzić bilans majątkowy na 31 grudnia bieżącego roku na podstawie wykazu składników majątkowych i źródeł ich pochodzenia.

Rozwiązanie problemu

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. Aktywa trwałe		A. Kapitały (fundusze) własne	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał podstawowy	
Inne wartości niematerialne i prawne		II. Kapitał zapasowy	100 000
II. Rzeczowe aktywa trwałe	5 000	III. Kapitał z aktualizacji wyceny	3 900
Środki trwałe		IV. Pozostałe kapitały rezerwowe	
urządzenia techniczne i maszyny	80 000	V. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
III. Należności długoterminowe		VI. Zysk (strata) netto	
IV. Inwestycje długoterminowe		VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	-300
Nieruchomości			
Długoterminowe aktywa finansowe	24 000	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	
udziały i akcje		I. Rezerwy na zobowiązania	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	2 400	II. Zobowiązania długoterminowe	
B. Aktywa obrotowe		Kredyty i pożyczki	
I. Zapasy		Zobowiązania z tytułu emisji	12 000
Towary		dłużnych papierów wartościowych	
II. Należności krótkoterminowe	2 800	III. Zobowiązania krótkoterminowe	2 000
Z tytułu dostaw i usług		Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	
Inne należności	8 000	Zobowiązania wekslowe	3 600
III. Inwestycje krótkoterminowe	400	Zobowiązania z tytułu podatków,	700
Krótkoterminowe aktywa finansowe		ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń	
udzielone pożyczki		Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	1 500
środki pieniężne i inne aktywa	1 000	IV. Rozliczenia międzyokresowe	9 000
pieniężne środki			
Rachunek bankowy i kasa	8 800		
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe			
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy			
D. Udziały (akcje) własne			
Aktywa razem	132 400	Pasywa razem	132 400

Podsumowanie

W zaprezentowanym bilansie suma aktywów jest równa sumie pasywów i wynosi 132 400 zł.

Bilans przedstawia informacje dotyczące posiadanego przez przedsiębiorstwo majątku i źródeł jego finansowania. Na jego podstawie możliwe jest określenie kondycji jednostki gospodarczej w zakresie sytuacji majątkowo-kapitałowej. Porównując wielkości z dwóch okresów, można przeprowadzić analizę poziomą – dynamiki, pole-

gającą na badaniu przyrostów wartości poszczególnych elementów bilansu w czasie. Można również przeprowadzić analizę pionową, która polega na badaniu udziału wartości poszczególnych elementów bilansu w sumie bilansowej, dla każdego analizowanego okresu.

Studium przypadku 5.

Środki trwałe

Wprowadzenie do problemu

W jednostce gospodarczej o charakterze produkcyjnym istotnym elementem majątku trwałego są środki trwałe. Przedsiębiorstwo posiada te składniki, nie są one nowe, gdyż wykazywane jest ich umorzenie.

Stany początkowe wybranych kont w jednostce gospodarczej na początek stycznia 2021 r. przedstawiają się następująco:

„Środki trwałe”	50 000 zł
„Umorzenie środków trwałych”	15 000 zł
„Rachunek bankowy”	10 000 zł

W styczniu miały miejsce następujące operacje gospodarcze; wiedząc, że jednostka prowadzi rodzajowy układ kosztów:

1. otrzymano rachunek bankowy potwierdzający wpływ środków pieniężnych z długoterminowego kredytu zaciągniętego na sfinansowanie budowy środka trwałego 5500 zł;
2. otrzymano fakturę za maszynę wymagającą montażu 4000 zł (kwota netto), stawka VAT 23%;
3. otrzymano fakturę za montaż maszyny 500 zł (kwota netto) stawka VAT 23%;
4. otrzymano rachunek bankowy potwierdzający pobranie odsetek od kredytu 100 zł;
5. przekazano maszynę po montażu do eksploatacji zł;
6. amortyzacja środków trwałych za bieżący miesiąc 1000 zł.

Problem

Zaksięguj operacje i ustal wartość bilansową środków trwałych.

Szablon rozwiązania:

<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>

<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>

Sposób rozwiązania problemu

Środki trwałe		Umorzenie środków trwałych		Rachunek bankowy		Środki trwałe w budowie	
<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>
<i>Sp.</i> 50 000			<i>Sp.</i> 15 000	<i>Sp.</i> 10 000	100 (4)	(2) 4 000	4 600 (5)
(5) 4 600			1 000 (6)	(1) 5500		(3) 500	
						(4) 100	

Rozrachunki z dostawcami i odbiorcami		Vat naliczony		Kredyty długoterminowe		Amortyzacja	
<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>	<i>Dt</i>	<i>Ct</i>
	4920 (2)	(2) 920			5500 (1)	(6) 1 000	
	615 (3)	(3) 115					

Podsumowanie

Każda działalność przedsiębiorstwa wymaga posiadania środków trwałych. Są one tymi składnikami, które podlegają umorzeniu. Z tego względu wykazywana jest amortyzacja jako odzwierciedlenie miesięcznego odpisu z tytułu utraty wartości.

Studium przypadku 6.

Zapasy

Wprowadzenie do problemu

W danej jednostce gospodarczej ewidencja materiałów odbywa się na poziomie rzeczywistych cen zakupu. Koszty ewidencjonowane są w pełnym wariantcie (4 i 5). Jednostka jest podatnikiem podatku VAT. W danym okresie miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

1. Otrzymano fakturę za zamówiony materiał X. Wartość materiału – (8000) 5000 zł, Koszty transportu – (2500) 300, VAT 23% Razem
2. Otrzymano dostawę materiału Y, której wartość wykazana w dokumencie PZ wynosi 4000 zł. Do końca okresu sprawozdawczego nie otrzymano faktury potwierdzającej zakup.
3. Otrzymano dostawę materiału X (faktura operacja 1).

Problem

Należy zaewidencjonować operacje gospodarcze według szablonu.

Szablon:

Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct

Sposób rozwiązania problemu

Rozrachunki z tytułu dostaw i usług		Rozliczenie zakupów		Materiały		Usługi obce	
Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct
	6 519 (1)	(1) 6 519	4 000 (2)	(2) 4 000		(3) 300	
			6519 (3)	(3) 5 000			
Vat naliczony		Rozliczenie kosztów Rodzajowych 490		Międzyokresowe Rozliczenia kosztów zakupu			
Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Ct		
(3) 1 219			300 (3)	(3) 300			

Podsumowanie

Materiały stanowią składnik zapasów. Są niezbędne w przedsiębiorstwie produkcyjnym. Zużycie tych składników majątku następuje zwykle jednorazowo w procesie gospodarczym. Prawidłowa gospodarka zapasami, w tym materiałami, polega na dostosowaniu ich wielkości i struktury do rzeczywistych potrzeb, z uwzględnieniem częstotliwości dostaw. Wymusza to konieczność normowania zapasów.

Podsumowanie

Rachunkowość umożliwia praktyczne ujęcie zdarzeń i operacji gospodarczych zachodzących w jednostce gospodarczej. Dostarcza szeregu informacji m.in. o wielkości majątku, źródłach jego pochodzenia, kosztach i przychodach oraz wyniku, informacji, które są przydatne wielu użytkownikom.

Stale dopasowuje się **do rosnących wobec niej wymagań użytkowników**: właścicieli, zarządu, pracowników, kredytodawców i pożyczkodawców, instytucji takich jak Główny Urząd Statystyczny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i wielu innych.

Istnieje szereg **zasad, tzw. nadrzędnych, określonych w ustawie o rachunkowości**, zgodnie z którymi należy postępować przy ewidencji operacji gospodarczych, wycenie majątku, dokumentowaniu zdarzeń, a także przy tworzeniu sprawozdań finansowych.

W niniejszym opracowaniu ukazano sześć studiów przypadku, które obrazują problemy rachunkowości finansowej. Przykłady mogą stanowić wskazówkę przy **tworzeniu polityki rachunkowości w przedsiębiorstwie**, ewidencji i rozliczaniu kosztów, ustalaniu sald końcowych kont bilansowych, tworzeniu sprawozdań, ewidencji środków trwałych oraz zapasów, a w szczególności materiałów.

Z recenzji:

Z treści podręcznika wynika jednoznacznie, iż rachunkowość jest nauką społeczną, która umożliwia praktyczne ujęcie zdarzeń i operacji gospodarczych zachodzących w jednostce gospodarczej. Dostarcza służbom finansowym, otoczeniu zewnętrznemu i menedżerom szeregu informacji, które są im przydatne, m.in. dostarcza danych o wielkości majątku, źródłach jego pochodzenia, kosztach i przychodach oraz wyniku. Jak słusznie podkreśla Autor, rachunkowość ulega ciągłym zmianom, ponieważ stale dopasowuje się do rosnących wobec niej oczekiwań użytkowników: właścicieli, zarządu, pracowników, kredytodawców i pożyczkodawców, instytucji takich jak Główny Urząd Statystyczny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i wielu innych podmiotów.

dr hab. Tomasz Wołowicz

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
20-209 Lublin, ul. Projektowa 4
tel.: +48 81 749 17 77
www.wsei.lublin.pl

ISBN – wersja elektroniczna: 978-83-66159-93-8

WSEI LUBLIN
WYDAWNICTWO NAUKOWE
INNOVATIO PRESS